

T.C.
BAŐBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŐARLIĐI

YAYIN NO:

DPT: 1974

BEŞİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI 1985-1989

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmaz. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, <http://ekutup.dpt.gov.tr/> adresindedir.

Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir

MİLLET MECLİSİ KARARI

BEŞİNCİ BEŞ YILLIK (1985 -1989) KALKINMA PLANININ ONAYLANDIĞINA İLİŞKİN

Plan Kararı No: 8

Beşinci Beş Yıllık (1985-1989) Kalkınma Planı, 16 Ekim 1962 tarihli 77 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 13/7/1984 tarihli 90 ıncı birleşiminde onaylanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM

MAKRO EKONOMİK HEDEFLER VE DENGELER	1
I. V. BEŞ YILLIK PLANIN TEMEL AMAÇLARI VE POLİTİKALARI	1
II. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA VE ÜRETİM HEDEFLERİ	3
1. Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın Yapısı	3
2. Üretimin Yapısı	3
III. EKONOMİNİN GENEL DENGESİ	5
1. Kaynaklar	5
2. Harcamalar	5
IV. YATIRIM - TASARRUF DENGESİ	5
1. Yatırımlar	5
2. Tasarruflar	6
V. ÖDEMELER DENGESİ	13
1. Cari İşlemler	13
a) İthalât	13
b) İhracat	14
c) Dış Ticaret Açığı	19
d) Dış Borç Faiz Ödmeleri	19
e) Kâr Transferleri	19
f) İşçi Gelirleri	19
g) Turizm ve Diğer Görünmeyen Kalemler Gelirleri	19
h) Cari İşlemler Dengesi	19
2. Sermaye Hareketleri	19
VI. FİNANSMAN DENGESİ	22
1. Kamu Gelirleri	22
2. Kamu Harcamaları	22
3. Kamu Kesimi Ek Finansman Gereği	22
4. Mahalli İdareler Dengesi	22
5. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Finansmanı	29

İKİNCİ BÖLÜM

MAKRO EKONOMİK POLİTİKALAR	30
I. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER POLİTİKASI	30
1. İhracat Politikası	30
2. İthalat Politikası	30
3. Görünmeyen İşlemler	30
4. Dış Kredi ve Borçlar	31
5. Türkiye - AET İlişkileri	31
6. Yabancı Sermaye Politikası	32
II. TEŞVİK POLİTİKASI	32
III. TASARRUF VE FİNANSMAN POLİTİKALARI	33
1. Para ve Kredi Politikası	33
2. Maliye Politikası	34
3. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Politikası	35
IV. FİYAT VE TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARI	36
1. Fiyat Politikası	36
2. Tarımsal Destekleme Politikası	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**EKONOMİK SEKTÖRLERDE GELİŞME****HEDEF VE POLİTİKALARI**

I. SEKTÖREL GELİŞME HEDEFLERİ	38
a) Hedefler	33
b) Sektörel İlkeler ve Politikalar	39
II. TARIM	52
a) Hedefler	52
b) İlkeler ve Politikalar	53
III. MADENCİLİK	60
a) Hedefler	60
b) İlkeler ve Politikalar	60
IV. İMALAT SANAYİİ	66
a) Hedefler	66
b) İlkeler ve Politikalar	67
A. Genellikle Tüketim Malı Üreten Sanayiler	73
1. Gıda Sanayii	73
a) Hedefler	73
b) İlkeler ve Politikalar	73

	<u>Sayfa</u>
2. İçki Sanayii	76
a) Hedefler	76
b) İlkeler ve Politikalar	76
3. Tütün ve Tütün Mamulleri	77
a) Hedefler	77
b) İlkeler ve Politikalar	77
4. Dokuma ve Giyim Sanayii	79
a) Hedefler	79
b) İlkeler ve Politikalar	79
B. Genellikle Ara Malı Üreten Sanayiler	82
1. Orman Ürünleri Sanayii	82
a) Hedefler	82
b) İlkeler ve Politikalar	82
2. Kağıt Sanayii	82
a) Hedefler	82
b) İlkeler ve Politikalar	82
3. Basım Sanayii	84
a) Hedefler	84
b) İlke ve Politika	84
4. Deri ve Deri Mamulleri Sanayii	84
a) Hedefler	84
b) İlkeler ve Politikalar	84
5. Lastik Sanayii	84
a) Hedefler	84
b) İlkeler ve Politikalar	84
6. Plastik Sanayii	85
a) Hedefler	85
b) İlkeler ve Politikalar	85
7. Kimya Sanayii	85
a) Hedefler	85
b) İlkeler ve Politikalar	85
8. Petrokimya Sanayii	87
a) Hedefler	87
b) İlkeler ve Politikalar	87
9. Petrol Ürünleri Sanayii	87
a) Hedefler	87
b) İlkeler ve Politikalar	87
10. Gübre Sanayii	89
a) Hedefler	89
b) İlkeler ve Politikalar	89

	<u>Sayfa</u>
11. Çimento Sanayii	89
a) Hedefler	89
b) İlkeler ve Politikalar	89
12. Pişmiş Kil ve Çimentodan Gereçler Sanayii	91
a) Hedefler	91
b) İlkeler ve Politikalar	91
13. Cam Sanayii	91
a) Hedefler	91
b) İlkeler ve Politikalar	91
14. Seramik Sanayii	93
a) Hedefler	93
b) İlke ve Politika	93
15. Demir ve Çelik Sanayii	93
a) Hedefler	93
b) İlkeler ve Politikalar	94
16. Demirdışı Metaller Sanayii	95
a) Hedefler	95
b) İlkeler ve Politikalar	95
C. Genellikle Yatırım Malı Üreten Sanayiler	97
1. Madeni Eşya Sanayii	97
a) Hedefler	97
b) İlkeler ve Politikalar	97
2. Elektriksiz Makina imalat Sanayii	97
a) Hedefler	97
b) İlkeler ve Politikalar	97
3. Tanım Alet ve Makinaları imalat Sanayii	99
a) Hedefler	99
b) İlkeler ve Politikalar	99
4. Meslek, Bilim, Ölçü, Kontrol ve Optik Donatımı İmalat Sanayii	99
a) Hedefler	99
b) İlke ve Politika	99
5. Elektrikli Makinalar imalat Sanayii	101
a) Hedefler	101
b) İlkeler ve Politikalar	101
6. Elektronik Sanayii	101
a) Hedefler	101
b) İlkeler ve Politikalar	101

	<u>Sayfa</u>
7. Karayolu Taşıtları İmalat Sanayii	102
a) Hedefler	102
b) İlke ve Politika	102
8. Demiryolu Taşıtları İmalat Sanayii	102
a) Hedefler	102
b) İlkeler ve Politikalar	102
9. Gemi İnşa Sanayii	102
a) Hedefler	102
b) İlkeler ve Politikalar	103
10. Uçak İmalat Sanayii	103
a) Hedefler	103
b) İlkeler ve Politikalar	103
V. ENERJİ	103
a) Hedefler	103
b) İlkeler ve Politikalar	104
VI. HİZMETLER	112
1. Ulaştırma	112
a) Hedefler	112
(1) Taşımlar	112
(2) Altyapı	112
(3) Taşıtlar	113
(4) Önemli Yatırımlar	113
b) İlkeler ve Politikalar	116
2. Haberleşme	117
a) Hedefler	117
b) İlke ve Politika	117
3. Radyo - Televizyon	118
a) Hedefler	118
b) İlkeler ve Politikalar	118
4. İnşaat Sektörü	119
a) İlkeler ve Politikalar	119
5. Turizm	120
a) Hedefler	120
b) İlkeler ve Politikalar	120
VII. KAMU HİZMETLERİ	122
1. Güvenlik Hizmetleri	122
a) Hedefler	122
b) İlkeler ve Politikalar	122
2. Harita - Tapu - Kadastro	123
a) Hedefler	123
b) İlkeler ve Politikalar	123

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL HEDEF VE POLİTİKALAR	124
I. NÜFUS	125
a) İlke ve Politikalar	125
II. İSTİHDAM	128
a) Hedefler	128
b) İlke ve Politikalar	131
III. ÇALIŞMA HAYATI	133
a) İlke ve Politikalar	133
IV. YURT DIŞI İŞÇİ SORUNLARI	135
V. İNSAN GÜCÜ	135
a) Hedefler	135
b) İlke ve Politikalar	139
VI. EĞİTİM	140
1. Genel İlkeler	140
2. İlköğretim	141
a) Okul Öncesi Eğitimi	141
b) İlkokul ve Ortaokullar	142
3. Genel, Mesleki ve Teknik Liseler	143
4. Yükseköğretim	145
5. Eğitim Yatırımları	147
VII. MİLLİ KÜLTÜR	147
VIII. GENÇLİK	149
a) İlke ve Politikalar	149
XI. BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR	150
a) İlke ve Politikalar	150
X. SAĞLIK	150
a) Hedefler	150
b) İlke ve Politikalar	150
XI. SOSYAL GÜVENLİK	153
a) Hedefler	153
b) İlke ve Politikalar	154
XII. SOSYAL HİZMETLER, YARDIMLAR VE SOSYAL REFAH	155
a) İlke ve Politikalar	155
XIII. ESNAF, SANATKAR VE KÜÇÜK SANAYİCİ	156
a) İlke ve Politikalar	156
XIV. KÖYE GÖTÜRÜLEN HİZMETLER	157
a) Hedefler	157
b) İlke ve Politikalar	158

Sayfa**XV.**

1. Bilim - Araştırma - Teknoloji	159
a) İlke ve Politikalar	159
2. Bilgi İşleme	160
3. Uluslararası İşbirliği ve Teknik Yardım	160
a) İlke ve Politikalar	160

XVI.

1. Bölge Planlaması	161
a) İlke ve Politikalar	161
2. Kalkınmada Öncelikli Yörelere	163
a) İlke ve Politikalar	163
3. Yerleşme - Şehirleşme	164
a) İlke ve Politikalar	164
4. Konut	166
a) Hedefler	166
b) İlke ve Politikalar	166
5. Mahalli İdareler	168
a) Hedefler	168
b) İlke ve Politikalar	168
6. İçme Suyu - Kanalizasyon	169
a) Hedefler	169
b) İlke ve Politikalar	170

XVII. ÇEVRE SORUNLARI	171
a) İlke ve Politikalar	171

B. E Ş İ N C İ B Ö L Ü M

KURAMSAL VE İDARİ DÜZENLEMELER	172
I. ADALET HİZMETLERİ	172
İlkeler ve Politikalar	172
II. KAMU YÖNETİMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ	173
İlkeler ve Politikalar	173
III. VAKIF KURULUŞLARI	173
İlkeler ve Politikalar	173
-IV. HUKUK VE PLANLI KALKINMA	174
İlkeler ve Politikalar	174
V. TANITMA VE KAMUOYUNU AYDINLATMA	174
İlkeler ve Politikalar	174
VI. PLAN UYGULAMASININ İZLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	174

Tablo No.	Tablo Adı	Sayfa No
1	Ana Sektörler İtibariyle Katma Değer Gelişmesi (1)	4
2	Ana Sektörler İtibariyle Üretim Gelişmesi	4
3	Ekonominin Genel Dengesi	7
4	Ekonominin Genel Dengesi (GSMH içindeki Paylar)	8
5	Kaynaklar Harcamalar Dengesi	9
6	V. Plan Döneminde Tüketim Harcamaları	9
7	Yatırım-Tasarruf Dengesi	10
8	Sektörel Sabit Sermaye Yatırımları	10
9	Sektörler İtibariyle İthalat	11
10	Sektörler İtibariyle İhracat	15
11	İmalat Sanayii İhracatı	17
12	Ödemeler Dengesi (1983 Fiyatlarıyla)	20
13	Ödemeler Dengesi Kalemlerinin GSMH'ya Oranı	20
14	Ödemeler Dengesi (Cafi Fiyatlarıyla)	21
15	Toplam Kamu Gelirleri	23
16	Toplam Kamu Gelirlerinin GSMH'ya Oranı	24
17	Toplam Kamu Gelirlerinin Yüzde Dağılımı	24
18	Toplam Kamu Gelirleri	24
19	Toplam Kamu Harcamaları	25
20	Toplam Kamu Harcamalarının GSMH'ya Oranı	26
21	Toplam Kamu Harcamalarının Yüzde Dağılımı	26
22	Toplam Kamu Harcamaları	26
23	Kamu Kesimi Genel Dengesi	27
24	Mahalli İdareler Dengesi	28
25	V. Plan Dönemi KİT Genel Dengesi	29
26	Sektörler İtibariyle Üretimde Gelişmeler	43
27	Önemli Mallarda Üretim Hedefleri	45
28	Sektörler İtibariyle İhracat	47
29	İhracat - Üretim Oranları	49
30	Sektörler İtibariyle İthalat	50
31	Tarım Sektörü Genel Durumu	57
32	Kişi Başına Tarımsal Ürünler Tüketimi	58
33	Bitkisel Ürünler Üretimi	58
34	Tarım Sektöründe Verim Artırıcı Girdilerde Gelişmeler	59
35	Tarımsal Girdi Kullanımının Gelişimi ve Hedefleri	59
36	Madencilik Talebi (Özet)	62
37	Madencilik Üretimi (Özet)	63
38	Madencilik İhracatı	64
39	Madencilik İthalatı	65
40	İmalat Sanayii Üretimi	67

Tablo No.	Tablo Adı	Sayfa No
41	İmalat Sanayii İhracatı	70
42	İmalat Sanayiinde İhracat-Üretim Oranları	71
43	İmalat Sanayi İthalatı	72
44	Gıda Sanayii Talebi (Özet)	74
45	Gıda Sanayii Üretimi (Özet)	75
46	Gıda Saanyii İhracatı (Özet)	75
47	Gıda Sanayii İthalatı (Özet)	76
48	İçki Sanayii Üretimi	77
49	Tütün ve Tütün Mamulleri Sanayii Üretimi	78
50	Dokuma ve Giyim Sanayii Üretimi (1)	80
51	Dokuma ve Giyim Sanayii İhracatı (1)	81
52	Orman Sanayii Üretimi (1)	83
53	Kâğıt Sanayii Anamalları Üretimi	83
54	Seçilmiş Bazı Kimyasal Ürünlerin Üretimleri	86
55	Seçilmiş Bazı Petrokimya Sanayii Ürünlerinin Üretimi	88
56	Beşinci Plan Döneminde Rafinerilerin Kurulu Kapasite Durumları	88
57	Seçilmiş Bazı Petrol Ürünlerinin Üretimi	88
58	Gübre Sanayii Üretimi	90
59	Çimento Sanayii Üretimi	90
60	Cam Sanayii Üretimi	92
61	Sıvı Çelik Üretiminin Gelişim Program (1984 -1989)	94
62	Sıvı Çelik Üretiminin Metodlara Göre Dağılımı	95
63	Demirdışı Metaller Sanayii Üretimi	96
64	Elektriksiz Makina İmalat Sanayii Üretimi	98
65	Tanım Alet ve Makineleri İmalat -Sanayii Üretimi	100
66	Elektrikli Makineler İmalat Sanayii Üretimi	100
67	Birincil Enerji Tüketiminde IV. Plan Gerçekleşme ve V. Plan Hedefleri	106
68	Birincil Enerji Tüketimi ve Kaynakların Oranları IV. Plan Gerçekleşme ve V. Plan Hedefleri	107
69	1983 Yılı Birincil Enerji Tüketiminin Sektörel (Dağılımı)	108
70	1989 Yılı Birincil Enerji Talebinin Sektörel Dağılımı	108
71	Birincil Enerji Üretiminde IV. Plan Gerçekleşme ve V. Plan Hedefleri	109
72	Birincil Enerji Üretimi ve Kaynakların Oranları: IV. Plan Gerçekleşme ve V. Plan Hedefleri	110
73	Kok ve Havagazı Üretimi IV. Plan Gerçekleşme ve V. Plan Hedefleri	111

Tablo No.	Tablo Adı	Sayfa No
74	Elektrik Enerjisi Kurulu Güç, Üretim ve Talebinde IV. Plan Gerçekleşme ve V. Plan Hedefleri	111
75	Şehirlerarası Yolcu Taşımaları	113
76	Şehirlerarası Yük Taşımaları	114
77	Demiryolu Taşıttan Parkında Gelişmeler	114
78	Türk Deniz Ticaret Filosunda Gelişmeler	115
79	Haberleşme Hizmet Kapasitelerindeki Gelişmeler	118
80	Radyo Televizyon Şebekesi Gelişim Tablosu	119
81	V. Plan Dönemi Turizm Gelir - Giderleri Yurda Gelen Yabancı Sayısı, Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı ve Denge	121
82	Amaçlarına Göre Ülkemize Gelen Yabancılar	121
83	Amaçlarına Göre Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayıları	121
84	Demografik Hızlar	126
85	Nüfusun Okul Çağı, Üç Ana - Yaş Grubuna Dağılımı ve Bağımlılık Oranları Tahminleri	127
86	Türkiye'de Emek Piyasasında Gelişmeler	128
87	Türkiye'de Sektörel İstihdam (1979-1989)	129
88	Sektörel Gelir Dağılımı Gelişmeleri, 1962 - 89 (Görelî Sektörel VA/I. Değerleri)	129
89	Katma Değer, İşgücü Produktivitesi ve İstihdam Artış Hızları Gelişmeleri, 1962-84, 1984-1989	130
90	Türkiye'nin Emek Piyasası Dengesi, 1970-1989	131
91	Yüksek Öğrenimli İnsangücü Arzı (1)	136
92	Arz Yetersizliği Görülen Meslek Dalları İçin Hedefler	137
93	Plan Döneminde Ulaştırılması Gereken Öğretmen Hedefi.....	137
94	Teknisyen Mevcut ve Hedef	138
95	Vasıflı İşçi Hedefleri	139
96	V. Beş Yıllık Plan Döneminde, Okul öncesi Eğitimde Hedefler	141
97	İlkokullarla İlgili Hedefler	142
98	V. Plan Döneminde Ortaokullarda Hedef Alınan Genel ve Mesleki - Teknik Öğrenci Sayıları ve Okullaşma Oranları	142
99	V. Plan Döneminde Liselerde Sayısal Hedefler	143
100	12-25 Yaş Grubuna Meslek Kazandırıcı Yaygın Eğitimin V. Plan Dönemindeki Yıllık Hedefleri	144
101	Halkla İlişkiler Eğitimi V. Plan Dönemi Hedefleri (Hizmet içi Eğitim)	145
102	V. Plan Döneminde Yüksek Öğretimde Sayısal Hedefler	146
103	V. Plan Döneminde Eğitim Yatırımlarının Alt Sektörlere Göre Dağılımı	147
104	12-24 Yaş Grubu Gençleri Yıllara Göre Dağılımı	149
105	Plan Döneminde Yapılacak Sağlık Ocakları ve Sağlık Evleri	151

<u>Tablo No.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
106	Sosyal Sigortaların Kapsamına Gireceği Tahmin Edilen Nüfus...	153
107	IV. ve V. Plan Yıllarında Şehir, Kır ve Toplam Nüfus Sayı ve Oranları	164
108	V. Beş Yıllık Plan Dönemi Konut Sektörü İhtiyaç ve Yatırım Tahminleri	167
109	Türkiye'de Belediye Sayıları ve Nüfusları	168
110	Türkiye'nin Su İhtiyacı Tahmini	169
111	V. Plan Döneminde Yapımı Sürdürülecek ve Yeni Proje Olarak Programa Alınacak İçmesuyu Kanalizasyon Tesisleri	170

BEŞİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1985-1989)

BİRİNCİ BÖLÜM

MAKRO EKONOMİK HEDEF VE DENGELER

I. — V. BEŞ YILLIK PLANIN TEMEL AMAÇLARI VE POLİTİKALARI

1. «Strateji»’de belirlenen esaslar çerçevesinde V. Beş Yıllık Planın temel amaçları, hür, medeni ve güvenli bir ortamda Türk Milletinin refahının artırılması, verimlilik ve ihracat artışını teşvik eden, mevcut birikimi değerlendiren ve geliştiren, tarımsal gelişme potansiyelini ve millî savunma gereklerini gözeterek bir yapı içinde sınai üretimin payının yükseltilmesi, istihdamın artırılması, genç işsizliğin azaltılması, gelir dağılımının düşük gelirli gruplar lehine değiştirilmesi, kalkınmada öncelikli yörelerde gelişmenin hızlandırılması ve ekonomik ve sosyal altyapının geliştirilmesidir,

2. Büyüme istikrar içinde yürütülecek ve enflasyon kontrol altında tutulacaktır. Üretim faktörlerinin atıl kalmaması esastır.

3. Ekonominin işleyişi ekonomik kurallar içinde tanzim edilecek, ekonomiye müdahalede makro politika araçlarına ve gereken hallerde kurumsal düzenlemelere ağırlık verilecektir.

4. Üretimin yapısı, Türkiye'nin mevcut maddi ve beşerî kaynak birikimi, tabii kaynakları, insan gücü potansiyeli, coğrafi mevkii, kalkınmada öncelikli yörelerin özellikleri ve milli güvenlik gerekleri ile dış rekabet imkanları ve dünya dış ticaretinin şartları dikkate alınarak ve mal kıtlıklarına yol açılmayacak şekilde belirlenecektir.

5. Yatırım politikası, öngörülen üretim yapısının gerçekleştirilmesini sağlayacak ve ihracatı artıracak projeler ile ekonomik ve sosyal gelişmeyi destekleyici altyapı tesislerinin yapılmasına öncelik verilecek şekilde tespit edilecek, özel sektör yatırımlarının payının artırılması sağlanacaktır. Toplu Konut Fonunda biriken kaynaklar özel sektör konut yatırımlarını hızlandıracak ve konut altyapısı ile üretim girdilerinde darboğaz yaratmayacak biçimde kullanılacaktır.

6. Ödemeler dengesinin durumu dikkate alınarak, ithalatta koruma oranları kademeli olarak azaltılacak, ihracatın teşviki ve tüketicinin korunması sağlanacaktır. Yeni kurulacak sanayiler gerekli hallerde, belirli bir süre makul ölçülerde korunacaktır, ihracatın ekonominin ulaştığı gelişme seviyesi ve imkanları ile uyumlu bir yapıya kavuşturulması temel hedeftir. Mal ve hizmet ihracatının üretim yapısı ile uyumlu olarak çeşitlendirilmesi ve artırılması teşvik edilecektir. Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki için gerekli hukukî ve ekonomik yapının geliştirilmesine özen gösterilecektir.

7. Döviz kuru politikası, dış rekabet gücünü idame ettirecek ve rasyonel bir teşvik sisteminin oluşturulmasına katkıda bulunacak biçimde yürütülecek ve plan dönemi içinde tedricen serbest döviz kuru sistemine geçiş ortamı hazırlanacaktır.

8. Öz kaynakların sınırlılığı sebebiyle dış sermaye ve dış kredi imkânlarının değerlendirilmesi kalkınmayı hızlandırma açısından önem taşımaktadır. Bundan dolayı, bir yandan dış ödeme gücümüzün artırılması, diğer yandan da dış para piyasalarından ödeme gücümüzü zorlamayacak miktar ve şartlarda kredi temini hedef alınacaktır.

9. AET ile olan ilişkiler ekonominin dışa açılma politikası ile uyumlu olarak yeniden düzenlenecek. Topluluk ile ekonomik bütünleşme konusunda gerekli girişimler plan dönemi içinde sürdürülecektir.

10. Tasarruf eğiliminin artırılması ve yatırımların iç kaynaklardan temini için gerekli tedbirler alınacaktır. Tasarruflar bankalar yanında, hisse senedi, tahvil ve kâr ortaklığı senedi gibi menkul değerlere kaydırılarak sermaye piyasasının gelişmesi ve sınai mülkiyetin yaygınlaşması temin edilecektir.

11. Kamu gelir ve harcama politikası ekonomik ve sosyal gelişmeyi destekleyici yönde uygulanacaktır. Kamu harcamalarında ekonomik ve sosyal alt yapı yatırımlarına öncelik verilecektir. Kamunun yönlendirme ve teşvik fonksiyonu ön plana çıkarılacaktır. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kârlı ve verimli çalışması sağlanarak bütçe üzerindeki yükleri azaltılacaktır.

12. Kamu hizmetlerinde etkinlik ve sürat esastır, bu amaçla bürokratik işlemler azaltılacak, kamu idaresi gelişen toplumun ihtiyaçlarına ve kalkınma amaçlarına uygun şekilde teşkilatlanacaktır.

13. Merkezi hükümetin yükünü azaltmak amacıyla mahallî idarelerin fonksiyonları artırılacaktır.

14. Prodüktif istihdamın artırılması esastır. Sunî yollarla istihdam yaratılmasından kaçınılacak, özellikle kamu sektöründe yeni işgücü ihtiyacının işgücü fazlası olan alanlardan belli oranda yapılacak kaydırmalarla karşılanmasına öncelik verilecektir. Prodüktif istihdam artışı, yatırım hacminin, yatırımların verimliliğinin, üretim sektörünün ve üretim tekniğinin fonksiyonu olarak belirlenecektir.

15. Gelirler politikası gelir dağılımını iyileştirecek yönde yürütülecektir.

16. Nitelikli ve tecrübeli elemanların ihtiyaç duyulan sektör ve bölgelerde istihdamı için uygun bir ücret politikası izlenecek ve çalışma şartları iyileştirilecektir.

17. Eğitim ve öğretimin hayata dönük olması, kalkınmanın gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi ve eğitim sisteminin her kademesinde niteliğin yükseltilmesi esastır. Kültür ve sanat, millî değerlerin korunmasında ve geliştirilmesinde ve dolayısıyla millî bütünlük ve dayanışmanın pekiştirilmesinde temel unsurdur.

18. Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşların en iyi şekilde faydalanması esas olacaklar. Bu sebeple sağlık hizmetlerini eşit, sürekli ve etkili bir şekilde herkese ulaştırmak temel ilkedir. Bu çerçevede Genel Sağlık Sigortası sistemi plan döneminde ele alınacaktır.

19. Sosyal Güvenliğin yaygınlaştırılması temel ilkedir.

20. Plan dönemi içinde esnaf ve sanatkâr kesiminin üretim gücü artırılacak; küçük sanayinin, orta ve büyük sanayinin yan hizmetlerini görmede daha etkili bir hale gelmesi için gerekli teşvik politikaları uygulamaya konacaktır.

21. Köylü ve çiftçinin gelirinin yükseltilmesi için yeni üretim dalları teşvik edilecek, köyde üretilen malların değerlendirilmesi için çiftçiye yardımcı hizmetler sağlanacaktır.

22. Kalkınmada Öncelikli Yörelerimizin gelişme potansiyeli harekete geçirilecek, bu yörelerimiz ile diğer yöreler arasındaki gelişmişlik farkları azaltılacaktır.

II. — GAYRİ SAFİ MİLLİ HÂSILA VE ÜRETİM HEDEFLERİ

23. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde GSYİH'nın piyasa fiyatlarıyla yılda ortalama yüzde 6,3'lük bir artışla 1984 yılında 12.009.4 milyar TL/dan 1989 yılında 16.308,9 milyar TL.'na ulaşması hedef alınmıştır. Böylece 1984 yılı GSYİH'si 1983 sabit fiyatlarıyla 4.300 milyar TL. artmış olacaktır.

24. Dış borç faiz ödemeleri, işçi dövizleri ve kâr transferleri kalemlerinde beklenen gelişmelere göre net dış âlem faktör gelirlerinin 1984'te 41,4 milyar TL., 1989'da da 39,2 milyar TL. kadar olacağı tahmin edilmektedir. GSMH'da yılda ortalama yüzde 6,3'lük bir büyüme öngörülmüştür. Buna göre 1984 yılında 12.050,8 milyar TL. olan GSMH, 1989 yılında 16.348,1 milyar TL. seviyesine ulaşacaktır.

25. V. Plan döneminde GSMH'da piyasa fiyatlarıyla 4.297.3 milyar TL. lık artış neticesinde fert başına gelir 1984'deki 248.572 TL. seviyesinden 1989'da 303.129 TL. seviyesine çıkacaktır.

1. GAYRİ SAFİ YURT İÇİ HÂSILANIN YAPISI

26. V. Plan döneminde tarım sektörü katma değerinin piyasa fiyatlarıyla yılda ortalama yüzde 3,6, sanayinin yüzde 7,5, hizmetlerin yüzde 6,5'lik hızla artacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişmeler neticesinde tarım sektörünün 1984 yılında GSYİH içinde yüzde 17.7 olan payı 1989 yılında yüzde 15,5'e inecektir. Sanayi sektörünün ise 1984'de yüzde 31.9 olan payı 1989'da yüzde 33.7'ye yükselecektir. Hizmetler sektörünün 1984 yılında GSYİH içinde yüzde 50,4 olan payı 1989 yılında yüzde 50.8 civarında kalacaktır.

2. ÜRETİMİN YAPISI

27. V. Plan döneminde tarım sektörü üretiminin piyasa fiyatlarıyla yıllık ortalama artış hızının yüzde 3.6, sanayinin yüzde 7,5, hizmetlerin ise yüzde 6,4 olmasj hedef alınmıştır. Bu gelişmelere göre, tarım sektörünün 1984 yılında toplam üretim yüzde 15.8 olan payı 1989'da yüzde 13.7'ye düşecek, sanayi sektörünün payı ise 1984'de yüzde 47.8'den 1989'da yüzde 50'ye yükselecektir. Hizmetlerin payı ise 1984'de yüzde 36.4 iken 1989'da yüzde 36.3 civarında kalacaktır.

TABLO : 1 — ANA SEKTÖRLER İTİBARIYLA KATMA DEĞER GELİŞMESİ ⁽¹⁾

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

Plan döneminde
katma değer artışı

Sektörler	1984		1989		Yıllık ortalama artış hızı	GSYİH artışına oranı	
	Değer	GSYİH içindeki payı %	Değer	GSYİH içindeki payı %		Değer	GSYİH artışına oranı
I — TARIM	2120.9	17.7	2530.4	15.5	3.6	409.4	9.5
II — SANAYİ	3836.5	31.9	5500.3	33.7	7.5	1663.8	38.7
III — HİZMETLER	6052.0	50.4	8278.2	50.8	6.5	2226.3	51.8
GSYİH (PF)	12009.4	100.0	16308.9	100.0	6.3	4299.5	100.0
Dış alem faktör gelirleri	41.4	0.4	39.2	0.2	—1.1	—2.2	—0.1
GSMH(PF)	12050.8	100.4	16348.1	100.2	6.3	4297.3	99.9

(1) DİE'nin Milli Muhasebe Sistemine uygun olarak hesaplanan değerler

TABLO : 2 — ANA SEKTÖRLER İTİBARIYLA ÜRETİM GELİŞMESİ

(1983 Fiyatlarıyla Milyar TL.)

Sektörler	1 9 8 4			1 9 8 9			Yıllık Ortalama Yüzde
	YÜZDE DAĞILIM			YÜZDE DAĞILIM			
	Üretim Değeri	Sektör İçi	Sektörler Arası	Üretim Değeri	Sektör İçi	Sektörler Arası	
I —• TARIM	3428.6	100.0	15.8	4092.3	100.0	13.7	3.6
1. Bitkisel Üretim	2008.4	58.6		2322.7	56.8		3.0
2. Hayvancılık	1129.2	32.9		1417.7	34.6		4.7
3. Ormancılık	245.3	7.2		285.5	7.0		3.1
4. Balıkçılık	45.7	1.3		66.4	1.6		7.7
II — SANAYİ	10399.6		47.8	14901.8		50.0	7.5
1. Madencilik	419.4		1.9	596.2		2.0	7.3
2. İmalat Sanayii	9505.0	100.0	43.7	13497.2	100.0	45.3	7.3
A) Tüketim Malları	4347.9	45.7		5937.5	44.0		6.4
B) Ara Malları	3883.7	40.9		5532.3	41.0		7.3
C) Yatırım malları	1273.4	13.4		2027.4	15.0		9.7
3. Enerji	475.2		2.2	808.4		2.7	11.2
III — HİZMETLER	7928.6	100.0	36.4	10832.6	100.0	36.3	6.4
1. İnşaat	1066.0	13.4		1608.3	14.9		8.6
2. Ticaret	2282.3	28.8		3187.1	29.2		6.8
3. Ulaştırma – Haberl..	1846.8	23.3		2508.1	23.2		6.3
4. Malî Müesseseler	372.8	4.7		433.4	4.0		3.1
5. Konut sahipliği	569.4	7.2		792.7	7.3		6.8
6. Serbest Meslek Sa.	894.3	11.3		1185.0	10.9		5.8
7. Devlet Hizmetle.	897.1	11.3		1138.0	10.5		4.9
TOPLAM GAYRİSAFİ ÜRETİM	21756.8		100.0	29826.7		100.0	6.5

III. — EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

1. KAYNAKLAR

28. V. Plan döneminde GSMH sabit fiyatlarla, yılda ortalama yüzde 6,3 oranında artarak 1984 yılındaki 12.050,8 milyar liralık seviyesinden 1989 yılında 16.348,1 milyar liraya yükselecektir. 1984 yılında 280,0 milyar lira olan dış kaynakların ise 1989 yılında 226,5 milyar lira seviyesine düşürülmesi hedef alınmıştır. GSMH ve dış kaynak toplamından meydana gelen toplam kaynaklar V. Plan döneminde yılla ortalama yüzde 6.1 oranında artacaktır.

29. 1984 yılında dış kaynakların toplam kaynaklar içindeki payı yüzde 2,3 iken 1989 yılında yüzde 1,4'e düşecek, GSMH'nın payı ise yüzde 97,7'den yüzde 98,6'ya yükselecektir.

2. HARCAMALAR

a) Yatırım harcamaları

30. V. Plan hedeflerini gerçekleştirebilmek için 1984 yılında 2.373,2 milyar lira olan toplam yatırımların yılda ortalama yüzde 8,5 civarında artarak 1989 yılında 3.575,3 milyar lira seviyesine çıkması gerekmektedir. V. Plan döneminde yapılacak 15.123,7 milyar liralık toplam yatırımın, 14.412,9 milyar lirası basit sermaye yatırımı, 710,8 milyar lirası ise stok artışlarından meydana gelmektedir.

b) Tüketim harcamaları

31. V. Plan döneminde toplam tüketim harcamaları yılda ortalama yüzde 5,5 oranında artacaktır. 1984 yılında GSMH'nın yüzde 82,6'sının meydana getiren toplam tüketim harcamalarının 1989 yılında yüzde 79,5 seviyesine düşürülmesi hedef alınmıştır. Aynı dönemde özel tüketimin GSMH içindeki payının yüzde 72,8'den yüzde 70,1'e, kamu tüketimi payının ise yüzde 9,9'dan yüzde 9,4'e düşürülmesi öngörülmüştür.

32. V. Plan döneminde özel tüketim, harcamaları yılda ortalama yüzde 5,5, kamu tüketimi ile yüzde 5.3 civarında artacaktır.

IV. — YATIRIM -.TASARRUF DENGESİ

1. YATIRIMLAR

33. V. Plan döneminde sabit sermaye yatırımları yılda ortalama yüzde 8,5 oranında artacaktır, özel sabit sermaye yatırımları artış hızı yüzde 10,9, kamu sabit sermaye yatırımları artış hızı ise yüzde 6,8 civarında olacaktır. V. Plan döneminde 14.412,9 milyar liralık sabit sermaye yatırımının 6.134,7 milyar lirası özel kesim, 8.278,2 milyar lirası ise kamu kesimi tarafından gerçekleştirilecektir.

34. 1984 yılında sabit sermaye yatırımları içinde özel kesimin payı yüzde 39,9 iken 1989 yılında yüzde 44,5 seviyesine yükselmektedir.

35. Sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı ise 1984 yılında yüzde 18,9 iken 1989 yılında yüzde 20,9 seviyesine ulaşacaktır.

36. Toplam sabit sermaye yatırımlarının sektörel dağılımında imalat sanayii (yüzde 20,92), ulaştırma (yüzde 18,57), konut (yüzde 15,20), enerji (yüzde 14,89) ve tarım (yüzde 11,37) sektörleri başta gelmektedir. Bunun yanında IV. Plan dönemi gerçekleştirmelerine nazaran turizm ve diğer hizmetler sektörlerinin payları artmaktadır.

2. TASARRUFLAR

37. V. Plan döneminde hedef olarak verilen yatırımların gerçekleştirilebilmesi için iç tasarrufların yılda ortalama yüzde 9,9 civarında artması gerekmektedir. özel tasarruf artış hızı yüzde 10,7, kamu tasarrufları artış hızı ise yüzde 8,2 oranında olacaktır.

38. Tasarruf ve yatırım hedeflenme ulaşabilmek için marjinal iç tasarruf oranının V. Plan döneminde yüzde 29 dolayında olması gerekmektedir.

39. V. Plan döneminde özel kesim 2.557,6 milyar liralık tasarruf fazlası, kamu kesimi ise 3.791,8 milyar liralık tasarruf açığı verecektir. Aradaki 1.234,2 milyar liralık fark, dış tasarruflarla karşılanacaktır. Dış tasarrufların toplam tasarruflar içindeki payı 1984 yılında yüzde 11,8 iken 1989 yılında yüzde 6,3 dolayına düşürülmektedir.

40. İç tasarrufların GSMH içindeki payı ise 1984 yılında yüzde 17,4 iken 1989 yılında yüzde 20,5 civarına yükselecektir.

TABLO : 3 — EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

	1984	1985	% Değişme	1986	Değişme	1987	% Değişme	1988	% Değişme	1989	% Değişme	Yıl.Ort. % Değ.
GSMH	12050.80	12692.70	5.33	13438.90	5.88	14302.00	6.42	15278.90	6.83	16348.10	7.00	6.29
Dış Açık	280.04	265.03	—5.36	259.65	2.03	250.91	—3.37	232.10	—7.50	226.50	—2.41	—4.15
Toplam Kaynaklar	12330.84	12957.73	5.08	13698.55	5.72	14552.91	6.24	15511.00	6.58	16574.60	6.86	6.09
Toplam Yatırımlar	2373.20	2549.10	7.41	2752.40	7.98	2988.10	8.56	3258.80	9.06	3575.26	9.71	8.54
S. Sermaye Yatırımı	2275.00	2426.00	6.64	2614.90	7.79	2844.40	8.78	3110.80	9.37	3416.76	9.84	8.47
— Kamu	1367.00	1443.70	5.61	1534.00	6.25	1641.30	6.99	1762.30	7.37	1896.90	7.64	6.77
— Özel	908.00	982.30	8.18	1080.90	10.04	1203.10	11.31	1348.50	12.09	1519.86	12.71	10.85
Stok Değişmesi	98.20	123.10	25.36	137.50	11.70	143.70	4.51	148.00	2.99	158.50	7.09	10.05
— Kamu	—14.40	8.80		8.50	—3.41	8.10	—4.71	7.80	—3.70	6.30	—19.23	
— Özel	112.60	114.30	1.51	129.00	12.86	135.60	5.12	140.20	3.39	152.20	8.56	6.21
Toplam Tüketim	9957.84	10408.63	4.53	10946.15	5.16	11564.81	5.65	12252.20	5.94	12999.34	6.10	5.48
Kamu Har. Geliri	1931.30	1979.78	2.51	2125.34	7.35	2273.41	6.97	2446.39	7.61	2636.21	7.76	6.42
Kamu Tüketimi	1191.10	1247.80	4.76	1310.60	5.03	1380.20	5.31	1456.70	5.54	1539.88	5.71	5.27
Kamu Tasarrufu	740.20	731.98	—1.11	814.74	11.31	893.21	9.63	989.69	10.80	1096.33	10.78	8.17
Kamu Yatırımı	1352.60	1452.50	7.39	1542.5	6.20	1649.40	6.93	1770.10	7.32	1903.20	7.52	7.07
Kamu (T-Y) Farkı	—612.40	—720.52		—727.76		—756.19		—780.41		—806.87		
Özel Har. Gelir	10119.50	10712.92	5.86	11313.56	5.61	12028.59	6.32	12832.51	6.68	13711.89	6.85	6.26
Özel Tüketim	8766.54	9160.83	4.50	9635.55	5.18	10184.61	5.70	10795.50	6.00	11459.46	8.15	5.50
Özel Tasarruf	1352.96	1552.09	14.72	1678.01	8.11	1843.98	9.89	2037.01	10.47	2252.43	10.58	10.73
Özel Yatırım	1020.60	1096.60	7.45	1209.90	10.33	1338.70	10.65	1488.70	11.20	1672.08	12.32	10.38
Özel (T-Y) Farkı	332.36	455.49		468.11		505.28		548.31		580.37		
Özel Taş. Oranı	13.37	14.49		14.83		15.33		15.87		16.43		
T. Yurtiçi Tas.	2093.16	2284.07	9.12	2492.75	9.14	2737.19	9.81	3026.70	10.58	3348.76	10.64	9.85
SSY/GSMH	18.88	19.11		19.46		19.89		20.36		20.90		
Tasarruflar/GSMH	17.37	18.00		18.55		19.14		19.81		20.48		

TABLO : 4 — EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

	(1983 Fiyatlarıyla, .GSMH içindeki Paylar)					
	1984	1985	1986	1987	1988	1989
GSMH	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Dış Açık	2.32	2.09	1.93	1.75	1.52	1.39
Toplam Kaynaklar	102.32	102.09	101.93	101.75	101.52	101.39
Toplam. Yatırımlar	19.69	20.08	20.48	20.89	21.33	21.87
S. Sermaye Yatırımı	18.88	19.11	19.46	19.89	20.36	20.90
— Kamu	11.34	11.37	11.41	11.48	11.53	11.60
— Özel	7.53	7.74	8.04	8.41	8.83	9.30
Stok Değişmesi -	0.81	0.97	1.02	1.00	0.97	0.97
— Kamu	—0.12	0.07	0.06	0.06	0.05	0.04
— Özel	0.93	0.90	0.96	0.95	0.92	0.93
Toplam Tüketim	82.63	82.00	81.45	80.86	80.19	79.52
Kamu Har. Geliri	16.03	15.60	15.81	15.90-	18.01	16.13
Kamu Tüketimi	9.88	9.83	9.75	9.65	9.53	9.42
Kamu Tasarrufu	6.14	5.77	6.06	6.25	6.48	6.71
Kamu Yatırımı	11.22	11.44	11.48	11.53	11.59	11.64
Kamu (T-Y) Farkı	—5.08	—5.68	—5.42	—5.29	—5.11	—4.94
Özel Har. Gelir	83.97	84.40	84.19	84.10	83.99	83.87
Özel Tüketim	72.75	72.17	71.70	71.21	70.66	70.10
-Özel Tasarruf	11.23	12.23	12.49	12.89	13.33	13.78
Özel Yatırım	8.47	8.64	9.00	9.36	9.74	10.23
Özel (Y-T) Farkı	2.76	3.59	3.48	3.53	3.59	3.55
T. Yurtiçi Tas.	17.37	18.00	18.55	19.14	19.81	20.48

TABLO : 5 — KAYNAKLAR HARCAMALAR DENGESİ

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)												
	1984	1985	% Değişme	1986	Değişme	1987	% Değişme	1988	% Değişme	1989	% Değişme	Yıl.Ort. % Değ.
GSMH	12050.80	12692.70	5.33	13438.90	5.88	14302.00	6.42	15278.90	6.83	16348.10	7.00	6.29
Dış Açık	280.04	265.03	—5.36	259.65	—2.03	250.91	—3.37	232.10	—7.50	226.50	—2.41	—4.15
Toplam Kaynaklar	12330.84	12957.73	5.08	13698.55	5.72	14552.91	6.24	15511.00	6.58	16574.60	6.86	6.09
Toplam Yatırımlar	2373.20	2549.10	7.41	2752.40	7.98	2988.10	8.56	3258.80	9.06	3575.26	9.71	8.54
S. Sermaye Yatırımı	2275.00	2426.00	6.64	2614.90	7.79	2844.40	8.78	3110.80	9.37	3416.76	9.84	8.47
— Kamu	1367.00	1443.70	5.61	1534.00	6.25	1641.30	6.99	1762.30	7.37	1896.90	7.64	6.77
— Özel	908.00	982.30	8.18	1080.90	10.04	1203.10	11.31	1348.50	12.09	1519.86	12.71	10.85
Stok Değişmesi	98.20	123.10	25.36	137.50	11.70	143.70	4.51	148.00	2.99	158.50	7.09	10.05
— Kamu	—14.40	8.80		8.50	—3.41	8.10	—4.71	7.80	—3.70	6.30	—19.23	
— Özel	112.60	114.30	1.51	129.00	12.86	135.60	5.12	140.20	3.39	152.20	8.56	6.21
Toplam Tüketim	9957.64	10408.63	4.53	10946.15	5.16	11564.81	5.65	12252.20	5.94	12999.34	6.10	5.48
— Kamu	1191.10	1247.80	4.76	1310.60	5.03	1380.20	5.31	1456.70	5.54	1539.88	5.71	5.27
— Özel	8766.54	9160.83	4.50	9635.55	5.18	10184.61	5.70	10795.50	6.00	11459.46	6.15	5.50

TABLO : 6 — V. PLAN DÖNEMİNDE TÜKETİM HARCAMALARI

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Yıl. Ort. % Değ.
Özel Tüketim	8766.54	9160.83	9635.55	10184.6	10795.5	11459.46	5.50
Kamu Tüketimi	1191.10	1247.80	1310.60	1380.20	1456.70	1539.88	5.27
Toplam Tüketim	9957.64	10408.6	10946.1	11584.8	12252.2	12999.34	5.48

(GSMH'YA ORANLARI)

Özel Tüketim	72.75	72.17	71.70	71.21	70.66	70.10
Kamu Tüketimi	9.88	9.83	9.75	9.65	9.53	9.42
Toplam Tüketim	82.63	82.63	81.45	80.88	80.19	79.52

TABLO : 7 — YATIRIM - TASARRUF DENGESİ

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

	1984	1985	% Değişme	1986	% Değişme	1987	% Değişme	1988	% Değişme	1989	% Değişme	Yıl.Ort. % Değ.
Toplam Yatırımlar	2373.20	2549.10	7.41	2752.40	7.98	2988.10	8.56	3258.80	9.06	3575.26	9.71	8.54
S. Sermaye Yatırımı	2275.00	2426.00	6.64	2614.90	7.79	2844.40	8.78	3110.80	9.37	3416.76	9.84	8.47
— Kamu	1367.00	1443.70	5.61	1534.00	6.25	1641.30	6.99	1762.30	7.37	1896.90	7.64	6.77
— Özel	908.00	982.30	8.18	1080.90	10.04	1203.10	11.31	1348.50	12.09	1519.86	12.71	10.85
Stok Değişmesi	98.20	123.10	25.36	137.50	11.70	143.70	4.51	148.00	2.99	158.50	7.09	10.05
— Kamu	—14.40	8.80		8.50	—3.41	8.10	—4.71	7.80	—3.70	6.30	—19.23	
— Özel	112.60	114.30	1.51	129.00	12.86	135.60	5.12	140.20	3.39	152.20	8.56	6.21
Toplam Tasarruflar	2373.20	2549.10	7.41	2752.40	7.98	2988.10	8.56	3258.80	9.06	3575.26	9.71	8.54
T. Yurtici Tasarrufl.	2093.16	2284.07	9.12	2492.75	9.14	2737.19	9.81	3026.70	10.58	3348.76	10.64	9.85
— Kamu	740.20	731.98	—1.11	814.74	11.31	893.21	9.63	989.69	10.80	1096.33	10.78	8.17
— Özel	1352.96	1552.09	14.72	1678.01	8.11	1843.98	9.89	2037.01	10.47	2252.43	10.58	10.73
Dış Tasarruf	280.04	265.03	—5.36	259.65	—2.03	250.91	—3.37	232.10	—7.50	226.50	—2.41	—4.15
SSY/GSMH	18.88	19.11		19.46		19.89		20.36		20.90		20.00
Özel Tasarr. Oranı	13.37	14.49		14.83		15.33		15.87		16.43		15.45
Tasarruflar/GSMH	17.37	18.00		18.55		19.14		19.81		20.48		19.27

TABLO : 8 — SEKTÖREL SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

IV. Plan Dönemi Gerçekleşme

V. Plan Dönem (Hedef)

Sektörler	Kamu	Özel	Toplam	Yüzde Pay	Kamu	Özel	Toplam	Yüzde Pay	Endeks (IV. Pan Dönemi = 100)
Tanım	543,3	516	1.059,3	10.00	799	840,1	1.639,1	11.37	154,7
Madencilik	535,2	31,2	566,4	5.35	771,1	71,3	882,4	6.12	155,8
İmalat	1.489,8	1.255,0	2.714,8	25.62	1.288,9	1.726,8	2.015,7	20.82	111,1
Enerji	1.585,5	30,2	1.615,7	15.25	2.094,8	50,5	2.145,3	14.89	132,8
Ulaştırma	1.172,9	729,4	1.902,3	17.95	1.635,4	1.041,8	2.677,2	18.57	140,7
Turizm	30,8	34	64,8	0.61	69,1	54,5	123,6	0.86	190,7
Konut	118,7	1.557,7	1.676,4	15.82	158,4	2.034,0	2.190,4	15.20	130,7
Eğitim	240,4	9,9	250,3	2.36	326,5	13,2	339,7	2.36	135,7
Sağlık	101,8	10,3	112,1	1.08	130,6	13,7	144,3	1.00	128,7
D. Hizmetler	410,2	223,1	633,3	5.98	966,4	288,8	1.255,2	8.71	198,2
Toplam	6 228,6	4.366,8	10.595,8	100,00	8.278,2	6.134,7	14.512,9	100,00	136,0

TABLO : 9 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İTHALAT

Sektörler	1983		1984			1989		Yıllık Ort. Yüzde Değişme 1984 - 89
	Milyon \$	%Pay	Milyon \$	% Pay	% Artış	Milyon \$	%Pay	
TARIM	151.84	1.64	261.75	2.68	72.39	190.72	1.32	— 6.14
Bitkisel Ürünler	46.36	0.50	150.15	1.54	223.88	41.99	0.29	—22.50
Hayvancılık	61.53	0.67	64.55	0.66	4.91	75.22	0.52	3.11
Ormancılık	43.95	0.48	47.05	0.48	7.05	73.51	0.51	9.33
Su Ürünleri	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
SANAYİ	9083.16	98.36	9488.25	97.32	- 4.46	14281.28	98.68	8.52
A. — MADENCİLİK	3431.63	37.16	3664.57	37.59	6.79	5628.27	38.89	8.96
Ham Petrol	3242.23	35.11	3457.23	35.48	6.63	5088.64	35.16	8.04
Diğerleri	189.40	2.05	207.34	2.13	9.47	539.63	3.73	21.08
B. — İMALAT	5651.53	61.20	5823.68	59.73	3.05	8653.01	59.79	8.24
1. — TÜKETİM MALLARI	166.44	1.80	193.25	1.98	16.11	303.82	2.10	9.47
Gıda	118.48	1.28	142.17	1.46	19.99	240.00	1.66	—11.04
İçki	2.82	0.03	4.00	0.04	41.84	5.76	0.04	7.57
Tütün	0.00	0.00	3.21	0.03	(+)	5.36	0.04	10.80
Dokuma	41.58	0.45	40.83	0.42	— 1.80	48.91	0.34	3.68
Hazır Giyim	3.52	0.04	2.95	0.03	r-16.19	3.61	0.02	4.12
Ağaç Mobilya	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Ayakkabı	0.04	0.00	0.09	0.00	125.00	0.18	0.00	14.87
2. — ARA MALLARI	2859.88	30.97	2665.91	27.34	— 6.78	3335.66	23.05	4.58
Çırcırlama	1.76	0.02	0.45	0.00	—74.43	0.00	0.00	—100.00
Ağaç ve Mantar Ürünleri	2.82	0.03	4.55	0.05	61.35	10.48	0.07	18.16
Kâğıt	52.15	0.56	65.06	0.67	24.76	123.73	0.85	13.72
Basım	6.99	0.08	8.01	0.08	14.59	17.19	0.12	16.50

TABLO : 9 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İTHALAT (Devamı)

Sektörler	1983		1984			1989		(1983 Fiyatlarıyla, Milyon \$) Yıllık Ort. Yüzde Değişme 1984 - 89
	Milyon \$	%Pay	Milyon \$	% Pay	% Artış	Milyon \$	%Pay	
Deri ve Kürk işleme	1.50	0.02	1.52	0.02	1.33	2.37	0.02	9.29
Lastik	18.13	0.20	24.93	0.26	37.51	30.00	0.21	3.77
Plastik	5.68	0.06	6.48	0.07	14.08	2.60	0.02	—16.69
Kimya	597.78	6.47	649.47	6.66	8.65	931.74	6.44	7.48
Petrokimya	479.62	5.19	348.31	3.57	—27.38	358.46	2.48	0.58
Petrol Ürünleri	419.20	4.54	282.00	2.80	—32.73	178.26	1.23	—8.77
Gübre	402.24	4.36	330.24	3.39	—17.90	375.25	2.59	2.59
Cimento	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Pismiş Kil	52.20	0.57	40.78	0.42	—21.88	58.20	0.39	6.62
Cam	8.41	0.09	7.88	0.08	—6.30	4.26	0.03	—11.57
Seramik	7.73	0.08	3.97	0.04	—48.64	2.36	0.02	—9.88
Demir Çelik	617.28	6.68	700.00	7.18	13.40	958.96	6.63	6.50
Demirdışı Metaller	186.39	2.02	192.26	1.97	3.15	283.80	1.96	8.10
3 — YATIRIM MALLARI	2625.21	28.43	2964.52	30.41	12.93	5013.53	34.64	11.08
Madeni Eşya	182.87	1.9	180.79	1.85	—1.14	374.50	2.59	15.68
Elektriksiz Makine	1233.77	13.36	1316.95	13.50	6.71	2250.40	15.55	11.32
Tanım Makinaları	66.41	0.72	75.74	0.78	14.05	107.25	0.74	7.20
Meslek, Bilim, Ölçü	119.29	1.29	145.07	1.49	21.61	225.00	1.55	9.17
Elektrikli Mak.	245.39	2.66	258.26	2.65	5.24	381.81	2.64	8.13
Elektronik	181.01	1.96	266.56	2.73	47.26	530.00	3.66	14.74
Karayolu Taşıtları	399.54	4.33	417.58	4.28	4.52	658.52	4.55	9.54
Demiryolu Taşıtları	32.56	0.35	56.40	0.58	73.22	90.00	0.62	9.80
Gemi İnşa	148.49	1.61	194.59	2.00	31.05	282.90	1.95	7.77
Uçak İmalat	3.86	0.04	43.38	0.44	1023.83	102.15	0.71	18.68
Diğerleri	12.02	0.13	9.60	0.10	—20.13	11.00	0.08	2.76
TOPLAM	9235.00	100.00	9750.00	100.00	5.58	14472.00	100.00	8.22

V. — ÖDEMELER DENGESİ

41. Son birkaç yıldır uygulanmakta olan ve V. Plan döneminde de sürdürülmesi öngörülen dışa dönük gelişme politikasının yansıdığı en önemli alan ödemeler dengesidir. Bu politika ödemeler dengesinin kalkınmayı sınırlayıcı değil, destekleyici bir faktör durumuna getirilmesini, diğer bir ifadeyle, ekonominin gelişmesini artan oranda kendi gücüyle sürdürebilir bir yapıya kavuşturulmasını hedef almaktadır. Diğer taraftan aynı politikanın bir diğer amacı da ekonomide rekabet yoluyla etkinliğin artırılmasıdır.

42. Üretim yapısına ekonominin ulaştığı gelişme seviyesi ve imkanları ile orantılı bir ihracat miktarını gerçekleştirecek şekilde değiştirilmesi öngörülmektedir.

43. Tedricen artan gelişme hızının yarattığı ilave ithal ihtiyacı ile daha liberal bir politikanın gerektirdiği ithalatın darboğaz yaratmaması, ihracatın ve diğer döviz kazandırıcı işlemlerin geliştirilmesi yoluyla mümkün olabilecektir.

44. Plan döneminde dış ticaret açığının ve cari işlemler açığının tamamen kapatılması öngörülmemektedir. Gelişen bir ekonomi olarak bu hedefin daha sonraki plan dönemlerine ertelenmesi zorunludur. Ancak, V. Plan döneminin sonunda dış ticaret açığının artış hızında bir yavaşlama olacaktır. Sabit dolar fiyatları ile cari işlemler dengesi açığında tedrici bir azalma beklenmektedir.

45. İç kaynakların sınırlılığı sebebiyle, dış kaynak temini kalkınmayı hızlandırma ve istihdam problemini hafifletme açısından önem taşımaktadır. Bundan dolayı bir taraftan dış ödeme gücü ihracat ve diğer döviz kazandırıcı işlemleri teşviki yoluyla artırılırken diğer yandan da dış para piyasalarından ödeme gücümüzü zorlamayacak miktar ve şartlarda kredi temini öngörülmektedir. Aynı politikanın devamı olarak liberal bir yabancı sermaye politikası izlenecektir.

I. CARİ İŞLEMLER

A) İTHALAT

46. Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi için öngörülen ithalat kalkınma hızına uygun olarak tespit edilmiş; sektör düzeyinde yapılan çalışmalarla düzeltilmiştir, ithalat tahminlerinde ham petrol ithalat gereği ayrıca dikkate alınmıştır. Petrol ithalatının ortalama olarak yüzde 8 oranında artması öngörülmüştür.

47. Yatırım malları ithalatının ortalama yüzde 11,1 oranında ara malları ithalatının ise yüzde 4,6 oranında artması öngörülmüştür.

48. Toplam ithalat ortalama olarak yüzde 8,2 oranında artacaktır. Böylece 1983 yılı fiyatlarıyla 1984'te 9.750 milyon dolar olan toplam ithalat, plan dönemi sonunda 14.472 milyon dolara yükselecektir. Cari dolar fiyatlarıyla ithalat ortalama olarak yüzde 13,4 oranında artarak 1989 yılında 18.290 milyon dolara ulaşacaktır.

B) İHRACAT ¹

49. İhracat 1983 fiyatlarıyla ortalama yüzde 10,6 oranında artacaktır. Cari dolar fiyatlarıyla ise ortalama yüzde 15,7 oranında artacak olan ihracat 1984 yılında 7000 milyon dolardan 1989 yılında 14495 milyon dolara ulaşacaktır.

50. Yılda ortalama olarak yüzde 9,1 oranında artması beklenen tarım ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payının 1984 yılında yüzde 15,4'ten 1989 yılında yüzde 14,4'e ineceği tahmin edilmektedir.

51. Madencilik sektörü ihracatının ortalama olarak yüzde 8,4 oranında artması hedef alınmıştır.

¹ V. Beş Yıllık Planla birlikte ihracat ve ithalatın uluslararası esaslara (ISIC) göre yeniden sınıflandırılması kabul edilmiştir. Bu durumda halen kullanılmakta olan sınıflandırma sistemi ile karşılaştırma mümkün olmayacaktır. Geçmiş yıllarla bağlantıyı sağlama bakımından 1972 - 1983 dönemi ithalat ve ihracat serileri her iki sisteme uygun olarak «V. Beş Yıllık Plan öncesinde Gelişmeler -Ekonomik Gelişmeler» bölümünde verilmiştir. Her iki tasnif arasındaki başlıca farklardan biri halen «tarım» ihracatı içinde yer alan yarı işlenmiş bazı tarım ürünlerinin yeni sistemde «tarıma dayalı sanayiler» bölümüne dahil edilmiş olmasıdır.

TABLO : 10 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İHRACAT

Sektörler	1983		1984			1989		(1983 Fiyatlarıyla) Yıllık Ort. Yüzde Değişme 1984 - 89
	Milyon \$	% Pay	Milyon \$	% Pay	% Artış	Milyon \$	% Pay	
I — TARIM ÜRÜNLERİ	1031.66	18.01	1078.40	15.40	4.53	1.669.29	14.39	9.13
1. Bitkisel ürünler	629.31	11.01	645.27	9.22	2.54	1104.45	9.52	11.35
2. Hayvancılık	361.08	6.31	380.28	5.43	5.31	456.94	3.94	3.74
3. Ormancılık	22.78	0.40	30.53	0.44	33.90	50.80	0.44	10.72
4. Su ürünleri	18.47	0.32	22.32	0.32	20.85	57.10	0.49	20.67
II — MADENCİLİK	188.32	3.29	220.28	3.15	16.98	329.67	2.84	8.40
5. Kömür madenciliği	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Hampetrol ve tabii gaz	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
7. Demir cevheri	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
8. Demir dışı metal cevherleri	31.89	0.56	37.35	0.53	17.08	55.88	0.48	8.39
9. Metal Olmayan madenler	122.95	2.15	142.62	2.04	16.05	210.38	1.81	8.08
10. Taşocaklığı	33.48	0.59	40.31	0.58	20.33	63.41	0.55	9.48
M — İMALAT SANAYİİ	4.507.35	73.70	5701.32	31.45	26.43	9001.04	82.77	10.93
A) Tarıma dayalı sanayiler	1.410.66	24.67	1726.08	24.66	22.39	2622.33	22.61	8.72
11. Mezbaha ürünleri	150.16	2.63	201.83	2.88	34.37	616.61	5.32	25.03
12. Sebze meyve işleme sanayi Ür.	231.90	4.06	253.89	3.63	9.48	429.76	3.70	11.10
13. Nebati ve hayvani yağlar	90.30	1.58	62.46	0.89	30.83	132.24	1.14	16.19
14. Değirmencilik ürünleri Vb.	59.10	1.03	89.80	1.28	51.95	180.82	1.56	15.03
15. Şeker üretimi	103.40	1.81	132.50	1.89	28.14	14.15	0.12	—36.07
16. Diğer besin maddeleri	326.90	5.72	400.39	5.73	22.63	620.01	5.34	9.11
17. Alkollü içkiler	6.80	0.42	11.38	0.16	67.35	20.00	0.17	11.94
18. Alkolsüz içkiler	0.10	0.00	0.30	0.00	200.00	1.00	0.01	27.23
19. Tütün işleme sanayii	237.80	4.16	324.99	4.64	36.67	359.20	3.10	2.02
20. Çırcırlama	204.20	3.57	248.54	3.55	21.71	248.54	2.14	0.00
B) Diğer Sanayiler	3.097.19	53.99	3975.24	56.79	28.75	6978.71	60.18	11.91
21. Dokuma sanayii	823.34	14.40	921.86	13.17	11.97	1431.87	12.34	9.21
İplik, dokuma vb.	758.92	13.21	832.39	11.89	9.97	1279.66	11.03	8.98
Örme eşya	66.43	1.16	89.47	1.28	34.69	152.21	1.31	11.21
22. Hazır giyim sanayii	657.36	11.50	909.18	12.99	38.31	1991.69	17.17	16.98
Dokumadan giyim eşyası	467.65	8.18	650.98	9.30	39.20	1573.07	13.56	19.30
Deriden giyim eşyası	189.71	3.32	258.20	3.69	36.10	418.62	3.61	10.15
23. Deri, kürk işleme sanayii	2.40	0.04	4.00	0.06	66.67	12.00	0.10	24.57
24. Ayakkabı sanayii	7.52	0.13	12.80	0.18	70.67	25.00	0.22	14.33

TABLO : 10 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İHRACAT (Devamı)

Sektörler	1983		1984			1989		(1983 Fiyatlarıyla) Yıllık
	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Yüzde Artış	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Ort. % Artış 1984 - 89
25. Ağaç ve mantar ürünleri	39.40	0.69	48.61	0.69	23.38	94.58	0.82	14.24
26. Ağ. Mob. ve mefruşat sanayii	17.81	0.31	32.00	0.46	79.78	86.28	0.74	21.94
27. Kâğıt ve kâğıt ürünleri	18.20	0.32	35.77	0.51	06.54	62.87	0.54	11.94
28. Basım, yayın ve ciltçilik	5.50	0.10	7.57	0.11	37.64	15.46	0.13	—15.35
29. Kimyevi gübre sanayii	14.52	0.25	29.34	0.42	102.34	0.00	0.00	
Kimya sanayii	95.22	1.66	120.83	1.73	27.00	250.23	2.16	15.67
30. İlâç sanayii	8.84	0.15	12.21	0.17	38.75	22.99	0.20	13.49
31. Petro-kimya sanayii	134.96	2.36	160.14	2.29	18.66	26.03	2.25	30.23
32. Diğer kimyasal maddeler	83.98	1.47	106.12	1.52	26.42	222.4	1.92	15.93
33. Petrol arıtımı	232.30	4.06	256.54	3.66	10.43	293.70	2.53	2.74
34. Diğer petrol ve kömür ür.	24.4	0.04	2.50	0.04	4.17	5.00	0.04	14.87
35. Kaucuk ve lastik ürünleri	31.10	0.54	50.00	0.71	60.77	64.60	0.58	5.26
36. Plastik ürünleri	15.70	0.27	28.03	0.40	78.54	64.49	0.56	18.13
37. Cam ve camdan mamul eşya	81.40	1.42	110.42	1.58	35.65	160.00	1.38	7.70
38. Cimento sanayii	80.60	1.41	110.86	1.58	37.54	148.84	1.28	6.07
39. Diğer taş ve top. davalı sanayii	27.70	0.48	44.07	0.63	59.10	63.42	0.55	7.55
40. Demir çelik ana sanayii	356.40	6.23	430.16	6.14	20.70	630.00	5.43	7.93
41. Diğer metal ana sanayii	64.00	1.12	80.00	1.14	25.00	120.00	1.03	8.45
42. Metal eşya sanayii	86.50	1.51	109.45	1.56	26.53	275.28	2.37	20.26
43. Elektriksiz makineler san.	63.10	1.10	85.00	1.21	34.71	165.08	1.42	14.20
44. Tarım makine ve teçhizatı	93.90	1.64	125.81	1.80	33.98	222.61	1.92	12.09
45. Elektrikli ve elektronik Mak.	74.66	1.31	106.50	1.52	42.57	239.67	2.07	17.61
Elektrikli makineler	70.34	1.23	100.00	1.43	42.17	208.20	1.79	15.80
Elektronik	4.32	0.08	6.50	0.09	50.60	31.47	0.27	37.09
46. Deniz ulaşım araçları	3.40	0.06	25.95	0.37	663.24	55.00	0.47	16.21
47. Demiryolu ulaşım araçları	0.00	0.00	0.30	0.00	(+)			
48. Karayolu ulaşım araçları	63.50	1.11	115.13	1.64	81.31	1.00	0.01	12.77
49. Uçak sanayii	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
50. Diğer imalat sanayii	6.70	0.12	14.92	0.21	122.69	34.41	0.30	18.19
Meslek, bilim ölçü ve kont.	1.47	0.03	2.23	0.03	51.49	5.80	0.05	21.07
Diğer imalat sanayii ür.	5.23	0.09	12.69	0.81	142.73	28.61	0.25	17.66
TOPLAM	5727.832	100.00	7000.00	100.00	22.21	116.00	100.00	10.63

TABLO : 11 — İMALAT SANAYİİ İHRACAT

Sektörler	1983		1984			1989		(1983 Fiyatlarıyla) Yıllık Ort. % Artış 1984 - 89
	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Yüzde Artış	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	
A) Tüketim malları	2712.49	60.17	3.353.38	58.82	23.63	5.908.01	61.54	11.90
11. Mezbaha ürünleri	150.16	3.34	201.83	3.54	34.37	618.61	6.42	25.03
12. Seb. meyve işleme san. ür.			253.89	4.45	9.48	429.76	4.48	11.10
13. Nebati ve hayvani yağlar	90.30	2.01	62.46	1.10	—30.32	132.24	1.38	16.19
14. Değirmencilik ürünleri vb	59.10	1.31	89.80	1.58	51.95	180.82	1.88	15.03
15. Şeker .Üretimi	103.40	2.30	132.50	2.32	28.14	14.15	0.15	—36.07
16. Diğer besin maddeleri	326.90	7.27	400.39	7.02	22.48	620.01	6.46	9.14
17. Alkollü içkiler	6.80	0.15	11.38	0.20	67.35	20.00	0.21	11.94
18. Alkolsüz içkiler	0.10	0.00	0.30	0.01	200.00	1.00	0.01	27.23
19. Tütün işleme sanayii	237.80	5.29	324.99	5.70	36.67	359.20	3.74	2.02
21. Dokuma sanayii	823.34	18.30	921.86	16.17	11.97	1.431.87	14.91	9.21
İplik, dokuma vb.	756.91	16.79	832.39	14.60	9.97	1.279.66	13.33	8.98
Örme eşya	66.43	1.4"8	89.47	1.57	34.69	152.21	1.59	11.21
22. Hazır giyim sanayii	657.36	14.61	909.18	15.95	38.31	1.991.69	20.75	16.98
Dokuma giyim eşyası	467.65	10.40	650.98	11.42	39.20	1.573.07	16.39	19.30
Deriden giyim eşyası	189.71	4.22	258.20	4.53	36.10	418.00	4.35	10.11
24. Ayakkabı sanayii	7.52	0.17	12.80	0.22	70.67	25.00	0.26	14.33
26. Ağ Möb. ve Mefruşat sa.	17.81	0.40	32.00	0.56	79.78	86.28	0.90	21.94
B) Ara malları	1.403.61	31.20	1.764.88	30.96	25.75	2.489.36	25.93	7.12
20. Çırçırılama	204.20	4.54	248.54	4.36	21.71	248.54	2.59	0.00
23. Deri, kürk işleme sanayii	2.40	0.05	4.00	0.07	68.67	12.00	0.12	24.57
25. Ağaç ve mantar Ürünleri	39.40	0.88	48.61	0.85	23.38	94.58	0.99	14.24
27. Kâğıt ve kâğıt Ürünleri	18.20	0.40	35.77	0.63	96.54	62.87	0.65	11.94
28. Basım, yayın ciltçilik	5.50	0.12	7.57	6.13	37.64	15.46	0.16	15.35
29. Kimyevi gübre sanayii	14.52	0.32	29.34	0.51	102.34	0.09	0.00	0,00

TABLO : 11 — İMALAT SANAYİİ İHRACATI (Devamı)

Sektörler	1983		1984			1989		(1983 Fiyatlarıyla) Yıllık
	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Yüzde Artış	Değer Milyon \$	Yüzde Dağılım	Ort. % Artış 1984 - 89
Kimya sanayii	95.22	2.12	120.83	2.12	27.00	250.23	2.61	15.67
30. İlaç sanayii	8.84	0.20	12.21	0.21	38.75	22.99	0.24	13.49
32. Diğer kimyasal, mad.	83.98	1.87	106.12	1.86	26.42	222.24	2.31	15.93
34. Diğer Pet. ve Köm. Ür.	2.44	0.05	2.50	0.04	4.17	5.00	0.05	14.87
31. Petro- kimya sanayii	134.96	3.00	160.14	2.81	18.66	260.63	2.71	10.23
33. Petrol arıtımı	232.30	5.16				293.70	3.06	2.74
35. Kauçuk ve lastik ürünleri	31.10	0.69	50.00	0.88	60.77	64.60	0.67	5.26
36. Plastik ürünleri	15.70	0.35	28.03	0.49	78.54	64.49	0.67	18.13
37. Cam ve camdan mamul eş.	81.40	1.81	110.42	1.94	35.65	160.00	1.67	7.70
38. Çimento sanayii	80.81	1.79	110.86	1.94	37.54	148.84	1.55	6.07
39. Diğ. taş.ve top.day. san.	27.70	0.62	44.07	0.77	59.10	63.42	0.66	7.55
40. Demir-çelik ana sanayii	356.40	7.92	430.16	7.54	20.70	630.00	6.56	7.93
41. Diğer metal ana sanayii	64.00	1.42	80.00	1.40	25.00	120.00	1.25	8.45
C) Yatırım malları	391.75	8.71	583.06	10.23	48.83	1.203.05	12.53	15.59
42 Metal eşya sanayii	86.50	1.92	109.45	1.92	26.53	275.28	2.87	20.26
43. Elektriksiz makineler san.	63.10	1.40	85.00	1.49	34.71	165.08	1.72	14.20
44. Tarım makine ve teçhizatı	93.90	2.09	125.81	2.21	33.98	222.61	2.32	12.00
45. Elektrik ve elektronik mk.	74.66	1.66	106.50	1.87	42.57	239.67	2.50	17.61
Elektrik makineler	70.34	1.56	100.00	1.75	42.17	208.20	2.17	15.80
Elektronik -	4.32	0.10	6.50	0.11	50.60	31.47	0.33	37.09
48. Deniz ulaşım araçları	3.40	0.08	25.95	0.46	663.24	55.00	0.57	16.21
47. Demiryolu ulaşım araçları	0.00	0.00	0.30	0.01	(+)	1.00	0.01	27.23
48. Karayolu ulaşım araçları	63.50	1.41	115.13	2.02	81.31	210.00	2.19	12.77
49. Uçak sanayii	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
50. Diğer imalat sanayii	6.70	0.15	14.92	0.26	122.69	34.41	0.36	18.19
Meslek, bilim ölçü ve kont.	1.47	0.03	2.23	0.04	51.49	5.80	0.08	21.07
Diğer imalat sanayii ür.	5.23	0.12	12.69	0.22	142.73	28.81	0.30	17.66
	4.507.85	100.00	5.701.32	100.00	26.48	9.600.42	100.00	10.98

52. İmalat sanayii ürünleri ihracatının 1983 fiyatlarıyla beş yılda yüzde 58,4 oranında ve yıllık ortalama olarak da yüzde 11 oranında artması öngörülmüştür. Tarıma dayalı sanayi ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payının 1984 yılında yüzde 24,7 ve 1989 yılında da yüzde 22,6 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Tarıma dayalı sanayi ürünleri ihracatının ortalama olarak yüzde 8,7 oranında artması öngörülmektedir. Tarım ürünleri ve tarıma dayalı sanayi ürünleri toplamının toplam ihracat içindeki payının 1984 yılında yüzde 40,1 ve 1989 yılında da yüzde 37,0 olacağı tahmin edilmektedir.

53. Diğer sanayi ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payının 1984 yılında yüzde 56,8 olacağı ve 1989 yılında da yüzde 60,2'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. Diğer sanayi ürünleri ihracatının payının yükselmesini, hazır giyim ve yatırım malı üreten sektörlerin paylarının gittikçe artması sağlayacaktır. Böylece diğer sanayi ürünleri ihracatı plan döneminde toplam yüzde 75,6 ve yıllık ortalama olarak da yüzde 11,9 oranında artış göstermiş olacaktır.

c) DIŞ TİCARET AÇIĞI

54. İhracat ve ithalatta planlanan bu hedefler sonucunda 1984 yılında 2.750 milyon dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilen dış ticaret açığı 1989 yılında 3.795 milyon dolara ulaşacaktır.

d) DIŞ BORÇ FAİZ ODEMELERİ

55. 1984 ve 1985 yıllarında yapılacak olan 1.400 milyon dolarlık dış borç faiz ödemeleri 1989 yılında 1.575 milyon dolara yükselecektir. Böylece Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi boyunca toplam 7.335 milyon dolar dış borç faizi ödenecektir.

e) KÂR TRANSFERLERİ

56. Yurt dışındaki Türk müteşebbis kârlarının transferlerinin etkisiyle, 1984 yılında 35 milyon dolar olacağı tahmin edilen yurt dışına net kâr transferlerinin 1989 yılında 26 milyon dolara düşmesi beklenmektedir.

f) İŞÇİ GELİRLERİ

57. Yurt dışından dönen işçilerin transferleri ve Ortadoğu ülkelerine giden işçilerin yurda gönderecekleri dövizlerin etkisiyle işçi dövizlerinin yılda ortalama yüzde 3,6'lık bir artış göstermesi beklenmektedir. 1984 yılında 1.620 milyon dolar olarak tahmin edilen işçi gelirleri 1989 yılında 1.930 milyon dolara ulaşacaktır.

g) TURİZM VE DİĞER GÖRÜNMEYEN KALEMLER GELİRLERİ

58. 1984 yılında 310 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenen turizm net geliri 1989 yılında 540 milyon dolara ulaşacaktır.

59. Uluslararası ticaretteki gelişmelere paralel olarak bilhassa navlun ve transit taşımacılığı gelirleri ile liman hizmetleri gelirlerinde beklenen artışlar sonunda 1984 yılında 1.005 milyon dolar olarak tahmin edilen diğer görünmeyenler net geliri 1989 yılında 1.543 milyon dolara ulaşacaktır.

h) CARİ İŞLEMLER DENGESİ

60. Bu gelişmeler sonucunda, 1984 yılında 1.250 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenen cari işlemler açığı, 1989 yılında 1.383 milyon dolara yükselecektir.

2. SERMAYE HAREKETLERİ

61. Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi boyunca toplam 9.512 milyon dolarlık dış borç ödeneği, kısa ve orta vadeli kredi kaynakları dışında, 1984'de 2.100 milyon dolar dolayında kredi kullanılacağı, dönem sonunda ise bu miktarın 2.225 milyon dolar olacağı tahmin edilmektedir. Plan dönemi boyunca program kredisi kullanımının giderek azalması, buna mukabil proje kredisi kullanımının artması beklenmektedir.

62. Böylece kısa ve orta vadeli kredilerle birlikte Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi boyunca toplam 16.270 milyon dolarlık dış kaynağa ihtiyaç duyulacaktır.

63. Yabancı sermaye girişinin önemli ölçüde artacağı ve plan dönemi boyunca toplam 1.235 milyon dolarlık sermaye girişi olacağı tahmin edilmektedir.

64. Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde dikkatli bir dış borçlanma politikası izlenecek ve dış borç ödeme gücünün iyileştirilmesi sağlanacaktır. Böylece cari dolar fiyatları ile dış borç anapara ve faiz ödemelerinin ihracat ve net görünmeyen gelirler toplamına oranı 1984'te yüzde 27,8 iken 1989'da yüzde 20'nin altına inecektir.

TABLO : 12 — ÖDEMELER DENGESİ

(1983 Fiyatlarıyla, Milyon Dolar) .
Ortalama
yıllık %
değişme

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
1. İhracat	5728	7000	7665	8425	9310	10350	11600	10.63
2. İthalat	—9235	—9750	—10417	—11225	—12166	—13248	—14472	8.22
Diğ. Ticaret Dengesi	—3507	—2750	—2752	—2800	—2856	—2898	—2872	0.87
Net Diğ. Alım Faktör Gel.	76	185	207	214	224	240	175	—1.11
Cari İşlemler Dengesi	—2123	—1250	—1183	—1159	—1120	—1036	—1011	—4.16

TABLO : 13 — ÖDEMELER DENGESİ KALEMLERİNİN GSMH'YA ORANI

(1983 Fiyatlarıyla) 1983

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. İhracat	11.17	13.01	13.53	14.04	14.58	15.18	15.90
2. İthalât	18.01	18.13	18.39	18.71	19.06	19.43	19.83
Diğ. Ticaret Dengesi	6.84	5.11	4.86	4.67	4.47	4.25	3.94
Net Diğ. Alım Faktör Gel.	0.15	0.34	0.37	0.36	0.35	0.35	0.24
Cari İşlemler Dengesi	4.14	2.32	2.09	1.93	1.75	1.52	1.39

TABLO : 14 — ÖDEMELER DENGESİ(Cari Fiyatlarla, Milyon Dolar)
Ortalama
yıllık %
değişme
(1984-1989)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
I — Cari İşlemler								
A) Diğ. Ticaret								
1. İhracat	5726	7000	7855	8955	10370	12140	14495	15.67
2. İthalat	—9235	—9750	—10770	—12115	—13790	—15845	—18290	13.41
Diş Ticaret Dengesi	—3507	—2750	—2915	—3160	—3420	—3705	—3795	6.65
B) Görünmeyen İşlemler								
1. D. Borç Faiz ödemesi	—1442	—1400	—1400	—1420	—1450	—1490	—1575	2.38
2. Turizm (Net)	284	310	344	382	427	478	540	11.74
3. İşçi Gelirleri	1554	1620	1680	1750	1830	1915	1930	3.56
4. Kâr Transferleri	—36	—35	—33	—31	—28	—26	—26	—5.77
6. D. Görünmeyenler (Net)	1024	1005	1042	1114	1231	1390	1543	8.95
Görünmeyen İş. Dengesi	1384	1500	1633	1795	2010	2267	2412	9.97
Cari İşlemler Dengesi	—2123	—1250	—1282	—1365	—1410	—1438	—1383	2.04
II — Sermaye Hareketleri								
1. D. Borç Ana Para öde.	—1093	—1356	—1912	—1832	—1918	—2027	—1823	6.10
2. Özel Yabancı Sermaye	87	100	135	190	285	300	325	26.58
3. Proje Kredileri	508	775	875	975	1100	1180	1225	9.59
4. Program Kredileri	609	750	515	300	295	200	150	—27.52
5. Bedelsiz İthalat	56	75	82	90	100	112	126	10.93
6. D. Ser. Hareketleri	365	575	560	600	635	680	650	2.48
7. Diğer Krediler		0	0	0	150	300	400	200
Serm. Hareketleri Deng.	532	919	255	473	797	845	853	—1.48
Genel Denge	—1591	—331	—1027	—892	—613	—593	—530	9.87
III — Rezerv Hareketleri	—52	—575	231	186	—108	—173	—370	—8.44
IV — IMF'den Kullanım	193	—44	—204	—324	—339	—324	—200	35.37
V — Kısa ve Orta Vadeli								
Sermaye Hareketleri	853	950	1000	1030	1060	1090	1100	2.98
VI — Net Hata ve Noksan	597	0	0	0	0	0	0	

VI. — FİNANSMAN DENGESİ

1. KAMU GELİRLERİ

65. V. Plan. döneminde toplam kamu gelirlerinin yılda ortalama yüzde 5,7 artırılması hedef alınmıştır. Plan dönemi başında 2.929,5 milyar lira olarak tahmin edilen toplam gelirler, Planın son yılında 3.868,6 milyar liraya ulaşacaktır.

66. V. Plan döneminde vasıtasız vergilerin, yılda ortalama yüzde 6,8 artırılması öngörülmüştür, öte yandan vasıtalı vergiler ile servet vergileri için öngörülen yıllık ortalama artış ise sırasıyla, yüzde 6,2 ve yüzde 6,3'tür, Toplam vergi gelirlerinin plan döneminde yılda ortalama yüzde 6,6 oranında artması vergi idaresinin daha etkin bir biçimde çalışarak vergi kayıplarını asgarî düzeye indirmesine bağlıdır.

67. Vasıtasız vergiler Gelir ve Kurumlar Vergisini, servet vergisi ise sadece Veraset ve İntikal Vergisini kapsamaktadır. Servet vergisi ile vasıtasız kapsamına girmeyen diğer vergiler ise vasıtalı vergiler başlığı altında toplanmıştır.

68. V. Plan döneminde Faktör Gelirlerinin yüzde 6,3 oranında artırılması hedef alınmıştır. Vergi Dışı Normal Gelirler ise aynı dönemde yüzde 0,7 dolayında azalacaktır.

69. Sosyal güvenlik müesseselerinin V. Plan döneminde kaynak açığı vereceği tahmin edilmektedir. Nitekim 1984 yılında 23,5 milyar lira olan Sosyal Fonlardaki açık 1989'da 43,3 milyar liraya ulaşacaktır.

70. 1984 yılında 342,7 milyar lira olan dış borç kullanımı yılda ortalama yüzde 2,4 oranında artarak Plan dönemi sonunda 386,0 milyar lira olacaktır.

71. 1984 yılında toplam kamu gelirlerinin yüzde 68,1'ini vergiler, yüzde 9,7'sini vergi dışı normal gelirler, yüzde 11,3'ünü faktör gelirleri, yüzde 11,7'sini dış borçlanma oluştururken 1989 yılında vergilerin toplam gelirler içindeki payı yüzde 70'8'e, faktör gelirlerinin payı yüzde 11,6'ya yükselecek; vergi dışı normal gelirlerin payı yüzde 7,1'e, dış borçlanmanın payı ise yüzde 10,0'a düşecektir.

2. KAMU HARCAMALARI

72. 1984'de 3570,6 milyar lira olan toplam kamu harcamaları yılda ortalama yüzde 5,2 artarak 1989'da 4.607,6 milyar liraya ulaşacaktır. Aynı dönemde cari harcamalar yılda ortalama yüzde 5,3 yatırım harcmaları yüzde 7,1 ve transfer harcamaları ise yüzde 2,6 artacaktır.

73. 1984 yılında toplam kamu harcamalarının yüzde 33,4'ünü cari harcamalar yüzde 37,9'unu yatırımlar ve yüzde 28,8'ini transfer harcamaları oluşturmaktadır. V. Plan dönemi sonunda yatırım harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki payı artarken transfer harcamalarının payı düşmekte; cari harcamaların payı ise sabit kalmaktadır. Nitekim 1989 yılında toplam harcamaların yüzde 33,4'ünü cariler, yüzde 41,3'ünü yatırım ve yüzde 25,3'ünü de transfer harcamaları oluşturacaktır.

3. KAMU KESİMİ EK FİNANSMAN GEREĞİ

74. 1984 yılında 156,6 milyar lira tahmin edilen ek finansman gereği yılda ortalama yüzde 5,5 azalarak 1989'da 117,9 milyar lira olacaktır. Ek finansman gereğinin GSMH'ya oranı 1984'de yüzde 1,3 iken 1989'da yüzde 0,7'ye düşecektir.

4. MAHALLÎ İDARELER DENGESİ

75. V. Plan döneminde mahalli idare vergi gelirleri yılda ortalama yüzde 10,5 artarak 322,8 milyar liraya ulaşacaktır. Aynı dönemde Mahalli İdareler harcanabilir geliri yılda ortalama yüzde 9,5; tasarrufları ise yüzde 12,9 artacaktır. Bu dönemde yatırımlardaki yıllık ortalama yüzde artış 10,4 cari harcamalarda ise yüzde 5,9 olacaktır.

TABLO : 15 — TOPLAM KAMU GELİRLERİ

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

Ort. yıl
yüzde değişme

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	(1984-1989)
1. Vergiler	1994.39	2087.31	2220.24	2370.04	2545.13	2740.47	6.56
A - Vasıtasız	1057.49	1101.29	1176.54	1260.04	1360.13	1471.97	6.84
B - Vasıtalı	931.00	979.80	1037.10	1103.00	1177.50	1260.50	6.25
C - Servet Vergileri	5.90	6.22	6.60	7.00	7.50	8.00	6.28
2. Vergi D. N. Ge.	284.90	228.29	232.20	245.60	260.10	275.60	—0.66
3. Faktör Gelirleri	331.02	351.50	380.55	402.34	425.30	449.88	6.33
4. Sosyal Fonlar	—23.54	—26.80	—30.80	—34.82	—39.00	—43.34	12.98
5. K. Ort. Fonu	0.00	18.00'	30.00	40.00	50.00	60.00	
6. Dış Borçlanma	342.72	356.17	334.48	366.39	373.89	385.99	2.41
GENEL TOPLAM	2929.49	3014.47	3166.67	3389.55	3615.42	3868.60	5.72

TABLO : 16 — TOPLAM KAMU GELİRLERİNİN GSMH'YA ORANI

(1983 Fiyatlarıyla, Yüzde)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. Vergiler	16.55	16.44	16.52	16.57	16.66	16.76
A - Vasıtasız	8.78	8.68	8.75	8.81	8.90	9.00
B - Vasıtalı	7.73	7.72	7.72	7.71	7.71	7.71
C - Servet Vergileri	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
2. Vergi D. N. Ge.	2.36	1.80	1.73	1.72	1.70	1.69
3. Faktör Gelirleri	2.75	2.77	2.83	2.81	2.78	2.75
4. Sosyal Fonlar	—0.20	—0.21	—0.23	—0.24	—0.26	—0.27
5. K. Ort. Fonu	0.00	0.14	0.22	0.28	0.33	0.37
6. Dış Borçlanma	2.84	2.81	2.49	2.56	2.45	2.36
GENEL TOPLAM	24.31	23.75	23.56	23.70	23.66	23.66

TABLO : 17 — TOPLAM KAMU GELİRLERİNİN YÜZDE DAĞILIMI

(1983 Fiyatlarıyla, Yüzde)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. Vergiler	68.08	69.24	70.11	69.92	70.40	70.84
A - Vasıtasız	36.10	36.53	37.15	37.17	37.62	38.05
B - Vasıtalı	31.78	32.50	32.75	32.54	32.57	32.58
C - Servet Vergileri	0.20	0.21	0.21	0.21	0.21	0.21
2. Vergi D. N. Ge.	9.73	7.57	7.33	7.25	7.19	7.12
3. Faktör Gelirleri	11.30	11.66	12.02	11.87	11.76	11.63
4. Sosyal Fonlar	—0.80	—0.89	—0.97	—1.03	—1.08	—1.12
5. K. Ort. Fonu	0.00	0.60	0.95	1.18	1.38	1.55
6. Diğ. Borçlanma	11.70	11.82	10.56	10.81	10.34	9.98
GENEL TOPLAM	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

TABLO : 18 — TOPLAM KAMU GELİRLERİ

(1983 Fiyatlarıyla, Yüzde Değişme)

	1985	1986	1987	1988	1989
1. Vergiler	4.66	6.37	6.75	7.39	7.68
A - Vasıtasız	4.14	6.83	7.10	7.94	8.22
B - Vasıtalı	5.24	5.85	6.35	6.75	7.05
C - Servet Vergileri	5.42	6.11	6.06	7.14	6.67
2. Vergi D. N. Ge.	—19.87	1.71	5.77	5.90	5.96
3. Faktör Gelirleri	6.19	8.26	5.73	5.71	5.78
4. Sosyal Fonlar	13.85	14.93	13.05	12.00	11.13
5. K. Ort. Fonu		66.67	33.33	25.00	20.00
6. Dış Borçlanma	3.92	—6.09	9.54	2.05	3.24
GENEL TOPLAM	2.90	5.05	7.04	6.66	7.00

TABLO : 19 — TOPLAM KAMU HARCAMALARI

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

Ort. yıl
yüzde değişme

(1984-1989)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
1. Cari Harcamalar	1191.10	1247.80	1310.60	1380.20	1456.70	1539.88	5.27
2. Yatırım Harcamaları	1352.60	1452.50	1542.50	1649.40	1770.10	1903.20	7.07
A - Sabit Sermaye	1367.00	1443,70	1534.00	1641.30	1762.30	1896.90	6.77
B - Stok Değişmesi	—14.40	8.80	8.50	8.10	7.80	6.30	
3. Transfer Hare.	1026.94	1092.05	1076.18	1122.31	1164.44	1164.51	2.55
A - İç Borç	52.30	150.00	157.00	166.00	.170.00	174.00	27.18
B – Diğ. Borç	261.09	319.19	309.25	322.93	335.39	300.04	2.82
C - Diğerleri	713.55	622.86	609.93	633.38	659.05	690.47	—0.66
GENEL TOPLAM	3570.64	3792.35	3929.28	4151.91	4391.24	4607.59	5.23

TABLO : 20 — TOPLAM KAMU HARCAMALARININ GSMH'YA ORANI

(1983 Fiyatlarıyla, Yüzde)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. Cari Harcamalar	9.88	9.83	9.75	9.65	9.53	9.42
2. Yatırım Harcamaları	11.22	11.44	11.48	11.53	11.59	11.64
A - Sabit Sermaye	11.34	11.37	11.41	11.48	11.53	11.60
B - Stok Değişmesi	—0.12	0.07	0.06	0.06	0.05	0.04
3. Transfer Harcamaları	8.52	8.60	8.01	7.85	7.62	7.12
A - İç Borç	0.43	1.18	1.17	1.16	1.11	1.06
B - Dış Borç	2.17	2.51	2.30	2.26	2.20	1.84
C - Diğerleri	5.92	4.91	4.54	4.43	4.31	4.22
GENEL TOPLAM	29.63	29.88	29.24	29.03	28.74	28.18

TABLO : 21 — TOPLAM KAMU HARCAMALARININ YÜZDE DAĞILIMI

(1983 Fiyatlarıyla, Yüzde).

	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. Cari Harcamalar	33.36	32.90	33.35	33.24	33.17	33.42
2. Yatırım Harcamaları	37.88	38.30	39.26	39.73	40.31	41.31
A - Sabit Sermaye	38.28	38.07	39.04	39.53	40.13	41.17
B - Stok Değişmesi	—0.40	0.23	0.22	0.20	0.18	0.14
3. Transfer Harcamaları	28.76	28.80	27.39	27.03	26.52	25.27
A-İç Borç	1.46	3.96	4.00	4.00	3.87	3.78
B-Dış Borç	7.31	8.42	7.87	7.78	7.64	6.51
C-Diğerleri	19.98	16.42	15.52	15.26	15.01	14.99
GENEL TOPLAM	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

TABLO : 22 — TOPLAM KAMU HARCAMALARI

(1983 Fiyatlarıyla, Yüzde Değişme)

	1985	1986	1987	1988	1989
1. Cari Harcamalar	4.76	5.03	5.31	5.54	5.71
2. Yatırım Harcamaları	7.39	6.20	6.93	7.32	7.52
A - Sabit Sermaye	5.61	6.25	6.99	7.37	7.64
B - Stok Değişmesi		—3.41	—4.71	—3.70	—19.23
3. Transfer Harcamaları	6.34	—1.45	4.29	3.75	0.01
A - İç Borç	186.81	4.67	5.73	2.41	2.35
B - Dış Borç	22.25	—5.11	4.42	3.86	—10.54
C - Diğerleri	—12.71	—2.08	3.84	4.05	4.77
GENEL TOPLAM	6.21	3.61	5.67	5.76	4.93

TABLO : 23 — KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ

	1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)						Ort. yıl yüzde değişme (1984-1989)
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
1. Vergiler	1988.49	2081.09	2213.64	2363.04	2537.63	2732.42	6.56
A) Vasıtasız	1057.49	1101.29	1176.54	1260.04	1360.13	1471.97	6.84
B) Vasıtalı	931.00	979.80	1037.10	1103.00	1177.50	1260.50	6.25
2. Vergi D. N. Ge.	284.90	228.29	232.20	245.60	260.10	275.60	—0.66
3. Faktör Gelirleri	331.02	351.50	380.55	402.34	425.30	449.88	6.33
4. Sosyal Fonlar	—23.54	—26.80	—30.80	—34.82	—39.00	—43.34	12.98
5. Cari Transfer.	—649.57	—654.30	—670.25	—702.75	—737.64	—778.40	3.68
I - Kamu H. Gel.	1931.30	1979.78	2125.34	2273.41	2446.39	2636.21	6.42
II - Cari Giderler	—1191.10	—1247.80	—1310.60	—1380.20	—1456.70	—1539.88	5.27
III - Kamu Tasarrufu	740.20	731.98	814.74	893.21	989.69	1096.33	8.17
IV - Yatırımlar	—1352.60	—1452.50	—1542.50	—1649.40	—1770.10	—1903.20	7.07
A) Sabit Ser.	—1367.00	—1443.70	—1534.00	—1641.30	—1762.30	—1896.90	6.77
B) Stok. Değ.	14.40	—8.80	—8.50	—8.10	—7.80	—6.30	
V - Tasarruf - Yat. F.	—612.40	—720.52	—727.76	—756.19	—780.41	—806.87	5.67
VI - Sermaye Trans.	—27.36	66.31'	108.21	128.42	148.99	169.77	
1. Servet Vergileri	5.90	6.22	6.60	7.00	7.50	8.00	6.28
2. K. Ort. Fonu Gelirleri	0.00	18.00	30.00	40.00	50.00	60.00	
3. Diğer Trans.	52.98	131.91	137.56	144.58	152.18	161.90	25.03
4. Kamulaş. ve S. Kıy. ikt.	—86.24	—89.82	—65.95	—63.16	—60.691	—60.13	—6.96
VII - Kasa-Banka-Borç.	483.13	495.14	456.25	486.09	495.42	619.16	1.45
1. Kasa-Banka Değ.	—30.72	—10.65	—11.29	—12.05	—12.90	—13.84	14.74
2. Dış Borç Ödemesi	—261.09	—319.19	—309.25	—322.93	—335.39	—300.04	2.82
3. Dış Borçlanma	342.72	356.17	334.48	366.39	373.89	358.99	2.41
4. İç Borç-Alacak ilişkisi (Net)	432.22	468.81	442.31	454.68	469.82	447.05	0.68
5. Stok Değ. Fonu	0.00	0.00	0.00"	0.00	0.00	0.00	
VIII.- Finansman Gereği	156.63	159.07	163.30	141.68	136.00	117.94	—5.52

TABLO : 24 — MAHALLİ İDARELER DENGESİ

	1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)						Ort. yıl yüzde değişme (1984-1989)
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
1. Vergiler	196.06	249.42	264.29	281.47	300.99	322.75	10.48
A) Vasıtasız	84.25	113.58	120.95	129.46	139.15	150.02	12.23
B) Vasıtalı	111.81	135.84	143.34	152.01	161.84	172.73	9.09
2. Vergi D. N. Gel.	8.60	8.90	9.20	9.60	10.10	10.60	4.27
3. Faktör Gel.	11.70	12.30	12.90	13.60	14.50	15.50	5.79
4. Cari Transferler	—10.50	—21.40	—22.10	—22.80	—23.60	—24.60	18.56
I - Harcanabilir Gelir	205.86	249.22	264.29	281.87	301.99	324.25	9.51
II - Cari Giderler	—105.70	—111.30	—117.60	—124.60	—132.30	—140.60	5.87
III - Tasarruf	100.16	137.92	146.69	157.27	169.69	183.65	12.89
VI - Yatırım	—64.09	—73.30	—80.21	—87.98	—96.66	—105.06	10.39
V - Tas-Yat Farkı	36.07	64.62	66.48	69.29	73.03	78.59	10.86

5. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN FİNANSMANI

76. V. Beş Yıllık Plan dönemi KİT genel dengelerinde 2929 sayılı Kanunla tespit edilen kuruluş kapsamı esas alınmıştır. Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının bu kapsamdan çıkarılması ile, IV. Beş Yıllık Plan döneminden farklı olarak sosyal fonlar hesabı KİT dengeleri içinde yer almamaktadır.

77. 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun çerçevesinde KİT'ne ait sabit kıymet satışlarının amortisman ve kârlar üzerindeki etkileri Plan dönemi için dikkate alınmıştır.

78. 1984 yılında sabit fiyatlarla 94,5 milyar lira, seviyesinde gerçekleşmesi beklenen KİT tasarruflarının Plan dönemi sonunda 107,1 milyar liraya ulaşması hedef alınmıştır. Tasarruflar içinde önemli bir paya sahip olan faktör gelirlerinin yıllık ortalama yüzde 5,2 artışla 1984'deki 169,7 milyar liralık seviyesinden 1989'da 218,9 milyar liraya ulaşacağı tahmin edilmektedir. 1989 yılı faktör gelirlerinin yüzde 73,4'ü işletmesi kuruluşlar tarafından yaratılacaktır.

79. V. Beş Yıllık Plan Döneminde KİT yatırımlarında enerji, madencilik, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine ağırlık verilmiştir. KİT sabit sermaye yatırımlarının 1983 fiyatlarıyla 1984 yılındaki 746,7 milyar liralık seviyesinden yılda ortalama yüzde 5,4 artarak, 1989 da 986,7 milyar liraya ulaşması hedef alınmıştır. Bu yatırımın yüzde 99,4'ü işletmeciler kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecektir.

80. 1984 yılında 637,8 milyar lira olan tasarruf - yatırım, farkı 1989 yılında 885,9 milyar liraya ulaşacaktır.

81. Tasarruf - yatırım, açığının karşılanmasında Genel Bütçe transferlerinin payının V. Beş Yıllık Plan döneminde düşürülmesi, buna karşılık iç borçlanma dışındaki kaynaklara daha çok ağırlık verilmesi hedef alınmıştır.

82. V. Beş Yıllık Plan döneminde KİT finansmanı için Merkez Bankası kaynaklarına başvurulmayacaktır.

TABLO : 25 — V. PLAN DÖNEMİ KİT GENEL DENGESİ

(1983 Fiyatlarıyla, Milyar TL)

	1 9 8 4			1 9 8 9		
	İşlet.	Tasar.	Toplam	İşlet.	Tasar.	Toplam
1. Kanuni Ödemeler	—83,8	—12,8	—96,6	—114,8	—25,6	—140,4
2. Faktör Gelirleri	135,4	34,3	169,7	160,6	58,3	218,9
3;. Cari Transferler	21,4	—	21,4	28,6	—	28,6
4. KTT Tasarrufu	73,0	21,5	94,5	74,4	32,7	107,1
5. KTT Yatırımları	727,9	4,4	732,3	987,2	5,8	993,0
a) S. S. Yatırımı	742,3	4,4	746,7	980,9	5,8	986,7
b) Stak artışı	—14,4	—	—14,4	6,3	—	6,3
6. Tasar. Yat. Farkı	—654,9	17,1	—637,8	—912,8	26,9	—885,9
7. Sermaye Transferleri	316,0	—53,3	282,7	467,1	—122,6	344,5
a) Diğer Transferler	354,7	—25,4	329,3	462,4	—112,1	350,3
b) Kamulaştırma ve						
S. Değer Artışı	—58,7	—7,9	—46,6	4,7	—10,5	—5,8
8. Kasa-Banka Borçlanma	338,9	16,2	355,1	445,7	95,7	541,4
a) Kasa - Banka Değişimi	—20,6	—10,1	—30,7	—	—13,8	—13,8
b) Dış Borç ödemesi	—138,3	—1,2	—139,5	—110,3	—1,6	—111,9
c) Dış Borç Kullanımı	184,8	7,5	192,3	292,6	30,5	323,1
d) İç Borç Alacak ilişkisi						
(Net)	313,0	20,0	333,0	263,4	80,6	344,0
9. Finansman Gereği	—	—	—	—	—	—

İKİNCİ BÖLÜM

MAKRO EKONOMİK POLİTİKALAR

I. — DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER POLİTİKASI

1. İHRACAT POLİTİKASI

83. Türkiye'nin ihraç ürünlerinin, coğrafi açıdan uzak bulunan pazarlarda tanıtılmasına gayret edilecek; potansiyel pazarlar değerlendirilecek, bu amaçla ihracatçılara gerekli destek sağlanacaktır.

84. Potansiyel ihracat gücü olan malları teşvik tedbirleriyle rekabet gücüne kavuşturulmasına çalışılacaktır.

85. İhracatçının uluslararası ticarete karşılaştığı engellere karşı korunması için düzenlemeler yapılacak ve ihracatçıya yardımcı olunacaktır.

86. Döviz kuru politikası, dış rekabet gücünü idame ettirecek ve rasyonel bir teşvik sisteminin oluşturulmasına katkıda bulunacak biçimde yürütülecek ve Plan dönemi içinde tedricen serbest döviz kuru sistemine geçiş ortamı hazırlanacaktır.

2. İTHALAT POLİTİKASI

87. İthalatta liberasyon politikası sürdürülecek, aşırı fiyat fonlarla dengelenecektir.

88. İç piyasada aşırı fiyat artışlarını önlemek amacıyla, liberasyon sınırları tedricen genişletilecektir.

89. Ekonomide verimliliğin artırılması, ihracatın teşviki ve tüketicinin yararı açısından, koruma sistemi rasyonelleştirilecek, rekabet gücüne kavuşmuş veya kavuşabilir durumda olan sanayilerin korunma oranları, ilerde AET ile olacak ilişkiler de dikkate alınarak tedricen azaltılacaktır. Uzun süreden beri korunmakta olan sanayi tesisleri, belirlenecek bir süre içerisinde rekabete açılacaktır. Yeni kurulacak sanayi teşebbüsleri gerekli hallerde belli bir süre makul oranlarda korunacaktır.

90. Bu koruma politikası ekonominin diğer sektörlerinde de prensip olarak uygulanacak, bütün ekonomide verimlilik artırılabilecektir.

3. GÖRÜNMEYEN İŞLEMLER

91. Navlun ve transit gelirlerinin artırılması amacıyla bölgenin gelişen dış ticaret imkânları değerlendirilecektir.

92. Turizmin döviz kazandırıcı potansiyeli geliştirilecek, bu konuda sürdürülen gayretler artırılabilecektir.

93. Yurt dışındaki işçilerimizin birikmiş malî haklarının yurda transferine gayret edilecek, işçi dövizlerinin artırılması teşvik olunacaktır.

94. Yurt dışında müteahhitlik hizmetlerinin gelişmesi desteklenecek, bu tür faaliyetlerin ihracat ve istihdama katkıda bulunması göz önünde tutulacaktır.

4. DIŞ KREDİ VE BORÇLAR

95. Öz kaynakların sınırlılığı sebebiyle, dış kredi imkânlarının değerlendirilmesi kalkınmayı hızlandırma açısından önem taşımaktadır. Bundan dolayı, bir yandan dış ödeme gücümüzün artırılması, diğer yandan da dış para piyasalarından ödeme gücümüzü zorlamayacak miktar ve şartlarda kredi temini hedef ahnacaktır.

96. Türk bankacılık sisteminin dışa açılması sağlanacaktır.

5. TÜRKİYE - AET İLİŞKİLERİ

97. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerde, ortaya çıkan gelişmeler karşısında Türkiye, Katma Protokol ile sağlamış olduğu avantajları büyük ölçüde kaybetmiştir. AET'nin üçüncü ülkeler ile tercihli ilişkilere girmiş olması ve Türkiye - AET ortaklığının ayrıcalıklı niteliğinin giderek ortadan kalkması, ortaklık ilişkisinin dayandığı dengeyi Türkiye aleyhine bozmuştur.

98. AET ile olan ilişkiler ekonominin dışa açılma politikasına da uygun olarak yeni baştan düzenlenecek, AET ile ekonomik bütünleşme konusunda gerekli adımlar Plan dönemi içinde atılacaktır. AET tarafından bazı ihraç mallarımıza konulan kısıtlamalar ele alınarak kaldırılması sağlanacaktır.

99. Türkiye, AET'ye tam üye olarak katılma sonucunda Roma Anlaşmasının gümrük birliğine ilişkin kurallarını bütünüyle üstlenme durumunda olacaktır. Ancak bir ekonomik sektörde veya belli bir bölgede katılma ile birlikte ortaya çıkabilecek ekonomik güçlükleri gidermek için geçici nitelikte tedbirlere başvurma imkânı saklı tutulacaktır.

100. Türk tarımının, Topluluğun tarım sektöründeki faaliyetlerinin tamamına yakın bir bölümünü yönlendiren ortak piyasa düzenlerine uyum sağlama imkânları araştırılacak, bu düzenler çerçevesinde öngörülen politikaların tarım kesiminde yaratabileceği olumsuz etkiler için gerekli tedbirler alınacaktır.

101. Türkiye ile AET arasındaki gelişme seviyesi farkı dolayısıyla Türkiye' nin AET'ye karşı karşılaştırmalı üstünlüğü, çok yüksek sermaye - yoğun ve çok yüksek emek - yoğun sanayi dalları arasında kalan çok geniş mal gurubundadır. Üretimin yönlendirilmesinde bu husus dikkate alınacaktır.

102. Türkiye AET'ye tam üye olmadan dahi, işçilerin Toplulukta serbest dolaşımın kademeli olarak gerçekleştirilmesi hakkını elde etmiştir. Türkiye bu hakkından vazgeçmeyerek işçilerinin serbest dolaşımı için gerekli gördüğü tüm tedbirleri alacaktır.

103. 1980 yılından bu yana bazı AET ülkeleri Türkiye ile imzalamış oldukları ve vize muafiyet anlaşmalarını yürürlükten kaldırarak Türk vatandaşlarına bazı istisnalar dışında vize mecburiyeti getirmişlerdir. Bu uygulamanın düzeltilmesi gereklidir.

104. Türkiye'nin Topluluğa katılması ile büyük ölçüde ortaya çıkabilecek olan Topluluk mevzuatını uygulayabilecek nitelikte kalifiye personel ihtiyacının karşılanması için gerekli tedbirler Plan dönemi içinde alınacak, kamu kuruluşlarında gerekli örgütlenme süratle yapılacaktır.

6. YABANCI SERMAYE POLİTİKASI

105. 6224 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan (petrol hariç) yabancı sermaye işlemleri bu Kanun kapsamına alınacak, yabancı sermaye uygulamalarında teşkilat ve mevzuat yönünden gerçekleştirilen düzenlemelerin bahis konusu kanuna dahil edilmesine çalışılacaktır.

106. Dünya'daki gelişmelere paralel olarak, ticarî ve sinai faaliyetleri Türkiye dışında bulunan şirketlerin (off - shore business), kuruluşuna imkan verecek tedbir ve teşvikler geliştirilecektir.

107. Körfez ülkelerinin, ekonomimizin kalite, teknoloji ve pazar kabiliyetini geliştirecek şekilde yatırım yapmaları desteklenecektir.

108. Yüksek finansman ve ileri teknoloji gerektiren kritik projelerin uygun yabancı sermaye yatırımlarıyla gerçekleştirilmesi teşvik edilecektir.

109. «Serbest Bölgeler»'in geliştirilmesi yoluyla yurt içindeki ithal mallarının stok seviyelerinin düşürülmesine, transit ticaretin ve bu bölgelerden yapılacak ihracattan sağlanacak döviz gelirlerinin artırılmasına çalışılacaktır.

II. — TEŞVİK POLİTİKASI

110. Teşvik Politikasının amacı, müteşebbislerin tercihlerini plan hedefleri doğrultusunda yönlendirmektir.

111. İhracatın teşvikinde ana gaye ihracat hacminin artırılması; artışın süreklilik kazanması, ihraç ürünlerinin çeşitlenmesi ve toplam içinde özellikle sınaî ürünlerin payının artırılmasıdır.

112. Teşvik ve yönlendirme araçları, yatırımın konusuna, kapasitesine, teknolojisine, istihdam ve ödemeler dengesine katkısı ile yer seçimine göre etkili ölçülerde farklılaştırılmış olarak ve selektif biçimde kullanılacaktır. Bu çerçevede yatırımların yurt düzeyinde dengeli dağılımını yönlendirmek amacı ile, teşvik tedbirlerinin yörelere göre uygulanmasında farklılaştırmaya devam edilecek; yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın yapacakları yatırımlar ile kalkınmada öncelikli yörelerde ve organize sanayi bölgelerinde yapılacak yatırımlara ve ihracata dönük yatırımlara ilave teşvikler sağlanacaktır.

113. Teşvik mevzuatı tek yasada toplanarak, birbirini tamamlayan ve değişen iç ve dış piyasa şartlarına uyum sağlayabilecek esneklikte bir yatırım ve ihracatı teşvik sistemi geliştirilecektir.

114. İstihdam probleminin çözülmesinde emek yoğun yatırım projelerinin teşvikine ağırlık verilecektir.

115. Yatırımların finansmanında özkaynak kullanımı teşvik edilecektir.

116. Bölge ülkelerinin ihtiyacını karşılamaya yönelik, ortak veya münferid, özellikle taşıma maliyetleri ve hammadde kaynaklarına yakınlık yönünden avantaja sahip sanayi, tarım ve hayvancılık yatırımlarına öncelik verilecektir.

117. Yurt dışı müteahhitlik ve mühendislik hizmetleri ve taşımacılık yoluyla sağlanan döviz gelirlerini artırmak için mevcut teşvik araçlarının uygulanmasına devam edilecektir, özellikle deniz taşımacılığı ve gemi inşa sanayii, enerji ve tarıma dayalı entegre yatırımlar ve toplu konut yatırımları için ilave teşvik tedbirleri uygulanacaktır.

118. Özellikle dayanıklı tüketim ve yatırım mallarının dışarıda pazarlanmasında, satış sonrası bakım hizmetlerinin devamlılığını temin etmek üzere depolama, büro, acentelik, bayilik ve temsilcilik kurulması yolunda Devletçe gerekli her türlü destek sağlanacaktır.

119. Haberleşme araçlarının ihracatçılara öncelikle sağlanması konusunda yapılacak düzenlemelere paralel olarak bu konuda alt yapının finansmanı teşvik edilecektir.

III. — TASARRUF VE FİNANSMAN POLİTİKALARI

1. PARA VE KREDİ POLİTİKASI

120. Ekonomide reel büyümenin ve konjonktürel değişmelerin gerektirdiği likidite ihtiyacını karşılayacak, enflasyonist talep - baskısına neden olmayarak yeterli para arzı politikası uygulanacaktır.

121. Merkez Bankası kaynakları, Plan ilkeleri ve program hedefleri doğrultusunda esnek bir para politikasının izlenebilmesine imkan verecek şekilde tahsis edilecektir. Merkez Bankası açık piyasa işlemleri yapmak imkanlarını değerlendirecektir.

122. Kamu kesiminin finansman ihtiyacı sağlıklı kaynaklardan karşılanacaktır.

123. Faiz Politikası;

i) Ekonomide kaynakları mobilize ederek malî tasarrufları artırıcı ve bu tasarrufları enflasyona karşı koruyucu.

ii) Kaynakların etkin dağılım ve kullanımını sağlayıcı, yönde uygulanacaktır.

124. Kamu kesimince ihraç edilecek menkul değerlerin faizleri;

i) Kamu kesimi borçlanma hedeflerini asgarî borç yükü ile gerçekleştirme,

ii) Bankaların mevduat kabulünde uygulayacakları faizlere ekonomik konjonktürün gerektirdiği yönü verme,

iii) Özel kesimin, menkul değer ihraçlarında uygulayacağı faiz oranlarını yönlendirme,

iv) Gerektiğinde ekonomideki aşırı likiditeyi kontrol etme, esasları içinde tespit edilecektir.

125. İş tasarruf oranının yükseltilmesi için gönüllü tasarruflar teşvik edilecek, tasarruf sahiplerinin mevduat yanında hisse senedi ve tahvil gibi diğer malî araçlara da plasmada bulunma imkânları genişletilecektir.

126. Gerçekçi faiz oranlarının uygulanması, aracılık faaliyetlerinin etkinleştirilmesi, vergilendirme ve teşvik sisteminin reorganizasyonu yoluyla mevduat ve kredi faizi arasındaki farkın azaltılmasına çalışılacaktır.

127. Mevduat munzam karşılığı sisteminin basitliğini koruması esastır. Bankaların mevduat munzam karşılıklarını zamanında ve tam olarak tesis etmeleri sağlanacaktır. Mevduat munzam karşılık ve disponibilitate oranları, etkin bir para politikası aracı olarak kullanılacaktır.

128. Reeskont faiz oranları, banka sistemi kaynaklarını Plan öncelikleri doğrultusunda yönlendirme ve ekonomide likiditeyi kontrol etme ilkeleri çerçevesinde belirlenecektir.

129. Tercihli kredi sistemi tedricen genel sisteme entegre edilecek, bu krediler için uygulanan faiz hadlerinin istisnai haller dışında enflasyon oranının altına düşmemesi hedef alınacaktır.

130. Orta ve uzun vadeli kredi uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

131. Ziraat Bankası kontrollü ziraî krediler ve tarıma dayalı sanayi teşebbüsleri için yeterli kaynak ayıracaktır.

132. T. Halk Bankası kaynaklarının kullandırılmasında kuruluş ilkelerine uygun şekilde, optimum ölçeği, sermayenin etkin kullanımını ve teknolojik gelişmeyi gözetken küçük sanayi işletmeleri ile esnaf ve sanatkâra ağırlık verilecek ve bu bankanın kredi imkânları geliştirilecektir.

133. Devlet Yatırım Bankası tahvil ihracı yoluyla kaynak sağlamaya ağırlık verecektir. Sermaye piyasasının geliştirilmesinde kalkınma ve yatırım bankalarından yararlanılacaktır.

134. DESİYAB'ın mali kaynakları güçlendirilecek, banka, çok ortaklık işçi şirketlerine gerek proje hazırlama, gerekse işletme yönetiminde teknik ve idari katkıda bulunabilecek bir yapıya kavuşturulacaktır.

135. Sermaye piyasasının gelişmesi orta vadeli bir program içinde hızlandırılacaktır. Sermaye piyasasının sınaî mülkiyeti geniş kitlelere yayarak gelir dağılımını daha adil bir hale getirme ve işletmelerin mali bünyelerini güçlendirme fonksiyonlarından etkin şekilde yararlanılacaktır.

136. Sigorta sistemi yeniden düzenlenecek, daha dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır.

2. MALİYE POLİTİKASI

137. İktisadi ve sosyal gelişmeyi artan oranlarda iç tasarruflara dayandırmak, tabîî ve beşeri kaynaklarımızı en etkin ve verimli bir şekilde kullanmak Plan döneminde uygulanacak Maliye Politikasının temel amaçlarıdır.

138. Kalkınmanın hızlandırılmasında ana unsurlardan biri olan iç tasarrufları artırma gayretlerine kamu kesiminin etkin bir şekilde katkıda bulunması gereklidir.

139. Enflasyonla mücadele fiyat artışları 1989'da yüzde 10 civarına inecek şekilde sürdürülecektir.

140. Millî gelirden hedef alınan gelişine ile hizmet talebinde, personel sayısında ve diğer cari giderlerde ortaya çıkacak ihtiyaç dikkate alınarak belirlenen kamu . tüketim miktarları aşılmayacak, verimsiz istihdam artışından kaçınılacaktır.

141. Yeni sübvansiyon harcamalarından kaçınılacak, halen mevcut olanlar tedricen azaltılarak kaldırılacaktır.

142. Hizmetin niteliğinin kesinlikle ayırdedilemeyişi, veya cari ödeneklerin yetersizliği gibi sebeplerle zamanla yatırım bütçeleri içinde yer alır hale gelmiş cari karakterli harcamalar tedricen cari harcama bütçesine intikal ettirilecektir.

143. Gelişme ve istikrar ile yakından ilgili olan tarım, eğitim, sağlık, araştırma ve iç güvenlik hizmetlerinde cari, gider ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilecektir.

144. Bütçe ve Hazine genel hesap sistemleri ekonomik analiz ve uygulamayı takip açısından daha kullanışlı ve sade bir yapıya kavuşturulacaktır.

145. Kamu hizmetlerinin her kademesinde israf önlenecek ve tasarrufa riayet edilecektir.

146. Kamu gelirlerine gelişen ekonomik faaliyetleri kavrayacak bir esneklik kazandırılacaktır.

147. Vergiler, kurumlaşmayı, tasarrufu ve yatırımları teşvik edecek bir araç olarak kullanılacaktır.

148. Vergi idaresi reorganize edilecek; otomasyon artırılarak mevcut personel ile daha etkili hizmet verilmesi sağlanacaktır.

149. Vergi sistemi sadeleştirilerek, kolay anlaşılır ve adil hale getirilecek, ihtilafların asgari hadde indirilmesi ve vergi kayıplarının azaltılması yönünde gerekli tedbirler alınacaktır.

150. Ödeme gücü olan fert ve sektörlerin vergi adaleti prensiplerine göre vergilendirilmeleri sağlanacaktır.

151. Katma değer sistemine geçilecektir.

152. Vergi sisteminde ölçü esâsına göre vergilendirme yerine, vergi tekniğinin imkanları ölçüsünde değer esasına geçilecektir.

153. Kamu kesiminde döner sermaye sistemi kârlı ve verimli çalışacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

3. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ POLİTİKASI

154. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kârlı ve verimli çalışmaları esastır. Bu maksatla, ilgili mevzuat uygulama sonuçlarına göre devamlı olarak - değerlendirilecek, gereken hallerde yeni tedbirlerle islah edilecektir. Bu çerçevede, yönetimde devamlılığı sağlayacak, tecrübeli, bilgili ve ehliyetli kadroların teşekkülüne imkân verecek, KİT'nin idari ve mali açılardan bağımsız çalışabilmelerini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

155. Kamu İktisadi Teşebbüslerine bağlı bazı işletmelerin hisse senetleri satışı yoluyla halka açılması sağlanacaktır.

156. Kamu İktisadi Teşebbüsleri yatırımlarını, Plan hedefleri doğrultusunda enerji, madencilik, ulaştırma haberleşme sektörleri ile rehabilitasyon ve darboğaz giderme alanlarında yoğunlaştıracaklar, özel sektörün yeterli olduğu alanlarda yeni yatırımlardan kaçınacaklardır.

157. Kamu İktisadi Teşebbüsleri, girdileri zamanında tedariki ile bunların kullanımında azami tasarrufu sağlayacak tedbirleri alacak, kapasite kullanımını optimal seviyeye çıkaracak personel başına üretim ve verimi artıracaklardır.

158. Kamu İktisadi Teşebbüsleri aşın stok birikimlerine yol açmayacak bir şekilde stok kontrol ve değerlendirme sistemlerini geliştireceklerdir.

159. Kamu İktisadi Teşebbüsleri ürettikleri mal ve hizmetlerin kalitesini yükseltici tedbirleri alacaklar, dış ticaret ünitelerini yeterli hale getirerek dış pazarlara açılma çabalarını aralıksız sürdüreceklidir.

160. Kamu İktisadi Teşebbüsleri personel rejimi, muhtelif kuruluşlarda çalışan tüm personelin aynı statü altında çalışmalarına imkân sağlayacak, işletme faaliyetlerinde yaratıcılığı, bilgi ve beceriyi teşvik edecek ve sektörün özelliğine ve görevin önemine uygun bir ücret politikasının uygulanmasına imkân verecek şekilde düzenlenecek ve süratle yürürlüğe konulacaktır.

161. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin sermaye yapılarını faaliyet hacimlerine uygun hale getirme çalışmaları sürdürülecek, işletme ve yatırım faaliyetlerinde işletme dışından sağlanacak kaynakların karşılanmasında görülen güçlükler giderilecek. Kamu İktisadi Teşebbüsleri sisteminin bütçe üzerindeki yükleri azaltılacaktır.

IV. — FİYAT VE TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARI

1. FİYAT POLİTİKASI

162. Fiyat mekanizmasının üretim ve talep yapısını belirleme, kaynak ve gelir dağılımını düzenleme fonksiyonlarından etkin şekilde yararlanılacak, ekonominin işleyişi ekonomik kurallar içinde tanzim edilecek, ekonomiye müdahalede makro politika araçlarına ve gereken hallerde kurumsal düzenlemelere ağırlık verilecektir.

163. Gelişen iç piyasa ve ihracat taleplerini karşılamak, tüketiciyi korumak, piyasanın işleyişindeki aksaklıkları gidererek, kaliteli, yeterli ve istikrarlı fiyatla mal ve hizmet arzını sağlamak amacıyla, özellikle kapasite kullanımı artırılacak ve yatırımların gecikmeksizin bitirilmesine çalışılacaktır. Vergi, bütçe, para - kredi, dış ticaret, kur, gelir ve KİT fiyat politikaları, enflasyonla mücadele etmek ve istikrarına ulaşmak amacıyla etkin bir şekilde koordine edilecektir.

164. Fiyat ve gelir politikalarının gelir dağılımını iyileştirici yönde uygulanmasına özen gösterilecektir.

165. Tüketicinin korunması ile ilgili olarak;

— Hammadde, işgücü, enerji ve zaman kaybını önlemek amacı ile işletmelerde, koruyucu kalite kontrol (entegre kalite kontrol) tekniklerinin yaygın şekilde kullanılmasını sağlamak üzere kurulacak olan teşkilatlar devletçe desteklenecektir.

— Sanayide prodüktiviteyi ve kaliteyi geliştirici tedbirler alınacaktır.

— İhracat bakımından ve halkın can emniyeti yönünden önemli olan madde ve mamullerin standartlara uygunluğunun belgelendirilme işlemlerinin, uluslararası veya bölgesel kuruluşlarca belirlenen usullere uygun olarak yapılmasını sağlamak üzere gerekli teşkilatlanmaya gidilecek, belgelendirme ve laboratuvar onay sistemi ile metroloji merkezinin kurulması gerçekleştirilecektir.

— Tüketicilerin piyasa şartlarından haberdar olmaları sağlanacaktır.

— Üreticiler arasında rekabet teşvik edilecek ve tekelleşmeler önlenecektir.

168. Ticari kuruluşların aracılık maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla, kredi, sigorta, depolama ve ulaşım hizmetlerinde kolaylıklar sağlanarak, optimal büyüklüğe ulaşmaları desteklenecektir.

167. Düzenli bir pazarlama zincirinin kurulması için gerekli tedbirleri alınacak, tasnif, işleme ve ambalajlama tesislerinin geliştirilmesi teşvik edilecektir.

168. Ekonomideki aşırı kazançların ortadan kaldırılmasında ve tüketiciye ucuz ve kaliteli mal temininde ithalatın piyasayı düzenleyici fonksiyonundan yararlanılacaktır.

2. TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKASI

169. Tarımsal destekleme politikasında; tarımsal fiyat ve gelirlerde istikrarı korumak, pazarlama kolaylıkları sağlamak, ekilebilir arazinin özelliklerine ve iç ve dış talebe uygun bir üretim yapısı içinde verimliliğin artmasına yardımcı olmak esastır.

170. Tarım sektörü bölümünde belirtildiği üzere tarımsal üretimin teşvikinde fiyat politikası yanında ucuz ve yeterli girdi, tarımsal eğitim, tarımsal teşkilatlanma ve teknolojik gelişme imkânlarının artırılması gibi fiyat dışı destekleme araçlarına yer verilecektir.

171. İhracata dönük tarımsal ürünlerin desteklenmesinde, dış rekabet imkânları göz önünde tutularak kaliteli ve standart ürün lehine daha etkin bir fiyat farklılaştırma politikası izlenecektir.

172. Tabii şartlardan doğan gelir istikrarsızlığına karşı tanm ürün sigortası kurulması için çalışmalar yapılacaktır.

173. Destekleme alımlarının finansmanında ekonomide enflasyonist baskı yaratılmaması ve destekleme ile görevi kuruluşların öz kaynak katkısının artırılması esastır.

174. Tarımsal destekleme fiyatlarının daha gerçekçi bir şekilde belirlenmesine yardımcı olmak amacıyla, rekolte tahminlerinin daha sağlıklı yapılması ve tarım istatistiklerinin geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

175. Üreticilerin ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlamak ve etkinliğini artırmak amacıyla Tanm Satış Kooperatifleri Birliklerinin kuruluş amaçları yönünde hizmet vermeleri, rasyonel bir şekilde çalışmaları ve destekleme amacıyla tahsis olunan fonların zamanında geri dönmesi sağlanacaktır.

176. Destekleme ürün hedeflerinin kanunlarda belirtilen istisnalar dışında T.C. Ziraat Bankası'na üreticiye doğrudan ödenmesine devam edilecek ve ödemelerin zamanında yapılmasına özen gösterilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK SEKTÖRLERDE GELİŞME HEDEF VE POLİTİKALARI

I. — SEKTÖREL GELİŞME HEDEFLERİ

II.— TARIM

III. — MADENCİLİK

IV — İMALAT SANAYİİ

V — ENERJİ

VI — HİZMETLER

VII — KAMU HİZMETLERİ

L —SEKTÖREL GELİŞME HEDEFLERİ

a) HEDEFLER

177. 1978 -1983 döneminde yılda ortalama yüzde 4,1 oranında artan toplam fizikî üretimin, V. Plan döneminde yüzde 6.6 dolayında artması, öngörülmüştür.

178. Plan döneminde toplam mal ihracatı yılda ortalama yüzde 10,6 oranında artacağından, ihracatın üretimdeki payının yüzde 11,3'den yüzde 13,7'ye ulaşması beklenmektedir. Bu dönemde mal ithalatı yıllık ortalama artış oranı yüzde 8,2 olacaktır.

179. V. Plan döneminde tarım sektörü üretimi, yılda ortalama yüzde 3,6 oranında gelişecek, tarım alt sektörlerinden bitkisel üretim, hayvancılık, su ürünleri ve orman ürünlerinde yıllık ortalama üretim artış hızı sırasıyla yüzde 3, yüzde 4,7, yüzde 7,7 ve yüzde 3,1 olacaktır.

180. Tarım sektörü üretiminin toplam fizikî üretim içinde 1984'te yüzde 24,8 olan payının Plan dönemi sonunda yüzde 21,5'e ineceği tahmin edilmektedir.

181. 1984 yılında 241.6 milyar TL. düzeyinde gerçekleşmesi beklenen toplam tarım ihracatının yılda ortalama yüzde 9,1 oranında artması ve Plan dönemi sonunda 374 milyar TL. na yükselmesi ve bu değerın yüzde 66.2 sinin bitkisel üretim, yüzde 27,4'ünün hayvancılık, yüzde 3 'ünün ormancılık ve yüzde 3,4 ünün su ürünlerinden oluşması beklenmektedir.

182. Plan döneminde tarımsal ürün ihracatının üretimdeki payının yüzde 7.1'den yüzde 9,1'e artırılması hedef alınmıştır.

183. Beşinci Plan döneminde madencilik sektörü toplam üretiminin yılda ortalama yüzde 7,3 oranında gelişmesi beklenmektedir. 1984 yılında 3,7 milyon ton dolayında gerçekleşeceği tahmin edilen demir cevheri üretiminin Plan dönemi sonunda 5.8 milyon tona, linyit üretiminin de 22,1 milyon tondan 50,9 milyon ton düzeyine çıkarılması planlanmıştır.

184. Madencilik sektörü ihracatı Beşinci Plan döneminde yılda yüzde 8,4 oranında artacak, ihracatın üretimdeki payı yüzde 11,8'den yüzde 12,4'e çıkacaktır, önemli kısmı ham petrolden oluşan sektör ithalatının artış hızı yıllık ortalama yüzde 9 dolayında gerçekleşecektir.

185. Plan döneminde imalat sanayii üretimi yüzde 7,3 oranında artacaktır. Böylece sektörün toplam fiziki üretimdeki payının yüzde 68,7 den yüzde 71,1'e yükselmesi beklenmektedir. Üretim artış hızına en büyük katkı yatırım malları üretiminden gelecektir.

186. 1984 yılında toplam ihracatın yüzde 81,5'ini oluşturan imalat sanayii ihracatı yılda ortalama yüzde 11 dolayında artarak Plan dönemi sonunda yüzde 82.8 lik bir paya ulaşacaklar.

187. 1984'de 29.800 Gwh dolayında gerçekleşecek elektrik üretiminin 1989 yılında 50,700 Gwh'a çıkarılması hedef alınmıştır. Bu sebeple, Plan döneminde, elektrik, gaz-su toplam üretimi yıllık yüzde 11,2 oranında artacaktır.

b) SEKTÖREL İLKELER VE POLİTİKALAR

188. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması gibi konulara yönelik kooperatifçilik desteklenecektir. Tarım kredilerinin, başlıca ürünlerin durumu dikkate alınarak önceliklere göre dağılımı her yıl programlarla belirlenecek, aynı kredilerin, kontrollü kredilerin ve belirli proje uygulamalarına yönelen kredilerin miktarı artırılacaktır. Tarım kredileri üretim takvimine uygun olarak verilecektir. Tarım kredileri içinde orta ve uzun vadeli yatırım kredilerine gerekli ağırlık verilecektir. Teminat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği artırılacaktır.

189. Tarımda verimliliğin artırılması, bitki desenin çeşitlendirilmesi ve ileri teknolojilerin uygulanması amacı ile sulama yatırımlarına verilmekte olan ağırlık sürdürülecek, tarla içi ve toprak muhafaza hizmetleri ile özellikle küçüksen kaynakları ve yeraltı su kaynaklarının geliştirilmesi hızlandırılacak ve bu yatırımlar kurak bölgelerde yoğunlaştırılacaktır. Sulama şebekelerinde tarla içi geliştirme hizmetlerine çiftçi katkısı artırılacak, sulama yatırım ve hizmetlerinin faydalananlar tarafından geriye ödenmesi konusu düzenlenecektir. Sanayinin özel haller hariç verimli tarım alanlarına, özellikle sulama alanlarına yayılması önlenecektir.

190. Güneydoğu Anadolu projesini entegre bir proje anlayışı içinde geliştirmek amacıyla ilgili kuruluşlar arasında etkin bir işbirliği sağlanacaktır. Bunun için bir koordinasyon ünitesi kurulacaktır.

191. Ortalama yağışın uygun olduğu bölgelerde nadas alanlarından yemeklik ve yemlik baklagiller ekimi yoluyla yararlanma amacını, güden uygulamalar belirli programlar çerçevesinde sürdürülecektir. Ayrıca Güney ve Batı Bölgelerimizde başlatılan, başta soya fasulyesi olmak üzere, ikinci ürün yetiştirme çalışmaları yaygınlaştırılacaktır, özellikle ihracata dönük çiçekçilik desteklenecektir.

192. Şeker pancarı üretimi iç talep esas alınarak düzenlenecektir.

193. Başta ihracatı artırılacak ürünler olmak üzere tüm bitkisel ürünlerin yüksek verimli standart türlerinin geliştirilmesine imkân veren bir tohumluk endüstrisinin oluşturulması hedef alınacak, bu alanda yurt dışında geliştirilen teknolojiler ile yüksek verimli ve nitelikli tohum çeşitlerinin süratle çiftçiye ulaşması sağlanacaktır. Tohumlukların teknik gereklere uygun süreler içinde değiştirilmesi ilkesi uygulanacaktır.

194. Tohumluk, fidan, fide ve bağ çubuğu temini ile meyve ve bağ tesislerinin teşvikinde tarıma dayalı sanayilerin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulacak, tarımsal işletme kredileri ile desteklenecektir.

195. Özellikle tohumluk yatırımlarında yabancı sermaye girişi teşvik edilecektir.

196. Yaş meyve ve sebze konusunda hazırlanmakta olan ve V. ve VI. Plan dönemini kapsayan Anaplan Çalışmaları Beşinci Plan döneminin ilk yılı sonunda tamamlanacak, üretim, yatırım ve ihracat bu Plan doğrultusunda yönlendirilecek özellikle desteklenecektir.

197. Yaş meyve ve sebze alt sektörünün yurt içinde ve dışında düzenli, güçlü ve güvenilir bir pazarlama teşkilatına kavuşturulması konusunda sürdürülen çalışmalar Plan döneminin ilk yılında tamamlanacak ve bu teşkilatın faaliyetleri Devletçe desteklenecektir.

198. Hayvan varlığı içinde yüksek verimli kültür ırkı hayvan miktarının çoğaltılması et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünlerin miktar ve kalitesinin artırılması hedef alınacaktır. Verimi düşük yerli ırk hayvanların et ve süt verimlerini artırma amacı ile uygulanan suni ve tabii tohumlama çalışmaları geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

199. Hayvancılıkta çok önemli bir yer tutan salgın ve bulaşıcı hastalıklar ile mücadele belirli program çerçevesinde yürütülecektir.

200. Yurt içi beyaz et ve yumurta talebini karşılamak ve sektörün ihracata yönelmesine imkân hazırlamak amacıyla et ve yumurta tavukçuluğunda ekonomik büyüklükte entegre tesislerin kurulmaları teşvik edilecektir.

201. Özel ağaçlandırma çalışmaları ve köylüye yönelik diğer sosyo - ekonomik faaliyetler devletçe desteklenerek, orman köylüsü kalkındırılacak ve korunacaktır. Bu meyanda her derecedeki okul öğrencilerinin ağaçlandırma faaliyetlerine katılması sağlanacaktır.

202. Madencilik sektöründe temel ilke yeraltı zenginliklerinin araştırılıp, işletilebilir hale getirilerek ekonomiye kaynak sağlanmasıdır. Bu sebeple kamu - özel ve yabancı her türlü kaynaktan faydalanılması esastır. Kamu kaynakları öncelikle termik santrallara bağlı linyit projelerine, bor tuzlarına ve stratejik madenler üretimine tahsis edilecektir.

203. Madencilikte özel sektör faaliyetleri teşvik edilecektir.

204. Tabii gaz kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilecek, tabii gaz kaynaklarının güvenilir işletme rezervleri ve tüketici sektörlerin ihtiyacı tespit edilecektir.

205. V. Plan döneminde gelişmenin ağırlıklı sektörü imalat sanayii olacaktır.

206. Mevcut sanayide teknoloji seviyesinin geliştirilmesi ve kapasite kullanımının artırılması birinci önceliğe sahip olacaktır. Kamu kesiminde tamamlama ve darboğaz giderme yatırımları ile maliyetleri düşürücü ve kaliteyi yükseltici yatırımlara önem verilecektir.

207. Ekonomik ve coğrafi avantajlarımızdan yararlanmayı ve ihracatı artırmayı hedef alan ekonomik ölçekli yeni sanayi yatırımları teşvik edilecektir.

208. Halen düşük kapasitelerde kurulmuş bulunan tesislerde gerek ürün gerekse yan ürün imalatında entegrasyon sağlanması, üretimin ekonomik kapasitelerde uygun mahiyetle ve kaliteli olarak yapılması ve kurulu ya da kurulacak kapasitelerin ihracata yönelmesi teşvik edilecektir.

209. Sanayiinin bütün yurda yayılması için Devlet, altyapı ve hizmet yatırımlarına öncelik verecektir.

210. İmalat sanayiinde özel kesime daha fazla ağırlık verilecektir, özellikle gıda, dokuma, giyim ve orman ürünleri sektörlerinde özel sektör yatırımlarının hızlı bir gelişme göstermesi hedef alınmıştır.

211. Kimya ve petrokimya sektörlerinde devam etmekte olan büyük kamu yatırımları Plan dönemi içinde tamamlanacaktır. Dönem içinde dokuma, gübre sektörlerinde modernizasyon, demir - çelikte büyük tevsi yatırımlarına devam edilecektir. Savunma sanayiinin geliştirilmesine yönelik yatırımlara ağırlık verilecektir.

212. Sanayide modern kalite kontrol tekniklerinin kullanılması teşvik edilecek ve bu alanda kurulacak kalite kontrol teşkilatları ve eğitim birimleri desteklenecektir.

213. Enerji darboğazının hafifletilmesi amacıyla birincil enerji kaynaklarının artan enerji talebini karşılayacak şekilde geliştirilmesi, ekonomik olarak işletilebilirliği belirlenen kaynakların süratle devreye sokulmaları ve bu alanda yapılacak yatırımların zamanında tamamlanmaları sağlanacaktır.

214. Jeotermal enerji kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilecektir. Kalkınmada öncelikli yörelerde bulunan jeotermal enerji kaynaklarının kısa bir zamanda devreye girebilmeleri için bu bölgelere ek teşvikler uygulanacaktır.

215. Enerji sektöründe anapolitika, amaçlanan ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmeleri destekleyecek ve yönlendirecek şekilde Ülke enerji ihtiyacının zamanında, yeterli ve güvenilir olarak karşılanmasıdır. Bunun için mevcut enerji kaynakları geliştirilecek, yeni kaynakların aranmasına ve en kısa zamanda kullanıma sunulmasına önem verilecektir. Üretimden tüketime kadar her aşamada rasyonalizasyon ve tasarruf ilkelerine uyulması, kaynakların ve çevrenin korunması ve tamamlanmış yatırımların tam kapasitede çalıştırılması ana ilkeler olacaktır.

216. Enerji tüketiminde ekonomik olmak kaydıyla yerli kaynak kullanımına ve ithal kaynaklı primer enerjiye öncelik verilecektir. Elektrik enerjisi darboğazının aşılması için kısa dönemde düşük kalorili linyitlere dayalı termik santrallerle uzun dönemde hidrolik kaynaklara ağırlık verilmesi sağlanacaktır.

217. Yurt içi petrol üretiminin artırılması amacıyla ham petrol arama ve üretiminde özel sektöre ve dış kaynaklara ağırlık verilecek, bu alandaki faaliyetler teşvik olunacaktır.

218. Kısa vadede talebin yönetimini amaçlayan enerji tasarrufu ile uzun vadede üretim verimliliğinin artırılması ve dağıtım kayıplarının azaltılmasını amaçlayan rasyonalizasyona gereken önem ve öncelik verilecek, tasarruf ve rasyonalizasyon, enerji kaynaklarının etüd proje safhasından üretimine ve nihai kullanımına kadar tüm aşamalarda ele alınacak, tasarruf sağlayıcı yeni teknolojilerin uygulanması desteklenecektir. Nihai kullanım aşamasında enerji tasarrufu, kamuoyunun bilinçlendirilmesi, eğitim ve teşvik yoluyla sağlanacaktır.

219. Enerji hammaddelerinin arama ve üretiminde, kamu dışı kaynaklardan yararlanılmaya çalışılacak, bu konuda özel sektör ve yabancı sermaye girişimleri desteklenecektir.

220. V. Plan döneminde taşımalarda can ve mal güvenliğinin ve ulaşılabilirliğin artması, taşıma taleplerinin karşılanması, taşıma maliyetlerinin, enerji tüketiminin ve tek enerji türüne bağımlılığın azaltılması; denizyolu, demiryolu ve boru hattı taşımacılığına ağırlık verilmesi, daha verimli bir işletmecilik yapılması, uluslararası taşımalarda döviz kazancının artması sağlanacaktır.

221. Haberleşme hizmetleri ekonominin ihtiyaçları zamanında, kesintisiz ve güvenli olarak karşılanacak tarzda hızla geliştirilecektir.

222. Plan dönemi sonunda yurdun her yerinde en az iki radyonun dinlenmesi hedefi gerçekleştirilecektir. TV yayınları net olarak izlenir hale getirilecek, çok kanallı TV yayını için uydu teknolojisinden yararlanılacaktır.

223. Devlet inşaat ihaleleri tatbikatında gecikmeye ve pahalılığa yol açan engeller kaldırılacak; yatırımcı kuruluşların bu konudaki yetkileri genişletilecektir

224. Turizmde Devlet, alt yapıyı geliştirmeye ağırlık verecektir. Üst yapının geliştirilmesi, yatak kapasitelerinin artırılması ve özellikle işletmecilikte eğitim konulan Devletçe desteklenecek ve yabancı sermaye teşvik edilecektir.

225. Kamu makine parklarının optimal kapasitede verimli ve devamlı kullanımlarını sağlamak amacıyla; kamu iş makinelerinin standardizasyonu gerçekleştirilecek, kuruluşlararası işbirliği ve yardımlaşmaya özellikle önem verilecektir.

226. Makine, yedek parça ve malzemeler konusunda mevcut yerli kapasiteden iktisadi olma kaydıyla azami ölçüde faydalanılacaktır.

TABLO : 26 — SEKTÖRLER İTİBAR İYLE ÜRETİMDE GELİŞMELER

1983 Fiyatlarıyla, (Milyon TL.)

Sektörler	1978	Yüzde	1983	Yüzde	1984	Yüzde	1989	Yüzde	Plan Dönemleri	
	Gerçekleşme		Gerçekleşme		Tahmin		V. Plan Hedefi		Yıllık yüzde değişme	1978-83
Tarım	2.975.074	27.84	3.318.613	25.35	3.428.660	24.79	4.092.240	21.54	2.2	3.6
Bitkisel Üretim	1.812.247	16,96	1.958.308	14.96	2.008.424	14.52	2.322.670	12.23	1.6	3.0
Hayvancılık	885.475	8.29	1.084.220	8.28	1.129.227	8.17	1.417.675	7.46	4.1	4.7
Ormancılık	258.164	2.42	233.037	1.78	245.301	1.77	285.540	1.50	—1.9	3.1
Su Ürünleri	19.188	0.18	43.048	0.33	45.700	0.33	66.355	0.35	17.5	7.7
Sanayi	7.709.731	72.16	9.772.456	74.65	10.399.586	75.21	14.901.825	78.46	4.9	7.5
A) Madencilik	476.542	4.46	410.083	3.13	419.364	3.03	596.206	3.14	—2.9	7.3
B) İmalat	6,891.679	64.50	8.928.273	68.20	9.504.992	68.74	13.497.169	71.06	5.3	7.3
1. Tüketim Malları	3.273.976	30.64	4.193.772	32.04	4.347.913	31.44	5.937.469	31.26	5.1	6.4
Gıda	2.057.380	19.26	2.706.889	20.68	2.733.441	19.77	3.698.646	19.47	5.6	6.2
İçki	97.655	0.91	111.138	0.85	119.004	0.86	150.327	0.79	2.6	4.8
Tütün	1.664.426	1.56	213.711	1.63	226.770	1.64	283.810	1.49	5.1	4.6
Dokuma	513.237	4.80	600.521	4.59	638.582	4.62	856.546	4.51	3.2	6.0
Hazır Giyim	189.288	1.72	254.268	1.94	304.873	2.20	515.731	2.72	8.1	11.1
Ağaç Mobilya	172.640	1.62	208.910	1.60	221.650	1.60	295.455	1.56	3.9	5.9
Ayakkabı	77.350	0.72	98.337	0.75	103.593	0.75	136.954	0.72	4.9	5.7
2. Ara Malları	2.762.103	25.85	3.587.183	27.40	3.883.729	28.09	5.532.261	29.13	5.4	7.3
Çırcırlama	118.750	1.11	130.000	0.99	126.750	0.92	137.500	0.72	1.8	1.8
Ağaç ve Mantar Ür.	303.983	2.85	326.375	2.40	346.623	2.51	464.545	2.45	1.4	6.0
Kâğıt	49.409	0.46	64.222	0.49	68.488	0.50	92.210	0.49	5.4	6.1
Basın	72.330	0.68	86.150	0.66	89.475	0.65	109.550	0.58	3.6	4.1
Deri ve Kürk İşleme	54.820	0.51	76.677	0.59	89.348	0.65	128.001	0.67	6.9	7.5
Lastik	54.154	0.51	93.350	0.71	103.712	0.75	144.108	0.76	11.5	6.8

TABLO : 26 — SEKTÖRLER İTİBAR İYLE ÜRETİMDE GELİŞMELER (Devamı)

1983 Fiyatlarıyla, (Milyon TL.)

Sektörler	1978	Yüzde	1983	Yüzde	1984	Yüzde	1989	Yüzde	Plan Dönemleri	
	Gerçekleşme		Gerçekleşme		Tahmin		V. Plan Hedefi		Yıllık yüzde değişme	
									1978-83	1984-89
Plastik	66.000	0.62	98.605	0.75	110.930	0.80	135.590	0.82	8.4	7.0
Kimya	237.734	2.22	334.542	2.56	362.640	2.62	522.380	2.75	7.1	7.6
Petrokimya	115.052	1.08	174.514	1.33	206.799	1.50	308.740	1.63	8.7	8.3
Petrol Ürünleri	910.889	8.53	1.100.150	8.40	1.151.728	8.33	1.653.450	8.71	3.8	7.5
Gübre	51.040	0.48	143.294	1.09	145.873	1.05	198.900	1.05	22.99	6.4
Çimento	137.050	1.28	121.674	0.93	140.381	1.02	224.748	1.18	—2.3	9.9
Pişmiş Kıl	98.771	0.92	113.620	0.87	121.617	0.88	153.350	0.81	2.8	4.7
Cam	51.801	0.48	73.905	0.56	82.715	0.60	114.480	0.60	7.4	6.7
Seramik	24.821	0.23	25.153	0.19	28.617	0.21	44.515	0.23	2	9.2
Demir Çelik	301.922	2.83	467.523	3.57	535.780	3.87	839.600	4.42	9.1	9.4
Demirdış Metaller	113.447	1.06	157.429	1.20	172.253	1.25	240.694	1.27	6.8	6.9
3. Yatırım Malları	855.600	8.01	1.147.318	8.76	1.273.350	9.21	2.027.439	10.67	6.0	6.7
Madeni Eşya	206.043	1.93	274.416	2.10	291.500	2.11	409.000	2.15	5.9	7.0
Elektriksiz Makine	121.786	1.14	180.000	1.37	196.000	1.42	298.000	1.57	8.1	8.7
Tarım Makineleri	48.410	0.45	96.448	0.74	107.910	0.78	176.990	0.93	14.8	10.4
Meslek Bilim. Ölçü.	6.310	0.06	7.870	0.06	8.660	0.06	13.350	0.07	4.5	9.0
Elektrikli Mak.	133.774	1.25	172.830	1.32	185.948	1.34	295.163	1.55	5.3	9.7
Elektronik	56.232	0.53	78.650	0.60	85.524	0.62	153.500	0.81	6.9	12.4
Karayolu Taşıtları	235.144	2.20	285.419	2.18	326.700	2.36	563.020	2.96	4	11.5
Demiryolu Taşıtları	23.327	0.22	23.010	0.18	35.530	0.26	60.991	0.32	—0.2	11.4
Gemi İnşa	22.913	0.21	26.789	0.20	33.267	0.24	53.575	0.28	3.2	10.0
Uçak İmalat	1.661	0.02	1.886	0.01	2.296	0.02	3.850	0.02	2.6	10.9
Enerji, Gaz - Su	341.510	3.20	434.100	3.32	475.230	3.44	808.450	4.26	4.9	11.2
Fiziki Ür. Toplamı	10.684.805	100.00	13.091.069	100.00	13.828.246	100.00	18.994.065	100.00	4.1	6.6

TABLO : 27 — ÖNEMLİ MALLARDA ÜRETİM HEDEFLERİ

M A L L A R	Birim	1978 Gerçekleşme	1978 Gerçekleşme	1983 Tahmin	1089 Plan Hedefi
TARIM					
Buğday	Bin Ton	15 030,0	14 760,0	15 210,0	17 200,0
Arpa	Bin Ton	4 750,0	5 425,0	6000,0	7 340,0
Kütlü Pamuk	Bin Ton	1 235,0	1 352,0	1 318,0	1 430,0
Şeker Pancarı	Bin Ton	8 837,0	12 770,0	11 350,0	12 100,0
Ayçiçeği	Bin Ton	485,0	715,0	715,0	865,0
Turunçgiller	Bin Ton	1006,0	1 216,0	1 221,0	1 445,0
Et (Tavuk Dahil)	Bin Ton	935,0	1 174,0	1 235,0	1 635,0
Süt	Bin Ton	4 750,0	5900,0	6100,0	7800,0
Yumurta	Bin Ton	193,0	282,0	300,0	470,0
Su Ürünleri	Bin Ton	246,0	551,9	586,0	850,7
MADENCİLİK					
Demir Cevheri (% 52 Fe)	Bin Ton	3900,0	3 678,2	3 727,0	5 810,0
Ham Petrol	Bin Ton	2 736,3	2204,0	2200,0	2 725,0
Bakır Cevheri (% 1,3 Cu)	Bin Ton	1 786,8	2 189,9	2 202,0	2 798,5
Taş Kömürü	Bin Ton	4 292,1	3 537,1	3600,0	4 430,0
Linyit	Bin Ton	15 528,0	20 282,0	22 110,0	50 900,0
Bor Tuzları (Kons. Satılabilir)	Bin Ton	828,9	749,4	760,0	952,0
Krom (% 48 Cr ₂ O ₃)	Bin Ton	400,0	464,9	473,0	615,2
Alumina	Bin Ton	74,3	57,4	60,0	85,0
ENERJİ					
Elektrik	Gwh	21 726,0	27321,0	29 800,0	50700,0
İMALAT					
Şeker	Bin Ton	1086,5	1680,0	1504,1	1 650,0
Bitkisel Yağ (Ham)	Bin Ton	322,7	426,0	402,4	525,0
Sanayi Yemi	Bin Ton	1356,8	2 287,1	2 550,0	4156,2

TABLO : 27 — ÖNEMLİ MALLARDA ÜRETİM HEDEFLERİ (Devamı)

M A L L A R	Birim	1978 Gerçekleşme	1978 Gerçekleşme	1983 Tahmin	1089 Plan Hedefi
Pamuklu Dokuma	Mil. Mt.	833,3	924,1	945,6	1 190,0
Yünlü Dokuma	Mil. Mt.	54,0	49,4	51,9	70,7
Kağıt	Bin Ton	427,0	552,0	587,8	783,3
Soda	Bin Ton	80,9	204,9	200,0	500(0
Sudkostik	Bin Ton	53,4	56,7	63,0	100,0
Amonyak	Bin Ton	199,0	339,0	365,0	800,0
Sülfürik Asit	Bin Ton	224,4	551,9	570,0	1 400,0
Azotlu Gübre (21 N)	Bin Ton	1 289,7	3 581,1	3 637,0	5 260,0
Fosfatlı Gübre (17 P ² O ₅)	Bin Ton	1 251,6	3 457,0	3 577,0	5 010,0
Sabun ve Deterjan	Bin Ton	2 11,2	267,0	284,0	360,0
Ksilen	Bin Ton	0,6	0,2	33,0	105,0
Polivinil Klorür	Bin Ton	36,5	41,5	63,0	100,0
Polietilen	Bin Ton	20,2	30,3	55,0	130,0
Çimento	Bin Ton	15 312,8	13 594,9	15 685,0	25 110,0
Rekrakter Malzemesi	Bin Ton	120,4	214,4	220,8	250,2
Sıcak Maden	Bin Ton	1 702,0	2 724,0	3 031,0	5 394,0
Sıvı Çelik	Bin Ton	2 450,0	3 930,0	4 545,0	7 500,0
Pik ve Çelik Döküm	Bin Ton	328,0	458,0	480,0	690,0
Blister Bakır	Bin Ton	26,2	17,9	25,0	38,0
Çinko (Ham)	Bin Ton	16,5	13,5	13,5	16,5
Aluminyum (Ham)	Bin Ton	32,3	30,4	30,0	46,0
Traktör	Bin Adet	18,2	41,8	46,3	75,5
Kamyon	Bin Adet	12,5	16,5	18,9	26,0
Otobüs	Bin Adet	1,0	2,0	2,2	4,0
Otomobil	Bin Adet	54,1	42,5	50,5	65,0

TABLO : 28 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İHRACAT

1983 Yılı Fiyatlarıyla (Milyon TL.)

SEKTÖRLER	1978	Yüzde pay	1983	Yüzde pay	1984	Yüzde pay	1989	Yüzde pay	Plan dönemleri Yıllık yüzde değişme	
	Gerçekleşme		Gerçekleşme		Tahmin		V. Plan Hedefi		1978-83	1984-89
Tanım	131.020	21.70	231.123	18.01	241.594	15.41	373.971	14.39	12.02	9.13
Bitkisel Üretim	108.556	17.98	140.984	10.89	144.560	9.22	247.430	9.52	5.37	11.35
Hayvancılık	18.755	3.11	80.893	6.30	85.194	5.43	102.368	3.94	33.95	3.74
Ormancılık	1.584	0.26	5.103	0.40	6.840	0.44	11.381	0.44	26.36	10.72
Su Ürünleri	2.125	0.35	4.142	0.32	5.000	0.32	12.792	0.49	14.28	20.67
Sanayi	472.691	78.30	1.052.081	81.00	1.326.616	84.59	2.224.778	85.61	17.35	10.89
A) Madencilik	52.510	8.70	42.189	3.29	49.349	3.15	73.856	2.84	—4.28	8.40
B) İmalat	420.181	69.60	1.009.891	78.70	1.277.267	81.45	2.150.922	82.77	19.17	10.99
1. Tüketim Malları	289.031	47.88	607.616	47.35	751.268	47.91	1.323.710	50.94	16.02	12.00
Gıda	132.471	21.94	215.468	16.70	255.589	16.30	446.624	17.19	10.22	11.81
İçki	1.004	0.17	1.494	0.12	2.617	0.17	4.705	0.18	8.28	12.45
Tütün	59.243	9.81	53.265	4.15	72.808	4.64	80.472	3.10	—2.10	2.02
Dokuma	70.027	12.31	184.453	15.67	206.524	14.80	320.782	14.41	21.37	9.21
Hazır Giyim	26.227	3.63	147.268	10.18	203.684	11.35	446.198	15.10	41.21	16.98
Ağaç Mobilya	29	0.00	3.988	0.31	7.169	0.46	19.329	0.74	167.48	21.94
Ayakkabı	29	0.00	1.680	0.13	2.868	0.19	5.601	0.22	125.02	14.33
2. Ara Malları	122.997	20.37	314.455	24.51	395.386	25.21	557.691	21.46	20.65	7.12
Çırcırlama	86.025	14.25	45.738	3.56	55.680	3.55	55.680	2.14	—11.87	0.00
Ağaç ve Mantar Ür.	343	0.06	8.827	0.69	10.890	0.69	21.189	0.82	91.50	14.24
Kağıt	107	0.02	4.073	0.32	8.014	0.51	14.085	0.54	107.06	11.94
Basım	139	0.02	1.232	0.10	1.696	0.11	3.464	0.13	54.71	15.35
Deri ve Kürk İşleme	108	0.02	538	0.04	896	0.06	2.688	0.10	37.97	24.57

TABLO : 28 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İHRACAT (Devamı)

1983 Yılı Fiyatlarıyla (Milyon TL.)

SEKTÖRLER	1978	Yüzde pay	1983	Yüzde pay	1984	Yüzde pay	1989	Yüzde pay	Plan dönemleri	
	Gerçekleşme		Gerçekleşme		Tahmin		V. Plan Hedefi		Yıllık yüzde değişme	1978-83
Tarım	200	0.03	6.976	0.54	11.202	0.71	14.472	0.56	103.48	5.26
Plastik	435	0.07	3.517	0.27	6.280	0.40	14.448	0.56	51.89	18.13
Kimya	5.308	0.88	21.341	1.66	27.070	1.73	56.059	2.16	32.09	15.67
Petrokimya	2.122	0.35	30.235	2.36	35.876	2.29	58.389	2.25	70.13	10.23
Petrol Ürünleri	3.679	0.61	52.058	4.06	57.473	3.66	65.798	2.53	69.88	2.74
Gübre	0	0.00	3.253	0.25	6.573	0.42	0	0.00	0	—100.00
Çimento	9.613	1.59	18.061	1.41	24.838	1.58	33.345	1.28	13.44	6.07
Pişmiş Kil	167	0.03	3.681	0.29	6.353	0.41	8.961	0.34	85.63	7.11
Cam	6.442	1.07	18.243	1.42	24.737	1.58	35.845	1.38	23.14	7.70
Seramik	328	0.05	2.518	0.20	3.517	0.22	5.247	0.20	50.33	8.33
Demir-Çelik	4.453	0.74	79.835	6.22	96.369	6.15	141.139	5.43	78.12	7.93
Demirdışı Metaller	3.258	0.58	14.329	1.12	17.922	1.14	26.884	1.03	32.35	8.45
3. Yatırım Malları	8.153	1.35	87.820	6.84	130.623	8.33	269.520	10.37	60.86	15.59
Madeni Eşya	2.406	0.40	19.388	1.51	24.520	1.56	61.671	2.37	51.79	20.26
Elektriksiz Makineler	791	0.13	14.134	1.10	19.043	1.21	36.983	1.42	78.00	14.20
Tarım Makineleri	175	0.03	21.036	1.64	28.185	1.80	49.871	1.92	160.61	12.09
Meslek, Bilim, Ölçü	1	0.00	329	0.03	500	0.03	1.300	0.05	218.80	21.08
Elektrikli Mak.	1.901	0.31	15.758	1.23	22.403	1.43	46.643	1.79	52.65	15.80
Elektronik	547	0.09	968	0.80	1.456	0.09	7.050	0.27	12.09	37.09
Karayolu Taşıtları	2.157	0.36	14.226	1.11	25.793	1.64	47.046	1.81	45.83	12.77
Demiryolu Taşıtları	0.00	0.00	4	0.00	67	0.00	224	0.01	0.00	27.23
Gemi İnşa	150	0.02	757	0.06	5.814	0.37	12.322	0.47	38.24	16.21
Uçak İmalat	25	0.00	0,00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	—100.00	0.00
Diğerleri	0	0.00	1.219	0.09	2.843	0.18	6.409	0.25	0.00	17.86
TOPLAM	603.711	100.00	1.283.204	100.00	1.658.210	100.00	2.598.749	100.00	16.28	10.63

TABLO: 29 — İHRACAT/ÜRETİM ORANLARI (%)

1983 Yılı Fiyatlarıyla

S E K T Ö R L E R	1978	1983	1984	1989
	Gergeklesme	Gergeklesme	Tahmin	V. Plan Hedefi
Tarım	4.40	6.96	7.05	9.14
Bitkisel Üretim	5.99	7.20	7.20	10.65
Hayvancılık	2.12	7.46	7.54	7.22
Ormancılık	0.61	2.19	2.79	3.99
Su Ürünleri	11.07	9.62	10.94	19.28
Sanayi	6.13	10.77	12.76	14.93
A) Madencilik	11.02	10.29	11.77	12.39
B) İmalat	6.10	11.31	13.44	15.94
1. Tüketim Malları	8.83	14.49	17.28	22.29
Gıda	6.44	7.96	9.35	12.08
İçki	1.03	1.34	2.20	3.13
Tütün	35.60	24.92	32.11	28.35
Dokuma	13.64	30.72	32.34	37.45
Hazır Giyim	13.86	57.92	66.81	86.52
Ağaç - Mobilya	0.02	1.91	3.23	6.54
Ayakkabı	0.04	1.71	2.77	4.09
2. Ara Malları	4.45	8.77	10.18	10.03
Cirgirlama	72.44	35.18	43.93	40.49
Ağaç ve Mantar Ür.	0.11	2.70	3.14	4.56
Kağıt	0.22	6.34	11.70	15.27
Basım	0.19	1.43	1.90	3.16
Deri ve Kürk işleme	0.20	0.70	1.00	2.10
Lastik	0.37	7.47	10.80	10.04
Plastik	0.66	3.57	5.66	9.29
Kimya	2.23	6.38	7.46	10.73
Petrokimya	1.84	17.33	17.35	18.91
Petrol ürünleri	0.40	4.73	4.99	3.98
Gübre	0.00	2.27	4.51	0.00
Çimento	7.01	14.84	17.69	14.84
Pişmiş Kil	0.17	3.24	5.23	5.84
Cam	12.44	24.68	29.91	31.31
Seramik	1.32	10.01	12.29	11.79
Demir Çelik	1.47	17.08	17.99	16.81
Demirdışı Metaller	3.11	9.10	10.40	11.17
3. Yatırım Malları	0.95	7.65	10.26	13.29
Madeni Eşya	1.17	7.07	8.41	15.08
Elektriksiz Makine	0.65	7.85	9.72	12.41
Tarım Makineleri	0.36	21.81	26.12	28.18
Meslek, Bilim. Ölçü	0.02	4.18	5.77	9.74
Elektrikli Mak.	1.42	9.12	12.05	15.80
Elektronik	0.97	1.23	1.70	4.59
Karayolu Taşıtları	0.92	4.98	7.89	8.36
Demiryolu Taşıtları	0.00	0.02	0.19	0.37
Gemi İnşa	0.65	2.83	17.48	23.00
Uçak İmalat	1.51	0.00	0.00	0.00
Enerji Gaz-Su	0.00	0.00	0.00	0.00
TOPLAM	5.65	9.80	11.34	13.68

TABLO : 30 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İTHALAT

1983 Yılı Fiyatlarıyla (Milyon TL)

SEKTÖRLER	1978	Yüzde pay	1983	Yüzde pay	1984	Yüzde pay	1989	Yüzde pay	Plan dönemleri Yıllık yüzde değişme	
	Gerçekleşme		Gerçekleşme		Tahmin		V. Plan Hedefi		1978-83	1984-89
Tarım	13.341	0.84	34.017	1.64	58.640	2.68	42.727	1.32	20.59	—6.14
Bitkisel Üretim	1.297	0.08	10.386	0.50	33.638	1.54	9.407	0.29	51.60	—22.50
Hayvancılık	6.228	0.39	13.785	0.67	14.461	0.66	16.852	0.52	17.22	3.11
Ormancılık	5.816	0.37	9.846	0.48	10.541	0.48	16.468	0.51	11.10	9.35
Su Ürünleri	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00
Sanayi	1.578.501	99.16	2.034.900	98.36	2.125.653	97.32	3.199.435	98.68	5.24	8.52
A) Madencilik	572.177	35.99	768.788	37.16	820.974	37.59	1.260.901	38.89	6.09	8.96
Hampetrol	548.206	34.48	726.357	35.11	774.523	35.46	1.140.008	35.16	5.79	8.04
Diğerleri	23.971	1.51	42.431	2.05	46.450	213	120.893	3.73	12.10	21.08
B) İmalat	1.004.322	63.17	1.268.112	61.20	1.304.679	59.73	1.938.534	59.79	4.74	8.24
1. Tüketim Malları	22.853	1.44	37.288	1.80	43.294	1.98	68.065	2.10	10.29	9.47
Gıda	16.773	1.06	26.543	1.28	31.850	1,46	53.767	1.66	9.61	11.04
İçki	4	0.00	632	0.03	896	0.04	1.290	0.04	175.23	7.57
Tütün	0	0.00	0	0.00	719	0.03	1.201	0.04	0.00	10.80
Dokuma	5.413	0.34	9.315	0.45	9.147	0.42	10.957	0.34	11.47	3.68
Hazır Giyim	656	0.04	789	0.04	661	0.03	809	0.02	3.75	4.12
Ağaç Mobilya	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00
Ayakkabı	7	0.00	9	0.00	0	0.00	40	0.00	5.06	14.87
2. Ara Malları	523.997	32.96	640.699	30.97	597.244	27.34	747.288	23.05	4.10	4.58
Çırcırlama	0	0.00	394	0.02	101	0.00	0	0.00	0.00	—100.00
Ağaç ve Mantar Ür.	13	0.00	632	0.03	1.019	0.05	2.348	0.07	117.43	18.16
Kağıt	7.958	0.50	11.683	0.56	14.575	0.67	27.719	0.85	7.98	13.72
Basım	1.272	0.08	1.566	0.08	1.794	0.08	3.851	0.12	4.25	16.50
Deri ve Kürk İşleme	152	0.01	336	0.02	341	0.02	531	0.02	17.20	9.29

TABLO : 31 — SEKTÖRLER İTİBARIYLA İTHALAT (Devamı)

1983 Yılı Fiyatlarıyla (Milyon TL.)

SEKTÖRLER	1978	Yüzde pay	1983	Yüzde pay	1984	Yüzde pay	1989	Yüzde pay	Plan dönemleri Yıllık yüzde değişme	
	Gerçekleşme		Gerçekleşme		Tahmin		V. Plan Hedefi		1978-83	1984-89
Lastik	7.624	0.48	4.062	0.20	5.585	0.26	6.721	0.21	—11.83	3.77
Plastik	235	0.01	1.272	0.06	1.452	0.07	582	0.02	40.19	—16.69
Kimya	84.376	5.31	133.921	6.47	145.501	6.66	208.738	6.44	9.68	7.48
Petrokimya	43.469	2.73	107.449	5.19	78.032	3.57	80.306	2.48	19.84	0.58
Petrol Ürünleri	178.276	11.21	93.913	4.54	63.176	2.89	39.936	1.23	—12.04	—8.77
Gübre	83.657	5.26	90.114	4.36	73.984	3.39	84.067	2.59	1.50	2.59
Çimento	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00
Pişmiş Kil	5.343	0.34	11.694	0.57	9.138	0.42	12.590	0.39	16.96	6.62
Cam	721	0.05	1.884	0.09	1.765	0.08	954	0.03	21.18	—11.57
Seramik	96	0.01	1.732	0.08	889	0.04	529	0.02	78.34	—9.88
Demir-Çelik	99.357	6.25	138.289	6.68	156.821	7.18	214.836	6.63	6.84	6.50
Demirdışı Metaller	11.448	0.72	41.757	2.02	43.072	1.97	63.580	1.96	29.54	8.10
3. Yatırım Malları	457.472	28.77	588.126	28.43	664.141	30.41	1.123.181	34.64	5.15	11.03
Madeni Eşya	38.108	2.40	40.968	1.98	40.502	1.85	83.899	2.59	1.46	15.68
Elektriksiz Makine	181.408	11.41	276.401	13.36	294.947	13.50	5.078	15.55	8.79	11.32
Tarım Makineleri	38.634	2.43	14.878	0.72	16.968	0.78	24.027	0.74	—17.37	7.20
Meslek, Bilim, Ölçü	12.189	0.77	26.725	1.29	32.500	1.49	50.407	1.55	17.00	9.17
Elektrikli Mak.	44.387	2.79	54.975	2.66	57.858	2.65	85.537	2.64	4.37	8.13
Elektronik	24.433	1.54	40.552	1.96	59.717	2.73	118.736	3.66	10.66	14.74
Karayolu Taşıtları	91.485	5.75	89.509	4.33	93.550	4.28	147.528	4.55	—0.44	9.54
Demiryolu Taşıtları	5.859	0.37	7.294	0.35	12.635	0.58	20.163	0.62	4.13	9.80
Gemi İnşa	14.876	0.94	33.266	1.61	43.594	2.00	63.378	1.95	17.46	7.77
Uçak İmalat	3.999	0.25	865	0.04	9.718	0.44	22.885	0.71	—26.38	18.68
Diğerleri	1.994	0.13	2.693	0.13	2.151	0.10	2.464	0.08	6.19	2.76
TOPLAM	1.589.842	100.00	2.068.017	100.00	2.184.293	100.00	3.242.162	100.00	5.41	8.23

II. — TARIM

a) HEDEFLER

227. Plan döneminde tarım ürünleri iç talebinin, nüfus, gelir artışı ve tarıma dayalı sanayilerin gelişmesi ile ilişkili olarak ortalama yüzde 3,3 oranında artacağı tahmin edilmiştir. Tohumluk ve damızlık ithalatı dışında yurt içi talep büyük ölçüde yurt içi üretimle karşılanacak, fiyat ve ihracat politikasının gerektirebileceği ithalat yıllık programlarda dikkate alınacaktır. Tarımsal ürünler ihracatının yılda ortalama 9,1 oranında artırılması hedef alınmıştır. Bu hedefe ulaşılabilmesi, uygulanmakta olan ihracatı teşvik ve esnek kur politikalarının sürekliliği ile; özellikle Orta Doğu Ülkelerine yönelen ihracatın artırılmasına bağlıdır. Bunun yanında ihracatımız açısından daha istikrarlı bir nitelik gösteren Avrupa piyasalarındaki mevsim boşluklarından yararlanılması da önem taşımaktadır. Canlı hayvan ihracatı et ihracatındaki gelişmelere bağlı olacaktır. Su ürünleri ihracatında ağırlığı genellikle yurt içinde tüketilmeyen çeşitler oluşturacaktır.

228. V. Plan döneminde tarım üretimi yılda ortalama yüzde 3,6 oranında artacaktır. Bu seviyede bir gelişmenin sağlanması, tarımda teknolojik gelişme ve modernleşme gayretlerinin sürdürülmesini gerektirmektedir. 16 ilde uygulanmak üzere dış kredi sağlanan «Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi» çiftçilere teknoloji transferi yönünde yayım sistemine yeni bir yapı ve işleyiş kazandıracaktır. Bu model içinde yayım hizmetleri köy seviyesinde organize edilerek araştırma bulguları çiftçilere ve çiftçilerin sorunları araştırmaya aktarılacaktır. Ayrıca dış teknolojiye açık tohumculuk endüstrisinin kurulması, nadas alanlarının daraltılması ile ikinci ürün programlarının uygulanması önem taşımaktadır.

229. V. Plan döneminde toplam talebi karşılayabilmek için bitkisel üretimin yılda ortalama yüzde 3,0 oranında artması hedef alınmıştır. Buğday üretim hedefine, gübre ve üstün vasıflı tohumluk kullanımı, hastalık ve zararlılarla mücadelenin ve yeni ekim tekniklerinin yaygınlaştırılmasına bağlı olarak sağlanacak verim artışları ile ulaşılacaktır. Halen yüzde 70,0 oranında gübrelenen buğday alanının 1989 yılında yüzde 85'nin gübrelenmesi hedef alınmıştır.

230. Nadas alanlarının daraltılması programı çerçevesinde baklagiller üretiminin yılda ortalama yüzde 8,5 oranında artırılması hedef alınmıştır. Yemeklik ve yemlik baklagillerin uygun ekolojilerdeki nadas alanlarında ekim nöbetine alınarak yaygınlaştırılması ile bu alanların her yıl ürün elde edilerek daha ekonomik kullanımının sağlanması tarıma ayrılabilir toprakların sınırına ulaşılması nedeniyle büyük önem taşımaktadır.

231. Sürekli gelişme içinde olan yaş meyve ve sebze üretim ve ihracatında mevcut olan altyapı eksikliklerinin tamamlanması ve buna paralel olarak, Bölgesel ve Merkezi Planlama Organizasyonlarının kurulmasını gerçekleştirmek üzere, Dünya Bankası ile II nci Meyve - Sebze Projesi anlaşması yapılmış ve uygulanmasına başlanmıştır. Bu proje çevresinde kurulacak bölgesel ve merkezi pazarlama şirketleri ile dış pazarlama sürekli mal arzı sağlanacak ve ihracatçıların kendi aralarındaki rekabetten doğan döviz kayıpları önlenecektir.

232. Sanayi yemlerinin kalitesine ve fiyatına olumlu katkısı olacak mısır, soya fasulyesi ve fiğ üretimlerinin ikinci ürün ve nadas azaltma programları çerçevesinde artırılması V. Plan döneminin bu alanda önemli gelişmelerini teşkil edecektir. Ayrıca yonca ve korunga üretiminin artırılması, yüksek verimli kültür ırkı hayvancılığının gelişmesi için zorunludur.

233. Hayvancılık ürünlerinde öngörülen yıllık ortalama yüzde 4,7 üretim artışına ulaşabilmek için hayvan yemi üretiminin artırılması ve bileşiminin düzenlenmesi, ıslah çalışmalarının hızlandırılarak toplam içinde yüzde 19,0 olan saf va melez sığır ırkları oranının yüzde 30,0 dolayına çıkarılması, hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele çalışmalarına büyük ağırlık verilmesi, besi uygulamalarının ve tavukçuluğun teşvik edilerek yaygınlaştırılması gerekecektir.

234. V. Plan döneminde ormancılık faaliyetlerinde kadaastro ve sınırlandırma işlerinin tamamlanmasına ve amenajman çalışmalarının yoğunlaştırılmasına öncelik verilmesi esas olacaktır. Ayrıca baraj havzalarında hidrolojik ağaçlandırmalar da dahil olmak üzere, genelde ağaçlandırma faaliyetlerinin artırılması ve koruma faaliyetlerinin etkinleştirilmesi gerekli bulunmaktadır.

235. Su ürünleri üretiminde öngörülen yüzde 7,7 oranındaki yıllık ortalama artışın sağlanabilmesi, özellikle bu alanda hazırlanan Ana Planda öngörülen iç sular balıkçılığının geliştirilmesini, avlanma zaman ve tekniklerinin düzenlenmesini, pazarlama imkânlarının geliştirilmesini, su kirlenmelerinin önlenmesini ve açık deniz balıkçılığına geçilmesini gerektirmektedir.

236. Sulamaya açılmış alanlardan beklenen faydanın temin edilebilmesi bu alanlarda öngörülen bitki deseninin oluşturulmasına ve sulama tesislerinin tam kapasite ile kullanılmasına bağlıdır. Halen sulama randımanı ve sulama oranı yüzde 70 dolaylarına kadar çıkarılabilmektedir. Bu oranın yüzde 90 dolaylarına çıkarılması önem taşımaktadır. Bu durum; sulu tarıma geçişte sulama şebekelerine ilaveten tarla içi geliştirme, drenaj, arazi ıslahı yatırımlarının yapılmasını ve bu faaliyetlerin ziraî yayım hizmetleri ile tamamlanmasını gerektirmektedir.

237. Kamu tarım yatırımlarında ağırlığı altyapı yatırımları oluşturacaktır.

238. Toprak ve su kaynakları yatırımlarında devam eden büyüksü projelerinin kısa sürede bitirilmesi ile önceki yıllarda ana'yapıları tamamlanmış projelerin tarla içi hizmetlerinin tamamlanmasına ve kurak yörelerde küçüksü ve yeraltı su kaynaklarının geliştirilmesine ağırlık verilecektir. Ormancılık yatırımlarında ağaçlandırma, sunî gençleştirme ve orman yolları yapımı öncelik alacaktır, özel sektör yatırımlarında ağırlığı tarımsal makine - ekipman oluşturacaktır. Mevcut traktör parkının tam potansiyelinde kullanılmaması, özellikle yeterli ekipmanların bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Tarımsal üretimin artırılması için kullanılması zorunlu bulunan araçların üretimi ve dağıtımı bu alanda uygulanacak yatırım ve teşvik politikalarının esasını oluşturacaktır. Ayrıca özel sektör yatırımları hayvancılık, meyve plantasyonları, tohumculuk, seracılık ve ihracata dönük çiçekçilik alanlarına yönettilecektir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

239. (1) Araştırma konularının seçiminde, bu araştırmaların bulgularının uygulamaya aktarılabilir, üretimi sürekli artırıcı ve yörelerin sorunlarına yönelik nitelikte olması alınacak, sonuçlar hakkında üreticilere sürekli bilgi akımını sağlamak için araştırma - yayım, çiftçi ilişkisi etkili olarak kurulacaktır.

(2) Toprak sorunlarının Anayasa kuralları çerçevesinde çözümlenmesine yönelik tedbirler alınacak, tarım reformu tarımsal bünyenin temelindeki aksaklıkları gidermeye yönelmiş, tarımda teknolojik gelişme ve iktisadî verimliliği dikkate alan çiftçi gelirinin ait başına ortalama millî gelir seviyesine yükseltilmesini öngören bir tedbirler dizisi olarak düzenlenecektir.

(3) Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması gibi konulara yönelik kooperatifçilik desteklenecektir. Tanım kredilerinin başlıca ürünlerin durumu dikkate alınacak önceliklere göre dağılımı her yıl programlarla belirlenecek, aynı kredilerin, kontrollü kredilerin ve belirli proje uygulamalarına yönelen kredilerin miktarı artırılacaktır. Tarım kredileri içinde orta ve uzun vadeli yatırım kredilerine gerekli ağırlık verilecektir. Teminat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği artırılacaktır.

(4) Tarımda verimliliğin artırılması, bitki deseninin çeşitlendirilmesi ve ileri teknolojilerin uygulanması amacı ile sulama yatırımlarına verilmekte olan ağırlık sürdürülecek, tarla içi ve toprak muhafaza hizmetleri ile özellikle küçüksu kaynakları ve yeraltı su kaynaklarının geliştirilmesi hızlandırılacak ve bu yatırımlar kurak bölgelerde yoğunlaştırılacaktır. Sulama şebekelerinde tarla içi geliştirme hizmetlerine çiftçi katkısı artırılacak, sulama yatırım ve hizmetlerinin faydalananlar tarafından geriye ödenmesi konusu düzenlenecektir. Sanayinin özel haller hariç verimli tarım alanlarına, özellikle sulama alanlarına yayılması önlenecektir.

(5) Güneydoğu Anadolu Projesini entegre bir proje anlayışı içinde geliştirmek amacıyla ilgili kuruluşlar arasında etkin bir işbirliği sağlanacaktır. Bunun için bir koordinasyon ünitesi kurulacaktır.

(6) Tarımda geliş dalgalanmalarının olumsuz etkilerini giderici ve üretimi yönlendirici tarzda bir destekleme fiyat politikası uygulanacaktır. Bu aracın kullanılmasında ekonominin genel dengesi, üretici maliyetleri ve yurt dışı fiyatlar dikkate alınacaktır. Destekleme kapsamına giren ürünlerin önceliklerin tespitinde talepteki gelişmeler dikkate alınacaktır.

Tarımsal destekleme politikası uygulamasında ucuz ve yeterli girdi, kredi, tarımsal eğitim, tarımsal teşkilatlanma ve teknolojik gelişme imkânlarının artırılması gibi fiyat dışı destekleme araçlarına da yer verilecektir.

(7) Tarımda ihtiyaç duyulabilecek tohum, damızlık gibi girdilerin yanında, fiyat istikrarı açısından gerekli olabilecek her çeşit malın ve yem katkı maddelerinin ithali zamanında yapılacaktır.

(8) Tarımsal mekanizasyon araçlarında gerekli insan gücünü yetiştirecek ve üreticinin teknik bilgi seviyesinin geliştirecek etkili bir eğitim ve yayım sistemi kurulacak ve mekanizasyon eğitim merkezleri bu fonksiyonlara yönelik biçimde güçlendirilecektir. Tarım makine ve ekipmanları üreten sanayilerin desteklenmesinde, üretilecek tiplerin bölgesel ihtiyaçlara ve tarımsal gelişmeye uygunluğu esas alınacaktır.

(9) Ortalama yağışın uygun olduğu bölgelerde nadas alanlarından yemeklik ve yemlik baklagiller ekimi yoluyla yararlanma amacını güden uygulamalar belirli programlar çerçevesinde sürdürülecektir. Ayrıca Güney ve Batı Bölgelerimiz de başlatılan, başta soya fasulyesi olmak üzere, ikinci ürün yetiştirme çalışmaları yaygınlaştırılacaktır. Özellikle ihracata dönük çiçekçilik desteklenecektir.

Şeker pancarı üretimi iç talep esas alınarak düzenlenecektir.

(10) Başta ihracatı artırılacak ürünler olmak üzere tüm bitkisel ürünlerin yüksek verimli standart türlerinin geliştirilmesine imkân veren bir tohumluk endüstrisinin oluşturulması hedef alınacak, bu alanda yurt dışında geliştirilen teknolojiler ile yüksek verimli ve nitelikli tohum çeşitlerinin süratle çiftçiye ulaşması sağlanacaktır. Tohumlukların teknik gereklere uygun süreler içinde değiştirilmesi ilkesi uygulanacaktır.

Tohumluk, fidan, fide ve bağ çubuğu temini ile meyve ve bağ tesislerinin teşvikinde tarıma dayalı sanayilerin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulacaktır.

Özellikle tohumluk yatırımlarında yabancı sermaye girişi teşvik edilecektir.

(11) Çayır ve meraların iyileştirilebilmesi için kullanımı düzenleyici tedbirler alınacak, yem bitkilerinin üretimi geliştirilecektir.

(12) Yaş meyve ve sebze konusunda hazırlanmakta olan V. ve VI. Plan dönemini kapsayan Ana Plan Çalışmaları Beşinci Plan döneminin ilk yılı sonunda tamamlanacak, üretim, yatırım ve ihracat bu Plan doğrultusunda yönlendirilecek, seracılık özellikle desteklenecektir.

Yaş meyve ve sebze alt sektörünün yurt içinde ve dışında düzenli, güçlü ve güvenilir bir pazarlama teşkilatına kavuşturulması konusunda sürdürülen çalışmalar Plan döneminin ilk yılında tamamlanacak ve bu teşkilatın faaliyetleri Devletçe desteklenecektir.

(13) Özellikle meyve ve sebzeciliğin yoğun olduğu alanlarda toplu mücadelenin sağlanmasına imkân verecek teşkilatlanmalar desteklenecek, bu alandaki uygulamaların etkinleştirilmesi ve yönlendirilmesi için gerekli teknik yardım yapılacaktır.

(14) Tarım ürünlerinde kalite ıslahı, standardizasyon ve ambalajlama konularına önem verilecek, tarım ve tarıma dayalı sanayi ilişkileri, üretim - pazarlama zinciri içinde bir bütün olarak ele alınacaktır.

(15) Hayvan varlığı içinde yüksek verimli kültür ırkı hayvan miktarının çoğaltılması, et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünlerin miktar ve kalitesinin artırılması hedef alınacaktır. Verimi düşük yerli ırk hayvanların et ve süt verimlerini artırmak amacı ile uygulanan sunî ve tabii tohumlamalara çalışmaları geliştirilecek ve yaygınlaştınlacaktır.

(16) Hayvancılıkta çok önemli bir yer tutan salgın ve bulaşıcı hastalıklar ile mücadele belirli programlar çerçevesinde yürütülecektir.

(17) Kültür ırklarının yaygın olduğu bölgelerdeki özel ünitelerden, hem yetiştirmeyi desteklemek, hem de talebi karşılamak için kadro fazlası genç dişi meteryalin kontrol altında tutulup ihtiyaç sahiplerine dağıtımı düzenlenecektir, iç kaynaklardan karşılanamayan ihtiyacın ithal yoluyla sağlanmasına devam edilecektir.

(18) Besicilik uygulması genişletilerek sürdürülecek ve bu konuda uygulanan teşvik tedbirlerine devam edilecektir. Ayrıca; erken kuzu ve süt danası kesimlerinin önlenmesi için bunların, daha uzun süreler besi altında bulundurulmalarına imkân veren destekler sağlanacaktır.

(19) Yurt içi beyaz et ve yumurta talebini karşılamak ve sektörün ihracata yönelmesine imkân hazırlamak amacıyla et ve yumurta tavukçuluğunda ekonomik büyüklükte entegre tesislerin kurulması teşvik edilecektir. Anaçların yurt içinden temini için gerekli tesislerin kurulması teşvik edilecektir. Bunun yanında ülkemizdeki ıslah çalışmalarına hız verilerek yerli materyal üretimi artırılacaktır.

(20) Hayvancılık sektörüne dayalı ihracat teşvik olunacaktır.

(21) Ormanlar, doğal dengenin korunması, iyileştirilmesi, ülke refahına olan katkının azamileştirilmesi amaçları gözetilerek planlanacak, genişletilecek ve geliştirilecektir.

(22) Tabii durumda muhafazası uygun görülen alanlar dışındaki ormanlar, toplumun endüstri odunu, enerji, gıda, toprak muhafaza, yaban hayatı ve su ürünleri, rekreasyon ve estetik değer ihtiyacını mevcut kapasiteye potansiyel verim gücünün müsaade ettiği seviyelerde karşılama yönünden işletilecek ve değerlendirilecektir.

(23) Yakacak odun sıkıntısını gidermek için alternatif enerji kaynakları araştırılacaktır.

(24) Orman Genel Müdürlüğü döner sermaye sistemi, daha fazla kaynak yaratma amacıyla yeniden düzenlenecektir.

(25) Orman koruma programları, yangın, erozyon, böcek, kaçak kesim, açma, plansız yerleşme ve otlatma ile gereğince mücadele yönünde geliştirilecektir.

(26) Özel ağaçlandırma çalışmaları ve köylüye yönelik diğer sosyo-ekonomik faaliyetler devletçe desteklenerek, orman köylüsü kalkındırılacak ve korunacaktır. Bu meyanda her derecedeki okul öğrencilerinin ağaçlandırma faaliyetlerine katılması sağlanacaktır.

(27) 6831 sayılı Kanunun 2896 sayılı Kanunla değiştirilen 2 nci maddesinin A ve B bentlerinde yer alan:

“A) Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiç bir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler;

B) 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan tarla, bağ, bahçe, meyvecilik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (Antep fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak - yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerin sahaları” Devlet eliyle ihya edilerek kısmen veya tamamen orman içi köyler halkının yerleştirilmesi veya bu amaçla değerlendirilmesi maksadıyla orman sınırları dışına çıkarılır, hükümleri yer almıştır.

Bu yöndeki uygulamalar süratlendirilerek mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılacaktır.

(28) Tabii stoklar, içsu ve deniz ürünleri yetiştiriciliği ve açık deniz balıkçılığı geliştirilecek, avcılık süre ve yöntemleri ile koruma ve kontrol hizmetleri etkinleştirilecek, üreticilerin örgütlenmeleri teşvik edilecektir.

(29) Su ürünleri stoklarının kirlenme, hastalık ve parazitlerden korunması için kontroller titizlikle uygulanacak, gerekli önlemler alınacaktır.

(30) Balıkçı barınakları ile yanaşma yerleri gibi alt yapı tesisleri, değerlendirme ve pazarlama için gerekli üst yapı tesisleri ile entegre edilecek, bunların balıkçı birlik ve kooperatiflerince belirli esaslara göre işletilmeleri desteklenecektir.

TABLO : 31 — TARIM SEKTÖRÜ GENEL DURUMU

M :
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
ÜRETİM										
Bitkisel Ürünler	—	1812247	—	1958308	—	2008424	—	2322670	1,6	3,0
Hayvancılık Ürünleri	—	885475	—	1084220	—	1129227	—	1417675	4,1	4,7
Orman Ürünleri	—	258164	—	233937	—	245301	—	285540	—2,0	3,1
Su Ürünleri	—	19188	—	43048	—	45708	—	66355	17,5	7,7
TOPLAM		2975074		3319513		3428660		4092240	2,2	3,6
İHRACAT										
Bitkisel Ürünler	—	108556	—	140984	—	144560	—	247430	5,4	11,3
Hayvancılık Ürünleri	—	18755	—	80893	—	85194	—	102368	34,0	3,7
Orman Ürünleri	—	1584	—	5103	—	6840	—	11381	26,4	8,9
Su Ürünleri	—	2125	—	4142	—	5000	—	12792	14,3	20,7
TOPLAM		131020		231122	—	241594	—	373971	12,0	9,1
İÇ TÜKETİM										
Bitkisel Ürünler	—	1697169	—	1824795	—	1871205	—	2101530	1,5	2,3
Hayvancılık Ürünleri	—	877294	—	1049785	—	1092638	—	1380004	3,7	4,8
Orman Ürünleri	—	247173	—	254323	—	256758	—	291827	0,5	2,6
Su Ürünleri	—	18806	—	42299	—	44803	—	64038	17,6	7,4
TOPLAM		2840442		3171202		3265404		3037399	2,2	3,3
İTHALAT										
Bitkisel Ürünler	—	1297	—	10386	—	33638	—	9407	51,6	—22,5
Hayvancılık Ürünleri	—	6228	—	13785	—	14461	—	16352	17,2	3,1
Orman Ürünleri	—	5816	—	9846	—	10541	—	16468	1,1	9,3
TOPLAM		13341		34017		58640		42727	20,6	—6,1

TABLO : 32 — KİŞİ BAŞINA TARIMSAL ÜRÜNLER TÜKETİMİ
(Yılda Kg.)

	1983	1989
A) HUBUBAT		
Buğday	200,0	200,0
Pirinç	3,6	4,5
Diğer Hububat	14,8	16,6
B) BAKLİYAT	7,9	8,0
C) DİĞER TARLA ÜRÜNLERİ	134,5	136,8
D) MEYVE-SEBZE	236,8	239,8
Narenciye	18,4	18,2
Üzüm (a)	25,1	25,3
Diğer Meyveler	61,0	60,5
Sebzeler	132,0	135,8
E) TOPLAM ET	21,8	24,5
F) SÜT	123,4	143,6
G) YUMURTA	5,4	7,0
H) BALIK	8,8	11,6

(a) İçki sanayiinde işlenen üzüm hariç sanayide işlenenlerin eşdeğerlerini kapsamaktadır.

TABLO : 33 — BİTKİSEL ÜRÜNLER ÜRETİMİ

M : 1000 Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
M A L L A R	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Hububat	22682	597970	22852	603142	23902	628476	27826	733266	0.2	3.1
Bakliyat	724	40360	1364	73243	1384	74488	2089	112122	12.7	8.5
Sanayi, Yumru Bitki ve Yağlı Tohumlar	14682	380712	19397	420922	17938	410115	20078	478824	20	31
Meyveler	13181	477717	14340	512391	14949	534006	16151	572010	14	14
Sebzeler	6924	96936	8030	112420	8220	115080	9550	133700	30	30
Yan Ürünler	42731	218552	44725	236190	46035	246259	52268	292740	1,6	3,5
TOPLAM	—	1812247	—	1958308	—	2008424	—	2322670	1.6	3.0

TABLO : 34 — TARIM SEKTÖRÜNDE VERİM ARTIRICI GİRDİLERDE GELİŞMELER

	Birim	1978	1984 (1)	1989
Kimyasal Gübreler	1000 Ton	7.474	8.680	11.870
Tohumluk	1000 Ton	161	200	400
Sulama	100 Ha	2.581	3.225	4.025
Traktör Parkı	Adet	398.000	457.700	475.000
Bıçerdöğür Parkı	Adet	8.103	8.300	8.300
Mibzer Parkı	Adet	138.897	200.000	260.000

(1) Gerçekleşme tahmini

TABLO: 35 — TARIMSAL GİRDİ KULLANIMININ GELİŞİMİ VE HEDEFLERİ

TARIMSAL GİRDİLER	Birim	1 9 7 2		1 9 7 7		1984 Tahmin		1989 Hedefi	
		Miktar	Endeks	Miktar	Endeks	Miktar	Endeks	Miktar	Endeks
1. Kimyasal Gübreler (1)									
(Saf Madde)	Kg/Ha	34,5	100,0	65,0	188,4	76,7	222,3	96,3	279,1
a) Azotlu Gübreler	Kg/Ha,	19,0	100,0	33,0	173,7	44,3	233,2	54,1	284,7
b) Fosforlu Gübreler	Kg/Ha	15,0	100,0	31,7	211,3	32,4	216,0	42,2	281,3
2. Traktör (2).	Adet/100 Ha	0,48	100,0	1,17	243,8	1,68	350,0	1,75	364,6
3. Sulanan Alanların Topl.									
Tarım Arazisi Payı	Yüzde	7,2	100,0	9,3	129,2	11,9	165,3	14,8	205,6

(1) Çayır, Mera ve Nadas Arazi hariçtir.

{2} Nadas Arazisi dahil, Çayır Mera Arazisi hariç.

III — MADENCİLİK

a) HEDEFLER

240. V. Plan döneminde madencilik sektöründe toplam talep ortalama yüzde 8,3 oranında Metal madenlerde (demir cevheri dahil) talep artış hızının yüzde 10,1, metal dışı madenlerde yüzde 15,8, taşocakçılığında yüzde 5,3, birincil enerji hammaddelerinde yüzde 8,3 oranında olması beklenmektedir.

241. Enerji talebinin mümkün olduğu kadar yurt içinden temini ve yerli kaynakların harekete geçirilmesi bu Plan döneminde de esas alınacaktır. Bu sebeple madencilikte arama ve üretim yatırımlarında birincil enerji hammaddelerine öncelik verilecektir. Metal madenler üretiminde özellikle imalat sanayii talebinin yurt içinden karşılanmasına çalışılacaktır.

242. Plan döneminde madencilik sektöründe üretim artış hedefi ortalama yüzde 7,3 olarak belirlenmiştir. Sektörler itibariyle üretim artışlarının kömür madenciliğinde yüzde 9,4 ham petrol üretiminde yüzde 5,3, demir madenciliğinde yüzde 9,3 metal madenlerde yüzde 6,9, metal dışı madenlerde yüzde 7,8 ve taşocakçılığında ise yüzde 5,6 oranında olması beklenmektedir. Metal madenler üretim artışı, demir dışı metaller sanayiinin talebini karşılamak, metal dışı madenlerde ihracat potansiyelini değerlendirmek, taşocakçılığında ise inşaat sektörünün canlanması sonucu doğacak talep artışını karşılamak için özellikle yüksek tutulmuştur.

243. Metal dışı madenlerde ihracat potansiyelinin değerlendirilmesi ve pazarlamada karşılaşılan darboğazların çözüme kavuşturulması hedeflenmiştir.

244. Hammadde fiyatlarının giderek düşmesi, buna karşılık zenginleştirilmiş cevher ve mamul madde fiyatlarının artması sebebiyle zenginleştirilmiş cevher ihracatına ağırlık verilmesi öngörülmüştür. Plan döneminde ihracatın ortalama yüzde 8,4 oranında artması beklenmektedir.

245- 1984 yılında 15.2 milyon ton olması beklenen ham petrol ithalatının 1989'da 22,4 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

246. Demir - Çelik Sektöründe ana hedef taşkömürü ve demir cevheri talebinin ekonomik ölçüler içerisinde yerli üretimle karşılanmasıdır. Yerli üretimi temin edecek etüt ve araştırmalar süratle tamamlanacak ve yatırım yapılacak rezerv alanları tesbit edilerek cevher zenginleştirme projelerine öncelik verilecektir. Yerli hammadde temininin gayri ekonomik olması halinde ihtiyaç ithal yolu ile karşılanacaktır.

247. Gübre hammaddelerinden fosfat ve kükürt ithali bu Plân döneminde de devam edecektir.

248. V. Plan döneminde birincil enerji hammaddelerinden kömür, ham petrol ve tabii gaz yatırımlarına ağırlık verilecek, yatırımlardaki gecikmeler önlenecektir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

249. (1) Madencilik sektöründe temel ilke yeraltı zenginliklerinin araştırılıp işletilebilir hale getirilerek ekonomiye kaynak sağlanmasıdır. Bu sebeple kamu-özel ve yabancı her türlü kaynaktan faydalanılması esastır. Kamu kaynakları öncelikle termik santrallara bağlı linyit projelerine, bor tuzlarına ve stratejik madenler üretimine tahsis edilecektir.

Madencilikte özel sektör faaliyetleri teşvik edilecektir.

(2) V. Plan döneminde sektörde ihracat ön planda tutulacak ham maden yerine işlenmiş maden ihracına önem verilecektir. Geçmiş yıllarda yetersiz pazarlama sonucu ihracatlarında durgunluk görülen krom, barit, lületaşı, perlit, mermer gibi önemli ihraç ürünlerimizin pazar meseleleri çözülerek, ihracatları artırılacaktır.

(3) Önemli ithal mallarından kükürt ve fosfat kayasının ekonomik ölçüler içinde yurt içi kaynaklardan karşılanmasına çalışılacaktır.

(4) Enerji darboğazının hafifletilmesi amacıyla birincil enerji kaynaklarının artan enerji talebini karşılayacak şekilde geliştirilmesi, ekonomik olarak işletilebilirliği belirlenen kaynakların süratle devreye sokulmaları ve bu alanda yapılacak yatırımların zamanında tamamlanmaları sağlanacaktır.

(5) Jeotermal enerji kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilerek, bu kaynakların geliştirilmesine öncelik verilerek, bu kaynakların teknik yardımlar ve yabancı sermaye ile inkişafı sağlanacaktır. Jeotermal enerjinin elektrik üretiminde, sanayii ve tarım sektörlerinde kullanılması teşvik edilecektir. Kalkınmada öncelikli yörelerde Jeotermal enerji kaynaklarının kısa bir zamanda devreye girebilmeleri için bu bölgelere ek teşvikler uygulanacaktır.

(6) Tabii gaz kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilecek, tabii gaz kaynaklarının güvenilir işletme rezervleri ve tüketici sektörlerin ihtiyacı tespit edilecektir.

(7) Yurt içi petrol üretiminin artırılması gayesiyle ham petrol arama ve üretiminde kamu sektörü yanında özel sektör ve yabancı sermaye ağırlık verilerek bu alandaki faaliyetler teşvik olunacaktır.

(8) Mevcut mevzuat gözden geçirilecek, arama, üretim ve işletme faaliyetlerini kolaylaştırılacak, sürekli ve kalıcı yatırımlara gidilmesini mümkün kılacak hukuki düzenlemeler yapılacaktır.

(9) Nükleer enerji tesislerine gerekli hammaddenin yurt içi kaynaklardan sağlanabilmesi için arama çalışmaları artırılacak, mevcut rezervlerin kesin potansiyelleri nitelikleriyle birlikte tespit edilecektir.

(10) Milletlerarası seviyede ekonomik rezerve sahip olan Çayırhan trona yataklarının işletilmesi V. Plân döneminde sağlanacaktır.

(11) Bilinen kömür sahalarında üretimin optimal düzeye ulaştırılması için bunların teknik işletme projeleri tamamlanacak bu projelerle uyumlu olarak gerekli idame, modernizasyon ve tevsiata yönelik yatırımlara öncelik verilecektir. Taşkömürü üretimi bir ana plan uyarınca geliştirilecektir.

(12) Sektörde mevcut teknolojinin modernleştirilmesi, ürün kalitesinin yükseltilmesi ve işgücü verimliliğinin artırılması hedef alınacak; özellikle bor, krom, manyezit gibi ürünlerde dünya pazarları ile rekabet edebilecek kalite ve maliyette üretim yapılabilmesi için teknolojik çalışmalar desteklenecektir. Düşük tenörlü cevherlerin değerlendirilmesi için gerekli olan teknolojinin ülkemizde kurulması sağlanacaktır.

TABLO : 36 — MADENCİLİK TALEBİ (ÖZET)

M: Bin Ton
D: Milyon TL
1983 Fiyatlarıyla

SEKTÖR	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989		YILLIK ARTIŞ %	
No. Adı	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978-83	1984-89
Madencilik Genel Top.		1135499		1291063		1361431		2031909	2.60	8.34
05. Kömür Üretimi	20728.8	146828.2	25744	159823.8	27469	168755.6	59555	292860.1	1.71	1166
Asfaltit	296.8	910.1	750	2300	760	2330.62	985	3020.6	2037	532
Linyit	15503	61392.6	20555	81398.8	22110	87555.6	50900	158299	580	1257
Taşkömürü	4929	84525.5	4439	76125	4599	78869.4	7670	131540.5	—207	10.77
06 Ham Petrol ve										
Tabii Gaz Üretimi		838688.0		1022679		1081197		1568222	4.05	7.72
Ham Petrol	13498	83845.1	16463	1022599	17405	1081112	25125	1560639	4.05	762
Tabii Gaz (Bin m3)	22000	234.90	7532.4	80.4	8000	85.4	710000	7582.8	—19.30	145.29
7 Demir Cevheri	4073	1378.1	5008	16953	4947	16747.6	8310	28132.7	4.22	1093
8 Metal Madenler	3390	16653.1	3031	8772	3025	8393.6	3983	12528.7	—12.03	8.34
Cevher	3390	16653.1	3750.8	8772	3025	8393.6	3983	12528.7	—12.03	8.34
Zenginleştirilmiş										
Cevherler (1)	1600	35114.1	3883	46063	3826	48781.2	5437	75374.7	5.58	9.09
9 Metal Dışı Maden.										
(Sanayi Hammad.)	3773	19070.1	4544	24002	4715	23155.2	8169	48194.7	4.70	15.79
0 Taşocakçılığı ve										
İnşaat Malz.	202387	100461.1	141073	58832.4	142598	63181.8	187410	81970.8	—10.15	5.34

(1) Toplama dahil değildir.

TABLO : 37 — MADENCİLİK ÜBETİMİ (ÖZET)

M: Bin Ton
D: Milyon TL.
1983 Fiyatlarıyla

SEKTÖR	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989		YILLIK ARTIŞ %	
No. Adı	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978-83	1984-89
Madencilik Genel Top.		476541.7		410063.4		419363.7		596206	—2.96	7.29
05 Kömür Üretimi	20116.9	136010.5	24569.1	143278	26470	151626.2	56315	237294.1	1.05	9.37
Asfaltit	296.8	. 910.1	750	2300	760	2330.62	985	.3020.6	20.37	5.32
Linyit	15528	61490.9	20282	80316.7	22110	87555.6	50900	158299	5.49	12.57
Taşkömürü	4292.1	73609.5	3537.1	60661.3	3600	61740	4430	75974.5	—3.80	4.24
06 Ham Petrol ve										
Tabii Gaz Üretimi		170200.3		138981.4	2200	136738.4		176846.2	—4.25	5.28
Ham Petrol	2736.3	1699653	2204	136901	2200	136653	2725	169263.4	—4.23	4.37
Tabii (Gaz Bin m3)	22000	234.96	7532.4	80.4	8000	85.4	710000	7582	—19.30	145.29
07 Demir Cevheri	3900	13203	3678.2	12452	3727	12617.39	5810	19669.17	—1.6	9.29
08 Metal Madenler	3745	19629	3750.8	14356	3793	14598.61	5050	20384.83	—6.07	6.91
Cevher	3745	19629	3750.8	14356	3793	14598.61	5050	20384.83	—6.07	6.91
Zenginleştirilmiş										
Cevherler (1)	1579.1	34702	3701.8	45940.7	38345	47672.25	5281.3	65629.82	5.77	6.60
09 Metal Dışı Maden.										
(Sanayi Ham. Mad.)	3779.7	35980.89	4155	38092	4210	38417.86	6300.8	55995.8	1.15	7.83
	202477	101518	142319	64924	142721.6	65365.2	187702.	86015.9	—8.55	564

6

(1) Toplama dahil değildir.

TABLO : 38 — MADENCİLİK İHRACATI

M: Bin Ton
D: Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

SEKTÖR	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989		YILLIK ARTIŞ %	
No. Adı	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978-83	1984-89
Madencilik Genel Top.	1318.37	52510.91	1498.92	42189.32	1665.31	49349.32	2306.92	73856.06	—4.28	8.40
08 Metal Madenleri	314.7	4975.01	424.85	7466.71	482.16	8368.87	695.95	12519.03	8.46	8.39
Krom Konsantre	105.7	1441.85	32.9	449.33	37	504.71	70.99	968.49	—20.80	13.92
Krom Cevheri	178.9	3185.3	329.73	5870.81	375	6678.13	424.3	7556.1	13.0	2.50
Boksit	28.7	154.3	57.33	308.25	65	349.49	187.96	1010.64	14.84	23.66
Cinko Konsantre		1.2	56.23	1.1	51.54	4	187.4	29.46		
Antimuan	1.4	187.24	33	44.13	5	66.87	1.2	160.4	—25.10	19.12
Civa				0.24	440.8	0.3	551	1.2	22.04	31.95
Diğer	01	6.31	3.22	297.16	3.28	167.13	6.3	432	116.07	20.92
09 Metal Dışı Maden.	910.22	43314.17	858.13	27532.93	939.1	31950.8	1216.34	47130.6	—8.66	6.08
Tuz			5.68	202.5	7	278	12.74	508		12.73
Liile Taşı	01	3.92			2.5	980	10.4	4078.73		33.00
Barit	124.1	2319.2	162.5	3036.8	169	3550.72	310	57.93	5.54	10.29
ZımparaTaşı	46.35	467.06	22.9	160.63	25	282.27	50	574.5	—19.22	15.27
Alçı Taşı	5	54.08	2.65	28.66	3	32.45	7	75.7	—11.93	18.46
Bor Tuzları	690.2	39485.53	622.53	23171.91	688.8	25850.04	765	34780	—10.1	6.11
Stronsiyum Karbonat	44	967.03	40.22	883.96	41	901	49.31	1083.8	—1.78	3.76
Asfaltit (Tabii)	0.2	6.85			0.8	17.65	5.19	114.41		45.38
Diğer	36	10.5	1.65	48.47	2	58.7	6.7	124.47	35.79	16.22
10 Tasocakçılığı	92.92	4212.37	215.84	7189.68	244.05	9029.65	394.63	14206.42	11.28	9.49
İnşaat Malz.	0.002	1.12	0.18	8.96	0.2	11.2	1.5	84	51.57	49.63
Kuvars	3.4	42.93	5.47	69.06	6	75.75	13	164.1	9.97	16.72
Betonit	0.05	0.59	7.03	82.33	7.3	85.48	24.33	285	168.50	27.23
Mermer (Oniks)	1.12	41.1	2.1	77.06	2.5	91.74	9	330.3	13.40	29.20
(Diğer)	15.84	688.4	35.45	1616.1	40	1411.6	92.2	3255.7	18.68	18.19
Kireçtaşı	1.2	36.75	3.06	93.71	6	183.7	11	336.9	20.59	12.90
Manyezit	69	3366.86	92.06	4785.97	112	6347.5	154.5	8757.8	7.29	6.65
Feldispat			5.04	55.95	3.1	34.41	16	177.62		38.85
Diğer	2.29	36.62	65.47	400.54	66.95	788.26	73.1	815	61.36	0.67

TABLO : 39 — MADENCİLİK İTHALATI

M: Bin Ton
D: Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

SEKTÖR No. Adı	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978-83	1984-89
Madencilik Genel Top.	12414.85	572177.49	17830.2	768788.05	18734.26	820973.58	30524.8	1280901.16	6.09	8.96
Kömür	661.32	10592.07	901.67	14749.5	998.76	16191.75	3240	55566	6.85	2797
Linyit.	24.82	273.22	998.76	16191.75	3240	55566.00	7.41	27.97		
Taşkömürü	636.5	10318.85	901.67	14749.5	15205	774523.54	22380	1140009.00	5.79	8.04
06 Ham Petrol	10762.1	548205.46	14259	726357.5	1220	8325.07	2500	17059.58	50.39	15.43
07 Demir Cevheri	172.8	1179.16	1329.49	9072.21	33.5	2699.00	184.7	14783.3209	57.30	40.51
08 Metal Madenler	2.69	193.89	23.03	1866.99						
Manganez	1.9	127.58	1.91	128.25	2.3	154.43	2.5	167.86	0.10	1.68
Bakır Konsantre			16.2	1312.65	23	1863.63	165	13369.58		48.30
Titanyum	0.7	62.29	3.72	331.09	7	622.93	13	1156.88	39.67	13.18
Diğerleri	0.09	4.02	1.2	95	1.2	58	4.2	89	88.23	8.94
09 Metal Dışı Maden.	814.57	11920.7	1112.43	16431.27	1727.7	18967.37	2209.4	33106.75	6.63	11.78
Tuz	132.3	198.36			15	22.50	37	55.50		19.79
Pirit	0.11	1.07	89.99	820.95	101	981.68	285	2770.00	277.56	23.06
Kükürt	61.1	1844.1	76.85	2349.09	83	2586.20	224	6977.60	4.96	21.96
Grafit (Tabii)	0.4	87.72	3	657.93	5	1096.55	10.76			
Fosfat	591.45	6251.62	922.63	9741.12	1046.38	11047.73	1620	17132.23	9.28	9.17
Asbest (Amyant)	17.1	2637.59	20.57	3173.69	21.3	3285.42	27	4164.62	3.77	4.86
Stronsiyum Karbonat	1.29	141.21	2.01	220.02	2.5	273.66	5	547.32	9.27	14.87
Talk	0.01	1.78		0.12	21.35	1.4	248.92		63.43	
Diğerleri	10.81	757.25	0.38	126.4	0.4	90.90	5	114.00	—30.10	4.63
10 Taşocakçılığı ve İnşaat Malz.	1.37	86.21	4.58	310.58	4.3	266.48	10.7	376.51	29.22713	
Kaolen	0.7	43.44	3.74	232.48	4.3	266.48	5.7	353.71	39.86	5.80
Diğerleri	0.67	42.77	0.84	78.1			5	22.80	12.80	

IV. — İMALAT SANAYİİ

a) HEDEFLER

250. Ülkemizde sanayileşme gerek planlı dönem öncesinde gerekse planlı dönemde kalkınmanın temel unsuru olarak kabul edilmiş ve bu sektöre ağırlık verilmiştir.

251. Uygulanan kalkınma politikasının sonucu olarak bugün imalat sanayiinin hemen her sektöründe önemli kapasiteler oluşmuş ve sanayileşmede büyük birikimler elde edilmiştir.

252. Dışa açılma politikasıyla beraber, bu birikimden yararlanılarak sınai ihracatın büyük ölçüde artırılması mümkün olmuştur. Ancak aynı politika, genellikle iç pazara dönük olarak kurulmuş sanayiın önemli bir bölümünde maliyet, kalite ve standart sorunlarının da belirginleşmesine sebep olmuştur.

253. Bu tip problemler karşısında bir kısım sanayi modernizasyon yatırımları, öz kaynak takviyesi ve işletme usullerinin ıslahı yoluyla yeni şartlara uyum konusunda başarılı olmuşlardır. Diğer bir kısım sanayi için ise yapısal bir nitelik taşıyan bu değişimi nispeten kısa sayılabilecek bir sürede gerçekleştirmek mümkün olamamıştır. Plan dışa açılma ve ihracatı artırma politikasının sürdürülmesini esas almakta ve rekabet edebilir bir sınai yapıya ulaşmayı öngörmekte olduğundan bu sanayilerin yeni şartlara uygun süreçleri Plan döneminde devam edecektir.

254. İmalat sanayi toplam üretimi V. Plan döneminde yılda ortalama yüzde 7,3 oranında artarak 9.505,0 milyar TL.'dan 13.497.2 milyar TL.'na ulaşacaktır. 1984 yılı imalat sanayii üretiminin yüzde 45,7'sini oluşturan tüketim malları sanayilerinin payı Plan dönemi sonunda yüzde 44'e düşecek, ara mallarının yüzde 40 dolayında olan payı değişmeyecek, yatırım mallarının ise 1984'de yüzde 13,4 iken 1989 yılında yüzde 15 olacaktır.

255. Tüketim mallarında üretim artış hızı hazır giyim sanayii dışındaki sektörlerde grup ortalaması dolayında gerçekleşecek ara mallarında çimento, demir-çelik, seramik, petrokimya sanayileri gelişme hızları ara malları ortalamasının üzerinde olacaktır.

256. Bu Plan döneminde yatırım malları yılda ortalama yüzde 9,7 oranında gelişecektir. Elektronik, demiryolu taşıtları imalat sanayii ile uçak imalat ve tarım makineleri sanayilerinin sektör ortalamasının üzerinde gelişme göstermesi beklenmektedir.

257. İmalat sanayii toplam ihracatı Plan döneminde yılda ortalama yüzde 11 dolayında artarak 1.277,3 milyar TL.'dan 2.150,9 milyar TL.'na ulaşacaktır. 1984 yılı imalat sanayii ihracatının yüzde 58,8'ini oluşturan tüketim malları sanayilerinin payının Plan dönemi sonunda yüzde 61,5'e yükselmesine karşılık, ara mallarının payı yüzde 31'den yüzde 26'ya gerileyecek, yatırım mallarının payı ise yüzde 10,2' den yüzde 12,5'e yükselecektir.

258. Tüketim malları sanayiinde ağaç mobilya, hazır giyim ve ayakkabı sektörlerinde tüketim malları ortalama artış hızının üzerinde bir gelişme planlanmıştır.

259. Ara malları ihracat artışında demir-çelik ve kimya sanayii mamulleri etkili olacaktır.

260. Yatırım malları ihracat artışı ise madeni eşya, elektrikli makine, elektronik ve gemi inşa sanayii sektörlerinden kaynaklanacaktır.

261. İmalat sanayii üretiminde ihracatın payı 1984 yılında yüzde 13,4 iken, Plan dönemi sonunda yüzde 15,9'a ulaşacaktır.

262. Plan dönemi başlangıcında ihracatın üretim içindeki payı tüketim mallarında yüzde 17,3, aramallarmda yüzde 10,2 ve yatırım mallarında yüzde 10,3 iken, bu oranlar 1989 yılında sırasıyla yüzde 22,3, yüzde 10,1 ve yüzde 13,3 olacaktır.

263. 1984 yılında 1.304,7 milyar TL. olarak tahmin edilen imalât sanayii mamulleri ithalatının, Plan döneminde ortalama yüzde 8,2 oranında artarak 1989'da 1.938,5 milyar TL.'na ulaşması öngörülmüştür.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

264. (1) Nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme ve gelir artışına bağlı olarak kapalı aile ekonomisi içinde ve ev üretimi ile karşılanan talebin pazara yönelmesi sonucunda artmakta olan gıda sanayii ürünleri talebinin, standart ve dış pazarda rekabet edebilecek kalitede, sağlığa uygun, yeterli ve dengeli beslenmeye imkân veren bir üretimle sağlanması anapolitika olacaktır.

(2) Sigara - tütün ve çay tekeli kaldırılacak, iyi kaliteli tütüncülüğümüzün ekonomik ölçüler içinde korunması yanında yeni tip tütünlerin üretimi hazırlanacak bir program çerçevesinde ele alınacaktır.

(3) Gıda üretim ve pazarlama süreci içinde kayıpların önlenmesi, kalitenin yükseltilmesi ve dış pazarda rekabet şansının artırılması amaçlarıyla, soğuk zincir, ambalajlama, depolama gibi altyapının geliştirilmesine ve tamamlanmasına yönelik yatırımlar teşvik edilecektir.

(4) Gıda sanayiinde uygun kalite ve miktarda hammadde teminini garanti altına almak üzere üretici - sanayici işbirliği teşvik edilecektir.

(5) Sigara kalitesini yükseltebilmek için gerekli düzenlemeler yapılacak ve Tokat Sigara Fabrikasının işletmeye alınmasıyla doğacak talep fazlası filtreli sigaranın ihraç imkânları araştırılacaktır.

(6) AET'nin ihracatımıza koyduğu kısıtlamaların bertaraf edilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. İhracatta AET ve Ortadoğu ülkelerindeki piyasa etkinliğimizi koruma yanında yeni pazarlara girebilme çabaları desteklenecektir.

(7) V. Plan döneminde kâğıt sanayiinin sahip olacağı üretim kapasitesi ihracata yönelmeyi gerektirdiğinden öncelikle kaliteyi yükseltici, maliyetleri düşürücü tedbirler alınarak bu sanayi dalı rekabet edebilir bir üretim yapısına kavuşturulacaktır.

(8) Ham deri kalitesinin geliştirilmesi için yapılacak çalışmalar teşvik edilecek, hayvancılık ıslah ve yetiştirme çalışmalarında verim artırıcı husus olan derinin de dikkate alınması sağlanacaktır.

(9) Kimya sanayiinde değişik ölçekli ekonomik kapasitede tesisler kurmak mümkün olabilmektedir. Bu sebeple özellikle küçük yatırımlarla gerçekleştirilebilecek kimya sanayii tesislerinin kurulmasıyla yurt dışındaki işçilerin tasarrufları bu yönde değerlendirilecektir.

(10) Petrokimya sanayiinin teknolojik yönden dışa olan bağımlılığının zaman içinde giderek azaltılması amacıyla, hızla gelişen teknoloji yakından izlenerek, yenilikler mevcut tesislere uygulanacak, petrokimya sanayiinde kullanılan hammadde, ara ürün, katalizör, polimerizasyon ve son ürünlerin teknik, mali ve iktisadi değerlendirmeleri yapılacak, araştırma ve geliştirme çalışmalarına önem verilecektir.

(11) Petrol ürünleri yurt içi talebinin, kurulu ve kurulmakta olan rafinerilerden karşılanması esas alınacak, proses anlaşmaları yoluyla dış ülkelerle bağlantılar yapılarak artan rafineri kapasitelerinden tam olarak yararlanılması sağlanacaktır.

(12) Gübre sanayiinde mevcut tesislerin darboğazlarını giderecek rehabilitasyon projelerine gerekli önem verilecek ve projelerin zamanında tamamlanması sağlanarak, tesislerde enerji tasarrufu ile birlikte düşük maliyetle üretim yapılması temin edilecektir.

(14) Toplam çimento talebinin karşılanabilmesi için yeni çimento fabrikası yerine tevsi ve iyileştirme yatırımlarına öncelik verilecek, gerektiğinde yeni çimento, fabrikalarının hammaddenin yanında ve ekonomik ölçekte kurulması esas olacaktır.

(15) Demir - çelik sanayiinin ekonomik gelişmedeki önemi nedeniyle dış rekabete açık, dünyadaki gelişmelere uyum sağlayabilecek şekilde geliştirilmesi esastır. Bu amaçla V. Plan döneminde mevcut entegre tesisleri kendi içlerinde dengeli bir hale getirici, sektörde verimliliği ve ürün kalitesini artırıcı, enerji tasarrufu sağlayıcı yatırımların desteklenmesi temel politika olacaktır.

(16) Demir - çelik sanayiinin uygun fiyat, kalite ve miktarda üretim yapabilmesi, yatırım malları sektörlerinin ihracatının gelişimini sürdürebilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, gerektiğinde demir - çelik hammadde, yarı ürün veya ürünlerinin ithalatı yapılacaktır. Bu kapsamda hammaddeler ithalatında kalite ve fiyat unsurları ile alternatif kaynakları değerlendiren bir stok ve tedarik geliştirilecektir.

(17) V. Plan döneminde demir dışı metaller ve ürünleri talebinin mümkün olduğu ölçüde yurt içi üretimle karşılanması hedef alınacaktır. Sektör hammaddesi olan metal madenlerin yeterince sağlanması, yürütülen yatırımların bitirilmesi ve darboğaz giderici yatırımların geciktirilmeden gerçekleştirilmeleri esastır.

(18) Enerjinin yetersiz ve yüksek fiyatlı olduğu dikkate alınarak demirdışı metaller sanayinde zorunlu olmadıkça yoğun enerji gerektiren yatırımlara girilmeyecektir.

(19) Genellikle yatırım malı üreten sanayilerde yapılan yatırımlarda enerji tasarrufu, optimum kapasite, kalitenin iyileştirilmesi ve uluslararası rekabet imkânı gibi faktörler dikkate alınacak, yerli mühendislik ve imalat payının artırılması desteklenecektir.

(20) Makine imalat sanayii, Planda öncelik verilen diğer sektörlerin makine -teçhizat taleplerini uygun kalite ve fiyatta sağlayacak bir yapıya kavuşturulacaktır.

(21) Tarımda mekanizasyonun geliştirilmesi amacıyla traktör dışı tarım makineleri kullanımının artırılması ve yaygınlaştırılması sağlanacak; küçük işletmelerin de tarım makinelerinden yararlanmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

(22) Elektrik enerjisi yatırımlarının temel girdilerinden biri olan büyük güçlü türbin ve jeneratör yatırımına başlanacaktır.

(23) Elektronik sanayiinde araştırma ve geliştirmeye önem verilerek sanayiinin, kendi dizaynını yapıp geliştirecek ve teknolojisini yaratacak bir yapıya ulaşması sağlanacaktır. Bu amaçla üniversiteler, araştırma merkezleri ve sanayi arasında işbirliğinin artırılmasına çalışılacaktır.

(24) Otomotiv ana ve yan sanayileri dış rekabete açık, ekonomik ölçekte faaliyet gösteren, modern teknoloji kullanan, gerek fiyat gerekse kalite yönünden uluslararası standartlarda üretim yapan bir yapıya kavuşturulacaktır.

(25) Demiryollarında mevcut ve programlanan altyapı kapasitesiyle uyumlu bir şekilde çeken ve çekilen araç üretim ve onarımı esas alınacaktır. Çağdaş teknoloji de göz önünde tutularak imkânlar ölçüsünde standardizasyona gidilerek, yüksek kapasiteli, darası hafif vagon üretimine geçilecektir.

(26) Ülke ihtiyaçlarına uygun tip ve tonajdaki gemilerin üretimi ve gemi inşa sanayiinin ihracata dönük olarak gelişmesi teşvik edilecektir.

(27) Tüm imalat sanayiinde kapasite kullanımının artırılmasına öncelik verilecektir.

(28) Yatırım mallarının üretimini teşvik amacıyla uygun şartlı bir imalatçı kredisi sistemi geliştirilecektir.

TABLO : 40 — İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİ

Alt Sektörler	1 9 7 8		1 9 8 3		1 9 8 4		1 9 8 9		1933 Fiyatlarıyla (Milyon TL.) Plan Dönemleri Yıllık Yüzde Değişme	
	Gerçekleşme	Yüzde Pay	Gerçekleşme	Yüzde Pay	Tahmin	Yüzde Pay	V. Plan Hedef.	Yüzde Pay	1978-83	1984-89
1. Tüketim malları	3.273.976	47.51	4.193.772	46.97	4.347.913	45.74	5.937.469	43.99	5.1	6.4
Gıda	2.057.380	29.85	2.706.889	30.32	2.733.441	28.76	3.698.646	27.40	5.6	6.2
İçki	97.655	1.42	111.136	1.24	119.004	1.25	150.327	1.11	2.6	4.8
Tütün	166.426	2.41	213.711	2.39	226.770	2.39	283.810	2.10	5.1	4.6
Dokuma	513.237	7.45	600.521	6.73	638.582	6.72	856.546	6.35	3.2	6.0
Hazır giyim	189.288	2.75	254.268	2.85	304.873	3.21	515.831	3.82	6.1	11.1
Ağaç mobilya	172.650	2.75	254.268	2.85	304.873	2.33	295.455	2.19	3.9	5.9
Ayakkabı	77.350	1.12	98.337	1.10	103.593	1.09	136.954	1.01	4.9	5.7
2. Ara malları	2.762.103	40.08	3.587.183	40.18	3.883.729	40.86	5.532.261	40.99	5.4	7.3
Çırcırlama	118.750	1.72	130.000	1.46	126.750	1.33	137.500	1.02	1.8	1.6
Ağaç ve mantar ürün.	303.983	4.41	326.375	3.66	346.623	3.65	464.545	3.44	1.4	6.0
Kâğıt	49.409	0.72	64.222	0.72	68.483	0.72	92.210	0.68	5.4	6.1
Basım	72.330	1.05	86.150	0.96	89.475	0.94	109.550	0.8-	3.6	4.1
Deri ve kürk işleme	54.820	0.80	76.677	0.86	89.348	0.94	128.001	0.95	6.9	7.5
Lastik	54.154	0.79	93.350	1.05	103.712	1.09	144.108	1.07	11.5	6.8
Plastik	66.000	0.96	98.605	1.10	110.930	1.17	155.590	1.15	8.4	7.0
Kimya	237.734	3.45	334.542	3.75	362.640	3.82	522.380	3.87	7.1	7.6
Petrokimya	115.052	1.67	174.514	1.95	206.799	2.18	308.740	2.29	8.7	8.3
Petrol ürünleri	910.889	13.22	1.100.150	12.32	1.151.723	12.13	1.653.450	12.25	3.8	7.5
Gübre	51.040	0.74	143.294	1.60	145.873	1.53	198.900	1.47	22.9	6.4
Çimento	137.050	1.99	121.674	1.36	140.331	1.48	224.748	1.67	—2.3	9.9
Pişmiş kil	98.771	1.43	113.620	1.27	121.617	1.28	153.350	1.14	2.8	4.7
Cam	51.801	0.75	73.905	0.83	82.715	0.87	114.480	0.85	7.4	6.7
Seramik	24.921	0.36	25.153	0.28	28.617	0.30	44.515	0.33	2	9.2
Demir - çelik	301.922	4.38	467.523	5.24	535.780	5.64	839.600	6.22	9.1	9.4
Demir dışı metaller	113.477	1.65	154.429	1.76	172.253	4.81	240.594	1.78	6.8	6.9
3. Yatırım malları	855.600	12.41	1.147.318	12.85	1.273.350	13.40	2.027.439	15.02	6	9.7
Madeni eşya	206.043	2.99	274.416	3.07	291.500	3.07	409.000	3.03	5.9	7
Elektriksiz makine	121.786	1.77	180.000	2.02	196.000	2.06	298.000	2.21	8.1	8.7
Tarım makineleri	48.410	0.70	96.448	1.08	107.919	1.14	176.990	1.31	14.8	10.4
Meslek bilim, ölçü	6.310	0.09	7.870	0.09	8.660	0.09	13.350	0.10	4.5	9
Elektrikli makineler	138.774	1.94	172.830	1.94	185.943	1.96	295.163	2.19	5.3	9.7
Elektronik	56.232	0.82	78.650	0.88	85.524	0.90	153.500	1.14	6.9	12.4
Karayolu taşıtları	235.144	3.41	285.419	3.20	326.700	3.44	563.020	4.17	4	11.5
Demiryolu taşıtları	23.327	0.34	23.010	0.26	35.536	0.37	60.991	0.45	—2	11.4
Gemi inşa	22.913	0.33	26.789	0.30	33.267	0.35	53.575	0.40	3.2	1.0
Uçak İmalat	1.661	0.02	1.886	0.02	2.296	0.02	3.850	0.03	2.6	10.9
İmalat Sanayii Toplamı	6.891.679	100.00	8.928.273	100.00	9.504.992	100.00	13.497.169	100.00	5.3	7.3

TABLO : 41 — İMALAT SANAYİİ İHRACATI

Alt Sektörler	1 9 7 8		1 9 8 3		1 9 8 4		1 9 8 9		1933 Fiyatlarıyla (Milyon TL.) Plan Dönemleri Yıllık Yüzde Değişme	
	Gerçekleşme	Yüzde	Gerçekleşme	Yüzde	Tahmin	Yüzde	V. Plan Hedef.	Yüzde	1978-83	1984-89
		Pay		Pay		Pay		Pay		
1. Tüketim Malları	289.031	68.79	607.616	60.17	751.253	58.82	1.323.710	61.54	16.02	12.00
Gıda	132.471	45.83	215.468	35.46	255.589	34.02	446.624	33.74	10.22	11.81
İçki	1.004	0.35	1.494	0.25	2.617	0.35	4.705	0.36	828	12.45
Tütün	59.243	20.50	53.265	8.77	72.803	9.69	80.472	6.08	—2.10	2.02
Dokuma	70.027	24.23	184.453	30.36	206.524	27.49	320.782	24.23	21.37	9.21
Hazır giyim	26.227	9.07	147.268	24.24	203.684	27.11	446.198	33.71	41.21	16.98
Ağaç mobilya	29	0.01	3.988	0.86	7.169	0.95	19.329	1.46	167.48	21.94
Ayakkabı	29	0.01	1.680	0.28	2.868	0.38	5.601	0.42	125.02	14.33
2. Ara malları	122.997	29.27	314.455	31.44	395.386	30.96	557.691	25.93	20.65	7.12
Çırcırlama	86.025	69.94	45.738	14.55	55.680	14.08	55.680	9.98	—11.87	0.00
Ağaç ve mantar ürün.	343	0.28	8.827	2.81	10.890	2.75	21.189	3.80	91.50	14.24
Kâğıt	107	0.09	4.073	~.30	8.014	2.03	14.085	2.53	107.06	11.94
Basım	139	0.11	1.232	0.39	1.695	0.43	3.464	0.62	54.71	15.35
Deri ve kürk işleme	108	0.09	538	0.17	896	0.23	2.688	0.48	37.97	24.57
Lastik	200	0.16	6.976	2.22	11.202	2.83	14.472	2.60	103.48	5.26
Plastik	435	0.35	3.517	1.12	6.280	1.59	14.448	2.59	51.89	18.13
Kimya	5.380	4.32	21.341	6.79	27.070	6.85	56.059	10.05	32.09	15.17
Petrokimya	2.122	1.72	30.235	9.62	35.876	9.07	58.389	10.47	70.13	10.23
Petrol ürünleri	3.679	2.99	52.058	16.55	57.473	14.54	65.798	1.80	69.88	2.74
Gübre	0	0.00	3.253	1.03	6.573	1.66	0	0.00	—	—100.00
Çimento	9.613	7.82	18.061	5.74	24.836	6.28	33.345	5.98	13.44	6.07
Pişmiş kil	167	0.14	3.681	1.17	6.356	1.61	8.961	1.61	85.63	7.11
Cam	6.442	5.24	18.243	5.80	24.737	6.26	35.845	6.43	23.14	7.70
Seramik	328	0.27	2.518	0.80	3.517	0.89	5.247	0.94	50.33	8.33
Demir - çelik	4.453	3.62	79.835	25.39	96.369	24.37	141.139	25.31	78.12	7.93
Demir dışı metaller	3.528	2.87	14.329	4.56	17.922	4.53	26.884	4.82	32.35	8.45
3. Yatırım malları	8.153	1.94	87.820	8.70	130.623	10.23	269.520	12.53	60.86	15.59
Madeni eşya	2.460	29.51	19.388	22.08	24.520	18.77	61.671	22.88	51.79	20.26
Elektriksiz makine	791	9.70	14.134	16.09	19.043	14.58	36.983	13.72	78.00	14.20
Tarım makineleri	175	2.15	21.036	23.95	28.185	21.58	49.871	18.50	160.61	12.09
Meslek, bilim, ölçü	1	0.01	329	0.38	500	0.38	1.300	0.48	218.80	21.08
Elektrikli makineler	1.901	23.32	15.758	17.94	22.403	17.15	46.643	17.31	52.65	15.00
Elektronik	547	6.71	988	1.10	1.456	1.11	7.050	2.62	12.09	37.09
Karayolu taşıtları	2.157	26.46	14.226	16.20	25.793	19.75	47.046	17.46	45.83	12.77
	0	0.00	4	0.01	67	0.05	224	0.08	—	27.23
Gemi inşa	150	1.84	757	0.86	5.814	4.45	12.322	4.57	38.24	16.21
Uçak imalat	25	0.31	0	0.00	0	0.00	0	0.00	—100.00	
Diğerleri	0	0.00	1.219	1.39	2.843	2.18	6.409	2.38	—	17.66
İmalat Sanayii Toplamı	420.181	100.00	1.009.891	100.00	1.277.267	100.00	2.150.922	100.00	19.17	10.99

TABLO : 42 — İMALAT SANAYİİNDE İHRACAT/ÜRETİM ORANLARI (%)

1983 Yılı Fiyatlarıyla

	1 9 7 8	1 9 8 3	1 9 8 4	1 9 8 9
S e k t ö r l e r	Gerçekleşme	Gerçekleşme	Tahmin	V. Plan Hedefi
1. Tüketim malları	8.83	14.49	17.28	22.29
Gıda	6.44	7.96	9.35	12.08
İçki	1.03	1.34	2.20	3.13
Tütün	35.60	24.92	32.11	28.35
Dokuma	13.64	30.72	32.34	37.45
Hazır giyim	13.86	57.92	66.81	86.52
Ağaç mobilya	0.02	1.91	3.23	6.54
Ayakkabı	0.04	1.71	2.77	4.09
2. Ara malları	4.45	8.77	10.18	10.08
Çırpırlama	72.44	35.18	43.93	40.49
Ağaç ve mantar ürünleri	0.11	2.70	3.14	4.56
Kâğıt	0.22	6.34	11.70	15.27
Basım	0.19	1.43	1.90	3.16
Deri ve kürk işleme	0.20	0.70	1.00	2.10
Lastik	0.37	7.47	10.80	10.04
Plastik	0.66	3.57	5.66	9.29
Kimya	2.23	6.38	7.46	10.33
Petrokimya	1.84	17.33	17.35	18.91
Petrol ürünleri	0.40	4.73	4.99	3.98
Gübre	0.00	2.27	4.51	0.00
Çimento	7.01	14.84	17.69	14.84
Pişmiş kil	0.17	3.24	5.23	5.84
Cam	12.44	24.68	29.91	31.31
Seramik	1.32	10.01	12.29	11.79
Demir - çelik	1.47	17.08	17.99	16.81
Demir dışı metaller	3.11	9.10	10.40	11.17
3. Yatırım malları	0.95	7.65	10.26	13.29
Madeni eşya	1.17	7.07	8.41	15.08
Elektriksiz makine	0.65	7.85	9.72	12.41
Tarım makineleri	0.36	21.81	26.12	28.18
Meslek, bilim, ölçü	0.02	4.18	5.77	9.74
Elektrikli makineler	1.42	9.12	12.05	15.80
Elektronik	0.97	1.23	1.70	4.59
Karayolu taşıtları	0.92	4.98	7.89	8.36
Demiryolu taşıtları	0.00	0.02	0.19	0.37
Gemi inşa	0.65	2.83	17.48	23.00
Uçak imalat	1.51	0.00	0.00	0.00
TOPLAM	6.10	11.31	13.44	15.94

TABLO : 43 — İMALAT SANAYİİ İTHALATI

Alt Sektörler	1 9 7 8		1 9 8 3		1 9 8 4		1 9 8 9		1933 Fiyatlarıyla (Milyon TL.) Plan Dönemleri Yıllık Yüzde Değişme	
	Gerçekleşme	Yüzde Pay	Gerçekleşme	Yüzde Pay	Tahmin	Yüzde Pay	V. Plan Hedef.	Yüzde Pay	1978-83	1984-89
1. Tüketim Malları	22.852	2.28	37.288	2.95	43.294	3.32	68.065	3.51	10.29	9.47
Gıda	16.773	1.67	26.543	2.10	31.850	2.44	53.767	2.77	9.61	11.04
İçki	4	0.00	632	0.05	896	0.07	1.290	0.07	175.23	7.57
Tütün	0	0.00	0	0.00	719	0.06	1.201	0.06	0.00	10.80
Dokuma	5.413	0.54	9.315	0.74	9.147	0.70	10.957	0.57	11.47	3.68
Hazır giyim	656	0.07	789	0.06	661	0.05	809	0.04	3.75	4.12
Ağaç mobilya	13	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00
Ayakkabı	7	0.00	9	0.00	20	0.00	40	0.00	5.06	14.87
2. Ara malları	523.997	52.17	640.699	50.60	597.244	45.78	747.288	38.55	4.10	4.58
Çırcırlama	0	0.00	394	0.03	101	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00
Ağaç ve mantar Ürün.	13	0.00	632	0.05	1.019	0.08	2.348	0.12	117.43	18.16
Kâğıt	7.958	0.79	11.683	0.92	14.575	1.12	27.719	1.43	7.98	13.72
Basım	1.272	0.13	1.568	0.12	1.794	0.14	3.851	0.20	4.25	16.50
Deri ve kürk işleme						0.03	531	0.03	17.20	9.29
Lastik	7.624	0.76	4.062	0.32	5.585	0.43	6.721	0.35	—11.83	3.77
Plastik	235	0.20	1.272	0.10	1.452	0.11	582	0.03	40.19	—16.09
Kimya	84.376	8.40	133.921	10.58	145.501	11.15	208.738	10.77	9.68	7.48
Petrokimya	43.469	4.33	107.449	8.49	78.032	5.98	80.306	4.14	19.84	0.58
Petrol ürünleri	178.276	17.75	93.913	7.42	63.176	4.84	39.936	2.06	—12.03	—8.77
Gübre	83.657	8.33	90.114	7.12	73.934	5.67	84.067	4.34	1.50	2.59
Çimento	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00
Pişmiş kil	5.343	0.53	11.694	0.92	9.136	0.70	12.590	0.65	16.96	6.02
Cam	721	0.07	1.884	0.15	1.765	0.14	954	0.05	21.18	—11.57
Seramik	96	0.01	1.732	0.14	839	0.07	529	0.03	78.34	—9.08
Demir - çelik	99.357	9.89	138.289	10.92	156.821	12.02	214.836	11.08	6.84	6.50
Demir dışı metaller	11.448	1.14	41.757	3.30	43.072	3.30	63.580	3.28	29.54	8.10
3. Yatırım malları	457.472	45.55	588.126	46.45	664.141	50.90	1.123.181	57.94	5.15	11.08
Madeni eşya	38.108	3.79	40.968	3.24	40.502	3.10	83.899	4.33	1.46	15.08
Elektriksiz makine	181.408	18.06	276.401	21.83	294.947	22.61	504.157	26.01	8.79	11.32
Tarım makineleri	38.634	3.85	14.978	1.18	16.968	1.30	24.027	1.24	—17.37	7.20
Meslek, bilim, ölçü	12.189	1.21	26.725	2.11	32.500	2.49	50.407	2.60	17.00	9.17
Elektrikli makineler	44.387	4.42	54.975	4.34	57.858	4.43	85.537	4.41	4.37	8.13
Elektronik	24.433	2.43	40.552	3.20	59.717	4.58	118.736	6.13	10.66	14.74
Karayolu taşıtları	91.485	9.11	89.509	7.07	93.550	7.17	147.528	7.61	—0.44	9.54
Demiryolu taşıtları	5.959	0.59	7.294	0.58	12.635	0.97	20.163	1.04	4.13	9.80
Gemi inşa	14.876	1.48	33.266	2.63	43.594	3.34	63.378	3.27	17.46	7.77
Uçak imalat	3.999	0.40	865	0.07	9.718	0.74	22.885	1.18	—26.38	18.68
Diğerleri	1.994	0.20	2.693	0.21	2.151	0.16	2.464	0.13	6.19	2.76
İmalat Sanayii Toplamı	1.004.322	100.00	1.266.112	100.00	1.304.679	100.00	1.938.534	100.00	4.74	8.24

A) GENELLİKLE TÜKETİM MALI ÜRETEK SANAYİLER

1. GIDA SANAYİİ

a) HEDEFLER

265. Bitkisel ve hayvansal üretimi değerlendirerek mamul halde iç ve dış pazara sunan gıda sanayiinde üretimin nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme ve gelir artışına bağlı olarak artan iç tabeli karşılamak ve ihracat hedefini gerçekleştirmek ve su ürünleri mamulleri alt sektörlerinde beklenmektedir.

266. Üretimde en büyük artış hızları mezbaha ürünleri, süt mamulleri, yem ve su ürünleri mamulleri alt sektörlerinde beklenmektedir.

267. Şeker sanayiinde oluşan aşırı stok birikimlerinde dikkate alınarak üretim artış hızının yüzde 1,9 olması öngörülmüştür.

268. Çay sanayiinde yurt içi talebi karşılayabilecek üretim artışı için “Çay Tarımını Geliştirme ve Yeni Çaylık Tesisi” projesinin uygulamaya alınması gerekmektedir.

269. Gıda sanayii ürünleri yurt içi talebinin ortalama artış hızı yüzde 5,1 olarak tahmin edilmiştir.

270. Mezbaha ürünleri, süt mamulleri ve su ürünleri mamulleri sanayilerinde talebin gelir esnekliği dikkate alınarak yüksek artış hızları öngörülmüş ve protein kaynakları tüketiminde sanayiden geçen üretimin payının artırılması hedef alınmıştır.

271. Gıda sanayiinde, arz yetersizliğine bağlı spekülasyon fiyat hareketlerini önlemek ihracat amacıyla gerekli hammadde girdisi sağlamak ve yurt içinde üretilemeyen ürünlere olan talebi karşılamak üzere ham deri, donyağı, bitkisel ham yağlar, pirinç, kahve, kakao, baharat ve diğer gıda maddeleri ithali öngörülmüş olup ithalatın ortalama yüzde 11,0 oranında artacağı tahmin edilmiştir.

272. Gıda sanayii ürünleri ihracatının V. Plan döneminde miktar ve çeşit yönünden artarak ve yeni pazarlara açılarak gelişmesi ve ortalama artış hızının yüzde 11,8 olması hedef alınmıştır.

273. 1989 yılında gerçekleşmesi öngörülen toplam gıda sanayii ürünleri ihracatının yüzde 38,3'ünü karşılaması beklenen meyve - sebze işleme sanayii ürünlerinde ihracat artışının yüzde 7.7 olacağı ve toplam üretim değerinin yüzde 43.1'inin ihraç edileceği tahmin edilmiştir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

274. (1) Nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme ve gelir artışına bağlı olarak artmakta olan gıda sanayi ürünleri talebinin standart ve dış pazarda rekabet edebilecek kalitede, sağlığa uygun, yeterli ve dengeli beslenmeye imkân veren bir üretimle sağlanması anapolitika olacaktır.

(2) Gıda üretim ve pazarlama süreci içinde kayıpların önlenmesi, kalitenin yükseltilmesi ve dış pazarda rekabet şansının artırılması amaçlarıyla soğuk zincir, ambalajlama, depolama gibi altyapının geliştirilmesine ve tamamlanmasına yönelik yatırımlar teşvik edilecektir.

(3) Gıda sanayiinde uygun kalite ve miktarda hammadde teminini garanti altına almak üzere üretici - sanayici işbirliği teşvik edilecektir.

(4) Gıda sanayiinde iç ve dış pazarlama zinciriyle entegrasyon sağlanarak kurulu kapasiteden daha büyük oranda yararlanılacak ve sağlanacak üretim artışı ihracata yöneltilecektir.

(5) Gıda sanayiinin gelişmesine özel sektör yatırımlarına ağırlık verilecek, kamu kesiminin ise üretim faaliyetinden çok hammadde arzının düzenlenmesi, piyasa istikrarının sağlanması, denetim, eğitim, araştırma ve sanayii yönlendirme faaliyetlerine ağırlık yermesi sağlanacaktır.

(6) Toplum sağlığının korunması ve dış pazar şartlarında rekabet edebilir bir üretim gerçekleştirmek amacıyla gıda sanayiinde işletme düzeyinde kalite kontrol sisteminin kurulması sağlanacak ve devletçe yapılan denetim etkin hale getirilecektir.

(7) Et mamulleri, süt mamulleri, zeytinyağı, sofralık zeytin işleme sanayileri gibi ilkel koşullarda üretimde bulunan tesislerin çoğunlukta olduğu alt sektörlerde yeni ve modern kapasitelerin kurulması gerekmektedir.

Un, domates salçası, meyvesuyu ve konsantreleri, meyve ve sebze konserveleri, kurutulmuş sebze ve bitkisel yağ sanayilerinde darboğaz giderme ve modernizasyon dışında yeni yatırımların özendirilmesi ve kurulu kapasiteden ihracata dönük olarak daha büyük oranda yararlanılması gerekmektedir.

TABLO : 44 — GIDA SANAYİİ TALEBİ (ÖZET)

D : Milyon TL,
1983 Yılı Fiyatlarıyla

Mallar	1978 Gerçekleşme Değer	1983 Gerçekleşme Değer	1984 Tahmin Değer	1989 Plan Hedefi Değer	Yıllık Artış % 1978-83 1984-89	
I — Mezbaha ür. Sanayi topl.	241593,0	411925,0	443300,0	658101,0	11,2	8,2
II — Süt ve mamulleri Sanayi topl.	242865,0	309332,0	321548,0	500308,0	5,0	9,9
III — Su ürün. Mamul. Sanayi topl.	3762,3	6820,7	7305,8	103322,8	12,6	7,2
IV — Un ve unlu mam. Sanayi topl.	873378,0	1001334,5	1026743,0	1145272,0	2,7	2,2
V — Meyve seb. İşleme Sanayii topl.	164753,0	208025,3	185805,4	240121,6	4,8	5,3
VI — Bitkisel yağ ve mam. San. Topl.	120381,5	144183,0	144119,6	179780,0	3,7	4,5
VII — Şeker sanayii Mamulleri topl.	99137,5	112899,3	117282,5	141928,8	2,5	3,8
VIII - Şekerli ve Kakaolu Mamul. Sanayii topl.	105050,0	1237540	126547,0	141070,0	3,3	2,2
IX — Diğer gıda san. Mamulleri topl.	53140,0	71223,6	74202,4	87977,0	6,0	3,4
X — Yem Sanayi Mamulleri topl.	47614,2	75389,1	85619,3	144078,5	9,6	11,0
TOPLAM	1951683,5	2464886,0	2532473,0	3248960,0	4,8	5,1

TABLO : 45 — GIDA SANAYİİ ÜRETİMİ (ÖZET)D : Milyon TL,
1983 Yılı Fiyatlarıyla

Mallar	1978 Gerçekleşme Değer	1983 Gerçekleşme Değer	1984 Tahmin Değer	1989 Plan Hedefi Değer	Yıllık Artış %	
					1978-83	1984-89
I — Mezbaha ürün. Sanayii topl.	246194,5	440832,0	474427,0	782637,0	12,3	10,5
II — Süt ve mamul. Sanayii topl.	242513,0	309387,0	323110,0	509860,0	5,0	9,5
III — Su ürünleri Sanayii topl.	6982,5	15163,0	16226,0	32184,8	16,8	14,6
IV — Un ve unlu mam. Sanayii topl.	874698,5	1017709,5	1045764,0	1219253,0	3,0	3,1
V — Meyve seb. İşleme Sanayii topl.	247516,2	321845,0	292585,0	396884,5	5,4	6,3
VI — Bitkisel yağ ve mam. San. Topl.	116750,5	165410,0	147038,0	210795,0	7,2	7,5
VII — Şeker sanayii Mamulleri topl.	101182,4	157391,8	139897,2	152690,0	9,2	1,8
VIII - Şekerli ve kakao. Mam. San. Topl.	105195,0	125172,0	128408,0	146555,0	3,5	2,7
IX — Diğer gıda sanayii Mamulleri topl.	65733,1	77836,9	79509,0	101064,4	3,4	4,9
X — Yem sanayi mamul. Toplamı	50614,2	76141,8	86376,7	146722,3	8,5	11,2
TOPLAM	2057380,0	2706889,0	2733441,0	3698646,0	5,6	6,2

TABLO : 46 — GIDA SANAYİİ İHRACATI (ÖZET)D : Milyon TL,
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M a l l a r	1978 Gerçekleşme Değer	1983 Gerçekleşme Değer	1984 Tahmin Değer	1989 Plan Hedefi Değer	Yıllık Artış %	
					1978-83	1984-89
I — Mezbaha ürün. Sanayii topl.	4743,7	33607,3	45216,0	138139,0	50,0	25,0
II — Süt ve mamul. Sanayi topl.	15,8	957,6	1166,0	7537,0	—	452
III — Su ürünleri Mam. Sanayi toplamı	2444,4	6186,8	6688,5	16292,1	20,4	19,5
IV — Un ve unlu Mam. Sanayii topl.	4860,2	16675,6	23620,0	49979,0	27,9	16,1
V — Meyve ve işleme Sanayii topl.	104471,7	109210,8	118259,0	171210,2	0,9	7,7
VI — Bitkisel yağ ve mam. San. Topl.	11380,6	20228,8	13993,0	29626,0	122	16,2
VII — Şeker sanayii Mam. topl.	1464,9	23159,4	29685,0	3170,7	73,6	—36,0
VIII - Şekerli ve kakao. mam. San. Topl.	435,4	837,4	1049,9	3923,2	14,0	305
IX — Diğer gıda sanayii Mam. Topl.	2653,7	4101,6	15276,0	24542,3	9,1	9,9
X — Yem sanayi mam. Toplamı	—	502,3	635,6	2204,5	—	28,5
TOPLAM	132471,0	215467,6	255589,0	446624,0	10,2	11,8

TABLO : 47 — GIDA SANAYİİ İHRACATI (ÖZET)

D : Milyon TL,
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M a l l a r	1978 Gerçekleşme Değer	1983 Gerçekleşme Değer	1984 Tahmin Değer	1989 Plan Hedefi Değer	Yıllık Artış %	
					1978-83	1984-89
I — Mezbaha ürün. Sanayii topl.	1260,4	6510,7	8589,0	21017,0	38,8	19,6
II — Süt ve mamul. Sanayii topl.	6315,5	435,2	843,2	2189,6	—41,4	21,0
III — Su ürün mam. Sanayii topl.	67,2	24,6	25,0	150,0	—18,2	43,0
IV — Un ve unlu mam. Sanayii topl.	2036,0	1077,7	2156,0	2806,6	—23,2	5,4
V — Meyve ve işleme Sanayii topl.	300,0	583,3	600,0	750,0	14,2	4,5
VI — Bitkisel yağ ve mam. San. topl.	4439,1	17129,5	16075,0	18514,7	31,0	2,8
VII — Şeker sanayii Mam. topl.	4,8	9,4	10,4	14,9	14,4	7,4
VIII - Şekerli ve kakao. Sanayii topl.	171,9	104,2	67,2	—	—9,5	—
IX — Diğer gıda sanayii Mam. Topl.	91,3	314,5	3035,6	7600,4	28,0	20,1
X — Yem sanayi mam. Toplamı	86,9	354,3	448,5	724,4	32,5	10,6
TOPLAM	16773,4	26543,0	31850,2	53767,0	9,6	11,0

2. İÇKİ SANAYİİ

a) HEDEFLER

275. V. Plan döneminde bira üretiminin yılda yüzde 6,5 ve düşük alkollü içki üretiminin de 5,9 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

276. Alkollü içkiler içindeki payı 1978'de yüzde 53'e 1983'te yüzde 48'e düşen rakı üretiminin, Beşinci Plan döneminde yılda ortalama yüzde 3,5 oranında artması beklenmektedir.

277. Sektör ihracatındaki payı yüzde 67 dolayında olan malt ihracatın 1989'da 50 bin ton düzeyine çıkarılması öngörülmektedir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

278. (1) Yüksek alkollü içkilerde tekel kaldırılacak özel sektör imalat izni alarak bu konuda yatırım yapabilecektir.

(2) Şarap ihracatında dökme yerine ambalajlı ihracata yönelinecektir.

(3) Yüksek alkollü içki ihracatı için mamul kalite ve ambalajı dış talebe uygun hale getirelecektir.

TABLO 48 — İÇKİ SANAYİ ÜRETİMİ

D : Milyon TL.
M : Milyar LT.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M a l l a r	1978 Gerçekleşme Değer	1983 Gerçekleşme Değer	1984 Tahmin Değer	1989 Plan Hedefi Değer	Yıllık Artış % 1978-83 1984-89	
Düşük Alk. içkiler	29672	36719	39591	52828	4,4	5,9
Yüksek Alk. İçkiler	50293	48512	51796	63324	—0,7	4.1
Toplam Alk. içkiler	79965	85231	91387	116152	1,3	4,9
Alkolsüz içki ve Malt.	17690	25905	27617	34175	7,9	4,4
TOPLAM	97655	111136	119004	150327	2,6	4,8

3. TÜTÜN VE TÜTÜN MAMULLERİ SANAYİİ

a) HEDEFLER

279. Plan döneminde filtresiz sigara üretiminin azalacağı, filtreli sigara üretiminin yılda ortalama yüzde 5,7 ve toplam sigara üretiminin de yüzde 5,1 oranında artacağı tahmin edilmektedir. 1984'te filtreli sigara üretiminin toplam sigara üretimindeki payının yüzde 84,1 olarak gerçekleşmesi ve 1989'da bu payın yüzde 88,6 düzeyine ulaşması beklenmektedir.

280. 1984 yılında üretime başlayacak on bin ton/yıl kapasiteli Tokat Sigara Fabrikası ile toplam sigara kapasitesi 145 bin ton/yıl'a ulaşacak ve yurt içi talebin karşılanması ile birlikte ihracata imkân veren bir üretim kapasitesine ulaşacaktır.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

281. (1) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi tütünü, harmanlama ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yönlendirecektir.

(2) Plan döneminde sigara kalitesinin iyileştirilmesine yönelik yatırımlara ağırlık verilecektir.

TABLO : 49 — TÜTÜN VE TÜTÜN MAMULLERİ SANAYİİ ÜRETİMİ

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Sigara	50,1	133005,0	61,5	187359,0	63,0	192870,0	79,0	246950,0	7,1	5,1
Filtreli	28,0	92120,0	51,1	168119,0	53,0	174370,0	70,0	230300,0	12,9	5,7
Filtresiz	22,1	40885,0	10,4	19240,0	10,0	18500,0	9,0	16650,0	—14,0	—2,1
Muh. tütün	3,1	10540,0	1,7	5780,0	1,7	5780,0	1,7	5780,0	—11,3	0,0
Mamul Top.	53,2	143545,0	63,2	193319,0	64,7	198650,0	80,7	252730,0	6,1	4,9
İşlenmiş yaprak tütün	77,3	22880,0	69,5	20572,0	95,0	28120,0	105,0	31080,0	—2,1	2,0
Filtreli sigara/toplam sigara yüzdesi	55,9		83,1		84,1		88,6			
TOPLAM		166425,8		213711,0		226770,0		283810,0	5,1	4,6

M : Bin Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

4. DOKUMA VE GİYİM SANAYİİ ²

a) HEDEFLER

282. Beşinci Plan döneminde sektörün toplam yurt içi talebi ortalama yüzde 4.3 artacaktır.

283. Pamuk dışında dokuma ve giyim sanayii ihracatının yılda ortalama yüzde 13,8 artması hedef alınmıştır.

284. İç talepte ve ihracatta öngörülen gelişmeleri karşılayabilmek için dokuma ve giyim sanayii toplam üretimin yılda ortalama yüzde 6,9 artması öngörülmüştür.

285. Planlı dönemde başlıca mallarda yurtiçi talep üretimle karşılanır duruma geldiğinden Plan döneminde önemli bir ithalat beklenmektedir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

286. (1) Dokuma ve giyim sanayii ihracata dönük olarak geliştirilecek ve rekabet gücü artırılacaktır.

(2) Sektörün uzun dönemi gelişmesi istikrarlı bir dış pazara ihtiyaç göstermektedir. İhracatta AET ve Orta Doğu Ülkelerindeki piyasa etkinliğimizi koruma yanında yeni pazarlara girme çabaları desteklenecektir.

(3) AET'nin bu sektördeki ihracatımıza koyduğu kısıtlamaların bertaraf edilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

² Genel tablolarla ayrı ayrı gösterilen “dokuma ve çirçirleme” sanayileri bütünüyle, «hazır giyim» sanayii kısmen bu sektörde birlikte ele alınmaktadır

TABLO : 50 — DOKUMA VE GİYİM SANAYİİ ÜRETİMİ (1)

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		D : Milyon TL. 1983 Yılı Fiyatlarıyla YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Pamuk (t) (1)	475000	118750	520000	130000	507000	126750	550000	137500	1.8	1.6
Pamuk ipliği (t)	335000	192592	343200	197305	346910	199348	440000	252956	0.5	4.8
Pamuklu dokuma(bin m)	833330	130832	924080	145080	945839	148465	1189756	186792	2.1	4.7
Yünlü dokuma(bin m)	54000	128412	49400	117473	51870	123347	70733	168203	—1.8	6.4
Halı (bin m ²)	6594	63421	7723	74280	8030	77232	15461	148704	3.2	14.0
Diğerleri		110133		140793		153412		180925	5.0	5.5
Toplam		(551548)		(607626)	(629206)	(822124)	2.0	5.5		
Hazır giyim										
Hazır eşya (t) (1)		1992703		249242		288878		478454	5.9	10.6
İhraç edilen ipliküretici fiyatı ile		49524		83301						
GENEL TOPLAM		793775		940169		1009719		1410397	3.4	6.9

TABLO: 51 — DOKUMA VE GİYİM SANAYİİ İHRACATI ³

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		D : Milyon TL. 1983 Yılı Fiyatlarıyla YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Pamuk (t) (1)	309000	86026	164269	45739	200000	55680	200000	55680	—11.9	—
Pamuk ipliği (t)	80057	50584	90294	56484	91000	56930	94230	58950	2.2	0.7
Pamuk dokuma (bin m)	16850	4391	89502	23321	95000	24757	161528	42094	7.0	11.2
Halı (bin m ²)	815	7867	903	35944	1000	39805	2162	86047	35.5	16.7
Diğerleri		5170		51840		64988		99592	5.8	8.9
Toplam		(154038)	(213328)	(242160)	(342363)	6.7	7.2			
Hazır giyim, hazır eşya (t) (1)		19265		121614		165772		386653	44.6	18.5
GENEL TOPLAM		173303	334942	407932	729016	14.1	12.3			

³ Çırçırılama ve dokuma sanayilerinin tamamı ile hazır giyim ve konfeksiyon sanayiinin bir kısmı dahildir.

B) GENELLİKLE ARA MALI ÜRETEK SANAYİLER**1. ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİİ ⁴****a) HEDEFLER**

287. Plan döneminde hammadde-sanayi ilişkisinin düzenlenmesi, mevcut tesislerin kapasite, entegrasyon, teknoloji eksiklerinin tamamlanması ile sektörün maliyet, kalite ve standart problemleri çözüme kavuşturulacaktır. Mevcut ürünlerde kalitenin iyileştirilmesi ile beraber, kullanıldığı sahalarda önemli üstünlük sağlayacak yeni mallar üretimine de geçilecektir.

b) İLKE VE POLİTİKA

288. Plan döneminde orman sanayii sektörünün daha ziyade yapı bozukluklarını giderici bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Üretimin rasyonel çalışan optimum kapasiteli entegre tesislerde toplanması, kaliteli, standart, düşük maliyetli üretimi hedef alan bir politika takip edilmesi zarureti vardır. Bu hedefe ulaşmada zaruri haller dışında, ağırlık yeni tesis kurmaktan ziyade mevcutlar dikkate alınarak hazırlanacak bir üretim programlanmasına dayandırılacaktır. Sektörde yapı bozukluğunun giderilmesinde sanayii-hammadde ilişkilerinin düzenlenmesi önem taşımaktadır.

2. KÂĞIT SANAYİİ**a) HEDEFLER**

289. Beşinci Plân döneminde yurt içi kâğıt ve karton talebinin yılda ortalama yüzde 5,3 dolayında artması beklenmektedir.

290. Plan döneminde kapasite artışına paralel olarak yurt içi talep fazlası üretim ihracata yöneltileceğinden sektör ihracatının yılda ortalama 11,9 dolayında artacağı tahmin edilmektedir

291. SEKA Akdeniz ve Kastamonu tesislerinin üretime geçip tam kapasiteye ulaşmaları ve Aksu ve Çaycuma tesislerinde rehabilitasyon projesinin uygulanması sonucunda kamu kesiminin üretimi önemli ölçüde artacaktır. Dördüncü Planın son yıllarında başlanan yeni ve tevsi yatırımlarının işletmeye alınması ile özel kesim üretiminde büyük ölçüde artış beklenmektedir. Kamu ve özel kesimin üretimlerdeki bu artışlar nedeni ile Beşinci Plan döneminde kâğıt sanayii anamalları üretiminin yılda ortalama yüzde 6,1 dolayında artış göstermesi hedef alınmıştır.

292. Talebin büyük ölçüde yurt içinden karşılanacağı tahmin edilmekte beraber kaliteli yazı tabı, gazete kâğıdı ile kaliteli ve düşük gramajlı sargılıklardan ve artan üretime paralel olarak uzun elyafli selülozdan oluşan ithalatın devam etmesi beklenmektedir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

293. (1) V. Plan döneminde kâğıt sanayiinin üretim kapasitesi ihracata yönelmeyi gerektirdiğinden öncelikle kaliteyi yükseltici, maliyetleri düşürücü tedbirler alınarak bu sanayi dalı rekabet edilebilir bir üretim yapısına kavuşturulacaktır.

(2) Beşinci Plan Döneminde kâğıt hammadde durumu, özellikle kâğıtlık odun potansiyeli tespit edilmedikçe kamu kesimi için bir yatırım veya kapasite artışı ön-görülememektedir.

(3) Bugün kâğıt sanayiinin başlıca talep açığı uzun elyafli beyazlatılmış selülozdan kaynaklanmaktadır. SEKA Aksu Tesisinde beklenen üretim artışı ile özel kesim tarafından kurulmakta olan kaliteli kâğıt ve karton tesisleri uzun elyafli selüloz açığının daha da büyümesine neden olacağından hammadde durumuna bağlı olarak 150.000 ton/yıl beyaz ve yarı beyaz uzun elyafli selüloz tesisi öngörülmüştür

⁴ Genel tablolarda ayrı ayrı gösterilen «ağaç ve mantar ürünleri» ile «ağaç -mobilya» sanayileri bu sektörde birlikte ele alınmaktadır.

TABLO : 52 — ORMAN SANAYİİ ÜRETİMİ ⁽¹⁾

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 -	1984 -
Bıçkı Sanayii (m ³)	4.385	241.175	4.335	238.425	4.508	247.940	5.485	296.675	—0,2	3,7
Levha Sanayii (Ton)	380	26.600	525	36.750	573	40.110	830	56.100	6,7	6,9
Mobilya Sanayii (Ad.)	6.640	172.640	8.035	208.910	8.525	221.650	11.462	295.455	3,9	5,9
Diğerleri	—	36.208	—	51.200	—	58.573	—	111.770	7,2	13,9
Toplam	—	476.623	—	535.285	—	568.273	—	760.000	2,4	6,0

D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

(1) Ağaç ve mantar ürünleri ile ağaç mobilya sanayii kapsamaktadır.

TABLO : 53 — KÂĞIT SANAYİİ ANAMALLARI ÜRETİMİ

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Yazı tabı ka.	64745	10359	88500	14160	92000	14720	120000	19200	6,4	5,4
Gazete ka.	77624	8927	146989	16904	150000	17250	180000	20700	13,6	3,7
Sargılıklar	54221	6778	58291	7286	60000	7500	83000	10375	1,4	6,7
Kraft to. ka.	46059	5066	40531	4458	63000	6930	84000	9240	—2,5	5,9
Oluklu mu. ka.	88763	7889	115000	10350	120000	10300	170000	15300	5,6	7,2
Kartonlar	93203	8854	98500	9358	100000	9500	14000	13300	1,1	7,0
Sigara ve ince Özel kâğıt	2363	1536	2175	1414	2750	1788	6300	4095	—1,6	18,0
TOPLAM	426978	49409	552001	64222	587750	68488	783300	92210	5,4	6,1

D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

3. BASIM SANAYİİ

a) HEDEFLER

294. V. Plân döneminde kamu kesiminde mevcut tesislerin kapasite kullanımını artırmak amacı ile yeni yatırımlar yapılmaması, ancak mevcut tesislerde idame-yenileme yatırımlarının yapılması öngörülmektedir.

b) İLKE VE POLİTİKA

295. Basım sanayiinin gelişmesi ve verimliliğinin artması için kâğıt ve kaplıklarda milletlerarası matbaacılıkta kullanılan gramaj, parlaklık, ebat, su dengisi ambalaj yapısına uyulmasına ve kalite kontrol sisteminin geliştirilmesine çalışılacaktır.

4. DERİ VE DERİ MAMULLERİ SANAYİİ 5

a) HEDEFLER

296. Deri ve deri mamulleri sanayiinde 1984 yılında 192,8 milyar TL. olan iç talebin yılda ortalama yüzde 6,5 oranında artarak 1989'da 263,5 milyar TL na ulaşacağı tahmin edilmektedir.

297. Deri ve kürk işleme ve ayakkabı sanayii ile hazır giyim sanayiinin bir kısmını kapsayan bu sektörde ihracatın yılda ortalama 10,6 oranında artması öngörülmüştür.

298. Plan döneminde sektörün toplam üretimi yılda ortalama yüzde 7,5 oranında artarak 253,4 milyar Türk Lirasından 1989'da 364,3 milyar TL.'na ulaşacaktır.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

299. (1) Ham deri kalitesinin geliştirilmesi için yapılacak çalışmalar teşvik edilecek, hayvancılık ıslah ve yetiştirme çalışmalarında verim artıcı husus olan derinin de dikkate alınması sağlanacaktır.

(2) Ham, pikle, yan mamul, mamul deri ve av hayvanları deri ve postları, yurt içinde kullanım imkânları olduğu ve talep fazlası olmadığı sürece işlenerek ihraç edilecek, fiyat artışlarını önlemek ve deri kalitesini geliştirmek amacıyla gerektiğinde ham deri ithalatında kolaylıklar sağlanacaktır.

(3) Dericilik Araştırma ve Eğitim Enstitüsünün, sanayiın eğitim, araştırma ve danışmanlık ihtiyaçlarına cevap verecek ve kalite kontrol konusundaki sorunlarını çözümleyecek şekilde yeniden teşkilatlanması sağlanacaktır.

5. LASTİK SANAYİİ

a) HEDEFLER

300. Plan döneminde lastik sanayiinde talebin yılda ortalama yüzde 6,8 dolayında artacağı tahmin edilmektedir.

301. V. Plan döneminde yılda ortalama yüzde 6,8 oranında artacak üretimin yurt içi talepten fazla olması beklenmektedir. Üreti fazlasının ihracat yoluyla değerlendirilmesi için bu dönemde yılda ortalama yüzde 5,3 dolayında ihracaat artışı hedef alınmıştır.

302. PETLAS tarafından yürütülen lastik projesinin 1986 yılında üretime geçmesi beklenmektedir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

303. (1) Yurt içi talep fazlası üretimin ihracat yolu ile değerlendirilmesine çalışılacaktır.

⁵ Genel tablolarda ayrı ayrı gösterilen «deri ve kürle işlemem ve «ayakkabı» sanayileri bütünüyle, «hazır giyim» sanayii kısmen bu sektörde birlikte ele alınmaktadır.

(2) Mevcut ve Plan döneminde kurulacak tesislerin tam kapasitede çalışmaları sağlanacaktır.

6. PLASTİK SANAYİİ

a) HEDEFLER

304. Plan döneminde toplam işlenmiş plastik ürünlere olan talebin yılda yüzde 6,0 oranında artacağı tahmin edilmiştir.

305. Tamamına yakın kısmı özel sektör firmalarına ait olan tesislerde şekillendirilecek olan plastik ürünlerin Plan döneminde ihracat artış hızının yılda ortalama yüzde 18,1 oranında olacağı tahmin edilmektedir.

b) İLKE VE POLİTİKA

306. Plastik sanayii için özel sektörce yapılması beklenen yeni yatırımların ihracata ve dış pazarlarda fiyat ve kalite açısından rekabet şansına sahip malları üretecek nitelikte olması gerekmektedir, öncelikle mevcut işletmelerin kurulu kapasitelerinden tam olarak yararlanılması verimliliklerinin artırılması ve modernizasyonları için çaba harcanacaktır. Sektörde faaliyette bulunan öncü kuruluşların yeni ürün tiplerine geçmeleri teşvik edilecektir.

7. KİMYA SANAYİİ

a) HEDEFLER

307. Endüstride genellikle ara malı olarak kullanılan kimyasal maddeler üretimi, yeni tesislerin devreye girmesi ve kapasite kullanım oranlarının iyileştirilmesiyle yılda yüzde 7,6 oranında artacak ve 1989 yılında 522,4 milyar TL. na ulaşacaktır.

308. Özellikle boraks, perborat, borik asit, karpit, sodyum bikromat, sınav yağ asitleri, alkoloid, sabunlar deterjanlar, soda meyan balı, gül yağı ve ilaçların önemli kısmını oluşturacağı toplam sektör ihracatı, yıllık ortalama yüzde 15,7 oranında artacak ve 1989'da 56,1 milyar TL. düzeyinde gerçekleşecektir.

309. Kimya Kimya sanayii ürünleri ithalatı ilişkili sektörlerin gelişmesine uygun olarak yüzde 7,5 artacak ve 1989'da 208,7 milyar TL. na yükselecektir. Plan dönemi sonunda yurt içi talebin yüzde 30,9'u ithalatla karşılanacak ve üretimin yüzde 10,7'inin ihracatı gerçekleştirilecektir.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

310. (1) Yerli hammadde kaynaklarını kullanacak kimyasal maddelerin üretimlerine öncelik verilecek ve kurulacak yeni tesislerin dış rekabete açık olması esas alınacaktır.

(2) PETKİM - UNIDO işbirliği ile hazırlanan «Kimya Sanayiinde Uzun Vadeli Gelişmeler» projesi değerlendirilerek, ilk aşamada 200 tür kimyasal maddenin üretilebilme imkânları üniversiteler ve diğer araştırmacı kuruluşların işbirliği ile araştırılacaktır.

(3) Trona (tabii soda) yataklarının geliştirilmesi ve entegre sanayii tesisleriyle değerlendirilmesi Plan döneminde gerçekleşecektir.

(4) Bor bileşiklerinin ihracatının artırılması için yeni pazar alanları araştırılacak, yurt dışı dağıtım ve pazarlamada gerekli düzenlemeler yapılacak ve ayrıca kurulacak Bor Araştırma Merkezinde ürün çeşitlemesi çalışmaları yürütülecektir.

(5) Kimya sanayiinde değişik ölçekli ekonomik kapasitede tesisler kurmak mümkün olabilmektedir. Bu sebeple özellikle küçük yatırımlarla gerçekleştirilebilecek kimya sanayii tesislerinin kurulmasıyla yurt dışındaki işçilerin tasarrufları bu yönde değerlendirilecektir.

TABLO: 54 — SEÇİLMİŞ BAZI KİMYASAL ÜRÜNLERİN ÜRETİMLERİ

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Soda	80943	4607	204855	11660	210000	11384	500000	20628	20,5	12,6
Sudkostik	53364	5470	56695	5812	63000	6458	100000	10251	1,3	9,2
Boraks Dekahidrat	21120	1168	32055	1773	42200	2334	64000	3890	8,8	108
Borks Pentahidrat	4293	283	1470	97	4500	297	72500	5438	—19,2	78,9
Sodyum Perborat	4968	754	13343	2026	17500	2657	26500	4023	21,0	8,7
Borik Asit	17419	2050	20316	2391	22700	2672	63500	7474	3,2	22,9
Sent. ve Yağ. Boy.	27750	15072	36250	19688	40000	21725	60000	32588	5,5	8,4
Emülsiyon Boyalar	19470	5236	27750	7462	30000	8067	40000	10756	7,4	6,0
Sabunlar	105513	24674	125000	29231	129000	30167	160000	37416	3,5	4,4
Deterjanlar	105767	30777	142000	41320	155000	45103	200000	58180	6,1	5,2
Tıbbî ilaçlar		53410		73000		78302		100800	6,5	5,2
Tarım ilaçları	34527	11022	48100	15355	49850	159	62500	19952	6,9	4,7
Diğerleri		83211		124727		137560		210984	8,4	8,9
Toplam		237734		334542		362640		522380	7,1	7,6

M : Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

8. PETROKİMYA SANAYİİ

a) HEDEFLER

311. Petrokimyasal ürünlerin kullanma alanlarının genişlemesi ve özellikle bazı plastik türlerinin birçok sanayi kollarında temel girdi olma niteliğini kazanması sonucunda talepteki hızlı artışın devam etmesi beklenmektedir.

312. Aliğa Petrokimya Kompleksi Ünitelerinin 1984 yılının Ekim ayından itibaren peyderpey üretime geçirilmesi nedeniyle petrokimya sektöründe yurt içi talep büyük ölçüde karşılanacaktır. Yerli üretimi olmayan ürünler ile kapasitesi yeterli olmayanların ithalatına devam edilmesi öngörülmektedir.

313. Plan döneminde toplam petrokimyasal mallara olan talebin yüzde 5,8 artacağı tahmin edilmiştir.

314. Plan döneminde üretimin yılda ortalama yüzde 8,3 oranında artması hedef alınmıştır. Bu dönemde ihracata yılda ortalama 10.2 oranında artış olacağı tahmin edilmektedir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

315. (1) Aliğa Petrokimya Kompleksinin devreye girmesinden sonra tesislerin rasyonel bir biçimde çalışmasına imkân verecek şartların yerine getirilmesi esas alınacaktır. Yurt içi talep fazlası ürünlerin ihracata yöneltmesi gerçekleştirilecek; bu amaçla, dış pazar imkânlarının geliştirilmesine ve üretimde kalite ve maliyetin rekabet edebilir seviyede tutulmasına önem verilecektir.

(2) Petrokimya sanayiinin teknolojik yönden dışa olan bağımlılığının zaman içinde giderek azaltılması amacıyla hızla gelişen teknoloji yakından izlenerek, yenilikler mevcut tesislere uygulanacak, petrokimya sanayiinde kullanılan hammadde ara ürün, katalizör, polimerizasyon ve son ürünlerin teknik, malî ve iktisadi değerlendirmeleri yapılacak, araştırma ve geliştirme çalışmalarına önem verilecektir.

9. PETROL ÜRÜNLERİ SANAYİİ

a) HEDEFLER

316. Plan döneminde, İzmir - Aliğa rafinerisi tevsi projesi ile Orta Anadolu rafinerisinin tamamlanacağı varsayımı ile toplam rafinaj kapasitesi 33,5 milyon ton/yıla ulaşacaktır. Bu durumda yurt içi petrol ürünleri talebinin ötesinde önemli miktarda kapasite fazlası olacaktır. Bu nedenle, Plan dönemindeki yeni rafinerilere gerek görülmemektedir; ancak, bazı tamamlayıcı yatırımlarla rafinerilerin daha ekonomik çalışmalarını sağlamak gerekecektir.

317. Plan döneminde toplam petrol ürünleri talebinin yılda ortalama yüzde 7,1, üretimin de yüzde 7,5 oranında artacağı tahmin edilmiştir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

318. (1) Toplam hampetrol işleme kapasitesinin petrol ürünleri ihtiyacını karşılayacak düzeyin üzerine çıkması nedeniyle, rafinerileri ve bölgelerin petrol ürünleri ihtiyacı dikkate alınarak, bu sektörde dinamik bir planlama uygulamasına gidilmesi gerekecektir. Bu arada, artan rafineri kapasitelerinden tam olarak yararlanılması için proses anlaşmaları yoluyla dış ülkelerle bağlantı yapılacaktır.

(2) Petrol ürünleri depolama kapasitelerinin taşıma maliyetlerini asgariye indirecek ve gerek stok gerekse dağıtımda darboğaz yaratmayacak bir biçimde planlanması ve kurulması esas olacaktır.

TABLO : 55 — SEÇİLMİŞ BAZI PETROKİMYA SANAYİİ ÜRÜNLERİNİN ÜRETİMİ

M : Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
Ksilen	600	75,0	208	26,0	33000	4125,0	105000	13125,0	—19,1	26,0
Polivinil Klorür	36543	9366,0	41502	10637,0	63000	16146,9	100000	25630,0	2,6	9,7
Polietilen	20249	6117,3	30268	9144,1	55000	16651,7	130000	39273,1	8,4	18,7
Polipropilen	—	—	—	—	1000	3000,0	39000	11700,0	—	31,3
Ftalik Anhidrit	3000	975,0	10000	3250,0	21500	6987,5	31000	10075,0	27,2	7,6
Kaprolaktam	13217	6451,7	9250	4515,3	20000	9762,8	25000	12203,5	—6,9	4,5
Dimetil Tereftalat	36700	7810,1	59650	12694,1	65000	13832,6	65000	13832,6	10,2	—
Akrilik Elvaf	40000	19989,2	69000	31031,4	69000	31031,4	75000	33729,8	9,2	1,7
Poliester Elyaf	21800	9097,4	44000	18361,6	36400	15190,0	50000	20865,5	15,0	6,6
Poliamid İplik	9900	9652,5	14471	14109,2	14850	14478,7	18000	17550,0	7,9	3,9
Poliester İplik	16600	13935,7	32700	27451,7	30000	25184,7	26000	21827,0	14,5	—2,8

TABLO : 56 — BEŞİNCİ PLAN DÖNEMİNDE RAFİNERİLERİN KURULU KAPASİTE DURUMLARI

(Bin Ton)

Yıllar	Batman	İpras	İzmir-Aliğa	Atas	Orta Anadolu	Toplam
1984	1.100	13.000	6.000	4.400	—	24.500
1935	1.100	13.000	9.000	4.400	—	27.500
1986	1.100	13.000	9.000	4.400	2.000	29.500
1987	1.100	13.000	9.000	4.400	5.000	32.500
1988	1.100	13.000	10.000	4.400	5.000	33.500
1989	1.100	13.000	10.000	4.400	5.000	33.500

TABLO : 57 — SEÇİLMİŞ BAZI PETROL ÜRÜNLERİNİN ÜRETİMİ

M : Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M A L L A R	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978 - 83	1984 - 89
LPG	389,9	26853,6	419,4	28885,3	416	28651,2	1025	70594,8	1,4	19,7
Benzin	2067,1	275858,6	1994,8	266210,0	2081	277713,6	2840	379003,7	—0,7	6,4
Nafta	394,8	25409,3	895,2	57615,1	930	59854,8	1930	124214,8	17,8	15,7
Motorin	2670,2	199370,5	4581,5	342077,7	4900	365858,5	6555	489429,1	11,4	6,0
Fuel Oil	5797,3	278855,9	6389,3	307331,7	6458	310636,3	8808	423673,6	2,0	6,4

10. GÜBRE SANAYİİ

a) HEDEFLER

319. Beşinci Plan dönemi ile ilgili büyüklüklerin ve hedeflerin tesbitinde ekilebilir tarım alanlarının yaklaşık yüzde 79'unun gübrenenmesi, öngörülen gübre sanayii yatırımlarının gerçekleştirilmesi halinde toplam ihtiyacının yüzde 84,5'inin yurt içi üretimle karşılanması, tüketicinin bitki besin değeri yüksek gübre çeşitleri kullanımına yönlendirilmesi ve yurt içi hammadde ve ara madde kaynaklarının gübre sanayiinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

320. Doğrudan tarımda ve kompoze üretiminde kullanılan gübre talebi ortalama yüzde 6,5 artarak plan dönemi sonunda 12,2 milyon tona ulaşacaktır.

321. Mevcut tesislerde rehabilitasyon projeleri ile yeni projelerin tamamlanması halinde gübre üretimi yıllık ortalama yüzde 6,4 artarak Plan dönemi sonunda 10,3 milyon tona çıkacak, ancak yurt içi üretimin talebin tamamını karşılayamaması nedeniyle plan dönemi boyunca özellikle azotlu gübre ithalatı devam edecektir.

322. Gübrenin temel ara ürünleri olan amonyak sülfürik asit ve fosforik asit ithalatı, sülfürik asit dışında yurt içi üretim kapasitelerinin yeterli olmaması nedeniyle, plan dönemi boyunca devam edecektir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

323. (1) Üretimin artırılması amacıyla mevcut tesislerde enerji tasarrufu sağlayacak ve darboğazları giderek kapasite kullanımını artıracak olan rehabilitasyon projeleri ile yeni gübre ve gübre ara madde projelerinin zamanında gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

(2) Gübre sanayii ana hammaddelerinin (pirit, fosfat kayası, kükürt, doğal gaz ve kömür) ayrıntılı şekilde incelenmesini öngören «Gübre Hammadde Kaynakları Etüdü» Plan döneminde tamamlanacaktır. Bu etüdün sonuçları dikkate alınarak hammaddelerin ekonomik ölçülerde yurt içi üretimle karşılanmasına çalışılacaktır.

(3) Gübre dağıtım sistemi ekonomik etkinliği artırma amacıyla yeni esaslara bağlanacaktır.

11. ÇİMENTO SANAYİİ

A) HEDEFLER

324. Plan döneminde yurt içi çimento talebinin yıllık ortalama yüzde 10.8 dolayında artacağı tahmin edilmektedir.

325. 1989 yılında 4,3 milyon tonluk çimento ve klinker ihracatının gerçekleştirilmesi hedef alınmış olup torbalı çimento yerine dökme çimento ihracatı desteklenecektir.

326. Diyarbakır ve Siirt çimento fabrikalarının 1984'de, Urfa'nın 1985'te ve Denizli ile Edirne fabrikalarının 1986'da işletmeye alınması ile klinker üretim kapasitesi 1989'da 22775 bin tona ve çimento üretim kapasitesi 25465 bin tona ulaşacaktır. Plan döneminde iç ve dış çimento talebi mevcut ve kurulmakta olan kapasitelerle karşılanabilecektir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

327. (1) Toplam çimento talebinin karşılanabilmesi için yeni çimento fabrikası yerine tevsi ve iyileştirme yatırımlarına öncelik verilecek, gerektiğinde kurulacak yeni çimento fabrikalarının hammaddenin yanında bulunması ve ekonomik ölçekte olması esas alınacaktır.

(2) Mevcut ve yatırım safhasında olan çimento fabrikaları yakıt seçiminde, ekonomik şartlarda yeterli linyit arzının sağlanmış olması kaydıyla linyit kullanımına öncelik vereceklerdir.

TABLO : 58 — GÜBRE SANAYİİ ÜRETİMİ

M : Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

<u>M A L L A R</u>	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	1978 - 83	1984 - 89
Amonyak	198968	11938,1	339033	20342,1	305000	21900,0	800000	48000,0	11,2	17,0
Sülfürik Asit	224373	4263,1	551868	10485,5	570000	10830,0	1400000	26600,0	19,7	19,7
Fosforik Asit	118455	12200,4	104496	10762,5	160000	16480,0	360000	37080,0	—2,5	17,6
Gübre Sanayii Ara Ürünleri Toplamı		(28401,6)		(41590,1)		(49210,0)		(111680,0)	(7,9)	(17,8)
Azotlu Gübreler(21 N.)	1289683	29230,0	3581154	81271,8	3637000	28677,3	5260000	114720,1	22,7	6,8
Fosfatlı Gübreler (17 P,05)	1251626	21523,9	3456990	59827,3	3577000	60526,4	5010000	81214,2	22,7	6,1
Potaslı Gübreler (50 K. °)	4822	286,0	37064	2194,7	45000	2669,2	50000	2965,7	50,3	2,1
Nihai Ürünler Toplamı	(2546131)	(51039,9)	(7075208)	(143293,8)	(7259000)	(145872,9)	(10320000)	(198900,0)	(22,9)	(6,4)
Toplam		79441,5		184883,9		195082,9		310580,0	18,4	9,7

TABLO : 59 — ÇİMENTO SANAYİİ ÜRETİMİ

M : Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

<u>M A L L A R</u>	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	1978 - 83	1984 - 89
Çimento üretimi	15312,8	137049,6	13594,9	121674,4	15685,0	140380,8	25110,0	224748,0	—23	9,9

12. PIŞMIŞ KİL VE ÇİMENTODAN GEREÇLER SANAYİİ

A) HEDEFLER

328. Plan döneminde ilişkili olduğu sektörlerdeki üretim ve yatırım gelişmelerine paralel olarak, refrakter malzeme talebinin yıllık ortalama yüzde 5,5 oranında artması beklenmektedir. Sektörün toplam talebi ortalama yüzde 4,8 oranında artacaktır.

329. İhracatın başlıca kalemlerini refrakter malzemeleri, tuğla - kiremit, asbestli ürünler ve yapı elemanları oluşturacaktır.

330. Plan döneminde miktar ve kalite yönünden yurt içinde üretilemeyen refrakter tuğla ithalatı sürdürülecektir.

331. Pişmiş kil ve çimentodan gereçler sektörü toplam üretimin Plan döneminde yılda ortalama yüzde 4,7 oranında artması hedef alınmıştır.

B) İLKE VE POLİTİKA

332. Hammadde probleminin çözümü ve ortak bir ihracat politikası amacı ile bu sanayi dalında faaliyet gösteren kamu ve özel kuruluşların bir birlik oluşturma çalışmaları sonuçlanacaktır.

13. CAM SANAYİİ

A) HEDEFLER

333. Plan döneminde cam mamulleri talebinin ilişkili olduğu inşaat ve diğer sektörlerdeki gelişmelere paralel olarak yılda ortalama yüzde 7,2 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

334. Plan döneminde toplam cam sanayii üretiminin yılda ortalama yüzde 6,7 oranında artması hedef alınmıştır. Düz cam üretiminde yıllık yüzde 5,3 oranında üretim artışı sağlanacak, 1984'de 305 bin ton düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilen pencere camı üretimi 1989'da 395,3 bin tona ulaşacaktır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

335. (1) Yurt içi talebin üretimle karşılanması ve ihracatın artırılması için yapılacak yatırımlarda enerji tasarrufu, optimum kapasite, kalitenin iyileştirilmesi gibi hususlar dikkate alınacak ve uluslararası rekabet imkânı yüksek emek yoğun malların yatırımları teşvik edilecektir.

(2) Verimliliği artırabilmek, ürün kalitesini yükseltebilmek ve maliyetleri uluslararası düzeyde tutabilmek için teknolojik gelişmelerin izlenmesine ve uygulanmasına gerekli özen gösterilecek; girdi kompozisyonu ve ürün dizaynı gibi başlıca unsurlar pazarın ihtiyaçlarına uygun hale getirilecektir.

TABLO : 60 — CAM SANAYİ ÜRETİMİ

M : Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

<u>M A L L A R</u>	1978 GERÇEKLEŞME		1983 GERÇEKLEŞME		1984 TAHMİN		1989 PLAN HEDEFİ		YILLIK ARTIŞ %	
	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Değer</u>	1978 - 83	1984 - 89
Düz ve Emprime cam	177500	18159,5	293142	30125,6	339800	34915,2	445300	45723,5	10,7	5,8
Sınai Kaplar	149000	16002,6	168400	18086,1	182600	19611,2	231150	24825,2	2,5	4,8
Ev Eşyası	56650	9891,0	62100	10842,6	68800	12012,4	94800	16552,0	1,9	6,6
Diğerleri	24255	7750,1	45441	14850,7	49305	16176,2	82981	27329,3	13,8	12,7
Toplam	407405	51801,2	569083	73905,0	640505	82715,0	854231	114480,0	7,4	6,7

14. SERAMİK SANAYİİ

A) HEDEFLER

336. Plan döneminde konut, ticarî ve sınaî bina inşaatıyla ilgili olarak yer ve duvar döşemeleri yurt içi talebinin ve ihracatın yılda ortalama yüzde 7,8 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Plan döneminde doğacak talebin mevcut üretim kapasitesiyle karşılanabilmesi için toplam karofayans ve karoseramik üretiminin yıllık ortalama yüzde 7,8 oranında artması öngörülmüştür.

337. Plan döneminde sağlık gereçleri talebinin yılda ortalama yüzde 17,7 oranında artması ve yüzde 16,9 oranında artırılacak üretim ile iç ve dış talebin karşılanması beklenmektedir.

338. Elektrifikasyon ve ulaştırma yatırımlarına bağlı olarak elektroporselen yurt içi talebi yılda ortalama yüzde 7,6 oranında artabilecek, genellikle yurt içinde üretilmeyen izolatör türlerini kapsayan elektroporselen ithalatı yapılacaktır.

B) İLKE VE POLİTİKA

339. Sofra ve süs eşyası, yer ve duvar döşemeleri ve sağlık gereçleri kapasitesinin yurt içi talebi karşılaması ve ihracata da imkân sağlaması sebebiyle, bu ürün türlerinde mevcut kapasiteyi rasyonalize edici ve kaliteyi yükseltici darboğaz giderme, yenileme ve tevsi yatırımları ve elektroporselende iç tüketimi karşılamayı amaçlayan yatırımlar teşvik edilecektir.

15. DEMİR VE ÇELİK SANAYİİ

A) HEDEFLER

340. Toplam demir ve çelik mamulleri talebinin plan dönemi sonunda 7088 bin tona yükselmesi beklenmektedir. Böylece, fert başına demir çelik mamulleri tüketiminin 1983 yılındaki 90 kg/kişi seviyesinden 1989 yılında 140 kg/kişi'ye yükseltilmesi hedef alınmıştır.

341. Son yıllarda demir ve çelik mamulleri ihracatında önemli artışlar gerçekleşmiş olup bu gelişmenin 1984 yılında da devam etmesi beklenmektedir. Ancak Plan döneminde öngörülen yurt içi talep artışı nedeni ile ihracat artış hızının yılda ortalama yüzde 7,9 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir, öngörülen demir çelik mamulleri ihracat hedefinin gerçekleştirilebilmesi, Ülkemizin sektördeki mukayeseli üstünlüğünün iyi değerlendirilmesi ile mümkün olacaktır.

342. Plan döneminde toplam talebin karşılanabilmesi amacıyla 1984 -1989 yılları arasında üretimin yılda ortalama yüzde 9,4 oranında artırılması planlanmıştır. Böylece dönem sonunda entegre tesislerde 5,2 milyon ton/yıl, ark ocaklı tesislerde de 2 milyon ton üretim seviyesine ulaşılması hedef alınmıştır.

343. V. Plan döneminde, özellikle yan mamul ithalatının artırılarak, boş hadde kapasitelerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

344. (1) Ekonomik gelişmedeki önemli yeri nedeniyle dış rekabete açık, dünyadaki gelişmelere uyum sağlayabilecek, uygun fiyat, kalite ve miktarda üretim yapabilen bir demir ve çelik sektörünün geliştirilmesi temel politika olacaktır. Bu amaçla, mevcut entegre tesisler kendi içlerinde dengeli bir yapıya kavuşturulacak, sektörde verimliliği ve ürün kalitesini artırıcı, enerji tasarrufu sağlayıcı yatırımlar desteklenecektir.

(2) Demir - Çelik sanayiinin uygun fiyat, kalite ve miktarda üretim yapabilmesi, yatırım malları sektörlerinin ihracatının gelişimini sürdürebilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, gerektiğinde demir çelik hammadde, yarı ürün veya ürünlerinin ithalatı yapılacaktır. Bu kapsamda hammaddeler ithalatında kalite ve fiyat unsurları ile alternatif kaynakları değerlendiren bir stok ve tedarik politikası geliştirilecektir.

(3) Demir - çelik yatırımlarında yerli mühendislik ve imalat payının artırılması desteklenecektir.

(4) Döküm sanayiinin temel girdisi olan pik ürününün yeterli miktarda ve kalitede teminine öncelik verilecek ve bu sanayide verimliliği ve kaliteyi yükselten, ergitme ve döküm kapasitelerinde uyumluluğu artıran yatırımlar teşvik edilecektir.

**TABLO : 61 — SIVI ÇELİK ÜRETİMİNİN GELİŞİM PROGRAMI
(1984 - 1989)**

Yıllar	Tesisler	(Bin Ton/Yıl)	
		Sıcak Maden Üretimi	Sıvı Çelik Üretimi
1984	Erdemir	1.471,0	1.575,0
	İsdemir	1.000,0	900,0
	Karabük	510,0	510,0
	MKEK (1)	—	160,0
	Özel sektör	—	1.400,0
	Toplam	3.031,0	4.545,0
1989	Erdemir	2.044,0	2.200,0
	İsdemir	2.450,0	2.300,0
	Karabük	900,0	700,0
	MKEK	—	300,0
	Özel sektör	—	2.000,0
	Toplam	5.394,0	7.500,0

TABLO : 62 — SIVI ÇELİK ÜRETİMİNİN METODLARA GÖRE DAĞILIMI

(Bin Ton)

	1984	%	1989	%
Elektrik çeliği	1560	34,3	2300	30,6
Oksijen çeliği.	2475	54,4	4500	60,0
Siemens martin çeliği	510	11,3	700	9,4
Toplam	4545	100,0	7500	100,0

(1) MKE Kırıkkale ve Asilçelik tesisleri üretimleri toplamı olarak verilmiştir.

16. DEMİRDİŞİ METALLER SANAYİİ

a) HEDEFLER

345. Beşinci Plan döneminde demirdışı metaller talebinin yarı ürünlerde yüzde 8,8, nihai ürünlerde de yüzde 5,6 olmak üzere sektör toplamında yılda ortalama yüzde 6,9 dolayında artacağı tahmin edilmektedir. En yüksek talep artışı çinko ürünleri, kadmiyum, blister bakır ve ham alüminyumda olacaktır.

346. Sektör üretiminin Plan döneminde ortalama 6,9, ihracatının yüzde 8,4 ve ithalatının da yüzde 8,1 oranında artması öngörülmüştür.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

347. (1) V. Plan döneminde demirdışı metaller ve ürünleri talebinin olduğu ölçüde yurt içi üretimle karşılanması hedef alınacaktır. Sektör hammadde olan metal madenlerin yeterince sağlanması, yürütülen yatırımların zamanında bitirilmeleri esastır.

(2) Plan döneminde demirdışı metaller sanayiinde öncelikle mevcut tesislerin optimal kapasite ve maliyetlere ulaştırılabilmesi amacıyla tevsi, idame ve darboğaz giderici yatırımlar gecikmeden gerçekleştirilecek, tesislerin işletme sorunları çözülecektir.

(3) Mevcut çinko izabe tesislerinin sülfürlü çinko cevherlerini de işlemesi konusu etüd edilecektir. ÇİN - Kur'un işletme ve finansman meseleleri üzerinde önemle durulacak, kuruluşun tam kapasitede ve dış pazarlarla rekabet edebilecek maliyetlerde üretim yapabilmesi sağlanacaktır.

(4) Nihai metal ürünleri yurt içi kapasitesini ihracata dönük olarak kullanabilmek ve üretim maliyetlerini düşürerek dış pazarlarda ürünlere rekabet şansı yaratabilmek için gerektiğinde yarı ürün metal ithaline gidilecektir.

(5) Zorunlu olmadıkça yoğun enerji gerektiren yatırımlara girilmeyecektir.

TABLO : 63 — DEMİRDİŞİ METALLER SANAYİİ ÜRETİMİ

M : Bin Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M a l l a r	1978 Gerçekleşme		1983 Gerçekleşme		1984 Tahmin		1989 Plan Hedefi		Yıllık Artış %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978-83	1984-89
Toplam	193,2	113477,4	255,9	157429,3	277,6	172253,0	395,8	240594,0	6,8	6,9
Yarı ürünler	(79,8)	(38560,4)	(75,5)	(33907,1)	(83,7)	(38359,8)	(126,8)	(57962,4)	(—2,5)	(8,6)
Ham alüminyum	32,3	16150,0	30,4	15200,0	30,0	15000,0	46,0	23000,0	—1,2	8,9
Blister bakır	26,2	15720,0	17,9	10740,0	25,0	15000,0	38,0	22800,0	—7,3	8,7
Diğerleri	21,3	6690,4	27,2	7967,1	28,7	8359,8	42,8	12162,4	3,6	7,8
Ürünler	(113,4)	(74917,0)	(180,4)	(123522,2)	(193,9)	(133893,2)	(269,0)	(182631,6)	(10,6)	(6,4)
Alüminyum Ürün.	54,0	30793,0	101,0	56362,0	108,7	61063,6	148,2	83763,8	12,9	6,5
Bakır Ürünleri	28,0	30905,0	50,0	54999,1	54,6	60154,9	72,5	79138,8	12,2	5,6
Çinko ürünleri	19,4	8710,3	15,7	6994,6	16,3	7268,3	30,4	12988,4	—4,3	12,3
Kurşun Ürünleri	12,0	4508,7	13,7	5166,5	14,3	5406,4	17,9	6740,6	2,3	4,5

c) GENELLİKLE YATIRIM MALI ÜRETEN SANAYİLER

1. MADENİ EŞYA SANAYİİ

a) HEDEFLER

348. Yurt içi tüketimin yüzde 90'dan fazlasının yerli üretimle karşılandığı sektörde üretim, çoğunluğu küçük işyerlerinden oluşan dağınık üretim birimlerince gerçekleştirilmektedir.

349. Beşinci Plan döneminde sektör toplam talebinin ortalama yüzde 7 oranında artacağı tahmin edilmekte olup, 1989 yılında yaklaşık 62 milyar TL. lık ihracatın gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Plan döneminde yurt içi talep ve ihracatın karşılanabilmesi için, üretimin yılda yüzde 7 oranında artarak 1989 yılında 409 milyar TL. sına ulaşması hedef alınmıştır.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

350. (1) Sektörde kalite iyileştirici ve kapasite kullanımını artırıcı yatırımlara öncelik verilecek, kaliteli mamul üretimi teşvik edilecektir.

(2) Yeni kurulacak tesislerde standart, kalite ve maliyete önem verilerek, dünya pazarlarında rekabet edebilir mamullerin üretilmesi teşvik edilecektir.

(3) Standard ve kalite kontrolünün üretim safhasında yapılmasını sağlayacak düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

(4) Kaliteli üretimin temel darboğazlarından birisini oluşturan uygun hammaddenin temini gayesiyle, bu tür mamullerden ekonomik olanların yurt içinden teminine çalışılacaktır.

2. ELEKTRİKSİZ MAKİNE İMALAT SANAYİİ

a) HEDEFLER

351. Diğer sektörlerin (tarım, madencilik, enerji, ulaşım ve hizmet) teknolojik düzeylerini büyük ölçüde belirleyen makine imalat sanayii yurt içi talebi plan döneminde yüzde 10,1 oranında artacaktır. Bu talebin karşılanmasında ithalatın payının dönem başında yüzde 62,5'dan 1989'da yüzde 65,9'a yükselmesi beklenmektedir.

352. Toplam sektör ihracatının plan döneminde yılda ortalama yüzde 14,2 oranında artması beklenmektedir.

353. Bu dönemde sektörün toplam üretiminin yılda ortalama 8,7 oranında artması öngörülmüştür, ithal edilen takım tezgâhlarının bir bölümü ile türbinlerin üretimi bu dönemde gerçekleştirilecektir.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

354. (1) Üretimin uygun fiyat ve kalitede yapılması ve sektör ihracatının geliştirilmesi esastır.

(2) Tesislerin verimlilik ilkelerine göre çalışmalarına ağırlık verilecektir.

TABLO : 64 — ELEKTRİKSİZ MAKİNE İMALAT SANAYİ ÜRETİMİ

(Milyon TL.)

M a l l a r	1978 Gerçekleşme	1983 Gerçekleşme	1984 Tahmin	1989 Plan Hedefi	Yıllık Artış %	
					1978-83	1984-89
Kuvvet Makineleri	11.512,0	22.500	25.000	38.000	14,3	8,7
Metal ve Ağaç işleyen Makineler	12.473,6	14.300	15.800	30.000	2,8	13,7
Belirli Sanayi Makineleri	19.299,5	51.000	55.000	82.500	21,5	8,4
Büro ve Hesap Makineleri	7.141,9	2.840	3.200	5.000	—16,8	9,3
Diğer Makineler	71.359,0	89.360	97.000	142.500	4,6	8,0
Toplam	121.786	180.000	196.000	298.000	8,1	8,7

(3) İhracata dönük yatırım yapan tesislerin entegrasyonuna yönelik yatırımlar teşvik edilecektir.

(4) Sektörde araştırma - geliştirme faaliyetleri teşvik edilerek bilgi-yoğun ürünlerin imalatı desteklenecektir.

3. TABIM ALET VE MAKİNELERİ İMALAT SANAYİİ

a) HEDEFLER

355. Beşinci Plan döneminde, tarım makineleri parkı ile traktör parkı arasındaki dengesizliğin giderek azaltılması hedeflenmiştir. Üniversal makinelerin yanı sıra, tarımsal gelişmelere bağlı olarak yeni tip makinelere de talep olacaktır. Tarımsal ürünlerde kurutma sorununu çözmek amacıyla seyyar ve sabit kurutma makinelerine ihtiyaç duyulacaktır.

356. Üretimin Beşinci Plan döneminde yılda ortalama yüzde 10,4 oranında artması öngörülmüştür. Artan iç ve dış talebin etkisiyle traktör üretiminde kapasite kullanım oranı da yükselecektir.

357. Dördüncü Plan döneminin son yıllarda giderek gelişen ihracat, Beşinci Plan döneminde yılda ortalama yüzde 12,1 oranında artacaktır, özellikle tarım traktörü ve aksam ve parça ihracatında önemli gelişmeler beklenmektedir. 85655,0

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

358. (1) Traktör dışında kalan tarım makinelerinde ekonomik ölçeklerde ve kaliteli üretim yapabilecek, dünya fiyatlarıyla rekabet edebilecek, büyük ölçüde ihracata yönelik tesislerin kurulması teşvik edilecektir.

(2) Tarımda mekanizasyonun geliştirilmesi amacıyla traktör dışı tarım makineleri kullanımının artırılması ve yaygınlaştırılması sağlanacak; bu amaçla küçük işletmeleri de tarım makinelerinden yararlandıracak düzenlemeler yapılacaktır.

(3) Traktör üretimindeki dağınıklığın giderilmesi ve uygun kalite, kapasite ve maliyetli bir üretim yapısının oluşturulması amaçlarıyla bu alanda entegrasyona yönelme girişimleri teşvik edilecektir.

4. MESLEK, BİLİM, ÖLÇÜ, KONTROL VE OPTİK DONATIMI İMALAT, SANAYİİ

a) HEDEFLER

359. Plan döneminde yurt içi talebin yılda ortalama yüzde 9 artacağı tahmin edilmiştir. Elektrik sayaçları, otomotiv sektörü için ölçü aletleri, elektrikli ölçü aletleri ve optik mallarına olan talebin artması beklenmektedir. Plan dönemi içinde, elektrik sayaçları, üretimi toplam sektör üretimi içindeki önemini sürdürecektir.

b) İLKE VE POLİTİKA

360. Sektörde ekonomik ölçeklerde, fiyat ve kalite yönünden dış piyasalarda rekabet şansı olan, büyük ölçüde ihracata yönelik tesislerin kurulması, mevcut kapasitelerin verimli ve etkin şekilde çalıştırılmaları, teknolojilerinin iyileştirilmesi özendirilecektir.

TABLO : 65 — TARIM ALET VE MAKİNELERİ İMALAT - SANAYİİ ÜRETİMİ

M : Bin Ton
D : Milyon TL.
1983 Yılı Fiyatlarıyla

M a l l a r	1978 Gerçekleşme		1983 Gerçekleşme		1984 Tahmin		1989 Plan Hedefi		Yıllık Artış %	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	1978-83	1984-89
Tarım										
Traktörleri	18202	33674,0	41799	77328,0	46300	58655,0	75500	139675,0	18,1	10,3
Diğerleri		14736,0		19120,0		22264,0		37315,0	5,3	10,9
Sektör Toplamı		48410,0		96448,0		107919,0		176990,0	14,8	10,4

TABLO : 66 — ELEKTRİKLİ MAKİNELER İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİ

Milyon TL
1983 Yılı Fiyatlarıyla

	1978	1983	1984	1989	Yıllık Artış %	
	Gerçekleşme	Gerçekleşme	Tahmin	Plan Hedefi	1978-83	1984-89
Yatırım malları	57050	79970	85220	132962	7,0	9,3
Ara malları	19364	25280	30777	47169	5,5	8,9
Tüketim malları	57360	67580	69951	115032	3,3	10,5
Toplam	133774	172830	185948	295163	5,3	9,7

5. ELEKTRİKLİ MAKİNELER İMALAT SANAYİİ

a) HEDEFLER

361. Toplam sektör talebi plan döneminde yılda ortalama yüzde 8,6 artacaktır. Bu talebin karşılanmasında ithalatın payının aynı seviyede kalması ve plan dönemi içinde gerçekleştirilecek önemli enerji yatırımlarına paralel olarak elektrik makineleri ve salt cihazlarının ithalat içindeki ağırlığını koruması beklenmektedir.

362. Toplam sektör ihracatının plan döneminde yılda ortalama yüzde 15,8 oranında artması, beklenmektedir. Yatırım malı niteliğindeki ürünlerin ihracat içindeki ağırlığını koruması ve üretim içindeki ihracat payının yaklaşık yüzde 16'ya yükselmesi öngörülmüştür.

363. Yurt içi talep ile ihracattaki gelişmeleri karşılayabilmek için sektör üretimi plan döneminde yılda ortalama yüzde 9,7 artacaktır. Halen ithal edilen büyük güçlü yüksek gerilim güç transformatörleri, yüksek gerilim kesici ve ayırıcıları ile jeneratörlerin yurt içinde üretimine başlanacaktır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

364. (1) Mevcut üretim tesislerindeki yapısal bozukluklar giderilerek, sektördeki kuruluşların kaliteli ve uygun maliyetle üretim yapan ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşmaları teşvik edilecektir.

(2) Bu sektörde yatırım üreten kuruluşların üretimlerini «dizayn - adaptasyon - imalat» faaliyetlerini de kapsayacak şekilde düzenleyerek ileri düzeydeki teknoloji transferini gerçekleştirmeleri ve teknolojik olarak daha kompleks ürünlerle ilgili araştırma - geliştirme ve imalat faaliyetlerine yönelmeleri desteklenecektir.

(3) Büyük güçlü türbin - jeneratör üretimi için gerekli yatırımlara öncelik verilecektir.

6. ELEKTRONİK SANAYİİ

A) HEDEFLER

365. Elektronik sanayii dünyada çok hızlı bir teknolojik gelişme göstermekte ve kullanım alanı yaygınlaşmaktadır.

366 Bu plan döneminde, haberleşme sektörüne önem verilmesi ve renkli TV yayınlarına geçilmesi gibi nedenlerle hızlı bir talep artışı beklenmektedir. Araştırma - geliştirme laboratuvarları ile teknik insan gücü açısından sağlanan birikim üretimde ve ihracatta önemli artışlar sağlayacaktır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

367. (1) Bu sanayi kolunda üretimin iktisadi kapasitelerde yapılması ve fiyat ve kalite yönünden rekabet edebilir bir düzeyde olması esastır.

(2) Araştırma ve geliştirmeye önem verilerek, sanayiinin kendi dizaynı yapıp geliştirecek ve teknolojisini yaratacak bir yapıya ulaşması sağlanacaktır. Bu amaçla üniversiteler, araştırma merkezleri ve sanayi arasında işbirliğinin artırılması sağlanacaktır.

7. KARAYOLU TAŞITLARI İMALAT SANAYİİ

A) HEDEFLER

368. Plan döneminde ortalama yıllık talep artışının yüzde 10,9 olması beklenmektedir. Yan sanayi ürünleri ve yolcu taşıtları ihracatında beklenen gelişmelerle sektör ihracatının yıllık ortalama yüzde 12,8 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Toplam üretim ortalama yüzde 11,5 oranında artacaktır. Büyük ölçüde aksam ve parçadan oluşan ithalat, üretime paralel olarak yılda ortalama yüzde 9,5 oranında artacaktır.

B) İLKE VE POLİTİKA

369. Sektördeki ana ve yan sanayiler dış rekabete açık ekonomik ölçekte faaliyet gösteren, modern teknoloji kullanan, fiyat ve kalite yönünden uluslararası standartlarda üretim yapan bir yapıya kavuşturulacaktır.

8. DEMİRYOLU TAŞITLARI İMALAT SANAYİİ

A) HEDEFLER

370. Plan döneminde, toplam 275 adet dizel anahat lokomotif, 75 adet manevra lokomotif, 100 adet elektrik anahat lokomotif, 59 adet elektrikli dizi (otomotris) ile 240 adet yolcu ve 9600 adet çeşitli tip ve tonajda yük vagonu üretimi planlanmıştır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

371. (1) İmalat ve onarım faaliyetlerinde mevcut sistemin iyileştirilmesine ağırlık verilecek, üretim ve onarım birbirlerinden ayrılacak, mevcut ünitelerin yalnız imalata dönük faaliyetlerde bulunmasıyla daha rasyonel bir çalışma yaratılacak ve ihtisaslaşma sağlanacaktır.

(2) Demiryollarında mevcut ve programlanan kapasitesiyle uyumlu bir şekilde çeken ve çekilen araç üretim ve onarımı esas alınacaktır. Çağdaş teknoloji de göz önünde tutularak imkânlar ölçüsünde standardizasyona gidilerek, yüksek kapasiteli, darası hafif vagon üretimine geçilecektir.

9. GEMİ İNŞA SANAYİİ

A) HEDEFLER

372. Ekonomik gelişme ve dışa açılma gayretleri ile, gelişmiş sanayi ülkeleri ve petrol üreticisi ülkeler arasındaki uygun coğrafi konumumuz deniz taşımacılığının önemini artırmak ve deniz ticaret filomuzun geliştirilmesi zarureti ortaya çıkarmaktır. Bu sebeple deniz ticaret filosunun ihtiyaçlarımızı göz önünde bulundurularak süratle geliştirilmesi ve 4,4 milyon DWT olan kapasitenin V. Plan dönemi sonunda 6,2 DWT'a çıkarılması hedef alınmıştır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

373. (1) Gemi inşa sanayiinde bakım-onarım potansiyelinin ülke ihtiyaçlarını karşılayabilir duruma getirilmesi ve yabancı bayraklı gemilere verilen bakım - onarım hizmetlerinin artırılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

(2) Ülke ihtiyaçlarına uygun tip ve tonajdaki gemilerin üretimi ve gemi inşa sanayiinin ihracata yönelik olarak gelişmesini teşvik edilecektir.

10. UÇAK İMALAT SANAYİİ

A) HEDEFLER

374. Uçak imalat sanayiinin uzun dönemde, yan sanayi de dahil olmak üzere belirli tiplerde ulaştırma uçakları, zirai mücadele ve benzeri uçaklar ile helikopter üretecek şekilde kurulması ve geliştirilmesi önem taşımaktadır.

B) İLKE VE POLİTİKA

375. V. Plan döneminde yapılacak yatırımlarla THY bakım ve onarım tesislerinin tamamlanması ve bakım üssünün tam kapasitede işler hale getirilmesi sağlanacak, böylece THY filosundaki uçakların yanı sıra yabancı uçaklara da hizmet verilecek duruma getirilecektir.

V. ENERJİ

a) HEDEFLER

376. Enerji sektörünün ekonomik gelişmeyi destekleyici bir yapıya kavuşturulması, V. Beş Yıllık Kalkınma Planının en önemli hedeflerinden biri olacaktır. Plan döneminde gerek genel enerji, gerekse elektrik enerjisi tüketiminin hızla artması beklenmektedir.

377. Birinci enerji ve elektrik taleplerinin yeterli ve güvenilir bir şekilde karşılanabilmesi amacıyla, enerji amaçlı yatırımlara ağırlık verilmeye devam edilecektir. Enerji hammaddelerinin arama ve üretiminde kamu dışı kaynaklardan yararlanılmaya çalışılacak, bu konuda özel sektör ve yabancı sermaye girişimleri desteklenecektir.

378. Üretimin artırılmasında güvenilir ve ucuz kaynaklar öncelik taşıyacak, yerli kaynakların üretim ve kullanımına ağırlık verilecektir.

379. V. Plan döneminde birincil enerji tüketiminin yılda ortalama yüzde 7,2 oranında artması beklenmektedir. Birincil enerji kaynakları tüketimi içerisinde V. Plan dönemi başında, yüzde 44,6 ile en büyük paya sahip olan petrolün, dönem sonunda da bu payını yüzde 44,1 ile muhafaza edeceği tahmin edilmektedir. Ticarî olmayan kaynakların payının ise dönem başındaki yüzde 22,2 değerinden dönem sonunda yüzde 15'e düşmesi beklenmektedir. Taşkömürü ve linyit tüketimindeki payının ise yüzde 24'den dönem sonunda yüzde 29'a yükseleceği tahmin edilmektedir.

380. Ülkede enerji kaynakları rezervi içinde önemli bir paya sahip olan linyit enerji açığının kapatılmasında öncelikle değerlendirilmekte ve büyük bir bölümünün santrallarda kullanılması planlanmaktadır. Orta ve uzun dönemde hidrolik enerji potansiyelinden en yüksek düzeyde yararlanılması hedef alınmıştır.

381. V. Plan döneminde birincil enerji üretiminin yılda ortalama yüzde 7,7 artması öngörülmektedir. Genel enerji üretimindeki bu gelişmede en önemli katkıyı yılda ortalama yüzde 17,8 ile linyit sağlayacaktır. Bunların dışında henüz düşük oranda değerlendirilmekte olan doğal gazın Plan dönemi sonunda üretiminin 710 milyon m³'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

382. Toplam birincil enerji üretiminde kaynakların payları incelendiğinde, V. Plan dönemi başında payı yüzde 29,8 olan linyit üretiminin dönem sonunda yüzde 38'e yaklaşacağı, hidrolik enerji payının yüzde 20'ye yükseleceği ve hampetrol payının ise düşme göstereceği tahmin edilmektedir. Sonuç olarak ticarî enerji kaynaklarının üretimdeki payının yüzde 69,8'den yüzde 79,3'e yükselmesi beklenmektedir.

383. Plan dönemindeki ikincil enerji kaynaklarından kok ve havagazı üretimlerinde sırasıyla yüzde 4,6 ve 14,9 oranlarında artış beklenmektedir. Demir çelik sektöründe tüketilmekte olan metalurjik kok için sektör üretimine paralel bir kok üretimi öngörülmüştür.

384. IV. Plan döneminde ortalama yüzde 7,3 oranında artan elektrik enerjisi kurulu gücünün V. Plan döneminde yüzde 10,4 oranında artması, üretimdeki yüzde 4,7 artış hızının ise yüzde 11,2'lik bir seviyeye yükselmesi öngörülmektedir. Talepde Dördüncü Plan dönemindeki yüzde 5,2'lik artışa karşı, Beşinci Plan döneminde yüzde 9,7 oranında artış tahmin edilmiştir. V. Plan dönemi sonunda, inşaatları devam eden santrallerin zamanında devreye girmesi halinde elektrik enerjisi kurulu gücü 13.000 MW'a, ortalama üretim kapasitesi 60.000 Gwh'a ulaşabilecektir. Bu üretim artışına geçmiş plan dönemlerinde başlayan termik ve hidrolik santrallerin V. Plan döneminde tamamlanması ile erişilecek ve Plan dönemi sonunda elektrik enerjisi bir darboğaz olmaktan çıkacaktır.

385. Köy elektrifikasyonunda yerel enerji kaynaklarından, özellikle küçük hidrolik kaynaklardan yararlanılması hedef alınmıştır. Beşinci Plan dönemi sonunda bütün köylerin elektriğe kavuşturulması amaçlanmaktadır.

386. Enerji sektörü yatırımlarında en büyük pay üretim tesislerine ayrılacak, ayrıca iletim ve dağıtım tesislerinin üretilen enerjiyi teknolojinin gereği olan kayıp sınırları içinde tüketim noktalarına ulaştıracak bir seviyeye getirilmesi sağlanacaktır. Beşinci Plan döneminde ülkemizin en büyük hidroelektrik tesisi olan Atatürk Barajı yapımı sürdürülecek, Karakaya ve Altınkaya Hidroelektrik ve Afşin-El-bistan Termik Santrali bütün üniteleriyle işletmeye alınacaktır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

387. (1) Enerji söktönünde ana politika, amaçlanan ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmeleri destekleyecek ve yönlendirecek şekilde ülke enerji ihtiyacının zamanında, yeterli ve güvenilir olarak karşılanmasıdır. Bunun için mevcut birincil enerji kaynakları geliştirilecek, yeni kaynakların aranmasına ve en kısa zamanda kullanıma sunulmasına önem verilecektir. Üretimden tüketime kadar her aşamada rasyonalizasyon ve tasarruf ilkelerine uyulması, kaynakların ve çevrenin korunması ve çevrenin korunması ve tamamlanmış yatırımların tam kapasitede çalıştırılması ana ilkeler olacaktır.

(2) Enerji kaynaklarının kesin varlıklarının ve karakteristiklerinin ortaya konulabilmesi amacıyla uzun vadeli arama programları hazırlanacak, belirlenecek önceliklere göre arama ve değerlendirme faaliyetlerine hız verilecek, ekonomik işletilebilirliği kesinleşen kaynaklar için projeler geliştirilecektir.

(3) Enerji tüketiminde ekonomik olmak kaydıyla yerli kaynak kullanımına ve ithal kaynaklı ucuz primer enerjiye öncelik verilecektir. Elektrik enerjisi darboğazının aşılması için kısa dönemde düşük kalorili linyitlere dayalı termik santrallerle, uzun dönemde hidrolik kaynaklara ağırlık verilmesi sağlanacaktır.

(4) Yurt içi petrol artırılması amacıyla ham petrol arama ve üretiminde özel sektöre ve dış kaynaklara ağırlık verilecek, bu alandaki faaliyetler teşvik olunacaktır.

(5) Enerji üretiminin artırılmasında güvenilir ve ucuz kaynaklara öncelik verilirken yeni ve özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarından (güneş, jeotermal, biyogaz başta olmak üzere) kısa sürede yararlanmak üzere gerekli girişimler desteklenecektir; her türlü yerli gelişmiş mamulün satın alınabilmesinde destek sağlanacaktır.

Uzun vadede en büyük imkân arz eden, çevre kirlenmesine meydan vermeyen, halen nükleer güç maliyetinde olan, nisbeten basit bir işgücüne lüzum gösteren (Karma güneş - Su gücü) üzerindeki araştırma ve tatbikata dair dünyadaki gelişmeler Devletçe sıkı takip edilecektir.

(6) Enerji kaynaklarının, bölgesel üretim-tüketim dengeleri de göz önüne alınarak, tüketici sektörlerde en verimli ve ekonomik şekilde kullanılabilmelerini amaçlayan dağıtım programları hazırlanacak ve uygulamanın bu programlar çerçevesinde yapılması sağlanacaktır.

(7) Elektrik enerjisi üretim, dağıtım ve tüketimindeki kayıplar, optimum çözümlerle ve gerektiğinde yeni teknolojiler uygulanarak azaltılacaktır.

(8) Yürütülmekte olan projelerde doğabilecek gecikmeler ve mevsim şartlarında olabilecek olumsuz gelişmeler sonucu ortaya çıkabilecek elektrik enerjisi açığının karşılanabilmesi amacıyla acil durumlarda kullanılmak üzere ithal yakıtlı santraller kurulması konusu etüd edilecektir.

(9) Doğal gaz alanında, Trakya ve Çamurlu sahalarındaki arama ve değerlendirme çalışmaları hızlandırılacak, ayrıca komşu ülkelerden doğal gaz temini projelerinin gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

(10) Kısa vadede talebin yönetimini amaçlayan enerji tasarrufu ile uzun vadede üretim verimliliğinin artırılması ve dağıtım kayıplarının azaltılmasını amaçlayan rasyonalizasyona gereken önem ve öncelik verilecek, tasarruf ve rasyonalizasyon, enerji kaynaklarının etüd proje safhasından üretimine ve nihai kullanımına kadar tüm aşamalarda ele alınacak, tasarruf sağlayıcı yeni teknolojilerin uygulanması desteklenecektir. Nihai kullanım aşamasında enerji tasarrufu, kamuoyunun bilinçlenmesi, eğitim ve teşvik yoluyla sağlanacaktır.

(11) Yerleşme merkezlerine yakın projelerde mümkün olması halinde merkezî ısıtma sistemine gidilmesi için termik santraller ve tabîî gaz türbinli santrallerin çok maksatlı olarak kurulmasına ilişkin etüd ve çalışmalara başlanacak ve uzun vadeli uygulamaları hazırlanacaktır.

(12) Ülkemizde enerji alanında çeşitli kuruluşlar ve üniversiteler tarafından belirli bir plan ve programa bağlı olmaksızın dağınık ve koordinasyonsuz olarak yürütülen enerji araştırma-geliştirme çalışmalarının belli bir disipline bağlanması zorunludur. Gelecekte kullanıma sokulabilecek, ülke şartlarına uygun enerji kaynak ve teknolojileri belirlenecek, teknoloji geliştirme faaliyetleri belli bir esasa bağlanacaktır.

(13) Enerji Ana Planı süratle tamamlanacaktır.

(14) Komşu ülkelerle elektrik enerjisi bağlantıları sağlanacaktır.

(15) Elektrik enerjisinde kaliteyi iyileştirmek amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır.

TABLO : 67 — BİRİNCİL ENERJİ TÜKETİMİNDE IV. PLAN GERÇEKLEŞME VE V. PLAN HEDEFLERİ

	(Orijinal Birimler)					
	IV Plan		Yıllık Ortalama	V. Plan Hedefi		Yıllık Ortalama
	Gerçekleşme					
	1 9 7 8	1 9 8 3	% artış	1 9 8 4	1 9 8 9	% artış
Taşkömürü (Bin ton)	4634	5259	2,6	5400	8300	9,0
Linyit (Bin ton)	13522	20730	8,9	22870	51885	17,8
Petrol Ürünleri (Bin ton)	16070	15788	—0,3	16160	22600	6,9
Doğal Gaz (Milyon m ³)	22	8	—18,3	8	710	245,3
Hidrolik Enerji (Gwh)	9365	11354	3,9	12185	22400	12,9
Jeotermal Enerji (Gwh)	—	—	—	57	90	9,6
Elektrik Enerjisi İthalı (Gwh)	621	2223	28,9	2190	—	—
Odun (Bin Ton) (1)	15248	17086	2,3	17256	17815	0,6
Hayvan ve Bitki Atıkları						
(Bin ton) 6	12620	15541	4,3	14766	13730	1,4
Güneş Enerjisi (Bin TEP)	—	—	—	1	2	—14,9
TOPLAM (Bin TEP)	33992	37721	2,1	38563	54571	7,2

⁶ Yeterli ve tutarlı istatistikler olmaması dolayısıyla, özellikle gayri - ticarî enerji kaynakları tüketim rakamlar,, farklı tahmin yöntemleri kullanılarak çıkarıldığından sektörler arasında farklılıklar gösterebilmektedir.

**TABLO : 68 — BİRİNCİL ENERJİ TÜKETİMİ VE KAYNAKLARIN ORANLARI: IV.
PLAN GERÇEKLEŞME VE V. PLAN HEDEFLERİ**

Miktar: Bin ton
Petrol eşdeğeri

	1 9 7 8			1 9 8 3			1 9 8 4			1 9 8 9		
	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı
Taşkömürü	2827	8,3	10,7	3208	8,5	11,1	3294	8,6	11,0	5063	9,3	11,0
Linyit	4056	11,9	15,3	5597	14,8	19,3	5870	15,2	19,6	10680	19,6	23,2
Petrol Ürünleri	17115	50,4	64,5	16814	44,6	57,9	17210	44,6	57,4	24069	44,1	52,2
Doğal Gaz	20	—	0,1	7	—	—	7	—	—	632	1,2	1,4
Hidrolik Enerji	2341	6,9	8,8	2839	7,5	9,8	3046	7,9	10,2	5600	10,2	12,2
Jeotermal Enerji	—	—	—	—	—	—	14	—	—	23	—	—
Elektrik Ener. İht.	156	0,5	0,6	556	1,5	1,9	548	1,4	1,8	—	—	—
Güneş Enerjisi	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
TOP. TİC. ENERJİ	26515	78,0	100,0	29021	76,9	100,0	29990	77,8	100,0	46069	84,4	100,0
Odun	4574	13,5	61,2	5126	13,6	58,9	5177	13,4	60,4	5344	9,8	62,9
Hayvan ve Bit. Atık.	2903	8,5	38,8	3574	9,5	41,1	3396	8,8	39,6	3158	5,8	37,1
TOPLAM - GAYRÎ												
TİCARİ ENERJİ	7477	22,0	100,0	8700	23,1	100,0	8573	22,2	100,0	8502	15,6	100,0
GENEL TOPLAM	33992	100,0		37721	100,0		38563	100,0		54571	100,0	

TABLO : 69 — 1983 YILI BİRİNCİL ENERJİ TÜKETİMİNİN SEKTÖREL DAĞILIMIM: Bin Ton
Petrol Eşdeğeri

	Sanayi	Isınma	Ulaş- tırma	Tarım	Santral ral.	Hava Gazı	Enerji dışı	Rafineri Ve diğer	Toplam
Taşkömürü	2591	40	146	—	273	158	—	—	3208
Linyit	1332	2097	40	—	2128	—	—	—	5597
Petrol Ürünleri	4275	1814	5868	1360	1990	11	517	979	16814
Doğal Gaz	7	—	—	—	—	—	—	—	7
Hidrolik Enerji	—	—	—	—	2839	—	—	—	2839
Elektrik ithali	—	—	—	—	556	—	—	—	556
Odun	—	5126	—	—	—	—	—	—	5126
Hayvan ve Bitki Atıkları	—	3574	—	—	—	—	—	—	3574
TOPLAM	8205	12651	6054	1360	7786	169	517	979	37721

TABLO : 70 — 1989 YILI BİRİNCİL ENERJİ TALEBİNİN SEKTÖREL DAĞILIMIMiktar : Bin Ton
Petrol Eşdeğeri

	Sanayi	Isınma	Ulaş- tırma	Tarım	Santral ral.	Hava Gazı	Enerji dışı	Rafineri ve diğer	Toplam
Taşkömürü	4518	—	30	—	430	85	—	—	5063
Linyit	2306	2740	50	—	5504	—	—	—	10680
Petrol Ürünleri	6560	2540	8320	1574	2020	75	1780	1200	24069
Doğal Gaz	632	—	—	—	—	—	—	—	632
Hidrolik Enerji	—	—	—	—	—	—	—	—	5600
Jeotermal Enerji	—	—	—	—	5600	—	—	—	23
Güneş Enerjisi	—	2	—	—	23	—	—	—	2
Odun	—	5344	—	—	—	—	—	—	5344
Hayvan ve Bitki Atıkları	—	3158	—	—	—	—	—	—	3158
TOPLAM	14016	13784	8400	1574	13657	160	1780	1200	54571

**TABLO : 71 — BİRİNCİL ENERJİ ÜRETİMİNDE IV. PLAN GERÇEKLEŞME
VE PLAN HEDEFLERİ**

	(Orijinal Birimler)					
	IV Plan		Yıllık	V. Plan Hedefi		Yıllık
	Gerçekleşme		Ortalama			Ortalama
	1 9 7 8	1 9 8 3	% artış	1 9 8 4	1 9 8 9	% artış
Taşkömürü (Bin Ton)	4295	3537	—3,8	3600	4430	4,2
Linyit (Bin ton) (1)	15825	21032	5,9	22870	51885	17,8
Hampetrol (Bin ton)	2738	2204	—4,3	2200	2725	4,4
Doğal Gaz (Milyon ')	22	7,5	—19,4	8	710	245,3
Hidrolik Enerji (Gwh)	9365	11354	3,9	12185	24200	14,7
Jeotermal Enerji (Gwh)	—	—	—	57	90	9,6
Güneş Enerjisi (Bin TEP)	—	—	—	12	14,9	
Odun (Bin Ton)	7709	8370	1,7	8505	9200	1,6
Hay. ve Bitki Atıkları						
(Bin ton)	12620	15541	4,3	14766	13730	—1,4
TOPLAM (Bin TEP)	17889	19082	1,3	19697	28582	7,7

1 Asfalt dahil.

TABLO : 72 — BİRİNCİL ENERJİ ÜRETİMİ VE KAYNAKLARIN ORANLARI : IV. PLAN GERÇEKLEŞME VE V. PLAN HEDEFLERİ

	1 9 7 8			1 9 8 3			1 9 8 4			Miktar: Bin Ton Petrol Eşdeğeri 1 9 8 9		
	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı	Miktar	Toplam yüzde dağılımı	Gruplar Yüzde dağılımı
Taşkömürü	2620	14,6	20,6	2158	11,3	16,6	2501	12,7	18,2	2867	10,0	12,7
Linyit	4819	26,9	38,0	5679	29,8	43,7	5870	29,8	42,7	10680	37,4	47,1
Hampetrol	2873	16,1	22,6	2314	12,1	17,8	2310	11,7	16,8	2861	10,0	12,6
Doğal gaz	20	0,1	0,2	7	—	0,1	7	—	—	632	2,2	2,8
Hidrolik enerji	2341	13,2	18,5	2839	14,9	21,8	3048	15,5	22,2	5600	19,8	24,7
Jeotermal enerji	—	—	—	—	—	—	14	0,1	0,1	23	0,1	0,1
Güneş enerjisi	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—
Toplam ticarî enerji	12673	70,9	100,0	12997	68,1	100,0	13749	69,8	100,0	22665	79,3	100,0
Odun	2313	12,9	44,3	2511	13,2	41,3	2552	13,0	42,9	2760	9,7	46,b
Hayvan ve Bitki Atıkları	2903	16,2	55,7	3574	18,7	58,7	3396	17,2	57,1	3158	11,0	53,4
Top. Gayri Ticarî Enerji	5216	29,1	100,0	6085	31,9	100,0	5948	30,2	100,0	5918	20,7	100,0
	17889	100,0		19082	100,0		19697	100,0		28583	100,0	

TABLO : 73 — KOK VE HAVAGAZI ÜRETİMİ IV. PLAN GERÇEKLEŞME VE V. PLAN HEDEFLERİ

Kok: Bin Ton Havagazı: Milyon M ³						
	IV Plan		Yıllık Ortalama	V. Plan Hedefi		Yıllık Ortalama
	Gerçekleşme					
	1 9 7 8	1 9 8 3	% artış	1 9 8 4	1 9 8 9	% artış
Metalurjik kok	1761,0	2490,0	7,2	2700,0	3500,0	5,3
Teshin koku	235,1	230,0	—0,4	230,0	170,0	—5,9
Toplam kok	1996,1	2720,0	6,4	2930,0	3670,0	4,6
Havagazı	143,4	124,0	—2,9	130,0	260,0	14,9

Kok: Bin Ton
Havagazı: Milyon M³

TABLO : 74 — ELEKTRİK ENERJİSİ KURULU GÜÇ, ÜRETİM VE TALEBİNDE IV. PLAN GERÇEKLEŞME VE V. PLAN HEDEFLERİ

	IV Plan		Yıllık	V. Plan Hedefi		Yıllık
	Gerçekleşme		Ortalama			Ortalama
	1 9 7 8	1 9 8 3	% artış	1 9 8 4	1 9 8 9	% artış
TOPLAM KURULU						
GÜÇ MW) ⁷	4868,7	6935,1	7,3	7928,7	13000,0	10,4
Termik	2987,9	3695,8	4,3	4040,8	6110,0	8,6
Hidrolik	1880,8	3239,3	11.5	3887,9	6890,0	12,1
TALEP (Gwh)	23670,0	30470,6	5,2	31990,0	50700,0	9,7
ÜRETİM (Gwh)	21726,1	27320,5	4,7	29800,0	50700,0	11,2
Termik	12361,3	15988.4	5,3	17615,0	28300,0	10,0
Hidrolik	9364,8	11332,1	3,9	12185,0	22400,0	12,9
İthalat (Gwh)	521,0	2223,1	29,1	2100,0	—	—
ARZ (Gwh)	22347,1	29543,6	5,7	31990,0	50700,0	9,7
Kısıntı - Kesinti (Gwh)	1322,9	927,0	—6,9	—	—	—

⁷ 1978 ve 1983 yılları için fiili, 1989 ve 1989 yılları için yürümekte olan projelerin zamanında tamamlanması durumunda ulaşılacak kurulu güç rakamları alınmıştır.

VI. — HİZMETLER

1. ULAŞTIRMA

a) HEDEFLER

388. V. Plan döneminde, ulaştırma sektörünün sağlıklı bir yapıya kavuşması sektörde verimliliğin artması, mevcut kapasitelerin en etkin biçimde kullanımı ve hizmet düzeyinin yükseltilerek devamı, altyapının güvenli ve ekonomik bir hizmeti eksiksiz olarak yerine getirmesi esas alınmıştır.

(1) Taşımalar

389. Diğer sektörlerde ve milli gelirden beklenen gelişmelerle uyumlu olarak, V. Plan dönemi sonunda yolcu ve yük taşımalarında alt sektörlerde ulaşılması gerekli paylar Tablo (75) ve (76) da verilmiştir.

390. Bu çerçevede içinde, Yurt içi yolcu taşımasında, birim taşıma maliyeti diğer alt sektörlerden düşük olan karayolu sisteminin yüzde 95,1 pay ile ağırlığını sürdürmesi, yurt dışı yolcu taşımasında ise havayolunun önemini koruması beklenmektedir.

391. Demiryolunda ise, nüfus başına düşen yolcu taşıma oranının korunması hedef alınmıştır. Denizyolu yolcu taşımasında daha verimli işletme yapabilmesi için gerekli tedbirler alınmıştır.

392. Yurt dışı yolcu taşımasında havayolu alt sektörünün düzenli ve etkin bir işletme ile ağırlığını sürdürmesi beklenmektedir.

393. Şehir içi yolcu taşımalarında, mevcut altyapı ve taşıtların daha verimli kullanılmasını sağlayacak az maliyetli tedbirlere öncelik verilecektir. Banliyö hatlarının geliştirilmesi, kapasite arttırımı ve toplu taşımacılığa yönelik raylı sistemlere geçilmesine imkânlar ölçüsünde öncelik verilecektir.

394. Şehirlerarası yük taşımasında ağırlığın karayollarından birim taşıma maliyeti daha düşük olan demiryolları, denizyolu ve boru hatlarına doğru kaydırılması hedef alınmıştır. V. Plan dönemi sonunda, halen yüzde 80,9 olan karayolları payının yüzde 65,7'ye düşmesi, buna karşılık demiryolu, denizyolu ve boruhatlarının paylarının sırasıyla yüzde 18,3, 11,5 ve 4,4'e yükselmesi beklenmektedir.

395. Yurt dışı taşımalarında, denizyolunun diğer alt sektörlerle oranla daha büyük payı alması sağlanacaktır.

(2) Altyapı

396. Karayolu altyapısında, devlet yolları ağına ait bitümlü sıcak karışım (beton asfalt) kaplı yolların uzunluğunun artması, sathi kaplama (asfalt) uzunluğunun azalması öngörülmüştür. İl yollarında ağırlık sathi kaplamaya verilecektir. V. Plan Dönemi sonunda, köy yollarından köy merkezlerine ait yolların tesviye büyük oranda tamamlanmış olacaktır.

397. V. Plan dönemi sonunda demiryolu alt yapısında elektrikli hatlarda ve 2.,3. hatlarda artış olacaktır. Ayrıca mevcut ağır standartlarının yükseltilmesi için yol yenileme çalışmalarına öncelik verilecektir. Sinyalizasyon, telekomünikasyon yatırımları da hız kazanacak, çağdaş işletmecilik yaklaşımına önem verilecektir.

398. V. Plan döneminde dış ticaret ve transit taşımacılar önem taşıyan Samsun, Trabzon, İzmir, Mersin, İskenderun limanlarında yapılmakta olan yatırımlar tamamlanacak, ayrıca araç - gereç noksanlıkları giderilerek kapasiteleri artırılacaktır. Bu limanların konteyner faaliyetlerine elverişli hale getirilmesi için gerekli düzenlemeler, terminal inşaatları ve araç gereç temini gerçekleştirilecektir.

399. Havayolu yolcu taşımada, yurt içinde hizmet verilen şehir sayısı talebe paralel olarak artırılacaktır.

(3) Taşıtlar

400. Demiryollarında çeken ve çekilen araç noksanlıklarının V. Plan döneminde hızla giderilmesine öncelik verilecektir. Dönem içinde 200 - 250 adet dizel ana-hat lokomotif imal edilmesi, ayrıca paket olarak dizel anahat, dizel manevra ve elektrikli anahat lokomotifleri satın alınması, 9000 dolayında yük vagonu imal edilmesi hedef alınmıştır.

401. V. Plan dönemi sonunda Türk Deniz Ticaret filosu tonajının 6.2 milyon dw tona ulaşması hedef alınmıştır. Filonun, uluslararası deniz taşımacılığına ve çağdaş işletmecilik anlayışına uygun bir yapıya uygun bir yapıya kavuşması da sağlanacaktır.

(4) Önemli Yatırımlar

402. Devlet ve il yollarının büyük bir bölümü kaplamalı duruma getirilecektir.

TABLO : 75 — ŞEHİRLERARASI YOLCU TAŞIMALARI

Milyon Yolcu-Km.					
	1 9 7 8 Gerçekleşme	1 9 8 3 Gerçekleşme	Yıllık Ortalama % Değişme	1 9 8 9 V. Plan Hedefi	Yıllık Ortalama % Değişme
YURT İÇİ					
Karayolu (1)	71393	76864	1,5	95755	4,5
Demiryolu	2870	3024	1,1	4150	5,4
Denizyolu (2)	198	98	—13,1	250	16,8
Havayolu (2)	808	650	—4,4	814	4,6
TOPLAM	75269	80636	1,4	100969	4,6
YURT DIŞI					
Denizyolu (2)	58	46	4,5	55	3,0
Havayolu (2)	1963	2022	0,6	2531	4,6
TOPLAM	2021	2068	0,5	2586	4,6

(1) Yalnız devlet yollarındaki taşımacılar

(2) Yalnız kamu kesiminde yapılan taşımadır

TABLO : 76 — ŞEHİRLERARASI YÜK TAŞIMALARI

Milyon Ton - Km.

	1 9 7 8 Gerçekleşme	1 9 8 3 Gerçekleşme	Yıllık Ortalama % Değişme	1 9 8 9 V. Plan Hedefi	Yıllık Ortalama % Değişme
YURT İÇİ					
Karayolu (1)	34974	41812	3,7	43000	0,6
Demiryolu	5679	6123	1,5	12000	11,9
Denizyolu (2)	3434	2930	—3,1	7500	17,7
Havayolu (2)	63	57	—2,0	69	3,9
Boruhattı	906	750	—5,5	2887	31,0
TOPLAM	45056	51672	2,7	65456	4,8
YURT DIŞI					
Denizyolu (2)	39548	31030	4,7	53500	9,5
Havayolu (2)	180	237	5,6	317	6,0
Boruhattı	13009	32373	20,0	44145	6,4
TOPLAM	52737	63640	3,8	97962	9,0

(1) Yalnız devlet yollarındaki taşımalar

(2) Yalnız kamu kesiminde yapılan taşımdır.

TABLO : 77 — DEMİRYOLU TAŞITLARI PARKNDA GELİŞMELER

(Birim Adet)

	1989	1989	Yıllık Ortalama Yüzde Değişme
Buharlı Lokomotifler	351	240	—6,5
Dizel Lokomotifler	467	745	8,1
Anahat	389	605	7,6
Manevra	78	140	10,2
Elektrikli Anahat Lök.	18	68	24,5
Elektrikli Dizeller	70	120	9,4
Motorlu Dizeller	13	—	—
Yolcu Vagonu	1.052	1.165	1,6
Yük Vagonu	21.137	29.000	5,4

TABLO : 78 — TÜRK DENİZ TİCARET FİLOSUNDA GELİŞMELER

(Birim: DW Ton)

	1989	1989	Yıllık Ortalama Yüzde Değişme
Yük	2.095.098	3.400.000	8,4
Tanker	2.325.176	2.770.000	3,0
Ro/Ro	12.197	30.000	16,2
Yolcu Gemisi	15.968	22.500	5,9
TOPLAM	4.448.439	6.222.500	5,8

403. Köy yollarının köy merkezlerine ait bölümünün tesviyesi ve bunların kaplamalarının yapımı büyük oranda tamamlanacaktır.

404. Demiryolları yapımında Tecer - Kangal, Arifiye - Sincan, Aliğa - Menemen gibi önemli projelere devam edilecektir. Hanlı - Bedirli - Bostankaya bağlantısının yapımına ve cevher taşımacılığı yönünden önem taşıyan ve mevcut hattın darboğaz olan kesiminin düzeltilmesini amaçlayan Narlı - Toprakkale demiryolunun yapımına başlanacaktır. Ayrıca, transit taşımalar ve ülke taşımaları yönünden önemli bazı yeni demiryolu bağlantılarının yapımı dönem içinde dikkate alınacaktır.

405. TCDD Genel Müdürlüğünün çeken - çekilen araç kapasitesinin hızla artırılmasına yönelik yatırımları ile mevcut demiryolu alt yapısının standartlarını yükseltecek yol yenilemeleri ve kapasiteyi artıracak elektrifikasyon, sinyalizasyon yatırımları mevcut demiryolu sisteminin belirlenecek özelliklerine göre ele alınacaktır.

406. Devam etmekte olan liman tevsi yatırımları dönem içinde tamamlanacaktır. Marmara Bölgesinde yeni bir liman gereğini karşılayacak yatırımlara da dönem içinde başlanacaktır. Ayrıca uluslararası taşımacılık yönünden önemli bazı limanlarımızda konteyner terminalleri yapımını sağlayacak projeler de kısa sürede ele alınarak bu limanların ülke ekonomisine katkıları artırılabilecektir.

407. Limanların iyileştirilmesi, araç - gereç eksikliğinin giderilmesi ve modernizasyonuna yönelik birinci proje 1984 yılında tamamlanmış olacak ve projenin ikinci kısmına da 1985 yılında başlanacaktır. Böylelikle liman kapasitelerinin artırılması ve hizmet düzeyinin yükseltilmesi sağlanmış olacaktır.

408. Kamu ve özel kesimce yapılacak yatırımlarla Türk Deniz Ticaret Filosu V. Plan dönemi sonunda 6,2 milyon tona ulaşabilecektir. Gemi İnşa Sanayiinin kurulu kapasitelerinin ve oluşmuş deneyiminin de en iyi şekilde değerlendirilmesine öncelik verilecek, ayrıca dünya piyasasının elverişliliğinden yararlanarak filo için gerekli nitelikte ucuz gemi ithalatı yapılacaktır.

409. Filonun, dünya deniz ticaretinin gelişen yapısı ile uyumlu gemilerle donatılmasına özen gösterilecek ve çok amaçlı gemiler ve konteynerler öncelik alacaktır.

410. Turistik amaçlı ve şehiriçi yolcu taşınması için gerekli yolcu gemilerinin taleple uyumlu şekilde geliştirilmesine önem verilecektir.

411. Türk Hava Yollarının uçak filosu, talep tahminleri izlenerek, gelişmelere paralel olarak büyütülecektir, işletmenin daha düzenli ve etkin bir biçimde yapılması için gerekli bilgisayar sistemi plan içinde hizmet verilecektir.

412. Havaalanlarımızın, sivil hava trafiğinin çağdaş standartlarda kontrol edilmesini sağlayacak gereçlerle donatılması sürdürülecektir.

413. Havaalanı inşaatlarından Yeşilköy ve Cumaovasının ilk aşaması V. Plan döneminin ilk yıllarında tamamlanacak, Esenboğa Havaalanının geliştirilmesi belirli bir plan içinde ele alınarak yatırımlara başlanacaktır. Besleyici havaalanları geliştirilecektir.

414. Havaalanlarındaki yer hizmetlerinin ve meteorolojik destek hizmetlerinin uluslararası düzeyde sürdürülmesi sağlanacaktır.

415. Yumurtalık - Orta Anadolu Rafinerisi (Kırıkkale) hampetrol boru hattı ile İpras - Haramdere ve Aliğa - İzmir ürün boru hatları V. Plan Dönemi içinde tamamlanacaktır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

416. (1) V. Plan döneminde taşımalarda can ve mal güvenliğinin ve ulaşılabilirliğin artması; taşıma taleplerinin karşılanması; taşıma maliyetlerinin, enerji tüketiminin ve tek enerji türüne bağımlılığın azaltılması; denizyolu, demiryolu ve boruhattı taşımacılığına ağırlık verilmesi; daha verimli bir işletmecilik yapılması, uluslararası taşımalarda döviz kazancının artması sağlanacaktır.

(2) Ulaştırma sektöründe, verimliliğin artırılması, mevcut kapasitelerin en etkin şekilde kullanımı ve hizmet düzeyinin yükseltilmesi, alt yapının güvenli ve ekonomik bir hizmeti gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi sağlanacaktır.

(3) Orta Doğu, Basra Körfezi ve diğer komşu ülkelere ihraç mallarımızın kolaylıkla ulaşmasını gerçekleştirmek amacı ile gerekli ulaşım bağlantılarının yapımı ve entegrasyonu, hizmetin devamlılığı, güvenliliği ve etkinliği sağlanacaktır.

(4) Ülkemiz üzerinden karayolu ile yapılan transit taşımaların ülkemizin daha avantajlı olduğu demiryolu ve limanlara kaydırılması için gerekli imkânlar hazırlanacaktır.

(5) Türk Deniz ticaret filosu, ülkenin dış taşımalarında gerekli payı alacak ve Türk denizciliğinin dışarıya açılmasını sağlayacak ve dış sularda yabancı bayraklı gemilerle rekabet edecek güce ve yapıya ulaştırılacaktır, bu amaçla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

(6) Limanlarımızın verimli ve çağdaş bir işletmecilik anlayışına ve yapısına ulaşmasını sağlayacak yatırımlar, hukukî ve idari düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

(7) Demiryolu taşımacılığında demiryolu altyapı kapasitelerini en üst düzeyde kullanacak cer gücünün sağlanmasına ve elektrifikasyon, sinyalizasyon ve haberleşme sistemlerinin yaygınlaştırılmasına öncelik verilecektir.

(8) Karayolu ulaştırmasında taşımlar lisans sistemine bağlanarak denetim altına alınacak, sigorta sistemi gününün şartlarına uygun hale getirilecek, yeni yapım, bakım onarım giderlerinin karşılanmasında kamunun yapacağı paralı yollardan elde edilecek gelirler ve benzeri gelirlerden yararlanılacaktır.

(9) Hava ulaşımında kullanılan her türlü tesis, tesisat ve yardımcı sistemlerin her an kullanılabilir seviyede faal tutulması için bakım, onanm ve restarosyan hizmetlerine birinci öncelik verilecek, meydanlarda Türk ve yabancı uçaklara verilecek bütün hizmetlerin dünya standartları seviyesine çıkarılmasına çalışılacaktır.

(10) Şehirlerde ulaşım planları, imar planları ile bütünleştirilerek ele alınacak, ulaşımın mevcut altyapı planlaması ve uygulaması ile ulaşım işletme ve denetleme konularından sorumlu kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanacaktır.

(11) Mevcut kapasitelerin en etkin şekilde kullanımını sağlamak için bakım onanm ve iyileştirme çalışmalarına öncelik verilecektir.

(12) Tüm sistemlerde seyrüsefer ve trafik emniyetini artırıcı projelere öncelik verilecektir.

2. HABERLEŞME

a) HEDEFLER

417. Haberleşmenin zamanında, kesintisiz ve güyen verici bir şekilde sağlanması, bütün yurt sathına yayılması ve uluslararası bağlantıların artırılması hedef alınmıştır.

418. Plan dönemi sonunda, 1983 te 1,9 milyon hat olan telefon santral kapasitesi 3,7 milyona çıkarılacak ve böylece muhtemel potansiyele göre telefon bekleyen sayısı 950 000'e inecektir. Eskiye şehir şebekelerinin, ilerki yıllarda talepleri de dikkate alınarak hızla yenileştirme ve geliştirilmeleri sağlanacaktır.

419. İkinci uydu haberleşme yer istasyonu Pan dönemi içinde açılacak ve böylece uluslar ve kıtalararası haberleşme imkânları artırılacaktır.

420. Yurt içi ve yurt dışı posta hizmetlerinin süratle ve emniyetli bir şekilde sağlanabilmesi için büyük merkezlerde posta işleme merkezleri oluşturulacak, mekanizasyona geçmek için gerekli ön şartlar hazırlanacaktır.

421. Köylerin telefonla haberleşme imkânları geliştirilecektir.

b) İLKE VE POLİTİKA

422. Haberleşme hizmetleri, ekonominin ihtiyaçları zamanında, kesintisiz ve güvenli olarak karşılanacak tarzda hızla geliştirilecektir.

TABLO : 79 — HABERLEŞME HİZMET KAPASİTELERİNDEKİ GELİŞMELER

	1978	1983 (Gerçekleşme)	1984 (Tahmin)	1989 (Plan Hedefi)
1. Telefon Santral Kapasitesi (Hat)	1124227	1902702	2166702	3684000
— Otomatik	879960	1571000	1822000	3384000
— Manuel	244267	331702	346702	300000
2. Telefon Abone Sayısı (Adet)	986844	1673227	1911727	3250000
— Otomatik	792609	1394041	1619041	3000000
— Manuel	194235	279186	292686	250000
3. Telefon Bekleyen Sayısı (Adet)	1489686	1825291	1585000	950000
— Otomatik	1287152	1545824	1307000	900000
— Manuel	202534	279467	278000	50000
4. Teleks Santral Kapasitesi (Hat)	4000	8380	14380	30500
5. Teleks Abone Sayısı (Adet)	3936	8048	13748	24100
6. Teleks Bekleyen Abone Sayısı (Adet)	9615	8471	5500	—
7 Şehir içi Telefon Dağıtım Şebekesi (Hat)				
— Prinsipal Şebeke	1741837	3035400	3340400	5678000
— Lokal Şebeke	2449496	4325540	4950540	8415000

3. RADYO - TELEVİZYON**a) HEDEFLER**

423. Plan döneminde daha evvel başlanan radyo ve TV vericileri en kısa zamanda bitirilecek, Yurdun tamamının en az iki radyo istasyonunu dinlemesi sağlanacaktır. TV yayınları çok kanalda net olarak izlenir hale getirilecektir.

424. 5 adet verici ile 1750 Kw gücünde faaliyette bulunan kısa dalga vericilerinin sayısı 9'a ve gücü 3750 Kw'a çıkarılacak, dış yayınların kapsama alanları, yayın kalitesi ve süresi artırılacaktır.

425. Orta ve uzun dalga verici istasyonlarının sayısı 19'a, güçleri 7978 Kw'a çıkarılacaktır. FM radyolarının sayısı 29'dan 60'a, güçleri 1020 Kw'tan 2500. Kw'a çıkarılacak, nüfusun yüzde 98'ine bu yayınları dinleme imkânı sağlanacaktır. 1983 yılında başlanan 2. kanal FM yayınları öncelikle TRT yayınlarının iyi alamayan bölgelerde yoğunlaştırılacak, net dinlenemeyen TRT - 1 veya TRT - 2'nin yayınları bu kanaldan verilecektir.

b) İlkeler ve politikalar

426. (1) Plan dönemi sonunda yurdun her yerinde en az iki radyonun dinlenmesi hedefi gerçekleştirilecektir.

(2) TV yayınları net olarak izlenir hale getirilecek çok kanallı TV yayını için uydu teknolojilerinden yararlanılacaktır.

(3) PTT tarafından yeni kurulacak uydu haberleşme yer indirme istasyonu uluslararası TV program nakline de imkân verecek şekilde gerçekleştirilecektir.

(4) Halen TRT'nin ve diğer kamu kuruluşlarının kendi imkânları ile kurduğu radyo - link hatları PTT'ye devredilecek, bu tesislerin diğer haberleşme ihtiyaçlarında da kullanılması sağlanarak sistemin etkinliği artırılacaktır.

(5) TRT hizmet birimlerinin dağılımının önlenmesine çalışılacaktır.

TABLO .- 80 — RADYO TELEVİZYON ŞEBEKESİ GELİŞİM TABLOSU

	1978	2983 (Gerçekleşme)	1984 (Tahmin)	1989 (Plan Hedefi)
1. Orta ve Uzun Dalga Radyo vericileri (yurt içi)				
a) Verici adedi	14	14	15	19
b) Toplam güç (Kw)	4578	4578	5578	7978
c) Kap. Alan (Km ²)				
TRT-I	653000	653000	653000	776000
TRT-II	472000	472000	705000	776000
d) Kapsanan nüfus				
TRT-I	36403000	36403000	36403000	54300000
TRT-II	27323000	27323000	36000000	54300000
2. K. D. Vericileri				
a) Verici adedi	4	5	6	9
b) Topl. Güç (Kw)	750	1750	2750	3750
3. FM Vericileri				
a) Verici adedi	14	27	29	60
b) Topl. Güç (Kw)	570	960	1020	2500
4. TV Ana Verici				
a) Ana Ver. sayısı	30	34	36	37
b) Yrd. Ver. sayısı	31	165	185	350
c) Kap. Alan (Km ²)	503000	615000	630000	700000
d) Kap. Nüfus	33780000	40800000	41100000	52100000
e) ERP Topl. (Kw)	1708	1935.2	1995.2	2150

4. İNŞAAT SEKTÖRÜ

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

427. (1) Yüksek evsaf ve standarta ekonomik inşaat malzemesi imalatı yönlendirilecektir. Yapı malzemesinde yurt içi imkânlardan daha geniş şekilde istifade edilecektir.

(2) Yapı malzemesi ve inşaat teknolojisi üzerinde araştırmalara daha fazla kaynak ayrılacaktır.

(3) Müteahhitlik ve müşavirlik hizmetleri ile inşaat malzemesinde ihracat imkânları geliştirilecektir.

(4) Kamu inşaat proje ve yatırımlarının gerçekleştirilmesinde özel teknik gücünden en geniş şekilde istifade edilecek; Devletin inşaat faaliyeti daha çok bakım ve işletme sahasına inhisar ettirilecektir, inşaat hizmetlerinin güvenilir müteahhitler eliyle yürütülmesini temin edici düzenlemeler yapılacaktır.

(5) Devlet inşaat ihaleleri tatbikatında gecikmeye ve pahalılığa yol açan engeller kaldırılacak; yatırımcı kuruluşların bu konudaki yetkileri genişletilecektir.

(6) İnşaat yatırımlarının kontrolünde ehil teknik personel istihdamı esas alınacaktır. Bu maksatla teknik eğitim, hizmet içi eğitim, ücret ve sair husularda iyileştirici tedbirler alınacak; hizmet verimliliğini azamiye çıkarmak üzere teknik personel pramidi ıslah edilecektir.

5. TURİZM

a) HEDEFLER

428. Dış turizm gelirlerinde yılda ortalama yüzde 14.2 giderlerinde ise yüzde 18.9 artışla V. Plan dönemi sonunda, 540 milyon dolarlık net döviz geliri sağlanması hedef alınmıştır.

429. Dönem sonunda Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısı yılda yüzde 10.8 artışla 3 milyon kişi, yurt dışına gidecek vatandaş sayısının ise yılda ortalama yüzde 3.5 artışla 2 milyon 500 bin kişi dolayında olacağı tahmin edilmektedir.

430. Belgeli konaklama tesisleri kapasitesinin, inşa halindeki tesislerin yaratacağı ilave 38.000 yatak ile V. plan dönemi sonunda 100.000 yatağa ulaşması beklenmektedir.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

431. (1) Türkiye'nin tabii tarihi, arkeolojik ve kültürel varlığı, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyeli, ekolojik dengeyi koruma, çevreyi temiz ve sağlık tutuma ve güzelleştirme ilkeleri doğrultusunda değerlendirilecektir.

(2) Türkiye, OECD ve OPEC ülkelerinin yanısıra Balkan ve Üçüncü Dünya Ülkeleri ile turistik ilişkilerini geliştirecektir.

(3) Kitle turizmine öncelik verilecek ancak bireysel turizm de ihmal edilmeyecektir. Çalışanların en uygun şartlarda tatil yapmaları ve dinlenmeleri sağlanacaktır.

(4) Turizm hareketleri ile ilgili istatistik verilerin yetersizliği dikkate alınarak, yurda gelen yabancılar ve işçi aileleri ile yurt dışına çıkan vatandaşlar konusunda ayrıntılı ve güncel bilgilerin toplanmasında modern teknik imkânlardan yararlanılacak, iç turizm hareketleriyle ilgili bilgiler de sağlanmaya çalışılacaktır.

(5) Doğal ve kültürel çevre değerlerinin turizm amaçlı kullanımından koruma stratejileri ile turizm geliştirme stratejilerinin entegrasyonu sağlanacaktır. Turizm kaynakları envanteri ile fiziksel planlama çalışmalarında ilgili kamu kuruluşları, bilim kurumları, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör kurumları arasında işbirliği sağlanacaktır.

(6) Turizm Bankasının doğrudan yatırım yapması yerine fonların kredi olarak kullandırılması tercih olunacaktır.

TABLO : 81 — V. PLAN DÖNEMİ TURİZM GELİR - GİDERLERİ YURDA GELEN YABANCI SAYISI, YURT DIŞINA ÇIKAN VATANDAŞ SAYISI VE DENGE

(Cari Dolar Fiyatları)

Yıllar	Yurda Gelen Yabancı Sayısı	Turizm Gelirleri (000 \$)	Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı	Turizm Giderler (000 \$)	Denge (000 \$)	Yurda Gelen Yabancı Başına Döviz Harcaması	Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Başına Döviz Harcaması
1984	1.800.000	452.400	2.100.000	142.400	310.000	251,3	67,8
1985	2.000.000	510.000	2.150.000	166.300	343.700	255,0	77,3
1986	2.200.000	579.200	2.250.000	197.100	382.100	263,3	87,6
1987	2.400.000	661.600	2.350.000	235.000	426.000	275,7	100,0
1988	2.700.000	759.400	2.450.000	281.400	478.000	281,3	114,9
1989	3.000.000	878.000	2.500.000	338.000	540.000	292,7	135,2

TABLO : 82 — AMAÇLARINA GÖRE ÜLKEMİZE GELEN YABANCILAR

Yıllar	Turistler	Günü-birlikçiler	Diğerleri	Toplam
1978	1.167.853	394.114	82.210	1.644.177
1983	1.138.255	405.589	81.255	1.625.099
1984	1.298.250	411.750	90.000	1.800.000
1989	2.163.750	686.250	150.000	3.000.000

TABLO : 83 — AMAÇLARINA GÖRE YURT DIŞINA ÇIKAN VATANDAŞ SAYILARI

Yıllar	Turistler	Hac	Çalışma	Diğer	Toplam
1978	644.412	47.680	645.150	161.103	1.498.345
1983	1.021.892	35.797	685.000	255.473	1.998.162
1984	1.088.000	40.000	700.000	272.000	2.100.000
1989	1.200.000	50.000	950.000	300.000	2.500.000

VII. — KAMU HİZMETLERİ

1. GÜVENLİK HİZMETLERİ

a) HEDEFLER

432. Güvenlik hizmetlerinde başarının temelini etkili bir yönetim, hizmetin gerektirdiği şartlara uygun eğitilmiş personel ile yeterli teknik donatım ve araç oluşturmaktadır. Personelin sayısından ziyade niteliği önemlidir. Bu nedenle güvenlik örgütlerinde ve özellikle Emniyet Genel Müdürlüğünde personelin hizmet öncesi, hizmet içi ve hizmet sırasında eğitim yoluyla hizmete yakınlığının artırılmasına önem verilecektir.

433. Emniyet Genel Müdürlüğünün teknik donatım ve taşıt alımlarında prensip olarak personel ağırlıklı teşkilatlanmanın gereklerine uyulacaktır.

434. Polisin etkili ve kolaylaştırıcı bir hizmet görmesini ve halkın polise daha fazla yardımcı olmasını sağlamak amacıyla eğitim programlarında sosyal ve psikolojik konulara yeterli ölçüde yer verilecek, polisin toplumla geniş kapsamlı ve yakınlaştırıcı bir diyaloga girmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

435. (1) Güvenlik güçleri arasında geniş kapsamlı bir koordinasyonun sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

(2) Emniyet Genel Müdürlüğünün, kısa orta ve uzun vadeli problemlerine en uygun çözümlerin tespiti ve yatırımların planlanmasında alternatiflerin en uygun şekilde değerlendirilmesi amacıyla yönetim, teşkilatlanma, personel, eğitim ve donatım konularını da içine alan geniş kapsamlı bir araştırma yapılacaktır.

(3) Polisin toplumla olumlu diyalogunun daha da artırılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

(4) Emniyet Genel Müdürlüğünün personel ağırlıklı teşkilatlanması için gerekli tedbirler alınacak, ancak teknoloji ögün yürütülecek hizmet alanları da tespit edilecektir.

(5) Emniyet Genel Müdürlüğü hizmetlerinde karakol sistemi ile birlikte uygulanacak alternatif çözümler konusu incelenerek yararlı görülenler uygun bir sistem içinde uygulamaya konulacaktır.

(6) Emniyet Genel Müdürlüğünün teknik donatım, elektronik donatım ve taşıt ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir yatırım planlaması yapılacak, bu planlamada personel ağırlıklı çalışacak birimlerin ihtiyaçları bu ilkeye göre tespit edilecektir.

(7) Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak tesislerin yapımı bir programa bağlanacaktır.

(8) Görevi esnasında suç işleyen polislerin tutuklanma, yargılama ve cezalarının infazında ortaya çıkan sorunları çözmek amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

2. HARİTA - TAPU - KADASTRO

a) HEDEFLER

436. Harita tapu ve kadastro hizmetlerinin amaçlanan düzeyde yürütülmesinde önemli darboğaz olan; makine - teçhizat, taşıt ve yeterli eleman temini için gerekli tedbirler alınacaktır.

437. Özellikle harita ve kadastro yapmakla görevli kamu kuruluşlarında, teknik personel istihdamını ve bunların, hizmetin bilfiil yapıldığı alanlarda çalışmalarını özendirici ekonomik ve sosyal tedbirler alınacaktır.

438. Bu alanda, daha önce başlatılan yasal çalışmaların sonuçlandırılması için gerekli çaba gösterilecektir.

439. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde; 35 bin km², köy kadastro sunun, 375 bin parsel şehir kadastro sunun, 45 bin km² standart topografik haritanın ve 150 bin hektar şehir-kasaba haritasının yapılması amaçlanmaktadır.

b) İLKELER VE POLİTİKALAR

440. (1) Harita, tapu ve kadastro hizmetlerine etkinlik ve açıklık kazandırmak amacıyla, daha önce başlatılan yasal çalışmalar kısa zamanda sonuçlandırılacaktır.

(2) Bu konuda faaliyet gösteren kamu kuruluşları makine - teçhizat, ve eleman ihtiyaçlarının; yeterli düzeyde karşılanmasına özen gösterilecektir.

(3) Harita ve kadastro yapım hizmetleri; Kalkınmada öncelikli illerden başlamak üzere, il düzeyinde projelendirilerek sürdürülecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL HEDEF VE POLİTİKALAR

- I — NÜFUS
- II — İSTİHDAM
- III — ÇALIŞMA HAYATI
- IV — YURT DIŞI İŞÇİ SORUNLARI
- V — İNSANGÜCÜ
- VI — EĞİTİM
- VII — MİLLÎ KÜLTÜR
- VIII — GENÇLİK
- IX — BEDEN EĞİTİM VE SPOR
- X — SAĞLIK
- XI — SOSYAL GÜVENLİK
- XII — SOSYAL HİZMETLER, YARDIMLAR VE SOSYAL REFAH
- XIII — ESNAF - SANATKAR VE KÜÇÜK SANAYİCİ
- XIV — KÖYE GÖTÜRÜLEN HİZMETLER
- XV — 1. BİLİM - ARAŞTIRMA TEKNOLOJİ
- XV — 2. BİLGİ İŞLEME
- XV — 3. ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ VE TEKNİK YARDIM
- XVI — 1. BÖLGE PLANLAMASI
- XVI — 2. KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER
- XVI — 3. YERLEŞME ŞEHİRLEŞME
- XVI — 4. KONUT
- XVI — 5. MAHALLİ İDARELER
- XVI — 6. İÇMESUYU - KANALİZASYON
- XVII — ÇEVRE SORUNLARI

I. — NÜFUS

a) İLKE VE POLİTİKALAR

441. Sosyal ve ekonomik alandaki değişmeler ile nüfus artışı ve nüfusun hareketliliği, birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen unsurlardır. Refah artışına paralel olarak nüfus artış hızı düşmektedir. Beşinci Planda da bu düşme eğiliminin devam etmesi beklenmektedir.

442. Kalkınmanın en önemli unsuru beşeri kaynağımızdır. Nüfusun niteliklerinin ve özelliklerinin geliştirilmesi temel ilkedir.

443. Nüfusun sağlık, eğitim, barınma ve beslenme imkânları artırılacak; sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve özellikle göç veren ve doğurganlığın yüksek olduğu illerde yaşayan nüfusun bu hizmetlerden faydalanması sağlanacaktır.

444. Nüfusun yapıcı, yaratıcı, müteşebbis, sorumluluk duygusuna sahip ve ekip çalışmasına yatkın olma nitelikleri geliştirilecektir.

445. Ferdin topluma kazandırılmasında birinci derecede önemli olan ailenin, maddi ve manevi bakımdan sağlıklı bir kurum olarak korunması eğitilmesi ve geliştirilmesi yönünde tedbirler alınacaktır.

446 Özellikle aile ve ana - çocuk sağlığının korunması amacıyla aile planlaması diğer sağlık hizmetleri ile bütünleştirilecek, bu alanda eğitim ve uygulama için gerekli tedbirler alınacak ve yeterli teşkilatlanmaya gidilecektir.

447. Bebek ölüm hızının azaltılması, çocukların sağlık ve sosyal durumlarının iyileştirilmesi için doğum öncesi safhadan başlamak üzere ilgili kamu kuruluşları ve özel kuruluşların desteğiyle yeni teknolojik gelişmelere uygun ana - çocuk sağlığı hizmetlerinin temel sağlık hizmetleriyle birlikte götürülmesine önem verilecektir.

448. Orta büyüklükteki şehirlerin kendi kendilerine yeterli hale getirilmesi suretiyle, nüfusun büyük şehirlere göçünün azaltılması ve dengeli dağılımı, yatırımların göçü yönlendirici etkisinden faydalanarak sağlanacaktır.

449. Sosyal ve ekonomik alanlardaki ihtiyaçların tespitinde ve sorunların çözümünde daha etkili kararların alınabilmesi bakımından ülkemizin insan potansiyelinin gelecek yıllarda hangi boyutlara ulaşacağını önceden tahmini büyük önem arz-etmektedir.

450. Nüfus tahminleri, 1980 Genel Nüfus Sayımı %1 örnekleme sonuçları esas alınmak suretiyle yapılmıştır. Yurt dışına göç, daha pek çok göç alan ülkelerin kararlarına ve Dünya konjonktürüne göre yönlendiği için tahminlerde dikkate alınamamıştır. Dolayısıyla tahminler gelecekte yurt dışına vaki olacak göçleri ihtiva etmemektedir.

451. 1995-2000 döneminde doğurganlık hızının Batı bölgesinin halen sahip olduğu 2,89 değerine düşeceği, bebek ölüm hızlarının geçmiş dönemlerde görülen oranlarda azalacağı, yetişkin ölüm hızlarında ise iyileşmenin azalan bir hızla devam edeceği varsayımlarına göre yapılan nüfus tahminleri Beşinci Plan çalışmalarında esas alınmıştır.

452. Beşinci Plan dönemi başında doğal nüfus artış hızının binde 21,6, kaba doğum hızının binde 30,6, kaba ölüm hızının ise binde 9,0 olacağı tahmin edilmektedir. Bu hızların Plan dönemi sonunda sırasıyla binde 21,2, 29,1 ve 7,9'a düşmesi beklenmektedir.

TABLO : 84 — DEMOGRAFİK HIZLAR

		1980 – 1985	1985 - 1990
Doğal nüfus artış hızı	(Binde)	21,6	21,2
Kaba doğum hızı	(Binde)	30,6	29,1
Kaba ölüm hızı	(Binde)	9,0	7,9
Bebek ölüm hızı	(Binde)	83,2	65,3
Doğuştaki hayat ümidi	(Yıl)		
Toplam doğurganlık oranı	(Toplam)	63,0	65,3
	Erkek	60,6	62,8
	Kadın	65,5	67,8
		3,97	3,61

Kaynak : DPT

453. Demografik hızların yukarıda tabloda belirtilen değerlerde seyretmesi halinde, 1984 yılında 48.825 bin olacağı hesaplanan toplam nüfusun, 1989 yılında 54.327 bin ulaşacağı tahmin edilmektedir.

454. Beşinci Plan döneminde kaba ölüm hızının binde 9,0 dan binde 7,9'a indirilmesi ve özellikle bebek ölüm hızının da binde 83 den binde 65 dolaylarına düşürülmesi halinde, doğuştaki hayat ümidi süresinde artışlar olabilecek ve Beşinci Plan dönemi başında erkekler için 60,6, kadınlar için 65,5 yıl olan doğuştaki ortalama hayat ümidi süresi, dönem sonunda yaklaşık iki yıl artarak sırasıyla 62,8 ve 67,8 yıla yükselecektir.

455. Doğurganlığın düşmesinin bir sonucu olarak, 0 - 14 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payında azalmalar gelecekte de devam edecektir. 1984 yılında bu nüfus grubunun payı yüzde 37,1 iken, Beşinci Plan dönemi sonunda yüzde 35,5'e inecektir.

456. İlk ve Ortaöğretim çağı nüfusunun 7 - 11, 12 -17 yaş grupları payları Beşinci Plan döneminde de azalmaya devam edecektir. Ancak, yüksekokul çağı nüfus grubu (18 - 21 yaş grubu) payının, planlı dönem başlarındaki yüksek doğurganlığın etkisinin bir sonucu olarak Beşinci Plan dönemi ortalarına kadar artacağı, daha sonraki yıllarda azalmaya başlayacağı tahmin edilmektedir.

457. Toplam nüfus içindeki payı 1970'li yılların başında artmaya başlayan 15-64 yaş grubunun gelecek yıllarda da bu eğilimi sürdüreceği, Beşinci Plan dönemi başında nüfusun yüzde 58,8'inin 15 - 64 yaş grubunda bulunacağı, plan dönemi sonunda ise bu nüfus grubunun payının yüzde 60,4'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

TABLO : 85 — NÜFUSUN OKUL ÇAĞI, ÜÇ ANA - YAŞ GRUBUNA DAĞILIMI VE BAĞIMLILIK ORANLARI TAHMİNLERİ

(Sayım Tarihi İtibariyle Nüfus/Milyon Kişi)

Yaş Grupları	1 9 7 8		1 9 8 3		1978-83 Ortalama Yıllık Artış Hızı %	1 9 8 4		1 9 8 9		1984-89 Ortalama Yıllık Artış Hızı (%)
	Nüfus	%	Nüfus	%		Nüfus	%	Nüfus	%	
Çağ Nüfus Grubu										
0-6	8.2	19,1	8.8	18,4	1,4	8.9	18,2	9.7	17,9	1,7
7-11	5.6	13,1	5.7	11,9	0,4	5.8	11,9	6.1	11,2	1,0
12 – 14	3.1	7,2	3.4	7,1	1,9	3.4	7,0	3.5	6,5	0,6
15 – 17	2.9	6,8	3.2	6,7	2,0	3.3	6,8	3.4	6,3	0,6
18 – 21	3.5	8,2	3.9	8,4	2,7	4.1	8,4	4.4	8,1	1,4
Üç-Ana Yaş Grubu										
0 – 14	17.0	39,6	17.9	37,4	1,0	18.1	37,1	19.3	35,5	1,3
15 – 64	23.9	55,7	27.8	58,2	3,0	28.7	58,8	32.8	60,4	2,7
65 +	2.0	4,7	2.1	4,4	1,0	2.0	4,1	2.2	4,1	1,9
Toplam	42.9	100,0	47,8	100,0	2,2	48.8	100,0	54.3	100,0	2,1
Bağımlılık Oranı										
(Binde)		795		719			700			655

Kaynak : D.İ.E. Genel Nüfus Sayımlarından faydalanılarak tahmin edilmiştir. Not: Yaşı bilinmeyen nüfus yaş gruplarına dağıtılmıştır.

458. Beşinci Plan döneminde yaşlı nüfusun payında önemli bir değişikliğin olmayacağı, toplam nüfusun yüzde 4 ünden biraz fazlasının bu yaş grubunu teşkil edeceği tahmin edilmektedir.

459. Toplam nüfus içinde 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaş gruplarının paylarının azalması, buna karşılık 15 - 64 yaş grubunun payının artması çalışma çağındaki nüfusun istihdam edilebildiği takdirde yükünü azaltacak, 1980 yılında bin kişi kendisi dışında 762 kişiye bakmak durumunda iken, 1984 yılında 700 ve 1989 yılında 655 kişiye bakmak durumunda olacaktır.

460. Bu durumda, eğitim çağındaki nüfusun talep ettiği hizmetlerin artma hızı düşerken, kalitenin yükseltilmesi imkânları artacak ve kalkınma seviyesinin talebini karşılamak üzere nüfusun şimdiden hızla hazırlanması gerekecektir. Ancak, V. Plan döneminden itibaren Türkiye'nin üzerine eğilmesi gereken konu, 15-64 yaş grubuna daha fazla sayıda istihdam yeri açılması ve yaygın eğitim, hizmet - öncesi eğitim, hizmet - içi eğitim yolları ile bu kesimin işe yerleşmesinin sağlanmasıdır.

II. — İSTİHDAM

A) HEDEFLER

461. Planda öngörülen kalkınma hızının gerçekleşmesi ve buna ilave olarak uygulanacak ekonomik ve sosyal politika tedbirleri sonucunda, Plan döneminde mevcut işgücü fazlasının mutlak sayı olarak bugünkü düzeyini aşmaması ve işsizlik oranının gerilemesi mümkün olacaktır.

462. V. Beş Yıllık Plan ile getirilen çeşitli politikalar sonucunda;

— Ekonominin dışa açılmasıyla, ülkenin kaynak dağılımına uygun düşen iş kollarının gelişmesi,

— Gerçekçi faktör fiyat politikası ile daha emek yoğun teknolojilerin kullanımına yönelinmesi,

— Kapasite kullanımının yükselmesi,

— İş barışının sürdürülmesi,

— Okul içi ve yaygın eğitim programlarının fonksiyonel hale getirilmesi ve işe dönük ve hizmet içi eğitimin teşvik edilmesi yoluyla vasıfsız işgücünün vasıf kazanarak istihdamının kolaylaştırılması,

— Yabancı Sermaye akışının hızlandırılması ve serbest bölgelerin geliştirilmesi yoluyla istihdam imkânlarının artırılması,

— Konut yapımı ve özellikle işsizliğin yoğun olduğu bölgelerde kamu altyapı ve bayındırlık projeleri uygulamalarıyla bölgesel işsizliğin massedilmesi,

— Mahalli teşebbüs potansiyelini değerlendiren, istihdam ve üretime olumlu etkisi bulunan sanatkâr ve küçük seviyedeki sanayiinin büyümesi ve yaygınlaşması sağlanacaktır.

463. Türkiye'de emek piyasasında V. Plan Döneminde öngörülen hedefler ve istihdamın sektörel dağılımı ise Tablo 86 ve 87'de verilmektedir. Bu tahminlere göre 1984 yılında yaklaşık 18.0 milyon olan toplam işgücü arzı 1989 yılında 19.5 milyon kişiye ulaşacaktır.

464. 1984 yılında 15.7 milyon olan toplam sivil işgücü talebi V. Plan Dönemi sonunda 17.2 milyon kişiye ulaşacak yüzde 12.8 olan tarım dışı işgücü fazlası oranı ise % 11.7'ye düşecektir. Bu oranın % 5.5'ini açık işsizler, geriye kalanını ise iş aramayan potansiyel işgücünün teşkil etmesi beklenmektedir.

TABLO : 86 — TÜRKİYE'DE EMEK PİYASASINDA GELİŞMELER
(1979 - 1983) (1984 - 1989)

	1979	1983	1984	1989
I — İşgücüne katılma oranı %	64.15	60.78	60.03	56.92
II — Toplam sivil işgücü arzı	16.827.0	17.773.0	18.016.0	19.457.0
III — Toplam sivil işgücü talebi	15.238.6	15.577.0	15.706.0	17.174.0
IV — Tarım dışı işgücü fazlası	1.588.4	2.196.0	2.310.0	2.283.0
V — Tarım dışı işgücü fazlası oranı %	9.44	12.40	12.81	11.73
VI — Tarımdaki işgücü fazlası	700.0	665.0	665.0	414.0
VII — Toplam işgücü fazlası	2.288.4	2.861.0	2.975.0	2.697.0
VIII — Toplam işgücü fazlası oranı %	13.6	16.1	16.5	13.9
IX — 15 + yaş çalışan başına bağımlı her yaştan nüfus (Kişi)	1.87	2.07	2.13	21.8

Kaynak,: DPT.

TABLO : 87 — TÜRKİYE'DE SEKTÖREL İSTİHDAM (1979 -1989)

(K + E) (Milyon Kişi)

Sektörler	1979	%	1983	%	1984	%	1989	%
Tarım	9.5	62.5	9.4	60.3	9.4	59.9	9.4	54.7
Sanayi	1.8	11.8	1.9	12.2	2.0	12.7	2.4	13.9
Tüm hizmetler (inşaat dahil + Bm)	3.9	25.7	4.3	27.6	4.3	27.4	5.4	31.4
TOPLAM	12.2	100.0	15.6	100.0	15.7	100.0	17.2	100.0

Kaynak : DPT

Not: Nüfus, işgücü arz ve talebi tahminleri en son veriler ışığında ve 1923 - 2000 döneminin bütününe kapsayacak, şekilde yapılmış olup, V. B. Y. K. P.'dan itibaren ileriye ve geriye doğru bu yeni dizi esas alınmıştır.

**TABLO : 88 — SEKTÖREL GELİR DAĞILIMI GELİŞMELERİ, (1962 - 89)
(GÖRELİ SEKTÖREL VA/L DEĞERLERİ)**

işçi başına nisbî katma değerler

Türkiye Ortalaması: 1,00

Sektör	1962	1967	1972	1977	1983	1984	1989
Tarım	0,54	0,47	0,44	0,46	0,33	0,33	0,31
Sanayi	2,06	2,11	1,92	1,74	2,44	2,43!	2,31
İnşaat +Hizmetler	2,83	2,60	2,36	2,02	1,85	1,82	1,62
TOPLAM	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Kaynak : DPT

**TABLO : 89 — KATMA DEĞER, İŞGÜCÜ PRODÜKTİVİTESİ VE İSTİHDAM
ARTIŞ HIZLARI (%) GELİŞMELERİ, (1962 - 84) (1984 - 1989)**

SEKTÖRLER	İçe dönük büyüme dönemi 1962- 77 ortalaması (1)	Ekonomik kriz ve istikrar programı 1977-1983 (2)	Baz Yılı 1984 (3)	V. BYP Dönemi 1984-80 (4)
TARIM				
VA : Katma Değer	3.20	2.76	2.82	3.556
VA/L : İşçi Başına K.D.	3.94 (3.19)	2.93 (2.8)	3.14 3.556	
L: İstihdam	—0.12	—0.2	—0.32	0
SANAYÎ				
VA :	9.79	2.32	6.28	7.55
VA/L:	5.9	1.12	3.46	3.33
L :	3.68	1.19	2.72	4.08
(Elas) (*)	(0.38)	(0.513)	(0.43)	(0.54)
HİZMETLER				
VA:	7.99	3.93	4.63	6.45
VA/L:	2.90	1.66	2.03	1.98
L :	4.95	2.23	2.55	4.38
(Elas) (*)	(0.62)	(0.57)	(0.55)	(0.68)
TOPLAM				
VA :	7.15	3.2	4.77	6.26
VA/L :	5.83 (5.64)	2.59 (2.45)	3.90	4.37
L:	1.21 (1.41)	0.60	0.83	1.80
(Elas) (*)	(0.17)	(0.19)	(0.17)	(0.29)

(*) *Mali gelir artışının istihdam elastikiyeti (%)*

TABLO : 90 — TÜRKİYE'NİN EMEK PİYASASI DENGESİ (1970 -1989)
(Erkek + Kadın)

	(Ekim ayında durum) (15 + Yaş) (Bin kişi)					5 Yıllık Mutfak Farklar 1984 - 1989
	1970	1975	1980	1984	1989	
1. İşgücüne katılma oranı İKO (%)	71,76	68,46	63,10	60,03	56,92	3,11
2. Sivil işgücü arzı	14375	15916	17063	18016	19457	1441
3. Sivil işgücü talebi	13682	14696	15231	15706	17174	1468
4. Tarım dışı işgücü fazlası	692	1220	1832	2310	2283	— 27
5. Tarım dışı işgücü fazlası oranı (%)	4,8	7,7	10,7	12,8	11,7	—1,1
6. Tarımda gizli işsizler	1100	900	700	665	414	— 251
7. Toplam işgücü fazlası	1792	2120	2532	2975	2697	— 278
8. Toplam işgücü fazlası oranı (%)	12,5	13,3	14,8	16,5	13,9	—2,6
9. 15 + yaş çalışan başına						
bağımlı nüfus	1,60	1,72	1,94	2,12	2,18	+ 0.06
Sivil işgücü } Erkek	8911	10421	11363	12313	13753	1440
Arzı } Kadın	5464	5495	5700	5703	5704	1

Kaynak : DPT

b) İLKE VE POLİTİKALAR

465. İstihdam politikasının sanayileşmeye ve sektör politikalarına entegre edilmesi gereklidir. Bu sebeple, sektör ve alt sektörlerin teknoloji seçimleri, teşvik politikaları, yatırımların yurt sathında dağılımları, sektörel üretim hedefleri ile mal ve hizmet bazında faktör tercihleri, iç ve dış piyasa şartları, ekonominin genel dengeleri içinde istihdama etkileri açısından dikkate alınacak; böylece ekonomik ve sosyal politikalarda istihdam artırma amacı öncelikle değerlendirilecektir.

466. İstihdam artışı, yatırım hacminin, yatırımların verimliliğinin, üretim sektörünün ve üretim tekniğinin fonksiyonu olarak belirlenecektir. Emek ile sermaye faktörlerinin kullanım oranı, ülkenin kaynak dağılımına uygun bir yönde geliştirilecektir. Ayrıca, emek yoğunluğu daha yüksek olan (Tarıma dayalı sanayi gibi) iktisadi faaliyet dallarının, sahip oldukları potansiyelden azamî ölçüde yararlanılacaktır.

467. Halen kullanılmakta olan kaynakların işsizliğin azaltılmasında daha rasyonel yollarla değerlendirilmesi için araştırma ve geliştirme faaliyetlerine hız verilecek, işgücü arz ve talep piyasalarında istihdamı artırıcı yeni düzenlemelere gidilecektir.

468. İşçi başına yatırım açısından ele alındığında, bazı alt sektörlerde daha çok istihdam açıldığı görülmektedir. Nitekim, ilkokul mezunu işsizleri % 70 ile en yüksek oranda kullanan alt sektörler, ağaç işleme, mobilya, giyim, elektrik makineleri, taşıt araçları imalatı ve bakımı ait sektörlerinde ortalama sermaye yatırımı 1983 yılı fiyatları ile 0,9 milyon TL'dir. Buna karşılık, petrol arama, enerji üretimi

alt sektörlerde ise ilkokul mezunu işgücü kullanım oranı % 20'nin altında olup, sermaye yatırımı ise milyonlarca lira olmaktadır. Bu durumda, iç ve dış talep, enerji, dış döviz gereği gibi kısıtlamalar çerçevesinde aynı toplam milli gelir artışı ile daha çok istihdam sağlayacak yatırımlara öncelik verilecektir.

469. İşgücü talebi yönünden, Kalkınma Planının genel hedefleri çerçevesinde olmak kaydıyla, 1 milyon TL. katma değer elde edilirken daha çok istihdam yeri sağlayan alt sektörler öncelik tanınması önem kazanmaktadır. Mesela, gıda imalatında 13,9 hayvancılık ve ormancılıkta, 4.9, dokuma ve çirçirlemede 3.8, ayakkabı imalatında 3.7, deri imalatında 3.1, giyimde 3 otel ve lokantacılıkta 2.9, bina inşaatında 2.4, ağaç ve mobilyada 2.1 kişinin istihdamını 1983 fiyatlarıyla, 1 milyon TL. lık bir katma değer artışı ile sağlamak mümkündür.

470. 15 - 19 yaş grubunda bulunan her 100 gençten Türkiye ortalaması olarak, 10.5'i açık işsiz durumunda bulunmaktadır. Ancak il ve ilçe merkezleri olarak ele alındığında aynı yaş grubunda toplam işgücü fazlası oranı ise % 28.5'e ulaşmakta, yalnızca kadınlarda bu oran % 39,3 olmaktadır. Bu durum işsizler içinde genç işsizlerin önemini ortaya koymaktadır. Plan döneminde yıllık programlarla genç işsizlere yönelik istihdam artırıcı projeler hazırlanarak yürürlüğe konulacaktır.

471. Belli alt sektörler, belli nitelikteki işgücünü kullanmaktadır. 15 - 19, 20 -24 yaş grubu ve ilkokul, ortaokul, lise mezunu ve benzeri eğitim grubundaki işgücüne talep yaratan alt sektörler tespit edilmiş bulunmaktadır. Mesela; giyim, mobilya, basım, madeni eşya, elektrik makineleri ve taşıt araçları imalatı sektörleri % 25 - 35 kadar 15 - 19 yaş grubu işgücünü istihdam etmektedir. Buna karşılık petrol madenciliği, enerji üretimi, toptan ticaret, bankacılık gibi alt sektörler, 15 - 19 yaş gençleri sadece % 1 - 5 oranında istihdam etmektedir.

472. V. Beş Yıllık Plan döneminden itibaren, işgücü yoğunluğu yüksek sektörler ağırlık verilmesi ve en çok göç veren vilayetlere, bu sektör yatırımlarının götürülmesi esası uygulamaya konulacaktır.

473. Kırsal gelirin yükseltilmesi ve kırsal alt yapının geliştirilmesi amacıyla işsizlik açısından özellik gösteren bölgelerde mevsimlik işsizlere ek iş sağlamak üzere projeler ilave bir tedbir olarak uygulanacaktır.

474. GSMH'nın binde 2 ilâ 6.5'u kadar bir kaynak kullanarak önemli bir miktar işsize ek gelir ve istihdam sağlanması ve bu arada Türkiye'nin altyapı açığının kapatılmasına katkıda bulunulması mümkün olacaktır.

475. Özel projelerle, ekonomik açıdan verimliliği devletçe onaylanan, gerçek kaynaklarla finanse edilip enflasyona meydan vermeyen, kır ve kentteki mahallî işsiz ve boşta gezenlerle, öncelikle sosyal açıdan zaruret içindeki işsizlere hitap eden asgari ücret mukabili, mevsimlik olarak, geçici statüde istihdam imkânı sağlayacak nitelikte, özel amaçlı kamu projelerini uygulamaya konması sağlanacaktır.

476. Türkiye'nin bir yandan yurt içinde işsizlikle mücadele ederken, diğer taraftan da yurt dışı istihdam imkânlarını değerlendirmeye devam etmesi zaruridir.

477. Tarımda kırsal hane halkına, ilave tedbirlerle tarım - dışı ek gelir temini gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle tarıma dayalı sanayi, el sanatları, küçük sanayi ve hizmetler, ve yukarıda değinilen özel projeler çerçevesinde, kırsal alana tanm dışı gelir sağlanacaktır.

478. İmalat Sanayiindeki halihazır kullanım seviyesinin yükseltilmesi, bu amaçla ilâve vardiya sayısının artırılması teşvik edilecektir. Böylece kapasite kullanım oranı yükselterek imalat sanayiindeki istihdam artışı sağlanacaktır. Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde istihdamın en az yüzde 15, üretimin ise yüzde 25 kadar artırılması hedef alınmıştır.

479. Özellikle genç işsizliği azaltmak amacıyla, gençlere istihdam sağlayan işverenlerin vergi ve diğer yollarla teşvik edilmesi, gençlerin istihdam edilebilir hale getirilmesini mümkün kılacak nitelikte beceri eğitimiyle donatılmasına yardımcı olan işverenlere vergi iadesi uygulaması başlatılacaktır.

480. Ortaöğretimden başlanarak okula devam eden ve gençlere mesleğe yöneltme hizmetleri verilmesi sağlanacaktır.

481. İnşaat - konut sektöründe, orta büyüklükte şehir merkezlerine yönelin-mesi, emek faktörünün daha fazla kullanılmasını sağlayacaktır.

482. Teşebbüs gücünün geliştirilmesi ve kullanılması teşvik edilecektir. Kendi işini kuracaklara yardım hizmetleri geliştirilecektir.

485. Orta ve alt seviyeli meslekî ve teknik insangücünün yerinde istihdamı ağırlık taşıyacaktır. Bu seviye insangücünün çalışma hayatında görev, yetki, unvan, sorumluluk, ücret kademeleri ve kıstasları gibi sorunları çözülecek, hizmet - içi eğitimin ilerlemelerine temel teşkil etmesi esas alınacaktır.

III. — ÇALIŞMA HAYATI

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

484. IV. Beş Yıllık Plan döneminde yavaşlamakla beraber, dönem boyunca artış eğilimi içinde olan toplam çalışanlar içindeki ücretliler oranının, V. Plan döneminde de bu eğilimini muhafaza edeceği, ekonomik yapıda sağlanacak düzeltilmeler ve istihdam kapasitesini geliştirmeye yönelik tedbirler çerçevesinde, daha yüksek bir artış trendi takip edeceği tahmin edilmektedir.

485. Toplam çalışanlar içindeki ücretliler oranının ulaştığı nokta, çalışma hayatının âdil ve istikrarlı bir ortam içinde yürütülmesi gereğine bugüne kadar verilen önemi artırmaktadır. Toplumun sosyal ve ekonomik gelişmesinin teminatı olan istikrarlı çalışma hayatı, tarafların karşılıklı hak ve çıkarlarının dengelenebileceği bir toplu sözleşme düzeni ile desteklenmiş; birden çok sendikaya Üyeliğe ve işyeri sendikacılığına son verilerek, işkolu sendikacılığı sistemi getirilmiştir. Bu yapı içinde, V. Plan Döneminde aşağıdaki politikalar takip edilecektir.

486. Yeni mevzuat çerçevesinde halen 1 300 000 civarında işçiyi kapsayan sendikaların, işkolları itibarıyla bütün işçileri kavrayacak şekilde yaygınlaştırılması desteklenecektir.

487. Sendikaların, işçilerin ekonomik ve sosyal meseleleri ile daha yakından ilgilenmeleri temin edilecek, bu maksatla işkolu seviyesinde güçlü sendikacılığın gelişmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

488. Toplu pazarlık düzeninin, yeni mevzuatta yer alan gecikmelere yol açılmaksızın işletilmesine özen gösterilecektir.

489. Ücretlerde adaletin sağlanması yanında, işgücünün verimliliğinin ve niteliğinin geliştirilmesi ve üretimi geliştirici rekabet şartlarının yaratılması açısından da, iş değerlendirmesine önem verilecek ve üretimin arttığı ölçüde çalışanların primlendirilmeleri esas olacaktır.

490. Toplu iş sözleşmelerinde yer alan ücret sistemlerinin, verimlilik, iş ve liyakat değerlendirmesi teknikleri üzerine kurulmasının temini için gerekli tedbirler alınacak, bu maksatla «Eşit işe eşit ücret» ilkesi, verimlilik ve liyakat değerlendirmelerini de kapsayan «eşit üretken emeğe eşit ücret» ilkesi ile birlikte uygulanacaktır.

491. Sektörel ve genel verimlilik ile, başta emek verimliliği olmak üzere, kısmi faktör verimliliğindeki gelişmelerin sıhhatli bir şekilde takip edilememesi, ücretlerin verimlilik ilkeleri çerçevesinde tesbitine yönelik çalışmaları sınırlandırmaktadır. Bu konuda karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi maksadıyla, verimlilikle ilgili çalışmaları yürütmekle sorumlu olan «Millî Üretkenlik Merkezi» söz konusu çalışmaları daha fonksiyonel bir şekilde yürütmeye ve neticelerini politika geliştiren kuruluşların istifadesine sunmaya imkân verecek bir düzenlemeye tabi tutulacaktır.

492. Kamu kesiminde işçi işveren ilişkilerini ahenkli ve düzenli bir şekilde yürütmek üzere, «Kamu Kesimi İşveren Sendikaları» kurulacaktır.

493. Ücret ve gelirler politikası, âdil bir gelir dağılımının sağlanması yanında, istihdam imkânlarının geliştirilmesinde de, araç olarak kullanılacaktır.

494. Çalışanların reel ücretlerinin gerilememesi esastır. Reel ücret seviyesinin korunması ve geliştirilmesi hususunda son yıllarda ücretleri aşınmış bulunan kesimlere öncelik verilecektir.

495. Emeğin verimliliği ve seyyaliyetinin artırılması için işbaşında eğitime ve teknik eğitime önem verilecek, her derecede meslekî ve teknik eğitimin ülke ihtiyaçlarına cevap verir bir nitelikte olmasına özen gösterilerek, bu konuda Devlet desteği yanında, özel sektörün de katkıda bulunmasını temin, maksadıyla gerekli düzenlemelere gidilecektir.

496. İşyeri yöneticileri tarafından; çalışanların meslekî ve teknik eğitimleri yanında, toplum yapımıza da uygun düşen, karşılıklı sevgi ve saygının, işyerine mensubiyet şuurunun, Devlet ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne ve hukuk devleti ilkelerine olan inancın pekiştirilmesi maksadı ile, millî ve manevî değerlere yer veren ve sosyal faaliyetlerle de desteklenen bir hizmet içi eğitim politikası çerçevesinde, «işyerinde toplu eğitim» uygulamasına yönelik tedbirler alınacaktır.

497. Kıdem Tazminatı Fonunun kurlusuna ilişkin çalışmalar, kazanılmış haklar ve ülke gerçekleri de göz önünde bulundurularak sonuçlandırılacaktır.

498. İşçi - memur ayırımının çözümüne yönelik hukukî düzenlemeler yanında, memur ve işçi ücretleri arasında bir denge kurulmasına da önem verilecektir.

499. Son 10 yıldır hızlı bir düşme eğilimi içinde olan ve halen % 6,2 civarında seyreden iş kazalarının, endüstrileşmiş ülkelerde olduğu gibi % 3-4 seviyesine inmesi için öngörülen tedbirlerin uygulanması sıkı bir denetime tabi tutulacaktır.

500. Çalışma hayatı ile ilgili istatistiklerin ihtiyaçlara cevap verecek bir biçimde derlenmesi ve kuruluşlar arası kopukluğun giderilmesi için, D. İ. E. koordinatörlüğünde başlatılan çalışmalar sonuçlandırılacaktır.

IV. — YURT DIŞ İŞÇİ SORUNLARI

501. Yurt dışındaki işçilerin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümü, sosyal güvenlik hakları dahil her çeşit hak ve menfaatlerinin korunması, milli bağlarının ve kültür değerlerinin muhafazası ve geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

502. Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi süresince yurt dışına gönderilecek işçilerin, dönen aktif işçilerin sayısından fazla olması, yurt içi istihdam sorununun hafifletilmesi bakımından gereklidir.

503. Bu istihdam esas itibariyle Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine gidecek işçilerle sağlanacaktır.

504. Yurt dışından dönen ikinci neslin topluma intibakını sağlayacak ve eğitim sistemine girişlerde zorlukları giderecek tedbirler alınacaktır.

505. Yurt dışında çalışan işçilerin sosyal güvenlik haklarının sağlanması ve günün şartlarına uygun olarak değiştirilmesi için yapılan teşebbüslerin olumlu şekilde sonuçlandırılması esastır.

V. — İNSANGÜCÜ

A) HEDEFLER

506. Türkiye'nin önümüzdeki Beş Yıllık Plan dönemindeki kalkınmasını yönlendirecek sayısal hedefler bir makro model çerçevesinde çözümlenmektedir. Bu iktisadî hedeflerin gerçekleştirilmesi sırasında açılacak yeni istihdam, makro modele göre ortaya çıkmaktadır, insangücü planlaması; ek olarak istihdam edileceklerin gerekli üretimi yapabilmek için meslekî seviye ve vasıflarını belirleyen bir çözümlemedir. Makro model ve istihdamın dağılımı ile tutarlıdır. Mevcut insangücü yetersizlikleri, fazlalıkları ve önümüzdeki Beş Yıllık Plan dönemindeki insangücü ihtiyacını belirler. Ayrıca toplumun diğer önemli hizmet dalları (eğitim, sağlık) için hedefler belirler. Eğitim modeli ise insangücü hedeflerini karşılamak üzere şekillenmiş; buna göre hedefler verilmiş, ayrıca toplumun ve eğitimin genel amaçlarına cevap verecek marjlar konulmuştur.

507. Eğitim kurumlarının kapasitesi, genel olarak, ekonomik ve sosyal gelişme hedeflerine göre hesaplanan insangücü ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli bulunmaktadır. Ancak eczacılar dışındaki sağlık personeli; elektrik, elektronik, bilgisayar mühendis ve teknisyenleri ile öğretmen ve öğretim üyesi sayılarında yetersizlikler görülmektedir. Ayrıca, meslekî - teknik öğretimin, teknisyen ve vasıflı işçi ihtiyacını karşılayacak şekilde yeniden - düzenlenmesi gerekmektedir.

508. Yükseköğrenimli insangücü arz tahminleri yükseköğrenim kurumlarının bugünkü kapasiteleri dikkate alınarak yapılmıştır (Tablo 91). Mevcut kapasitelerin ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalacağı meslek dallarıyla ilgili arz ve ihtiyaç tahminleri Tablo 92 ve 93'te gösterilmektedir.

509. Öğretmen ihtiyaçları, öngörülen okullaşma oranları ve öğrenci - öğretmen oranlarına göre tahmin edilmiştir.

510. Teknisyen ve vasıflı işçiler ile ilgili hedefler, endüstri meslek liselerinin teknisyen yetiştiren liselere ve yaygın eğitim kurumlarına dönüştürüleceği varsayımı ile belirlenmiştir. (Tablo 94, 95)

TABLO : 91 — YÜKSEK ÖĞRENİMLİ İNSANGÜCÜ ARZI (1)
(Bin kişi)

Öğrenim Dalı	1984	1989
Mimarlık, Şehir Planlama	15.6	18.7
Mühendislik	117.5	159.8
İnşaat Müh.	29.5	32.5
Makine, Endüstri Müh.	26.6	38.3
Elektrik, Elektronik, Bilgisayar Müh.	13.7	20.8
Kimya Müh.	13.1	17.0
Maden Müh.	3.4	5.0
Metalürji Müh	1.4	2.6
Jeoloji Müh.	3.4	7.4
Jeodezi Müh.	2.7	4.0
Ziraat Müh.	12.8	20.8
Orman Müh.	4.5	5.5
Diğer Müh.	3.0	5.9
Veterinerlik	3.8	5.8
Tıp	33.6	43.9
Diş Hekimliği	7.8	10.2
Eczacılık	12.9	14.7
Hukuk	27.3	34.9
Tabii Bilimler, Matematik	33.1	48.2
Beşeri Bilimler	38.3	55.4
Sosyal Bilimler	152.2	261.0
Güzel Sanatlar	7.8	9.9
İlkokul öğretmenliği (2)	226.0	230.0
Ortaokul. Lise öğretmenliği	150.0	169.0

(1) 1983 yılı kontenjanlarının değişmeyeceği varsayımı ile hesaplanmıştır.

(2) Öğretmen okulu mezunları dahil.

Kaynak : DPT

TABLO : 92 — ARZ YETERSİZLİĞİ GÖRÜLEN MESLEK DALLARI İÇİN HEDEFLER

(Bin kişi)

Meslek Dalları	1 9 8 9		1989 Hedef
	Mevcut.....	İhtiyaç	
Elektrik, Elektronik, Bilgisayar Mühendisi	13.7	14.6	24.0
Hekim	33.6	37.8	56.2
Diş Hekimi	7.8	8.7	12.9
Sağlık Teknisyeni	15.0	15.9	26.6
Hemşire, Ebe	62.0	75.5	112.0

Kaynak : DPT + YÖK

TABLO : 93 — PLAN DÖNEMİNDE ULAŞILMASI GEREKEN ÖĞRETMEN HEDEFİ

Kademe	1 9 8 4		1 9 8 9
	Mavcut	İhtiyaç	Hedef
İlkokul Öğretmeni	226.0	225.0	237.0
Ortaokul, Lise Öğretmeni	150.0	131.0	170.0
Yükseköğretim Öğretmeni	20.2	22.0	45.0

Kaynak : DPT + YÖK

TABLO : 94 — TEKNİSYEN MEVCUT VE HEDEFİ

(Bin Kişi)

	1 9 8 4				1 9 8 9			
	Meslek Lisesi (Mevcut)	Teknik (1) Lise (Mevcut)	M.Y.O. Mevcut	Teknisyen İhtiyacı	Teknisyen (2) Yetiştirecek Lise	Teknik Lise	MYO	Teknisyen İhtiyacı
İnşaat	—	3.5	4.2	18.2	11.6	4.6	11.5	27.6
Makine, Motor	—	16.2	5.0	29.4	16.1	21.6	8.8	46.5
Elektrik, Elektronik								
Bilgi Sayar	—	5.9	5.1	26.3	19.1	8.4	13.4	40.8
Maden, Metalurji	3.3	—	1.4	5.3	5.4	—	2.7	8.0
Teknik Resim	14.8	—	1.0	15.4	19.2	—	2.8	21.9
Kimya	12.5	0.9	0.1	10.9	13.5	1.0	0.9	14.4
Tarım – Hayvancılık	14.4	—	2.4	16.0	17.9	—	2.4	20.2
Diğer	9.0	—	1.1	9.5	11.7	—	2.4	15.0
Beşinci Plan Döneminde devreye girecek ilave insangücü					60.5	9.1	25.6	95.2 (3)

(1) Mezunların % 80'inin üniversiteye devam ettiği tahmin edildiğinden teknisyen stoku bu rakamın altındadır.

(2) Meslek liselerinin bir kısmının teknisyen yetiştiren liselere dönüştürüleceği kabul edilmiştir.

(3) Beşinci Plan Döneminde yetiştirilecek toplam teknisyen sayısının göstermektedir.

Kaynak : DPT

TABLO : 95 — VASIFLI İŞÇİ HEDEFLERİ

	(Bin Kişi)		
	1984 Endüstri Meslek Lisesi mezun mevcudu	1989 Endüstri Meslek Lisesi mezun hedefi (kümülatif)	1985 - 1989 Yaygın (1) Eğitim (hedef)
inşaat	34.8	43.0	20.0
Makine, Moton	93.0	130.0	70.0
Elektrik, Elektronik	43.1	50.0	40.0
Diğer	15.0	22.0	20.0
Beşinci Plan Döneminde devreye girecek ilave insangücü sayısı		59.1	150.0

Kaynak : DPT

(1) Endüstri Meslek Liselerinin ağırlıkla yaygın eğitime yöneleceği, lise mezunları ve yaygın eğitim mezunlarına verilecek meslek eğitimi ve meslek belgelerinde eşitlik sağlanacağı kabulü ile hesabedilmiştir.

B) İLKELER VE POLİTİKALAR

611. Beşinci Plân döneminde orta seviyeli teknik insangücünün yetiştirilmesine öncelik verilecektir. Meslekî ve teknik lise ve meslek yüksekokulu çıkışlı teknisyenlerin hedeflere uygun şekilde yetiştirilmesi için bu okulların programlarında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

512. Kalifiye işçi yetiştirmek için oldukça pahalı bir yol olan endüstri meslek liselerinin yaygınlaştırılması yerine, bu liselerden imkânları uygun olanlar teknisyen yetiştiren üç yıllık liselere dönüştürülecektir.

513. Kalifiye işçi yetiştirme konusunda temel tercih yaygın eğitim ve hizmet-içi eğitim olacaktır.

514. Meslekî ve teknik elemanların yaygın eğitim yoluyla yetiştirilmesi uygulaması başlatılacaktır. 150 bini endüstri ile ilgili alanlarda olmak üzere, 650 bin kişiye V. Plân döneminde orta seviyeli meslek kazandırıcı yaygın; eğitim; 20 bini teknik dallarda olmak üzere 100 bin kişiye meslek yüksekokulları kanalı ile meslek kazandırıcı yaygın eğitim sağlanacak, ve gerekli sertifikalar belli bir standarda bağlanarak verilecektir.

515. Orta seviyede meslekî-teknik eğitim veren okullar ve meslek yüksekokulları insangücü ihtiyaçları ve istihdam imkânlarına uyum sağlayacak duruma getirilecektir. Yetersiz imkanlarla veya ihtiyaç bulunmayan alanlarda yeni okullar açılmayacak ve kontenjan artırımına gidilmeyecek, mevcut okulların eksikliklerinin giderilmesi esas olacaktır.

516. V. Plân döneminde, yüksek eğilimli insangücünde nitelik boyutunun önem kazanacak olması sebebiyle arz yetersizliği bulunmayan alanlarda yeni yükseköğretim kurumu açılmayacaktır.

517. Her kademede eğitimin niteliğinin yükseltilmesi ve uyum kabiliyetinin artırılması için, eğitim programları muhteva ve yöntemler bakımından gözden geçirilecektir. Ayrıca hizmet içi eğitimde niteliğin yükseltilmesi için kamu sektöründen ve zel sektörden faydalanacaktır.

518. Eğitim sisteminin her kademesinde, insangücünün teknolojik, ekonomik ve sosyal değişmelere uyum sağlayacak temel bilgi ve kültürü kazanacak şekilde yetiştirilmesi esas alınacaktır.

519. V. Beş Yıllık Plan döneminde eczacılar dışındaki sağlık personeli; elektrik, elektronik, bilgisayar mühendis ve teknisyenleri ile öğretmen yetiştirilmesine ağırlık verilecek, bu alanlardaki insangücü açıklarının kapatılmasına çalışılacaktır. Meslekî ve teknik orta öğretime öğretmen yetiştirilmesi öncelik taşıyacaktır. Sayısal gelişme yanında, kalitenin yükseltilmesi çalışmaları da sürdürülecektir.

520. Okul-içi ve yaygın eğitim yoluyla yüksek nitelikli sevk ve idareci yetiştirilmesine önem verilecektir.

521. Nitelikli ve tecrübe elemanların ihtiyaç duyulan sektör ve bölgelerde istihdamı ücret politikası ve çalışma şartlarında iyileştirmeler yoluyla sağlanacaktır.

VI. — EĞİTİM

522. En değerli milli varlığımız ve kalkınmanın sürükleyici faktörlerinden en önemlisi beşeri kaynağımızdır. Bu potansiyelimizin eğitim yoluyla en geniş ölçüde değerlendirilerek kalkınmanın hizmetine verilmesi esastır.

523. Eğitilenlerin gerekli meslekî ve teknik bilgilerin yanında, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı iyi vatandaşlar olarak yetiştirilmeleri, Türkiye'nin yüce menfaatlerinin şuurunda olan ve bunları müdafa eden nesillerin aynı zamanda millî manevi ve ahlakî değerler ile donatılmaları eğitimin temelidir.

524. Ülkemiz için özel bir önem taşıyan gençlik kesiminin eğitim, beslenme, sağlık, barınma ve istihdamının bir politikalar bütünü olarak ele alınmasına ve gençlerde teşebbüs kabiliyeti yapıcılık, hoşgörülü olma, çalışmayı sevme, birlikte çalışma ve sorumluluk yüklenme gibi karakter vasıflarının geliştirilmesine dikkat edilecektir.

525. Türk millî eğitiminin temel ilkeleri çerçevesinde Plan Döneminde aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

1. GENEL İLKELER

526. Bütün eğitim kademelerinde niteliğin yükseltilmesi esastır.

527. Eğitim-öğretim kurumlarının her seviyesinde öğrenciler kazandırılacak bilgi ve becerilerin hayata dönük olması sağlanacaktır.

528. Örgün eğitim sisteminin belli kademesinde daha ileri gitmeyerek hayata atılacak olan gençlere, örgün eğitim imkânlarından da faydalanılarak düzenlenecek yaygın eğitimi programları yoluyla meslek kazandırma uygulaması başlatılacaktır.

529. Mesleki ve Teknik alanda iş-öncesi ve hizmet-içi eğitim programları, kamu ve özel bütün işyerlerinde, verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülecek; özel sektör iş-öncesi ve işbaşı uygulamalarında teşvik edilecektir.

530. Çeşitli alanlarda kalkınmanın gerektirdiği ara insangücünün yetiştirilebilmesi için, teknisyen eğitimine uygun programların geliştirilmesi ve teknisyen eğitime hızla başlanması sağlanacaktır.

531. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) teknisyen iaşelerine öğretmen hazırlama programını hızla başlatacaktır.

532. Örgün eğitimin her kademesinde yabancı dil eğitime seçmeli ve kademeli olarak ağırlık kazandırılacak ve bunun için gerekli olan programların hazırlanması ve öğretmen ihtiyacının karşılanması için gereken tedbirler alınacaktır.

533. Eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmesine dönük programlara ağırlık verilecek ve eğitim programları günün şartlarına uygun hale getirilecek, öğretmenlerin eğitimi için TV'den faydalanılacaktır.

534. Eğitim beşikten mezara kadar sürekli bir vetire olarak kabul edilecektir.

535. Yaygın ve örgün eğitim kurumları arasında geçiş ve denklik durumları gözden geçirilerek bir esasa bağlanacaktır.

536. Çocukların yetişmesinde en etkili araç olan aile terbiye sistemi, ailenin çocuğun eğitimi üzerindeki sorumlulukları hakkında şuurlandırılması ve bilgilendirilmesi yolu ile daha müessir hale getirilecektir. Bu açıdan, ailenin eğitilmesi toplumun ve eğitim sisteminin en önemli görevidir.

537. Eğitimde fizikî alt yapının çevre okullarındaki öğrenciler tarafından ortaklaşa kullanılması sağlanacaktır.

538. Bütünyle radyo ve televizyon hizmetlerinin kalitesi yükseltilecek; eğitime ve millî kültür değerlerinin paylaşılmasına dönük program süreleri artırılabilecek ve daha etkili olacakları zaman dilimlerinde yayınlanacaklardır.

2. İLKÖĞRETİM

539. İlköğretim anasınıfını, ilkokulu ve ortaokulu kapsayan eğitim kademesidir, öğrenciyi tanıma, yöneltme, üst öğrenime ve mesleğe hazırlama; diğer eğitim basamaklarıyla ve çevreyle bütünleşme ilköğretimin temel özellikleridir.

540. Çalışan annelerin yoğun olduğu şehir merkezleri ile sosyo - ekonomik durumu elverişsiz ailelerin yaşadığı gecekondü bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli yörelerde anasınıflarının hızla yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

541. İlkokullarda okulsuzluk sorunu çözümlenmiş olduğundan, hedef ikili eğitimin oranını azaltmak olacaktır.

A) OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ

542. Beşinci Plan Dönemi sonunda ilkokul öncesi (5-6 yaş nüfusunun) okullaşma oranı %10'a çıkarılacaktır. Bu hedefin gerçekleştirilmesi ve anaokullarıyla anasınıflarının yaygınlaştırılması için kamu ve özel kuruluş imkânlarından azamî derecede yararlanılacaktır.

TABLO : 96 — V. BEŞ YILLIK PLAN DÖNEMİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE HEDEFLER

Yıllar	Çağ Nüfusu (5-6 Yaşlar)	Hedef Alınan Öğrenci Sayısı	Hedef Alınan Okullaşma Oranı %
1983-84	2.374	70	3.0
1984-85	2.402	84	3.5
1985-86	2.425	97	4.0
1986-87	2.442	146	6.0
1987-88	2.500	200	8.0
1988-89	2.562	256	10.0

Kaynak : DPT

B) İLKOKUL VE ORTAOKULLAR

543. Özel eğitim gerektiren geri ve üstün zekâlılarla, işitme, konuşma ve ortopedik özürlüler; uyumsuzlar ve sürekli hastalığı olan çocukların eğitimine gereken önem verilecektir. Bu amaçla; özel eğitim alanında görev alacak öğretmen ve personelin yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

544. İnsangücü ihtiyaçları açısından, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara özel eğitim hizmetlerinin götürülmesi bir programa bağlanacaktır.

545. Ortaokullarda mesleğe yöneltme ve çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırma uygulamasına başlanacaktır.

TABLO : 97 — İLKOKULLARLA İLGİLİ HEDEFLER

	Çağ Nüfusu Yıllar (7-11 Yaş)	Toplam öğrenci	Okullaşma Oranı (b)
1983-84 (a)	5.746	6.160	107.2
1984-85	5.790	5.790	100.0
1985-86	5.840	5.840	100.0
1986-87	5.889	5.889	100.0
1987-88	5.946	5.946	100.0
1988-89	6.029	6.029	100.0

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilatı.

(a) : 1984 yılı geçiş programı hedefidir,

(b) : Okullaşma oranında görülen % 100'ün üzerindeki rakamlar başarısızlık oranıyla ilgili olup, bu seviyedeki başarısızlığın %5'e çekilmesi hedef olacaktır.

TABLO : 98 — V. PLAN DÖNEMİNDE ORTAOKULLARDA HEDEF ALINAN GENEL VE MESLEKÎ - TEKNİK ÖĞRENCİ SAYILARI VE OKULLAŞMA ORANLARI
(Bin Kişi)

Yıllar	(12-14 Yaş)	Genel Ortaokullar		Mesleki-Teknik Örgün ve Yaygın Ortaokullar		Toplam	
		Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı	Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı	Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı
1983-84	3.357	1.390	% 41,4	201	% 6.0	1.591	% 47.4
1984-85	3.377	1.480	43.8	236	7.0	1.716	50.8
1985-86	3.396	1.590	46.8	305	9.0	1.895	55.8
1986-87	3.417	1.680	49.2	410	12.0	2.090	61.2
1987-88	3.439	1.790	52.0	550	16.0	2.340	68.0
1988-89	3.464	1.900	55.0	693	20.0	2.583	75.0

Kaynak : DPT.

3. GENEL, MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER

546. V. Plan döneminde örgün ve yaygın meslekî ve teknik liseler, yükseköğretim önünde yığılmayı önlemek, ihtiyaç duyulan insangücünü yetiştirmek, çalışma hayatına kısa yoldan atılmayı sağlamak için genel liselere tercih edilen öğretim türü olacaktır. Bu sebeple, Beşinci Plan döneminde liselerde amaç kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikteki ara insangücünü, diğer bir ifadeyle, nitelikli işçi, usta ve teknisyeni yetiştirmek, gençleri hayata ve yükseköğretime hazırlamak için gerekli program ve yapı değişikliğini gerçekleştirmektir. Nitelikli işçi eğitiminin yaygın eğitime dönüştürülmesi, teknisyen eğitiminin ise üç yıllık teknisyen liselerinde başlatılması Plan dönemi başında gerçekleştirilecektir.

547. Beşinci Plan döneminde liselerde gerçekleştirilmesi öngörülen sayısal hedefler aşağıda verilmiştir :

TABLO : 99 — V. PLAN DÖNEMİNDE LİSELERDE SAYISAL HEDEFLER

(Bin Kişi)

Yıllar	Çağ Nüfusu (15-17 Yaş)	Genel Lise		Mes. Tek. Liseler		Toplam	
		Öğrenci	Okullaşma	Öğrenci	Okullaşma	öğrenci	Okullaşma
1983-84	3.230	560	% 17.3	433	%.13.4=	993	% 30.7
1984-85	3.284	575	17.5	473	14.4	1.04	31.9
1985-86	3.321	590	17.7	521	15.7	1.11	33.4
1986-87	3.346	610	18.2	579	17.3	1.18	35.5
1987-88	3.367	625	18.5	646	19.2	1.27	37.3
1988-89	3.387	636	18.8	698	20.6	1.33	39.4

Kaynak: DPT

Not: Mesleklerle göre dağılım için planın «insangücü» bölümündeki dağılım yapı esas alınacaktır.

548. Ara insangücünün plan hedeflerine uygun yetiştirilmesi için endüstri meslek liselerinde gerekli düzenlemeler, planın ilk yılında programlanıp, ikinci yılında başlatılacaktır.

549. Yaygın ve örgün eğitim, aynı eğitim kurumları tarafından paralel ve içice programlarla yürütülecektir. Yaygın ve örgün eğitim, piyasanın gerektirdiği yeni iş sahalarına göre eşit meslekî muhtevada planlanacak ve yürütülecektir. Yaygın ve örgün eğitimde meslekî konularda eşit müfredat uygulanarak, yaygın ve örgün eğitimin aynı seviyesinde mezun olanlar eşdeğer «meslek sertifikalarına» hak kazanacaklardır.

550. Çoğunluğu 12 - 25 yaş grubunda bulunduğu halde okula devam etmeyen ilkökul, ortaokul veya lise mezunu olup da iktisaden faal olmayan kişilerden, 150 bini endüstri ile ilgili dallarda olmak üzere, 650 binine, iş bulma imkânlarını artıracak meslekler kazandırılacaktır.

551. Devlet - işçi - işverenin katılacağı hem yaygın eğitim, hem hizmet-içi eğitim maksadıyla meslekî yaygın eğitim fonu kurulacaktır.

552. Eğitim sisteminde, döner sermaye ıslah edilecek, fiilî üretim içinde eğitimin yapılmasına plan dönemi başında bağlanacaktır.

553. Özel okullar teşvik edilecektir. Eğitim kalitesinin teftiş ve denetim mekanizmasının geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

554. Eğitim hizmetlerinin maliyetine katılma uygulamasına başlanacaktır.

555. Teknik dallarda ingilizce eğitim yapan Anadolu Mesleki ve Teknik Liseleri ve yurt dışı işçi çocuklarının eğitimi için Almanca eğitim yapan Anadolu Liseleri ve İmam Hatip Liseleri açılacaktır.

556. Mesleklere göre dağılım için planın «insangücü» bölümündeki dağılım ve yapı esas alınacaktır.

Ayrıca, beden eğitimi ve spor meslek liseleri açılacaktır.

TABLO : 100 — 12-25 YAŞ GRUBUNA MESLEK KAZANDIRICI YAYGIN EĞİTİMİN V. PLAN DÖNEMİNDEKİ YILLIK HEDEFLERİ

(Bin Kişi)	
Yıllar	Öğrenci Sayısı
1984 - 1985	80
1985-1986	120
1986 - 1987	150
1987-1988	150
1988 - 1989	150
TOPLAM	650

Kaynak : DPT

Not : Mesleklere göre dağılım için Planın «insangücü» bölümündeki dağılım hedef alınacaktır.

557. Tarımdaki gizli işsizlere bulundukları çevrede istihdam imkânı yaratmak amacıyla, kırsal alanda 150 bin kişiye kısa süreli kurslar yoluyla o çevrede geçerli mesleki bilgi ve beceri kazandırılacaktır.

558. Kamu hizmetlerinde ve idaresinde verimliliği artırmak amacı ile her kademede kamu görevlileri için eğitim programları düzenlenecek ve plan döneminde 800 bin kamu görevlisi kısa süreli halkla ilişkiler eğitiminden geçirilecektir.

**TABLO : 101 — HALKLA İLİŞKİLER EĞİTİMİ V. PLAN DÖNEMİ HEDEFLERİ
(Hizmet-İçi Eğitim)**

(Bin kişi)	
Yıllar	Eğitilecek Personel Sayısı
1984 -1985	100
1985-1986	150
1986-1987	150
1987 -1988	200
1988-1989	200
Toplam	800

559. Hizmet içi eğitim programları özel işyerlerinde, verimliliği artırmak ve yapılan işin manasını kavramak bakımından, iş öncesi ve işbaşı eğitim şeklinde teşvik edilecektir.

4. YÜKSEKÖĞRETİM

560. Beşinci Plan döneminde üniversitelerimizin, gerçeklerin devamlı araştırıcısı, toplum değerlerinin koruyucusu, milli birliğin teminatı, gençliğin yönlendiricisi ve toplumun gerektirdiği liderliğin sağlayıcısı olma niteliklerini korumalarına yönelik tedbirlerin alınmasına devam edilecektir, üniversitelerin bilimsel araştırmalarla ve iş hayatı ile yakın ilişkiler içerisinde, bilgi üretme ve ilmî bulguları toplumun sosyal ve ekonomik geleceğinin meydana getirilmesinde başarıyla kullanacak olan toplum liderlerini yetiştirme gibi fonksiyonlarına eşit şekilde ağırlık verilecektir. Ayrıca; yükseköğretimdeki mevcut kapasitenin, kalkınmanın insangücü ihtiyaçları ve istihdam imkânları doğrultusunda düzenlenmesi ve kullanılmasına, yükseköğretime geçişte fırsat eşitliğinin sağlanmasına itina gösterilmesi, başarılı elemanların üniversiteye çekilebilmesi için öğretim üyeliğinin cazip hale getirilmesi Plan Döneminde yükseköğretim politikasının temelini teşkil edecektir. Yüksek öğretim kurumları arasında bilimsel rekabeti sağlayacak ve hızlandıracak gerekli tedbirler alınacak ve düzenlemeler yapılacaktır.

561. Beşinci Plân Dönemi sonunda yükseköğretimde yüzde 12'lik okullaşma oranına erişilmesi hedef alınmıştır, ayrıca; meslek yüksekokullarında yaygın eğitim yolu ile, Beşinci Plan dönemi içinde 20.000'i teknik dallarda olmak üzere, en az 100.000 kişiye meslek kazandırıcısı nitelikte, eğitim imkânı sağlanacaktır.

562. Uygulamalı derslerin işyerleri ve üretim içinde yapılması sağlanacak, ayrıca döner sermaye işletmesi yoluyla öğrencilerin üretimle ilişki içinde yetişmeleri teşvik edilecektir.

TABLO : 102 — V. PLAN DÖNEMİNDE YÜKSEK ÖĞRETİMDE SAYISAL HEDEFLER

Yıllar	(18 -21 Yaş)	Toplam Öğrenci (1)	Toplam Öğretim Elemanları (2)	Okullaşma Oranı %
1983-84	3.950	348	20.2	8.8 (3)
1984-85	4.052	365	24.3	9.0
1985 -86	4.151	394	28.1	9.5
1986 - 87	4.242	425	32.7	10.0
1987-88	4.319	475	39.5	11.0
1988 -89	4.380	526	45.0	12.0

(1) Açıköğretim dahil.

(2) Uzman, Araştırma Görevlisi, öğretim Görevlisi, Okutman, Yardımcı Doçent, Doçent, Profesör.

(3) 1984 program dönemi gerçekleşme oranıdır.

563. Yükseköğretim ile ortaöğretim arasında bir tutarlılık, program ve geçiş uygunluğu sağlanacaktır. Yükseköğretime geçişte fırsat eşitliği ilkesi dikkate alınacak, ortaöğretimde edinilen meslek alanında yükseköğretimle de devamı sağlayabilmek için teşvik sistemi uygulanacaktır.

564. Yükseköğretimdeki akademik eleman sayısı plan dönemi sonunda 45 bine çıkarılmış olacaktır. Bu hedefe ulaşabilmek için; 1416 ve 4489 sayılı kanunlardan faydalanılarak, öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla, bir yandan yurt dışı doktora bursları yeterli sayı ve duruma ulaştırılacak; öte yandan gelişmiş üniversitelere bağlı enstitülerdeki uzmanlık ve doktora programlarıyla eleman yetiştirilmesine hız verilecektir. Ayrıca; yükseköğretimdeki boş öğretim üyesi kadrolarının doldurulması için gerekli teşviklerle desteklenmiş tedbirler alınacaktır.

565. Üniversiteler yalnızca örgün yükseköğretimin değil, yaygın ve sürekli eğitim programlarıyla toplum kalkınmasının merkezi durumuna getirileceklerdir.

566. Belirli alanlarda, yabancı dilde öğretim yapılması teşvik edilecek; akademik personelin yabancı dili daha iyi öğrenebilmeleri için, uygun üniversitelerde gerekli imkânlar geliştirilerek, buraların bu amacın gerçekleştirilebileceği merkezler haline getirilmesi sağlanacaktır.

567. Öğrenci kapasitelerine ve gerekli niteliğe zamanında kavuşabilmeleri ve bütçe imkânlarını azamî tasarrufla değerlendirebilmeleri için, üniversiteler için ayrı ayrı gelişme planları yapılacaktır, yatırımlar buna göre yönlendirilecektir.

5. EĞİTİM YATIRIMLARI

TABLO : 103 — V. PLAN DÖNEMİNDE EĞİTİM YATIRIMLARININ ALT SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

(1983 Yılı Fiyatlarıyla Milyon TL.)

Alt Sektörler	Yatırım	Yüzde
Okul öncesi Eğitim	20.000	6.1
İlkokul	68.000	20.8
İnşaat	61.440	
Donatım	6.560	
Ortaokul (Genel, Meslekî-Teknik)	70.000	21.4
Ortaöğretim	41.500	12.7
Meslekî - Teknik Lise	26.500	
Genel Lise	15.000	
Yükseköğretim (Sağlık Sektörü Payı Hariç)	87.500	26.8
Köy Öğretmen Evleri	15.000	4.6
Spor (Spor-Toto Gelirleri Hariç)	7.500	2.3
Kültür	17.000	5.3
TOPLAM :	326.500	100.0

Kaynak : DPT

568. Beşinci plan döneminde, Belediye, Valilik, özel idareler, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına öncelikle şehirlerin uygun yerlerinde olmak üzere hızla okul arsası sağlanmasında yardımcı olacaklar; Bakanlık ile işbirliği yaparak eğitim yatırımlarına daha geniş ölçüde katkıda bulunacaklardır.

569. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı okul inşaatlarının ucuzlaması için projelerde düzenleme yapacak ve inşaatlardan hızlı sonuç alınması için tedbir alacaktır.

VII. — MİLLÎ KÜLTÜR

570. Kültür alanında, millî ve manevî varlığımızı yaşatma ve tanıtmaya, kültür hizmetlerinden az yararlanmış bölgelere öncelik verme ve hizmeti bölgelerin potansiyeline uygun olarak ve bu potansiyeli geliştirecek şekilde götürme esas olacaktır.

571. Kültürümüzün yaşatılması ve değerlerimizin canlı tutulması için kültür eserlerinin bugünkü hayatın bir parçası halinde değerlendirilmesi ile ilgili tedbirler alınacaktır.

572. Türkçenin zenginliği ve yapısının korunması, aşın zorlamalara gidilmeksizin kendi tabîi seyri içinde gelişmesi yolunda ilmî çalışmalar sürdürülecektir.

573. Eski eser niteliğindeki yapıların onarım ve koruma amacıyla özel şahıslar tarafından alınıp değerlendirmesini kolaylaştıran bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

574. Yeni mimarî, abide ve benzeri eserlerinin hazırlanmasında, plan ve projelerin yaptırılmasında millî kültürümüzün sanat ve estetik üslubunun aksettirilmesine yardımcı olacak teşvik ve yönlendirme şekilleri uygulanacaktır.

575. Tarihî ve mimarî çevre, eski eser ve kazılar konusunda tespit, tescil, onarım ve koruma faaliyetlerini yürüten kamu ve özel kuruluşlar genel bir milli kültür politikası çerçevesinde tespit edilecek önceliklere göre çalışmalarını sürdürecektir.

576. Müzeler sadece sergileme ve tanıtmaya faaliyetleri ile sınırlı kalmayarak, halkın ve yetişen genç nesillerin eğitimi için gerekli olan konferans, sergi ve seminer gibi eğitim çalışmalarına ağırlık vereceklerdir.

577. Kütüphanelerimizin yurt dışında ihtiyaç duyulan yerlerden başlayarak, okuyucu talebine uygun planlı ve dengeli bir şekilde yeterli seviyeye ulaştırılması hedef olacaktır. Ucuz kitap üretimi, yayını ve dağıtımını için gereken teşvik tedbirleri alınacaktır. Devlet arşiv malzemelerinin bugünkü durumundan kurtarılması için gereken idari, mali ve hukukî tedbirler alınacaktır.

578. Milli kültürümüze ait olan, eski Türkçe ve diğer dillerde yazılmış eserlerin bugün konuşulan Türkçeye yeni harflerle kazandırılmasına, bunun için gerekli idarî ve malî ihtiyaçların karşılanmasına çalışılacaktır.

579. Devlet, Türk kültürünün ve batı kültürünün temel eserlerini aydınlara ve özellikle gençlere tanıtmak için tedbirler alacak ve bu hizmeti devamlı bir müessese halinde teşkilatlandıracaktır.

580. Türk radyo ve televizyonunun millî kültürü ve bütünlüğü güçlendiren bir niteliğe ve ülkenin her tarafında ilgiyle seyredilebilir ve dinlenebilir bir seviyeye ulaştırılmasına çalışılacaktır.

581. Türkiye dışında yaşayan vatandaş ve soydaşlarımıza erişebilecek şekilde ve onları her bakımdan aydınlatacak tarzda bir yayıncılık anlayışı benimsenecektir. Ortadoğu İslâm ülkelerine yönelik Türkiye'yi tanıtıcı yayınlar geliştirilecektir. Vatandaşları diğer ülkelerin yayınlarının etkisinden kurtaracak şekilde, sınır şehirlerimiz için özel yayınlar geliştirilecektir.

582. Kaybolmaya yüz tutulmuş el sanatlarının ihyası, hem istihdam politikasına olumlu etkisi, hem de büyük bir ihrac potansiyeli taşıması bakımından önemli bir kültürel faaliyet olarak değerlendirilecektir.

583. Bugüne kadar ihmal edilmiş olan Türk musikisinin araştırılması, geliştirilmesi ve tanıtılması V. Plan döneminde ana ilke olarak benimsenecektir.

584. Öğretimin çeşitli kademelerinde verilen musiki eğitimi, Türk musikisinin gençlere tanıtılması ve sevdirmesi amaçları ile yeniden düzenlenecektir. Bölge potansiyelleri göz önüne alınarak Türk musikisi eğitimi veren kuruluşların yurt seviyesine yaygınlaştırılması hedef alınacaktır.

585. Millî kültürün yurt içinde ve dışında araştırılmasına, geliştirilmesine ve tanıtılmasına önem verilecektir.

586. Kültür hayatımızda önemli yeri olan edebiyat, resim, tiyatro ve sinema sanat dallarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ağırlık verilecektir.

VIII. — GENÇLİK

B) İLKE VE POLİTİKALAR

587. Nüfusun gençlik kesimini oluşturan 12 - 24 yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranının 1989 yılına kadar ufak bir oranda düşme eğilimi göstereceği tahmin edilmektedir.

TABLO : 104 — 12-24 YAŞ GRUBU GENÇLERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Yıllar	Toplam Nüfus	12 - 24 Yaş Grubu Nüfus	(Milyon)
			Genç Nüfus Yüzdesi
1984	48.8	13.5	27.7
1985	49.8	13.7	27.5
1986	50.9	13.9	27.3
1987	52.1	14.1	27.1
1988	53.2	14.3	26.9
1989	54.3	14.5	26.7

Kaynak : DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Nüfus tahminleri. Tahminler yurt dışına göç eden nüfusu da kapsamaktadır.

588. Gençlik kesimine bütün sosyal sektörler tarafından sunulacak hizmetlerde niteliğe ağırlık verilecektir..

589. Geleceğin teminatı olan gençlerin, millî, manevî ve kültürel değerler ile teçhizatlandırılmış olarak yetiştirilmesi ve eğitilmesi en önemli hedeflerden birisi olarak ele alınacaktır.

590. Gençlik kesimine eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik ve çalışma konularında verilecek tüm hizmetlerde fırsat eşitliği sağlanacaktır.

591. Toplumun çeşitli sosyal gruplarına mensup okul dışındaki gençliğin sorunları üzerinde önemle durulacaktır.

592. Gençlere götürülecek hizmetlerin ve tesislerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirler alınacak, bu konuda kalkınmada öncelikli yöreler ile ihtiyacın fazla olduğu şehirlere öncelik verilecektir.

593. Gençlerin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmesini sağlamak amacı ile okul içi eğitim ve öğretime ek olarak okul dışında fikir, kültür, sanat, spor ve folklor faaliyetleri teşvik edilecektir.

594. Gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu madde, suçluluk, kumar ve benzeri alışkanlıklardan, ve müstehcen, açık - saçık yayınlardan koruyucu tedbirler bir bütünlük içinde ele alınacaktır.

595. Gençlerin katılma, gelişme ve hoşgörü ilkeleri çerçevesinde toplum hayatı ile bütünleştirilmesi sağlanacaktır.

IX. — BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR

a) İLKE VE POLİTİKALAR

596. Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplumun gelişmesinde, beden eğitimi ve spor faaliyetleri mühim bir unsurdur.

597. V. Plan döneminde beden eğitimi ve sporun yaygınlaştırılması ve amatör sporun teşviki esastır.

598. Amatör sporda istenilen seviyeye ulaşılabilmesi için, geleneksel spor dallarının daha da geliştirilmesine ve milletlerarası seviyede basan gösterecek sporcuların yetiştirilmesine ağırlık verilecek; Türk güreşinin geliştirilmesi için özel tedbirler alınacak, bu husustaki teşebbüsler desteklenecektir.

Kamu ve özel sektör kuruluşlarında çalıştırılan işçi sayısının belli bir nisbeti kadar sporcu istihdam eden kuruluşlar teşvik edilecektir.

599. Sporun semtlere ve köylere yayılabilmesi için basit, ekonomik tesisler, özel idare ve belediyelerin işbirliği ve katkılarıyla gerçekleştirilecektir.

600. Kamunun yanında, özel sektör tarafından da spor tesislerinin yapılması teşvik edilecektir.

601. Kitle sporuna ehemmiyet verilecek ve bunun için gerekli şartlar hazırlanacaktır.

602. Beden eğitimi ve spor alanında gerekli insangücünün yetiştirilmesine ağırlık verilecek; üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden bezun olanların, beden eğitimi öğretmeni olarak vazife yapmaları sağlanacak; her spor dalında antrenör yetiştirilmesine ehemmiyet verilecektir.

603. Şehir imar planlarının hazırlanışında spor alanlarına ve yeşil sahalara ağırlık verilecek; mevcut planlarda bu maksatla tahsis edilmiş yerlerden süratle istifade edilebilmesi için gerekli çalışmalar yapılacak ve uygulanacaktır.

604. Spor malzemelerinin imalatı teşvik edilecek; yurt içinde imal edilemeyen veya imali ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithali kolaylaştırılacak ve muafiyet imkânları sağlanacaktır.

605. Okullarda spor ve spor eğitime ağırlık verilecektir.

606. İşyerlerinde beden eğitiminin yapılması sağlanacaktır.

607. Spor tesisleri süratle tamamlanacak ve yaygınlaştırılacaktır.

X. — SAĞLIK

a) HEDEFLER

608. 1984 yılı itibariyle bütün illeri kapsamına alan sosyalleştirme uygulamasında verimlilik artırılacak ve buna ait mevzuat günün şartlarına göre yeniden düzenlenecektir.

609. 1978 yılında ülkemizde sosyalleştirme kapsamında bulunan 40 ilde 1.556 sağlık ocağı, 6 241 sağlık evi faaliyette bulunurken, 1983 yılında 49 ilde 2 031 sağlık ocağı ile 7402 sağlık evinde hizmet sürdürülmüştür. 1984 yılı mart ayı itibariyle sosyalleştirme kapsamında olan 67 ilde 2 754 sağlık ocağı (2 227 sinin binası var), 7452 sağlık evi (2 241'inin binası var) faaliyetini sürdürmektedir. Sosyalleştirme gereğince 1989 yılına kadar 720 sağlık ocağı ile 4 215 sağlık evinin yapımı planlanmıştır.

TABLO : 105 — PLAN DÖNEMİNDE YAPILACAK SAĞLIK OCAKLARI VE SAĞLIK EVLERİ

Yıllar	Sağlık Ocağı Sayısı	Sağlık Evi Sayısı
1984 (Mevcut)	2754	7452
1985	658 (21 il)	613 (38 il)
1986	658 (29 il)	948 (58 il)
1987	—	949 (58 il)
1988	—	955 (59 il)
1989	—	750 (67 il)

Ortalama 10 000 kişiye 26 yatak hedeftir.

b) İLKE VE POLİTİKALAR

610. Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşların en iyi şekilde faydalanmasının sağlanması esastır.

611. Genel sağlık seviyesini yükseltmek amacıyla sağlık hizmetlerini eşit, sürekli ve etkili bir şekilde herkese ve yere ulaştırarak halkın beden ve ruh sağlığını korumak ve tıbbî bakım görmesini sağlamak temel ilkedir.

612. Bu çerçevede;

Sağlık hizmetlerinin koordineli bir şekilde yürütülmesi için gerekli mevzuat değişiklikleri yapılacaktır.

Koruyucu ve temel sağlık hizmetlerinin bütün yurt sathında yeterli ve etkili şekilde yaygınlaştırılması,

Çevre sağlığı hizmetlerinin geliştirilerek çevrenin iyileştirilmesi,

Halkın yeterli, sağlık ve kaliteli gıdalarla beslenmesinin sağlanması,

İşçilerin, çalışma ortamının şartları nedeniyle sağlığının bozulmasının önlenmesi ve işçilerin çalışma ortamının tehlikelerinden korunması,

Ailelere, kendi sosyo - ekonomik düzeylerine göre istedikleri sayıda çocuğa sahip olmalarını sağlayacak uygun ve etkili aile planlaması hizmetlerinin sunulması,

Çocuk ölümlerinin azaltılması,

Tıbbî bakım hizmetlerinde mevcut tedavi kurumları arasında bütünleşmenin sağlanarak hizmetlerin verimli ve etkili hale getirilmesi,

Ülkenin kan ihtiyacının karşılanması, insan kanı temini ve kullanımı konularındaki darboğazların giderilmesi,

Sağlık hizmetlerinin her kademesi için yeterli sayı ve nitelikte insangücü yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi,

Sağlık personelinin eğitimi yanında halkın genel sağlık eğitiminin sağlanması ve geliştirilmesi,

Yeterli miktarda ve nitelikte ilacın üretiminin ve israf edilmeyecek şekilde tüketiminin sağlanması, hayati ilaçların her an bulundurulması,

Sağlık yapılarına ilişkin olarak inşaat ve maliyet standartlarının geliştirilmesi ve günün değişen şartlarına göre yönlendirilmesi,

Tıbbî cihazların seçimi, alımı, muhafazası, bakımı, onarımı ve kalibrasyon hizmetlerinin yeni esaslara bağlanarak geliştirilmesi ve bu konuda koordinasyon ve iş-birliği sağlanması, gerekli personelin yetiştirilmesi,

Milli sağlık politikasının temel ilkeleridir.

Bu amaçlarla plan döneminde;

613. Sağlık hizmetleri etkili, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak bir niteliğe kavuşturulacak ve ülke sathında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılacaktır.

614. Hizmetin sunulmasında tedavi edici sağlık hizmetinden tedricen koruyucu sağlık hizmetlerine yönelinecektir. Hizmetler koruyucu hizmet anlayışı ile kademeleştirilecek ve hizmetlerin büyük şehirlerde birikmesi önlenecektir.

615. Koruyucu sağlık hizmetlerinin yeterli ve dengeli şekilde yurt sathında yaygınlaştırılmasına çalışılacak, bunun için gerekli yapı, personel ve araç - gereç eksiklikleri giderilecektir.

616. Yataklı tedavi kurumlarında mevcut kapasitenin daha rasyonel, etkili ve verimli kullanımı sağlanacaktır. Buna göre, onbin kişiye 26 yatak kapasitesi sağlanması plan hedefi olmakla birlikte, mevcut boş yatak kapasitesi kullanılmayan illerde yeni yatak ilavesine gidilmeyecektir.

617. Çocuk ölümlerinin azaltılması için ilgili kuruluşların katıldığı yüksek seviyeli bir kurul kurulacak, işbirliği ve dayanışma sağlanarak bebek ölüm oranı gelişmiş olan ülkeler düzeyine düşürülecektir.

618. Sağlık kuruluşları, hizmet verimliliğinin artırılması için, işletmecilik yönünden ele alınacak; Devlet, üniversite ve diğer hastaneler arasında işbirliği imkânlarının geliştirilmesi ve kuruluşların karşılıklı dayanışma anlayışı içinde çalışmalarının sağlanması için gerekli politikalar uygulanacaktır. Kullanılmayan imkanların ihtiyaç duyulan yerlere aktarılmaları sağlanacaktır.

619. Hastane işletmeciliği açısından rasyonel ve verimli olmayan çok büyük yatak kapasiteli eğitim ve uygulama hastanelerinin inşaa edilmesi önlenecek, hastane işletmeciliği, poliklinik hizmetlerin düzenlenmesi belli kriterlere bağlanacak, poliklinik ve idari hizmet birimlerinin hasta servislerinden ayrılmaları sağlanacaktır.

620. Büyük şehirlere hasta akımının önlenmesi için sağlık müracaat zinciri, sağlık ocaklarından başlayarak uygulamaya sokulacaktır. Böyle hastaneleri uygulaması başlatılacaktır.

621. Tedavi sonrası rehabilite edici mevcut sağlık hizmetleri kapasite ve nitelik yönünden geliştirilecektir.

622. Tıbbi cihaz israfının önlenmesi, bakım - onarım hizmetlerinin geliştirilmesi ve gerekli personelin yetiştirilmesi sağlanacaktır. Bu personelin çeşitli dallarda yetişmesi için, orta kademe teknik okullar ile YÖK, programlar başlatacaklardır.

623. Hizmet üretiminde temel faktör olan ve bütün sağlık hizmetlerinde her kademede ihtiyaç duyulan insangücünün yeterli, sayıda ve nitelikte yetiştirilmesi ve teşvik unsurları ile yerinde istihdamı sağlanacaktır.

624. Özel sağlık müesseseleri ve hastaneler teşvik edilecektir. Bu müesseselerin sağladıkları hizmetlerin karşılığı olan ücretler serbest bırakılacaktır. Diğer taraftan serbest çalışan hekimlerle anlaşmalar yapılarak kamunun hizmet satınalması yoluyla sağlık hizmetleri geliştirilecektir.

625. Kamu kurumlarının ve Sigorta Kurumlarının kendilerinin sağlık hizmeti vermek üzere teşkilatlanmalarından kaçınılacak; mevcut sağlık kurumlarından faydalanılması esas olacak; bu yönde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

626. Sağlık sigortasına geçiş, dönem içinde ele alınacaktır.

XI. — SOSYAL GÜVENLİK

a) HEDEFLER

627. 1983 yılı sonu itibariyle aktif sigortalı (iştirakçi) sayısı toplamı 5.160.600 kişi olmuştur. Bu grubun bakmak mükellefiyetinde bulunduğu kişiler, emekli, dul, malûl ve yetimler ile birlikte 23.194.700'e ulaşmıştır.

628. Plan döneminde Bağ - Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumuna kayıtlı iştirakçi sayısının artması beklenmektedir. T. C. Emekli Sandığı ve özel Sandıklarda ise aktif sigortalılar açısından büyük bir artış olacağı tahmin edilmemektedir.

629. 1983 yılında yürürlüğe giren 2926 sayılı «Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu» ve «Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu» ile tarım işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanların Sosyal Sigortalar Kurumu, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların ise Bağ - Kur iştirakçisi olmaları beklenmektedir. Böylece aktif sigortalılarda ve onların bakmak mükellefiyetinde bulunduğu kitlede gelecek on yıllık dönemde artış olacaktır.

630. Sosyal Güvenliğin kitleye yaygınlaştırılması esastır. Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi sonuna kadar organize sosyal sigorta programları ile kapsanan nüfus toplam nüfusun yüzde 50'sini aşacaktır.

**TABLO : 106 — SOSYAL SİGORTALARIN KAPSAMINA GİRECEĞİ
TAHMİN EDİLEN NÜFUS**

Yıllar	Top. Aktif Sigortalı Sayısı	Yıllık Artış Hızı	Toplam Sigortalıların İstihdam		Bağımlı Sayısı	Toplam Sigortalı Nüfusu	Toplam Nüfus İçersinde Sig. Oranı
			Edilmiş Nüfusa Oranı	Sigorta Bağımlılar Oranı			
1978	4.346	1.8	28.5	3.42	14.860	39.207	44.74
1983	5.161	4.6	33.1	3.49	18.034	23.195	48.52
1984	5.312	4.5	39.1	3.40	18.062	23.374	48.26
1985	5.557	4.6	40.4	3.35	18.615	24.172	48.85
1986	5.818	4.7	41.6	3.30	19.199	25.017	49.49
1987	6.097	4.8	42.9	3.25	19.816	25.913	50.14
1988	6.396	4.9	44.1	3.20	20.467	26.863	50.86
1989	6.716	5.0	45.4	3.15	21.154	27.900	51.68

Kaynak: DPT

631. Sosyal sigorta kuruluşlarının prim oranları sürekli olarak artmıştır. Halen Bağ - Kur için % 20, Emekli Sandığı için % 28 ve Sosyal Sigortalar Kurumu için asgari % 34,5 seviyesine ulaşılmıştır. Kuruluşların prim gelirlerinin artırılmasının, üretim maliyetleri üzerinde meydana getireceği olumsuz etkiler dolayısıyla, belirli sınırları aşmayacak şekilde ayarlanması gereklidir.

632. Plan döneminde Sosyal Sigortalar Kurumunun finansman sorununun büyük boyutlara ulaşması beklenmekte; prim geliri tahsilatının yüzde 80 seviyesinde kalmaması için tedbir alınması gerekmektedir.

633. T. C. Emeldi Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur halen kapitalizasyon finansman sistemi ile çalışması gerekli olan kuruluşlar olduğu halde, ayrılması gereken hukukî matematik karşılıkları yatırılmadığından, V. Beş Yıllık Plan dönemi sonunda söz konusu kurumların yaklaşık olarak 1983 fiyatlarıyla 400 milyar civarında, giderlerinin gelirlerinden farklı olması beklenmektedir.

634. Türkiye'de ortalama yaşama süresi 1980 -1985 yılları arasında 63 yıl olduğu halde ortalama yaşlılık aylığı alma süresi 20 yıl; Avrupa'da ortalama yaşama süresi 70 ve daha yukarı yaş iken; yaşlılık aylığı alma süreleri İsviçre'de 9 yıl, Almanya'da 13 yıl, İngiltere'de 12 yıldır. Türkiye'nin erken emeklilik ve emeklilik anında emeklilik aylığına hak kazanma uygulaması bu yönden gelecekte bir finansman sıkıntısı doğuracaktır.

b) İLKE VE POLİTİKALAR

635. Sosyal refahın ve güvenliğin yaygınlaştırılmasında, sosyal transfer harcamaları şeklindeki sosyal ödemeler ile erken ve genç yaşta emeklilik uygulamasına son verilmesi, bu yolla elde edilecek kaynakların bütün kesimlere yaygınlaştırılmasında kullanılması ve sosyal güvenlik kuruluşlarının aktüeryal dengelerini sağlayacak bir düzen içinde çalışmaları esas olacaktır.

636. Sosyal güvenliğin ve sosyal güvenlik ilkesinin belli bir işgörmezlik haline karşı prim ödeme yolu ile sigortalanmış olan kişilere, kendi tasarruflarının karşılığı olarak, toplumda kabul gören asgari hayat standartlarının sağlanması olduğu göz önünde tutulacaktır.

637. Sosyal sigorta kuruluşlarının sigorta hizmetlerini nimet-külfet dengesi içinde yapısı dahilinde karşılaması esas olacaktır.

638. Sosyal güvenlik genç yaşlarda aylıklı emeklilik sağlayarak çalışmamaya teşvik edici olmayacak; yararlananların korunmalarına, gelişmelerine ve sağlıklı bir hayat sürmelerine yönelik olacaktır.

639. Emekli aylıklarının miktarı, sosyal güvenlik kuruluşunun kendi imkânları içinde tayin edilecektir. Sosyal sigorta kuruluşları karşılığı ödenmemiş sigorta hizmeti vermeyecektir.

640. Emeklilik yaşı bütün sosyal sigorta kurumlarında erkekler için 55, kadınlar için 50 olarak yükseltilecektir.

641. Sosyal sigorta kuruluşlarına Devlet tarafından sübvansiyon yapılmayacaktır. Bu kurumların süratle reorganizasyonu sağlanacaktır.

642. Primin zamanında tahsili azamiye çıkarılacaktır. Prim ödeme durumları aylık takip edilecek şekilde tam otomasyona geçilecektir.

643. Sosyal sigorta kuruluşlarına, karşılığı olmaksızın, sosyal yardım niteliğinde ödemeler getirilmeyecektir.

644. Sosyal sigorta fonlarının verimli ve kârlı alanlarda değerlendirilmesi için gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.

645. Sosyal sigorta normlarında eşitlik sağlama ilkesine uygun olarak, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ - Kur'da prime esas teşkil eden tavanlar kademelendirilerek yükseltilecek, imkânlar nispetinde sigortalının tercihiyle göre prim ödemesi sağlanacaktır.

646. Sosyal Sigortalar Kurumunun Sağlık Kuruluşları, hizmetin etkinliği ve verimliliğinin artırılması ve sağlık sigortası sisteminin daha sağlam finansman esaslarına oturtulması amacıyla reorganizasyona tabi tutulacaktır. Sigortalının ödenen sağlık primi karşılığı olarak hizmeti, standartlara uygun sağlık hizmeti veren bütün kuruluşlardan satın alabilmesi genel ilke olarak uygulanacaktır.

XII. — SOSYAL HİZMETLER, YARDIMLAR VE SOSYAL REFAH

a) İLKE VE POLİTİKALAR

647. Sosyal hizmetlerin ve yardımların, sosyal ve ekonomik gelişme ile orantılı, toplumun imkânları ve yapısıyla uyumlu olarak arttırılması esastır.

648. Sosyal hizmetler Devletin denetim ve gözetiminde halkın gönüllü katkısı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülecektir.

649. Sosyal hizmet programları korunmaya, bakım veya yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenerek yaygınlaştırılacaktır.

650. Sosyal hizmetlerin götürülmesinde kişi ve ailelerin maddî, manevî ve sosyal güçlüklerinin giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması, hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesi esastır.

651. Sosyal hizmetlerde muhtaç olana çeşitli imkânların yönlendirilmesinde rehberlik esastır.

652. Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya muhtaç çocuk, muhtaç sakat ve muhtaç yaşlıya öncelik tanınacaktır.

653. Korunmaya muhtaç çocukların sosyal, psikolojik ve kültürel gelişmelerinin sağlanması için çocuk yuvalarının ve yetiştirme yurtlarının niteliklerinin yükseltilmesi ve sayıca artırılması hususunda gerekli çalışmalar yapılacaktır. YetiştirmeYurtları, Çocuk Esirgeme vb. Kurumlarda korunan çocuklardan çalışma yaşına gelerek, bu kurumlardan ayrılmalan halinde işyerlerine, sakatlar ve eski hükümlülerde olduğu gibi belli oranda istihdam zorunluluğu getiren yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

654. Bakıma muhtaç çocuklar için koruyucu aile programı ve evlat edinmenin şartları konusunda gerekli çalışmalar yapılacaktır.

655. Körler, sağır, ortopediközürlüler ve uyumsuz çocuklar için özel eğitim hizmeti veren eğitim kuruluşları sayıca ve nitelikleri itibariyle ihtiyaca cevap verebilecek seviyeye çıkarılacaktır.

656. Muhtaç ve yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan huzurevlerinin gittikçe artan ihtiyaçlar karşısında sayıca ve nitelikleri itibariyle yeterli seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır.

657. Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon tesis edilerek mevcut kaynakların en verimli şekilde kullanılmasına çalışılacaktır.

658. Sosyal yardımlar, gönüllülük ilkesine göre işlediğinden, azami seviyeye çıkarılacak şekilde teşvik edilecek, çeşitli yollarla sağlanan yardım ve hizmetler yerine ulaştırıldığında halka duyurulacaktır.

659. Bir millî müessese olarak Türk toplumunda sosyal hizmet ve yardım açısından önemli bir yeri olan vakıfların bu hususiyetlerinden saptırılmadan vakıf hukuku ve kültürüne uygun olarak teşviki sağlanacaktır.

660. Kamuya yararlı vakıfların kuruluş ve gelişmesini teşvik amacıyla uygulanan vergi muafiyeti imkânından yararlanma sınır ve esasları belirlenecek ve bu konuda etkili bir denetim sağlanacaktır.

661. Geleneksel sosyal yardım müesseselerinden azami yardımı sağlamak üzere enformasyon, yönlendirme ve teşvik sistemleri devreye sokulacaktır.

662. Büyük şehirlerde ve gecekondu bölgelerinde ihtiyaç duyulan rehberlik ve yaygın eğitim çahşmaları sosyal hizmet ilkeleriyle bütünleştirilerek götürülecektir.

663. Malûllerin, sakatların istihdamı, ekonomik, sosyal ve psikolojik durumlarının iyileştirilmesi için ilgili kuruluşlar arasında ortak çalışmalar yeniden gözden geçirilecek ve etkili bir hale getirilecektir.

664. Kapalı, yarı açık ve açık cezaevleri ile çocuk ıslahevleri bünyesinde kurulan ve kişilere yeni iş alanları açması, meşguliyet tedavisi yapması açısından önem kazanmış olan iş yurtlarında elde edilen üretimin verimliliğinin artırılması için yol gösterici ve düzenleyici programlar geliştirilecektir.

665. Tutuklu ve hükümlülerle mahkûmiyeti biten kişilerin yeniden hayata, topluma kazandırılmalarını sağlamaya dönük hizmetler sistemli bir şekilde düzenlenecektir.

666. Sosyal hizmet ve yardımların sadece muhtaçlara götürülen faaliyetler olmayıp, artan refahın dağılımında bir araç olarak kullanılabilmesi amacıyla mevzuat ve planlama çalışmaları plan döneminde tamamlanacaktır.

667. Hızla artan ihtiyaç karşısında kreş, gündüz bakımevi, huzurevi ve benzeri sosyal tesislerin açılmasına özel sektör teşvik edilecektir.

668. Sanayileşme ile beraber ekonomik ve toplumsal gelişmeler sonucu kadınların aktif çalışma hayatına katılmaları, özellikle büyük şehirlerde, okul öncesi çocukların emniyet içinde bakımları ve yetiştirilmeleri için kreş ve gündüz bakımevlerinde olan ihtiyacı büyük ölçüde artırmıştır. Günümüzde bu konudaki ihtiyaç gittikçe artma eğilimi göstermektedir. Plan döneminde kreş ve gündüz bakımevlerinin mevcut kapasitelerinin ve hizmet veriminin artırılmasına, sayıca ve nitelikleri itibarıyla cevap verebilecek seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır.

XIII. — ESNAF, SANATKÂR, KÜÇÜK SANAYİCİ

a) İLKE VE POLİTİKALAR

669. Esnaf ve sanatkâr, hizmet, küçük imalat ve sanayi sektörlerinde önemli bir üretim, sosyal açıdan ise güvenilir bir istikrar unsurudur. Kısıtlı sermaye kullanılarak, bu kesimin, toplumda istikrarın teminatı olmaya devam etmesini destekleyici sosyal insan yeteneği ve çalışma gücünün en verimli şekilde üretime geçirildiği politika tedbirleri alınacaktır.

670. 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanununu yeniden düzenleyen 62 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname uyarınca «Esnaf ve Sanatkâr Tanımı» belirlenecektir.

671. Ülkemizde, önemli bir bölümü küçük teşebbüs özelliklerini taşıyan tarım dışı sektörlerde, istihdamın yaklaşık yüzde 38'ini meydana getiren esnaf, sanatkâr, küçük sanayici ile bunların yanlarında çalışanların toplam istihdam içerisindeki payını artırıcı yönden tedbirler alınacaktır.

672. Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayi kesiminin ülkemizde mülkiyetin yaygınlaştırılması konusundaki önemli rolü de dikkate alınarak, üretim gücünün artırılmasına ve üretimin yurt içinde ve yurt dışında pazarlanmasına yardımcı olacak mali ve teknik destek sağlanmasıyla ilgili tedbirlere öncelik verilecektir, iç ve dış pazarlama organizasyonu içerisinde, özellikle organize olmamış küçük işletmelerin piyasayla irtibat kurmaları amacıyla teknik danışmanlık hizmetleri sağlanacak ve ihracat için özel teşvik sistemi geliştirilecektir.

673. küçük sanayii geliştirme çalışmaları çerçevesinde, öncelikle ele alınacak iş kolları belirlenecektir.

674. Bütün esnaf ve sanatkârların, ülke düzeyinde başlatılmış olan «Esnaf ve Sanatkâr Sicili» kapsamına dahil edilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

657. Küçük sanayinin, orta ve büyük sanayinin yan hizmetlerini daha etkili bir hale gelmesi için gerekli teşvik politikaları uygulamaya konacaktır.

676. Küçük sanayide kalite kontrolünün yapılması amacıyla gerekli organizasyon sağlanacaktır.

677. Aile tasarruflarının yatırıma dönüşmesinde önemli rolü olan küçük -sanayi sitelerinin, küçük sanayi potansiyelinin geliştirilmesinde etkili bir araç olarak kullanılması amacıyla, bu sitelerin yaygın bir şekilde yapılmasına ağırlık verilecektir.

678. Küçük sanayi sitelerinde yaygın teknik eğitim ile işbaşı eğitiminin bir arada yürütüleceği bir eğitim sistemi oluşturulacaktır.

679. Ferdi mülkiyet sistemi içinde önemli bir yere sahip olan küçük işletmelerin birlikler halinde teşkilatlanarak üretim güçlerini artırmaları sağlanacaktır.

680. Küçük işletmelerde ihtiyaç duyulan yetişmiş insan gücünün eğitilmesine ve teknik yayım hizmetlerinin yapılmasına önem verilecektir.

681. El sanatlarının sosyal ve ekonomik fonksiyonlarını uyum içinde ele alan bir eğitim ve üretim planlaması sağlanarak pazarlama imkânları geliştirilecektir.

682. Türk el sanatlarının tanıtılmasına ortaöğretim müfredat programlarında yer verilecek, meslekî ve teknik eğitim programlarında ise, bölgesel el sanatlarımız araştırılarak yeni meslek dallarının açılması sağlanacaktır.

683. Bu sektörü ilgilendiren kamu politikalarının çizilmesinde gerek duyulan istatistiklerin zamanında ve sağlıklı olarak sağlanması için başlatılan çalışmalar sürdürülecek ve DİE tarafından her yıl işyerleri sayımı yapılacaktır.

684. Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicilere Devlet desteği ile sağlanan ucuz tesis ve işletme kredisi imkânları artırılabilecektir.

XIV. — KÖYE GÖTÜRÜLEN HİZMETLER

a) HEDEFLER

685. Köylere götürülmekte olan hizmetler başta, içmesuyu, elektrik, haberleşme, sağlık ve eğitim olmak üzere köy ve şehir arasındaki altyapı ve hayat standartları arasındaki farklılıklarını giderici şekilde artırılabilecektir.

Bu maksatla;

— Her yıl 8.600 km. tesviyeli, 10.000 km. stablize, 2.000 km. asfalt köy yolu yapımı ile 4.000 km. onarımı sağlanacaktır.

— V. Plan döneminde, yılda 3.544 ünite yeni yapım ve 1.000 ünite yenileme olmak üzere, 17.720 üniteye içmesuyu sağlanacak, 5.000 üniteninde yenilemesi yapılacaktır.

— Köylerin tamamı V. Plan döneminde elektriğe kavuşturulacaktır.

— Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını sağlamak üzere, V. Plan döneminde köylerimizde 720 sağlık ocağı ve 4.215 sağlık evi yapılacaktır.

— Kırsal kesimde haberleşme hizmetinin etkinliğini artırmak üzere, V. Plan döneminde 12.900 köye daha telefon irtibatı sağlanacaktır.

— Türkiye'de okulsuz köy kalmadığı için, ilkokullarda kalitenin yükseltilmesi ve dağınık yerlerin birimlerine ilköğretim hizmeti veren yatılı bölge okullarının geliştirilmesine yönelinecektir.

b) İLKE VE POLİTİKALAR

686. Kamu kuruluşlarının, kırsal kesime hizmet götürürken yeterli koordinasyonu temin edememiş olmaları, köyde yaşayanlara giden hizmetlerin verimliliğinin düşmesine sebep olmuştur. Köylünün refah seviyesini yükseltmek, bulundukları yerde kalkınmalarını sağlamak üzere kırsal kesime götürülen sosyal ve iktisadî hizmetler arasında entegrasyon sağlanacaktır.

687. Köylü nüfusun büyük çokluğu çiftçi olduğuna göre, köylüye; geçim esasına dayanan çiftçilik etrafında gelişmiş köy hayat tarzının tamamlayıcısı veya destekleyicisi tür ve nitelikteki hizmetlerin götürülmesi sağlanacaktır.

688. Köylünün anafaaliyet dalı olan tarıma hizmet edecek tabii kaynakların mevcut envanterinin yeni verilerle takviye edilmesi sağlanacak, bu kaynaklar alan kullanım çalışmalarında değerlendirmek üzere, toprak ve iklim haritalarına ülke, bölge ve yöre seviyesinde koruma öncelikleri ve sınırları ile birlikte ele alınarak işlenecektir.

689. Koruma alanları, tarıma ayrılan alanlar, orman alanları, endüstri, şehir ve kırsal yerleşmeler için alternatif alanlar turizm ve rekreasyon amaçlı alanlar hakkında doğru kararların verilebilmesi için, arazinin gerçek potansiyeli ile şimdiki ve gelecekteki sosyo ekonomik şartların birlikte çözümlenmesi ve bu kaynağın her kullanım açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi sağlanacaktır.

690. Kırsal alanda 35.057'si köy seviyesinde olmak üzere, mevcut 86.149 yerleşme ünitesine götürülecek temel altyapı ve iktisadi hizmetlerin yaygınlaştırılması ve hizmet verimliliğini temin için merkez köylerin araç olarak kullanılması sağlanacaktır.

691. Hizmet bütünlüğünü gerçekleştirerek kırsal alanda yaşayanların gelirini artırmak, sosyal ve kültürel gelişmelerine katkıda bu'lunarak, kalkınmalarına hız kazandırmak üzere «Entegre Kırsal Kalkınma Projeleri» uygulanacaktır.

692. Köylünün, kalkınmaya şuurlu bir şekilde katılmasını temin ile refah seviyelerinin yükseltilmesinde, sosyal ve meslekî işbirliğini sağlamaya yönelik gayretleri desteklenecektir.

693. Köylünün, anafaaliyeti olan tarımın bünyesinden doğan boş zamanların değerlendirilmesi maksadıyla geleneksel köy el sanatlarının geliştirilmesi sağlanacaktır.

694. Köylü ve çiftçi gelirinin çeşitlenmesi için yerli üretim dalları teşvik edilecek, köyde üretilen malın değerlendirilmesi için köylüye yardımcı hizmetler sağlanacaktır.

695. Kırsal kesimde, altyapının düzenlenmesi köylünün geçim kaynağı olan toprağın verim kabiliyetlerine göre en iyi şekilde kullanılması, üretimden azamî verimin alınması, miras hukukunda yapılacak değişiklikler ile mülkiyet rejiminde görülen bozuklukların giderilmesi, işletmelerin miras vb. yollarla küçülmesinin önlenmesi sağlanacaktır.

XV. — 1. BİLİM - ARAŞTIRMA - TEKNOLOJİ

a) İLKE VE POLİTİKALAR

696. Araştırma, geliştirme ve teknolojik gelişme ekonomik ve sosyal yönden değişimin yön gösterici ve itici gücüdür. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerini önceden belirlenmiş hedeflere yöneltmek ve dinamik bir yapıya kavuşturmak esas olacaktır.

697. Ülkenin ekonomik, sosyal ve endüstriyel sorunlarının çözümüne dönük araştırma ve geliştirme çalışmalarına öncelik verilecektir, ülkenin sınırlı kaynakları ve gelişme hamleleri dikkate alınarak, araştırma, geliştirme, adaptasyon ve ileri teknolojilerin kullanılması açısından öncelikli sektörler, alt sektörler ve alanlar tespit edilip imkânlar bunlar üzerinde yoğunlaştırılacaktır. Hedef sektörler belirlenecektir.

698. Bu ilkeler ışığında uygun teknoloji transferi için, teknoloji seçimi ve adaptasyonu çalışmalarına ağırlık verilecektir.

699. Teknoloji üretiminde yeni ve ileri teknolojilerin ülke şartlarına uyarlanması, özel sektör kuruluşlarının teknoloji adaptasyonuna teşvik edilmesine ilişkin politika ve tedbirler hızla uygulamaya konulacaktır.

700. Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin gerisinde kalmamak ve dünyada meydana gelen hızlı değişimlere ayak uydurabilmek için bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakından izleyecek ve sonuçlarını en uygun zamanda ilgililerin hizmetine sunacak mekanizmaların kurulması ve mevcutlarının etkinliğinin artırılması önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. TÜBİTAK'ın koordinasyon ve duyurma görevleri düzenlenerek geliştirilecektir, üniversiteler bu çalışmaların tamamlayıcı parçası olacak; YÖK'ün dokümantasyon ve araştırma çalışmaları bu politikalar istikametinde geliştirilecektir.

701. Büyük proje veya bölge planları sırasında Türkiye'ye has uygulama, işletme ve teçhizatın geliştirilmesine teşvik edilecektir.

702. Uzun dönemli plan hedef ve stratejilerine ve ülkenin ekonomik, endüstriyel ve sosyal kalkınma amaçlarına uygun bir bilim ve teknoloji anaplanı hazırlanacaktır. Bahis konusu anaplanın hazırlanmasında 1983 yılında sonuçlandırılan «Türk Bilim Politikası 1983-2003» konulu çalışma bir hareket noktası olarak kabul edilecektir.

703. Gerek temel araştırmalar ve gerekse uygulamalı araştırmalar açısından bilimsel araştırma ve geliştirmeye tahsis edilecek kaynaklar altyayı imkânları elverişli olan araştırma kuruluşlarında yoğunlaştırılacak bu yolla çeşitli alan ve sektörlerde her yönüyle gelişmiş cazibe merkezleri yaratılacak, özellikle, üniversitelerin kuvvetli oldukları belli alanlarda ihtisaslaşmaları ve ayrıca üniversite - sanayi işbirliğinin etkin bir duruma getirilmesi teşvik edilecektir.

704. Hammadde, işgücü, enerji ve zaman kaybını önlemek, kaliteli mal ve hizmet üretimini sağlamak üzere kuruluşlarda kalite kontrol tekniklerinin kullanılmasının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi üzerinde önemle durulacaktır. Bu amaçla halen yürürlükte olan mevzuatın günün şartlarına uydurularak uygulama zorunluluğu olan standartların denetimini yapacak teşkilatlanmanın tamamlanması; modern kalite kontrol bilincinin oluşmasına ve gelişmesine yardımcı olacak denetimin etkisinin artırılması, kalite belgelendirme işlemlerinin tüketicinin korunmasını sağlayacak şekilde ve aynı ilkelere göre yapılması ve etkin bir ulusal kalite kontrol sistemi kurulması çalışmaları tamamlanacaktır.

XV. — 2. BİLGİ İŞLEME

705. Enformasyon teknolojisinin ürünlerinden (bilgisayar donanımı + yazılımı) gereğince yararlanmama sonucunda doğabilecek verim kaybının, bu teknolojinin kullanılması için tahsis edilmesi gereken kaynakları aşacağı görüşünden hareketle, bu teknolojiden en rasyonel şekilde yararlanma ve kullanımının yurt çapında dengeli olarak yaygınlaştırılması hedeftir.

706. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandırmak amacıyla tarım, sanayi ve hizmet kesimlerinde verimliliği artırmak üzere bilgi işleme teknolojisinin geliştirilmesini, bu konuda gerekli insan gücünü yetiştirme ve çalıştırma şartlarının hazırlanmasını sağlayıcı her türlü tedbirin alınmasına önem verilmesi ve bu amaçla gerekli kurumlaşmanın desteklenmesi esastır.

707. Memleketimizde sağlıklı bir bilgi akım sisteminin geliştirilmesinde bilgisayar sahibi ya da bilgisayar edinmeleri söz konusu kuruluşların ellerindeki imkânları kuruluşları faaliyetleri ile ilişkili birer «bilgi bankası» oluşturarak değerlendirmeleri ve bu tür merkezler arasında bilgi alışverişini sağlayacak bağlantıların kurularak bir bilgisayar ağının kurulmasına başlanması; bu amaçla öncelikle telekomünikasyon altyapısının nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ilke olarak benimsenmektedir.

708. Kamu kuruluşların mevcut bilgisayar merkezlerinin verimli ve koordinasyon içinde tam kapasite ile çalıştırılabilmesi için, söz konusu merkezlerin bütün uygulamalarının merkezî bir yönetim altında toplulaştırılması yöntemi, sorunları çözümleyici bir yaklaşım olarak görülmemektedir. Verimli kullanımı zorlaştıran sebepler yapısal olup, kuruluşların kendine özel ve yaygınlaşma bilgisayar hizmetlerinin tek elden yönetilme gayretleri verimsiz kullanımı daha da artıracaktır.

709. Bilgisayarların amaçlanan hizmeti yerine getirebilmeleri için amaca uygun şekilde programlanmaları hayati önem taşımaktadır. Bilgisayardan beklenen verimin elde edilmesinde birinci derecede önem taşıyan sistem çözümleyicilerin, bilgisayar bakım ve onarım personelinin yeterli sayı ve nitelikte yetiştirilmesi hedef olacaktır. Bilgisayarların edinilebilmesi için öncelikle makineleri kullanacak personelin istihdam edilmesi şartı aranacaktır.

710. Memleketimizdeki yetişmiş insangücü ve bilgi birikiminin, bilgisayar yazılımının (software) ithalinden çok, giderek yurt içinde üretilmesini, geliştirilmesini ve daha ileride ise bölge ülkelerine ihracını mümkün kılacak bir düzeye eriştiği göz önünde tutularak bilgisayar yazılımı geliştirme şirketleri teşvik edilecektir.

711. Bilgisayar kullanımında verimlilik ilkesi paralelinde kuruluşlara bilgisayar hizmeti sağlayan şirketler desteklenecektir.

XV.— 3. ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ VE, TEKNİK YARDIM

a) İLKE VE POLİTİKALAR

712. Plan döneminde uluslararası işbirliği ve teknik yardım ile ilgili uygulamalarda aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulacaktır.

713. Uluslararası işbirliği ve teknik yardım bilgi - beceri ve teknoloji transferi ve üretiminde önemli bir araçtır.

714. Teknik yardımların kullanımında, ekonomik ve sosyal alanlarda somut amaç ve sonuçlara yönelen, mevcut kuruluşların güçlendirilmesini öngören, kendi içinde bir bütün olan ve uzun dönemde kendi kendine yeterli bir duruma gelmeyi amaçlayan proje ve programların desteklenmesi esastır.

715. Belli bir gelişmişlik seviyesine ulaşmış bulunan ülkemizin, milletlerarası teknik işbirliğine katkıda bulunma aşamasına geldiği bilinci ile özellikle gelişme yolundaki ülkelere teknik yardım sağlanacak, bu ülkelerle çeşitli alanlardaki münasebetlerin geliştirilmesine önem verilecektir.

716. Uluslararası kuruluşlarda ve bu kuruluşların teknik yardımları ile gelişmekte olan ülkelere yürütülen projelerde daha fazla Türk uzmanın çalışmasını sağlamak, dışa açılma gayretleri bakımından desteklenecektir.

XVI.— 1. BÖLGE PLANLAMASI

a) İLKE VE POLİTİKALAR

717. İktisadî açıdan gelişmekte olan bölgelerle, belirli sektörler açısından potansiyel gösteren bölgelerde, gelişmenin hızlandırılması, kaynakların etkili kullanımının sağlanması amacıyla bölge planları yapılacaktır.

718. Bölge planları, gelişmenin hızlandırılması amaçlanan bölgelerde bölge kaynaklarının iktisadi faaliyet kollarının gelişme ile uyum ve denge içinde ele alınmasını sağlayarak, söz konusu bölgelerin, gelişmesi için gerekli tedbir ve araçları belirleyecektir.

719. Yerleşme düzenini etkileyecek büyük projelerin çevre ve bölgeye olabilecek etkilerinin irdelenmesi ve potansiyel faaliyet alanları için gerekli olan hizmet ve altyapının önceden ele alınması bölge düzeyinde yapılacak planlama çalışmaları ile gerçekleştirilecektir.

720. Belirtilen bölgelerde yapılacak bölge planlama çalışmalarının yürütücülüğü çalışma sonucu belirlenecek yatırım ihtiyaçlarına yönelik yatırım programlaması Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılacaktır.

721. Bölgelerin potansiyel kaynaklarını, mevcut yapıda sorun alanlarını belirlemek üzere envanter çalışmalarına ağırlık verilecek, bu envanter çalışmalarına dayalı olarak çeşitli sektörler için uygun gelişme alanları «Bölge gelişme şema» larında belirtilecektir.

722. Bölge Planlarının yapılacağı bölgelerin seçimi, bölgenin iktisadi durumu, çeşitli sektörler açısından gösterdiği potansiyel ve büyük ölçekli projelerin yer alması gibi faktörlere bağlı olarak yapılacak, yukarıda belirtilen özellikleri sebebiyle bu bölgelerin tanımında esneklik bağlanarak, idarî sınırlara bağlı olmayan bölgeler tespit edilebilecektir.

723. Yerleşme birimlerinin karşılıklı mal, hizmet, insan ve haber akımları esas alınarak belirlenen fonksiyonel bölgeler, bölgesel gelişmenin yönlendirilmesi için mevcuttur, özel amaçlı bölgelerin tespitinin gerekmediği durumlarda «Türkiye'de yerleşme merkezlerinin kademelenmesi» çalışmasına dayalı olarak belirlenen 16 bölge ayrıntı kullanılacaktır.

724. Fonksiyonel bölgelerin mevcut kaynaklarını ve bu bölgelerdeki gelişmelerin nasıl bir uyum ve denge içinde sağlanabileceği, belirli sektörler için uygun gelişme alanları, öngörülen üretim hedeflerinin bölgenin şehir düzenini ne şekilde etkileyebileceği ve gelişmenin hızlandırılması için üretim sektörlerinin mekânda sağlamaları gerekli uyum konusunda alternatif çözümleri ortaya koymak amacı ile «Bölge gelişme şemaları» hazırlanacaktır.

725. Bölgelerarası nüfus hareketlerinin fazla göç veren bölgelerde istihdam imkanları sağlayarak önlenmesi, bölge içi nüfus hareketlerinin ise, bölge gelişme şemaları» nda öngörülen yerleşme düzenine uygun bir şekilde yönlendirilmesi amacına uygun bir yatırım politikası izlenecektir.

726. Ülke yerleşme düzeni bölgelerin gelişme potansiyelini değerlendirmeyi sağlayacak şekilde yönlendirilecek, bu çerçevede içinde bölgesel yerleşme kademelenmesinin geliştirilmesi sağlanacaktır. Bu amaçla;

a) Az gelişmiş bölgelerde yer alan bölge merkezleri belirli hizmet ve üretken yatırımlarla desteklenerek temel fonksiyonlarına ulaştırılacak, bu odaklar geliştirilirken bölgede yer alan ikinci derece merkezlerin hizmet ve donatım tesislerindeki eksiklikler giderilecek, böylelikle bu merkezlerin potansiyel hizmet odakları olması sağlanacaktır.

b) Gelişmiş bölgelerde yer alan metropoliten merkezlerindeki fazla yığılmayı önlemek amacı belirlenecek desentralizasyon politikalarına uyumlu olarak hizmet ve donatım fonksiyonlarının geliştirilmesi sağlanacaktır.

c) İstanbul ve İzmir'in merkez olduğu bölgelerde, doğal kaynak ve hizmet fonksiyonlarına dayalı olarak alt bölgeler belirlenecek ve alt bölge merkezleri tanımlanacaktır.

727. Bölgesel farklılıkların azaltılması için zorunlu olan sanayiın yaygınlaştırılması politikası, bölgesel talep şartlarına duyarlı sektörlerin her bölgede, millî karakterdeki sektörlerin sanayi potansiyeli olan bölgelerde gelişmelerinin desteklenmesi şeklinde ele alınacak; bölgelere göre sektörlerin teşviki için gerekli ilke ve kıstaslar belirlenecektir.

728. Kamu hizmetlerinin dağılımında, bu hizmetlerden geniş şekilde yararlanmayı sağlayacak bir uygulamaya gidilmesi ve yalnız nicelik olarak değil, nitelik olarak da dengeli bir dağılımının gerçekleştirilmesi temel yaklaşım olarak benimsenecektir.

729. Bölgelerin tabii tarım potansiyelinin etkili bir şekilde değerlendirilmesi için tarım altyapısının geliştirilmesi, girdi kullanımının iyileştirilmesi ve tarım üretiminin çeşitlendirilmesi sağlanacaktır. Kırsal kalkınma projeleri bölgesel gelişmenin hızlandırılması amacına yönelik olarak ele alınacaktır.

730. Tarım topraklarının koruyucu tarım dışı amaçlara tahsisini düzene bağlayan tedbirler, fizik planlama kararları yanısıra uygulama araçlarının ele alınması ile geliştirilecektir. Şehirlerin gelişmesinin destekleneceği odakların seçiminde tarım topraklarının kullanımı bir faktör olarak gözetilecek, tarıma uygun alanlarda sanayi tesislerinin kurulmasında dikkatli davranılacaktır.

731. Azgelişmiş bölgelerde yer alacak imalat sanayii birimlerine işletme kredisi sağlanacak, bu kredilere vergi - resim - harç istisnası uygulaması getirilerek, ucuz maliyetli kredilendirmeye tabi tutulacaktır.

732. Bölge merkezlerinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı olarak bir «Proje Ofisi» kurulacak, bu birim yatırım konularının seçiminde ve fizibilite projelerinin hazırlanmasında girişimciye yardımcı olacaktır.

733. Gelişmekte olan bölgelerde desteklenmesi gerekli sanayi kollarında kurulacak çok ortaklı şirketler ve işçi kuruluşlarının teşviki amacı ile «Kâr Ortaklığı Belgesi» uygulamasına geçilecek, böylelikle bu yatırımlara devlet güvencesi sağlanacaktır.

734. Kamulaştırma aşaması olan büyük projelerde kamulaştırma bedellerinin sanayiye aktarılmasını sağlamak amacı ile «Kâr Ortaklığı Belgesi» uygulaması yanısıra yatırımın tamamlanıp üretime geçmesi aşamasına kadar belirli bir ödeme yapılmasını sağlayacak bir düzenleme yapılacaktır.

735. Altyapı ve sosyal hizmet yatırımlarını gerçekleştirecek sanayi yatırımcısına, vergilendirmede belirli ölçüde kolaylık sağlanacaktır.

736. Organize Sanayi Bölgelerinin yerseçiminde, bölgeler için hazırlanan «Bölgesel Gelişme Şema»'ları esas alınacak, Organize Sanayi Bölgelerinde yer alacak sanayi sektörleri bölgelerin özellik ve potansiyeline bağımlı olarak tanımlanacak, gerektiğinde ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgelerinin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

737. Gelişmekte olan bölgelerde yer alan Organize Sanayi Bölgelerinde konut alanlarının ayrılması ve bu alanlarda lojman yapımı teşvik edilecektir.

738. Kamu kuruluşlarının yatırım projelerinde ve çevresel etkisi söz konusu olabilecek özel sektör yatırımlarının projelendirme çalışmalarında «Çevresel Etki İrdelemesi» raporu hazırlanacaktır.

XVI. — 2. KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER

a) İLKE VE POLİTİKALAR

739. Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri olmak üzere Kalkınmada öncelikli Yörelerin kalkındırılması ve böylece bu bölgeler ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının zaman içinde azaltılarak giderilmesi temel hedeftir.

740. Kalkınmada Öncelikli Yörelerde planlanacak olan sanayiler, önemli ölçüde, mevcut ve potansiyel kaynakları harekete geçirecek ve söz konusu bölgelerin gelişmesinde itici güç olabilecek sektörlerde gerçekleştirilecektir. Bu amaçla, söz konusu bölgelere götürülecek yatırımlarla, bu yatırımları destekleyecek altyapı yatırımlarının beraberce planlanması sağlanacak, her yıl bütçelerinde yeterli ölçüde ödenek ayrılması yanında, bütçe dışı kaynaklardan da yararlanma yoluna gidilerek, konut fonuna benzer özel fon oluşturulacaktır.

741. Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki mevcut potansiyelin değerlendirilmesinde büyük ölçekli yatırımların yanısıra küçük ölçekli ve emek yoğun sanayi projeleri de teşvik edilecektir.

742. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, özellikle Ortadoğu pazarına yönelik, taşıma maliyetlerine duyarlı mal üreten işletmelerin (hafif yapı elemanları, hayvancılığa dayalı mamuller vb.) kurulmaları sağlanacak ve teşvik edilecektir.

743. Bu bölgelerdeki kamu yatırım projelerinde görevlendirilecek personel için lojman temini ve ücret farklılaştırmaları gibi cazip imkânlar yaratılacaktır. Böylece yatırımları yönlendirecek nitelikte eleman teminindeki darboğazların giderilmesi sağlanacaktır.

744. Bittikçe yaygınlaşan çok ortaklı işçi şirketleri, mahallî tasarrufların deerlendirilmesi amacına ulaşmada bir araç durumundadır. Bu şirketlerin yatırımlarının başlangıcından itibaren devlet desteği ve yönlendirilmesi altına alınması sağlanacaktır, iyileştirme operasyonunda Kalkınmada öncelikli Yörelerdeki çok ortaklı şirketler ve mahallî idare ve İDT iştiraklerinin olduğu yatırımlara Kalkınmada öncelikle Yörelere için tahsis edilen fonlardan destek sağlanmasına devam edilecektir.

745. Teşvik tedbirleri, sektörler ve öncelikli il grupları itibariyle, farklı nispet ve kapsamda uygulanacaktır. Bu bölgelerde teşvik tedbirlerinden beklenen sonucun alınabilmesi için her türlü yatırım faaliyetinde ihtiyaç duyulan enerji ve diğer altyapının Devlet tarafından yeterli ölçülerde ve zamanında geliştirilmesi sağlanacaktır.

XVI. — 3. YERLEŞME - ŞEHİRLEŞME

a) İLKE VE POLİTİKALAR

746. Ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişmeler ve nüfus artışı dolayısıyla 1965 - 1975 dönemine kıyasla daha yavaş bir hızla da olsa, şehirleşmenin ve kırsal yapıdan şehirli yapıya geçişin devam edeceği beklenmektedir.

747. 1983 yılında şehirlerde yaşayan üfusun 21,6 milyona, şehirli nüfus oranının % 45,2'ye, 1984 yılında ise şehirli nüfusun 22,6 milyona ve şehirli nüfus oranının ise % 46,3'e ulaştığı tahmin edilmektedir.

748. V. Plan dönemindeki şehirleşme hızının 1975-1980 dönemindeki temposunu koruyarak yılda ortalama yüzde 4,6 dolaylarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Plan dönemi içinde şehir ve kır nüfusunun eşitlenmesi ve Plan dönemi sonunda toplam nüfusun yüzde 52'sinin şehirlerden nüfusu 20.000'den fazla olan yerleşmelerde) yaşıyor olması beklenmektedir. Yapılan tahminlere göre 1989 yılında Türkiye'nin nüfusu 54 milyonu, şehirli nüfus 28 milyonu, kır nüfusu ise 26 milyonu bulacaktır. Plan dönemi sonuna kadar nüfusunun 20.000'i aşması beklenen 40 yerleşme yerinin şehirli nüfusa ilavesi 1 milyon civarında olacaktır. Kır nüfusunda artışın 1985 yılından itibaren mutlak rakam olarak hafif bir düşme göstermesi beklenmektedir. Kır nüfusunun toplam nüfus içindeki yüzde payı plan döneminde azalmaya devam edecektir. V. Plan döneminde gelişmenin orta büyüklükteki şehirlerde olması beklenmektedir.

TABLO : 107 — IV. VE V. PLAN YILLARINDA ŞEHİR, KIR VE TOPLAM NÜFUS SAYI VE ORANLARI

(000000 Kişi)

	1978	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1978-83 Ortalaması	1984-89 Ortalaması
Toplam nüfus	42,9	47,8	48,8	49,8	50,9	52,1	53,2	54,4	45,4	51,5
Şehir nüfusu	17,2	21,6	22,6	23,6	24,7	25,9	27,0	28,2	19,4	25,4
Kır nüfusu	25,7	26,2	26,3	26,2	26,2	26,2	26,2	26,0	26,0	26,2
Şehirleşme oranı (%)	40,0	45,2	46,3	47,4	48,5	49,7	50,8	52,0	42,7	49,3
Şehirleşme hızı (%)	—	—	—	—	—	—	—	—	4,5	4,6

Kaynak : DPT.

749. Ekonomik faaliyetlerin mekânda dağılımı, ekonomik faydalarının yanısıra yerleşmelerin dağılımını belirlediği için, yatırımlarda yer seçimi kıstaslarına uyulmasına önem verilecektir.

750. Sanayileşme potansiyeli olan ve geliştirilmesi istenilen yerleşme merkezlerinde bütün sektörler göz önünde bulundurularak sanayi yerleşmesine uygun alanlar tespit ve ilan edilecektir.

751. Kalkınma ve sanayileşmenin tabîî ve kaçınılmaz sonucu olan şehirleşme boyutunun mümkün olan en olumlu şekilde yönlendirilmesi ve gerek sosyal yapı, ge-reksd ekonomik gelişmeye katkısının artırılması amacıyla;

752. Şehirlerde hizmet standardını yükseltecek yatırım ve politikalara daha fazla ağırlık verilecektir.

753. Şehirlerde konut, arsa üretimi, ulaşım ve altyapı sorunlarının şehirlerin büyüme hızının önünde gidecek şekilde planlaması bir düzene bağlanacaktır. Bu amaçla şehirli nüfusun temel ihtiyaçları olan sosyal ve teknik altyapı imkânları geliştirilecektir.

754. Şehirleşmenin mekânda dengeli dağılımını sağlamak amacıyla ekonomik potansiyele sahip orta büyüklükteki şehirlere ekonomik faaliyetlerin yöneltmesi desteklenecek, bunu temin için; malî ve fiziki teşvik tedbirleri nüfusu 50.000 - 500.000 arasında bulunan şehirlere yöneltilecek buraların ekonomik faaliyetler açısından canlandırılmaları sağlanacaktır. Büyük şehirlerde ise caydırıcı tedbirler yoluyla ekonomik faaliyetlerin mümkün olduğu kadar küçük illere yayılmaları temin edilecektir.

755. Şehirlerin mevcut potansiyeline göre turizm, sanayi, eğitim gibi belli fonksiyonlarına ağırlık verilecek, böylece şehirler arasında bir ihtisaslaşma sağlanacaktır.

756. Kalkınmada öncelikli Yörelere başta olmak üzere, gelişmekte olan bölgelerde yer alan şehirlerde yan sanayii fazla olan imâlat sanayilerinin kurulması desteklenecektir.

757. Şehir İmar Planları modern şehircilik icaplarına uygun olarak hızla tamamlanacaktır. Hızlı gelişme bölgelerinde genel fonksiyon tahsislerinin derhal belirlenerek ilân edilmesi, imar planlarının bu esaslara göre sonradan tamamlanması ve disiplinli bir şekilde uygulanması sağlanacaktır.

758. İmar Planı değişikliklerini sınırlandırıcı düzenlemeler yapılacaktır.

759. Şehir yerleşme alanlarının gelişmesi, sanayi ve turizm amaçlı yapılaşma, tarım topraklarına doğru olduğundan, tarım dışına çıkarılacak bölgelerin sınırları ve fonksiyon tahsisleri il ölçeğindeki ilgili Kamu kuruluşlarınca belirlenecek ve bu bölgeler konut, sanayi ve turizm alanı olarak tespit ve ilan edilecektir. Yapılaşmanın tespit edilen 'bu bölgelere yönlendirilmesi sağlanacak, tarım arazisi olarak bırakılan yerlerde dağınık yapılaşmaya izin verilmeyecektir.

760. Şehirlerde paket proje yaklaşımı desteklenecektir.

761. Organize Sanayi Bölgeleri sanayi potansiyeli ve önemli ulaştırma imkânları bulunan yerleşme merkezlerinde kurulacaktır.

762. Gelişmiş bölgelerde ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgeleri kurulacaktır.

763. Organize Sanayi Bölgelerinin çevreye çekmesi muhtemel yan sanayi ve konut alanları da Organize Sanayi Bölgesinin planlama ve kamulaştırma aşamalarında göz önünde bulundurularak bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır.

764. Organize Sanayi Bölgesi bulunan yerlerde tamamlayıcı faaliyetlerin yer aldığı Küçük Sanayi Sitelerinin de kurulması teşvik edilecektir.

XVI. — 4. KONUT

a) HEDEFLER

765. Plan döneminde nüfusu 20.000'i aşan yerleşme merkezlerinde demografik gelişmelerden ve yenileme ihtiyacından doğan toplam yeni, konut ihtiyacının her yıl ortalama yüzde 3,17 oranında artarak, 1989 da yılda 318.000 birim seviyesine çıkacağı tahmin edilmiştir.

766. Son yıllarda düşük seviyelerde kalan yeni konut inşaatlarının ise, Plan döneminde yıllık ortalama yüzde 12,0 oranında bir büyüme ile, dönem sonunda yılda 291.000 birime ulaşabileceği tahmin edilmektedir.

767. Konut inşaatlarında öngörülen artışların gerçekleşmesinde temel unsur, konut yatırımlarına yönelecek özel tasarrufların düzenli bir büyüme göstermesidir. Plan dönemi boyunca Toplu Konut Fonu kredilerinin, özel konut tasarruflarının genişlemesinde önemli doğrudan ve dolaylı katkılarının olması beklenmektedir.

768. Ayrıca, Toplu Konut Fonu kredilerinin, düşük ve orta gelirli ailelere güven verecek avantajlı şartlarla verilmesi ile, tüketimden ve konut dışı verimsiz yatırımlardan konut yatırımına yeni kaynakların kayması sağlanabilecektir, özel kaynakların bu şekilde hareketlendirilmesi Fon uygulamasının dolaylı etkisi ile olacaktır. Bu etkinin, özel konut yatırımlarının Plan dönemi boyunca yüksek ve giderek artan bir hızla büyümesine yol açması beklenmektedir.

769. Özel konut yatırımlarının Plan döneminde yılda ortalama yüzde 12,4'lük bir hızla büyüyeceği, bu hızın 1985'te 10,9'dan, 1989'da 13,5'e doğru giderek artacağı öngörülmüştür.

770. Plan döneminde ekonomide toplam 1161000 birim konut inşa edilmesi öngörülmektedir. Konut inşa kapasitesinin her yıl artarak, 1989'da yıllık yeni konut ihtiyacını büyük ölçüde karşılayacak seviyeye ulaşması beklenmektedir. Böylece konut ihtiyacının düşük nitelikli veya ruhsatsız konut inşaatı yoluyla karşılanması eğilimi düşecektir.

b) İLKE VE POLİTİKALAR

771. Konut piyasasında potansiyel arz eden bütün unsurların değerlendirilmesi yanında konut sektörünün ekonomiyi canlandırıcı ve istihdam yaratıcı özelliğinden de azamî faydanın temin edilebilmesi için ihtiyaç sahipleri bankalar sistemi aracılığıyla tasarrufa yönlendirilecektir. Bu amaçla koperatif, toplu konut, müteahhit ve ferdi inşaat sistemlerine göre farklı kredilendirme şartları geliştirilerek, bu şartlar yapıcı ve alıcıların durumlarına uygun şekilde çeşitlendirilecektir.

772. Toplu Konut Fonu; banka sistemi yoluyla konuta yönlendirilecek kaynakların desteklenmesi ve kredilerin faiz, vade ve miktar bakımından alıcılar için makul seviyelerde tutulmasını temin edecek tarzda kullanılacaktır.

773. Özellikle IV. Plan döneminde konut sektöründe kanunun etkisinin fazla olmaması ve piyasada efektif talebin genellikle üst gelir grubuna mensup ailelerden gelmesi sebebiyle büyüyen konut ortalama alanlarının; Türk aile yapısına ve hayat tarzına uygun, fonksiyonellik ve iktisadiyet prensiplerini bağdaştıran makul seviyelere düşürülmesi teşvik edilecektir.

774. Kamu kaynaklarının planlama, altyapı götürme ve arsa temininde kullanılması sağlanacaktır.

TABLO : 108 — V. BEŞ YILLIK PLAN DÖNEMİ KONUT SEKTÖRÜ İHTİYAÇ VE YATIRIM TAHMİNLERİ

Yıllar	(1983 Fiyatlarıyla)									
	Özel Konutlar, İnşaat (1000 Ad.)					Kamu Konurları		Toplam		
	İhtiyaç (1000 Ad.)	Özel Kaynaklardan (1000 Adet)	T. K. F.* Kaynaklarından (1000 Ad.)	Toplam (1000 Ad.)	Yatırım (Milyon TL.)	İnşaat (1000 Ad.)	Yatırım (Milyon TL.)	İnşaat (1000 Ad.)	Yatırım (Milyar TL.)	
1984	272	115	38	153	285,7	12	25,6	165	311,3	
1985	280	119	51	170	316,8	13	27,3	183	311,3	
1986	290	123	67	190	354,6	13	29,0	203	383,6	
1987	298	128	86	214	399,0	14	31,0	228	430,0	
1988	305	134	107	241	451,3	15	33,3	256	484,6	
1989	318	143	131	274	512,3	17	35,8	291	548,1	
Plan Dön. Top.	1491	647	442	1089	2 034,0	72	156,4	1161	2 190,4	

Kaynak: DPT

(*) T. Konut Fonundan, sadece konut üstyapısı için ayrılacak miktarlara tekabül etmektedir.

775. Yeni toplu konut projelerinde altyapı, üstyapı, ve çevre tanziminde bütünlük, uyum ve tasarruf sağlama ilkeleri gözetilecektir.

776. Toplu konut alanlarının eğitim, güvenlik gibi sosyal altyapılarının teknik altyapı ve üstyapı inşaatlarıyla birlikte bitirilmesine önem verilecektir.

777. Konutların inşaat ve kullanımında tasarruf sağlamak maksadıyla, mahalli malzemeleri değerlendiren, iklim şartlarını dikkate alan, israfı azaltan proje ve teknolojiler teşvik edilecektir.

778. İmar ve gecekondur mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak işlemleri düzenleyen 3981 sayılı Kanunun uygulama prensipleri de dikkate alınarak, mevcut ruhsatsız yapılara ve gecekondulara altyapı götürülmesine ve bunların islahına öncelik verilecektir.

779. Birinci derecede âfete maruz bölgelerde yer alan köylere öncelik verilerek, köy konutlarının islahına yönelik eğitim, uygulama ve teşvik faaliyetleri hızlandırılarak yürütülecektir. Köy hayat tarzına uygun ve gelişmelere açık köy konutu tipleri geliştirilecektir.

780. Kamu inşaatlarında maliyet azaltıcı uygulamalar geliştirilerek, «Kamu Lojman Planı» inşaatları on yıl içinde tamamlanacaktır.

781 Toplu Konut Fonu'ndan arsa ve altyapı için ayrılacak pay ile yeni yerleşme alanlarının açılması, bu alanlarda kredi arsa tahsisi yapılması, ruhsatsız konut inşaatını ruhsatlı hale çevirebilmek için tedbirler alınacaktır.

XVI. — 5. MAHALLİ İDARELER

a) HEDEFLER

782. Belediye idarelerinin sayısı 1989 yılında 1774'e ulaşacaktır. Aynı yıl belediye sınırları içerisinde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı ile %63'2 olacaktır.

TABLO : 109 — TÜRKİYE'DE BELEDİYE SAYILARI VE NÜFUSLARI

	Yıllar				Yıllık Artışlar %	
	1978	1983	1984	1989	1978-83	1984-89
Belediye sayısı	1.710	1.676	1.702	1.774	—0.4	0.8
Belediye nüfusu (Milyon Kişi)	23.9	28.1	29.1	34.3	3.3	3.3
Belediye nüfusunun toplam nüfus içindeki payı %	5.7	68.7	59.7	63.2	—	—

Kaynak : DPT

b) İLKE VE POLİTİKALAR

783. Mahalli idarelerin kuruluş, görev, yetki, sorumlulukları ve merkezi idare ile koordinasyonu Anayasanın 127'nci maddesinde yer alan çerçevede düzenlenecektir.

784. Belediye ve il özel idaresinin görevleri günün şartlarına uygun hale getirilecektir.

785. Belediye teşkilatı kurma alt sınırı olan 2 000 nüfus ölçeği yükseltilecektir.

786. Mahalli idarelerle ilgili kuruluşlar arasında etkili bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.

787. Belediyeler şehircilik hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlar olarak kabul edilmektedir. Devletin yürütmekte olduğu bazı belediye görevleri, belediyelere devredilecektir.

788. Malî Tevzin Kanununa göre belediyelere dağıtılan gelirlerin sarf şekli belirlenecektir. Belediye hizmetlerinin öncelikleri tespit edilip ilan edilecek, öncelik sırası takip edilecektir.

789. Belli sınırlar üzerindeki belediye harcamaları için proje şartı aranacak, DPTnin onayı ile harcama yapılacaktır.

790. Belediyelerin yatırım programları belli dönemler itibariyle tespit edilecek, bu yatırımların finansmanının belediye kaynaklarından yapılması esas olacaktır. Gereken hallerde büyük projeler için ayrı bir finansman modeli geliştirilecektir.

791. Belediyeleşmede esas, çok sayıda belediye kurulmasına imkân verilerek, sonradan bunların birleştirilmesi değil; tabîi sınırlar içerisinde giderek büyüyen merkez belediyenin şubeleşmesi yoluyla hizmetlerin daha verimli hale getirilmesi olacaktır.

792. Mahallî idare, işletme ve birlikleri nitelikli personel istihdam edilmesini sağlayan bir yapıya kavuşturulacaktır.

793. Belediyelerin tek başlarına başaramayacakları veya birlikte daha verimli ve ucuza maledebilecekleri mahallî nitelikteki sorunları çözecek birlikler kurmaları teşvik edilecektir.

794. Belediye işletmeleri karlılık ve verimlilik esasına göre çalışacak şekilde düzenlenecektir.

795. Belediye hizmetlerinden rantabl çalışmayanlar ihale yolu ile firmalara yaptırılacak ve gelir sağlanması yolları teşvik edilecektir.

XVI.— 6. İÇMESUYU KANALİZASYON

a) HEDEFLER

796. İçmesuyu ve kanalizasyon yatırımları; Uluslararası içmesuyu ve Hıfzıssıhha On Yılı münasebetiyle hazırlanmış bulunan Ana plana göre yürütülecektir, İçmesuyu ve Kanalizasyon Ana Planında 1993 yılı sonuna kadar bütün yerleşmelere yeterli ve sağlıklı içmesuyu temin edilmesi öngörülmüştür.

797 Kullanım alanlarına göre Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda toplam su ihtiyacı tahminleri aşağıda verilmiştir.

TABLO : 110 — TÜRKİYE'NİN SU İHTİYACI TAHMİNİ (MİLYAR)

Kullanım Birimi	1985	1990	1995	2000
İçme ve Kullanma	4.73	5.95	7.38	9.07
Sulama	31.80	42.00	54.10	57.60
Sanayi	4.00	5.10	6.20	7.30
Toplam	40.53	53.05	67.68	73.97

Kaynak : DSİ Genel Müdürlüğü

798. Nüfusu 100 binden az olan 1672 belediyeden 766 sının V. Plan Dönemi içindeki içmesuyu ihtiyaçları karşılanmıştır, 322 belediyenin içmesuyu projesi, 1984 yılı yatırım programında olup, V. Plan dönemi sonuna kadar hizmete açılacaktır, içmesuyu projesi hiç ele alınmamış olan 71 belediye ile içmesuyu tesisinin yeniden ele alınması gereken 513 belediyeden 229 unun içmesuyu tesisi V. Plan döneminde ele alınacaktır.

799. Nüfusu 100 binin üzerinde bulunan 30 adet şehirden içmesuyu projeleri tamamlanmış bulunan 4 adedinin, V. Plan Döneminde içmesuyu ihtiyacı bulunmamaktadır.

800. Bu şehirlerden 4 adedinin içmesuyu projeleri müstakilen DSİ'nin, 4 adedinin müştereken DSİ ve İller Bankasının, 11 adedinin içmesuyu projeleri müstakilen İller Bankasının programında olup inşaatları devam etmektedir. Bu şehirlerin içmesuyu projeleri V. Plan Döneminde de devam edecektir.

801. 7 Şehrimizde içmesuyu projelerinin acil işleri İller Bankası tarafından yürütülmekte olup, bu şehirlerin tamamı V. Plan döneminde DSİ tarafından ele alınacaktır.

802. İller Bankası ve İSKİ Genel Müdürlüğünün 1984 Yılı Programlarından V. Plan döneminde devam edecek olan 111 kanalizasyon tesisinin, şebeke, arıtma ve deniz deşarjlarıyla birlikte inşaatları sürdürülecektir.

803. Kanalizasyon atıkları sebebiyle içmesuyu kaynaklarının kirletildiği yerleşmelerin kanalizasyon şebeke ve arıtma tesisleri ile, turistik önem arzeden beldelerin, sosyalizasyon bölgelerinde bulunan il merkezlerinden sağlık açısından hassas bölgedeki yerleşmelerin ve bazı önemli il merkezlerinin kanalizasyon projeleri V. Plan döneminde ele alınacaktır.

804. V. Plan dönemi içerisinde gerek devam eden gerekse yeni iş olarak ele alınması planlanan içmesuyu ve kanalizasyon tesislerinin sayısı aşağıda verilmiştir.

TABLO : 111 — V. PLAN DÖNEMİNDE YAPIMI SÜRDÜRÜLECEK VE YENİ PROJE OLARAK PROGRAMA ALINACAK İÇMESUYU KANALİZASYON TESİSLERİ

Plan Dönemi	İçmesuyu İş Adedi	Kanalizasyon İş Adedi
1984 Programından devreden	252	111
1985 Yılında ele alınması planlanan	62	14
1986 Yılında ele alınması planlanan	62	10
1987 Yılında ele alınması planlanan	62	12
1988 Yılında ele alınması planlanan	62	14
1989 Yılında ele alınması planlanan	60	12
TOPLAM:	580	173

Kaynak : DPT

b) İLKE VE POLİTİKA

805. Şehirlerin gerekli su ihtiyacının yerüstü su kaynaklarından karşılanma zarureti dikkate alınarak;

a) Bu kaynakların kirlenmeye karşı korunması ve denetlenmesi konularındaki kanuni ve idari boşluklar doldurulacaktır.

b) Bu kaynaklardan sağlanacak suyun arıtılmasında, seçilecek teknoloji ve ithalinin gerek işletme bakım ve onarım yönlerinden gerekse hammadde girdileri, işçilik ve kullanılabilirlik yönlerinden ülke gerçeklerine uygun olması sağlanacaktır.

c) Arıtma tesisleri için gerekli cihaz ve mekanik aksamın ithali yerine yurt içi üretimleri gerçekleştirilecektir.

806. İçmesuyu hizmetinin yerine getirilmesi için Devletçe Belediyelere sağlanan imkân ve kaynaklar, şehir nüfusunun 3.000'in altında, 3.000 ile 50.000 ve 50.000 ile 100.000 arasında ve 100.000'in üstünde bulunması halinde birbirlerinden farklıdır. Böyle bir uygulamanın ihtiyaçlara uygun düşmemesi sebebiyle hizmetin özelliğine dayanan bir sisteme gidilecektir.

XVII. — ÇEVRE SORUNLARI

a) İLKE VE POLİTİKALAR

807. Ülkemiz şehirleşme, erozyon ve tabii afetlerin sonucu olan çevre kirlenmeleri ile hızlı sanayileşmenin ve tarımda modernleşmenin getirdiği çevre sorunları ile karşı karşıyadır.

808. Çevre konusunda temel yaklaşım; sadece mevcut kirliliğin ortadan kaldırılması muhtemel ibir kirliliğin engellenmesi değil, kaynakların gelecek nesillerin de yararlanabileceği en iyi şekilde kullanılması muhafazası ve geliştirilmesidir.

809. Bu itibarla ülkemizde tabii kaynakların kullanımında ekolojik denge gömülerek, bu kaynakların gelecek nesillerin de kullanabileceği şekilde muhafaza edilmesi ve geliştirilmesine önem verilecektir.

810. Arazi kullanımı ve yatırım kararlarında çevre sorunları Planlama aşamasında teşhis edilecek ve ilgili mevzuatın gerektirdiği tedbirler alınacaktır. Havza boyutunda su kalitesinin değerlendirilmesine ve su kaynaklarının kullanımında rasyonel bir düzenlemeye önem verilecektir.

811. Marmara denizi, Haliç, İzmit ve İzmir Körfezleri gibi su kirlenmesinin aşırı olduğu yerlerde mevcut sanayiler tasfiye işlemlerinde gerekli tedbirleri alacaklardır.

812. Yatırımların projelendirme, ön izin, tesis izni, proje değerlendirme, üretim aşamalarında çevre faktörü sistematik olarak değerlendirilecek ve sanayi atıkları denetlenecektir.

813. İçme ve kullanma suyunda insan sağlığının gerektirdiği şartların yerine getirilmesi sağlanacak, su kaynaklarının değişik kullanım amaçlarını göz önünde bulunduran alıcı ortam ve atık standartları düzenlenecektir.

814. Başta Ankara olmak üzere hava kirliliğinin sağlık yönünden ciddi tehlike teşkil ettiği şehirlerde acil tedbirler alınacak, bu amaçla hava kirliliği kontrol istasyonları ağı geliştirilecek, iyi kalitede ve yeterli miktarda yakıt temin edilerek soruna köklü çözümler bulmak için yeni yakıt türleriyle ısınma proje çalışmaları yapılacaktır.

815. Çevre alanında sürdürülmesi gerekli olan araştırma ve geliştirme faaliyetlerine öncelik tanınarak ilgili üniversite ve kuruluşlar desteklenecektir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL VE İDARİ DÜZENLEMELER

- I. — ADALET HİZMETLERİ
- II. — KAMU YÖNETİMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ
- III. — VAKIF KURULUŞLARI
- IV. — HUKUK VE PLANLI KALKINMA
- V. — TANITMA VE KAMUOYUNU AYDINLATMA
- VI. — PLAN UYGULAMASININ İZLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

I. — ADALET HİZMETLERİ

ilkeler ve politikalar

816. Yargıtayın ağır işyükünün hafifletilmesi ve içtihat mahkemesi olarak görev yapmasını sağlamak amacıyla ilgili yasalarda değişiklikler yapılacak ve üst mahkemeler kurulması gerçekleştirilecektir.

817. Adli Yargı Mahkemeleri Kuruluş Kanunu hazırlanarak yasama organına sunulacaktır.

818. Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları ile Avukatların meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinin en iyi biçimde sağlanabilmesi için «Eğitim Merkezi» kurulacaktır.

819. Mahkeme binaları ile bunların teftiş ve standardizasyonunun yargı görevine yarışır bir düzeye getirilmesi sağlanacaktır.

820. «Medeni Kanun Komisyonu» çalışmaları en kısa sürede sonuçlandırılıp değerlendirilerek gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

821. Nizasız yargı işlerini dava konusu olmaktan çıkaran bu konularda basit ve hızlı kararlar vermeyi mümkün kılan «Nizasız Yargılama Usulü Kanunu» çıkarılması üzerinde çalışmalar yapılacaktır.

822. Yargı organlarının uyguladığı temerrüt faizi oranları alacaklıyı mağdur etmeyecek yeni bir düzene kavuşturulacaktır.

823. İyi halli hükümlülerin daha serbest şartlar içinde çalışmaları ve ıslah edilmeleri amacına yönelik olarak, iş esası üzerine kurulu ceza infaz kurumları artırılacak, mevcut iş yurdu çalışmaları genişletilecek, hükümlü ve tutukluların işgüçleri değerlendirilecektir.

II. — KAMU YÖNETİMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ

İLKELER VE POLİTİKALAR

824. Kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesinde, kamu hizmetlerinin kuruluşlar arasında hizmette birlik ilkesine uyum dengeli, etkin ve kaynak israfını önleyecek bir şekilde dağıtılması esas alınacaktır.

825. Bu düzenlemede, yetki devri esasına önem verilecek, plan ve program uygulaması açısından merkez ile taşra teşkilatı arasında etkin bir ilişki kurulacaktır.

826. Organizasyon ve yönetim araştırmaları yapılarak, bürokratik işlemler basitleştirilecek, hizmetlerin ekonomik, kaliteli ve hızlı bir şekilde götürülmesini sağlayıcı ve tasarruf ilkelerine uygun ve gerektiği hallerde vatandaşın beyanını esas olan yönetim usulleri geliştirilerek uygulamaya konulacaktır.

827. Personel ve ücret sistemi; günün şartlarına uyum gösteren, kuruluşlararası dengeli, kalifiye personelin istihdamına imkân veren bir yapıya kavuşturulacaktır.

828. Kuruluşların fonksiyonları ile uyumlu insan gücü planlaması yapılacak ve buna göre kadro ve unvan standardizasyonu gerçekleştirilecektir.

829. Kuruluşlarda her kademedeki görev, yetki ve sorumluluklar kesin sınırları ile tespit edilecek, sorumluluktan kaçmanın müeyyidesinin belirlenmesine özellikle önem verilecektir.

830. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin esasları belirlenerek uygulamaya konulacaktır.

831. Bakanlıklar, Katma Bütçeli Kuruluşlar ve Kamu İktisadî Teşebbüsleri faaliyetleri, azamî tasarruf tedbirlerine uygun olarak yürütülecek ve teşkilatlanmalarında bu hususa özellikle önem verilecektir..

832; Araştırma, Planlama ve Koordinasyon birimleri kuruluş amaçları ile uyumlu bir etkinliğe kavuşturulacaktır.

833. Vali ve İl Koordinasyon Kurullarının, Plan ve Program Uygulamasını etkin bir şekilde izleme ve değerlendirmelerine ve kaynakların rasyonel kullanımını sağlayıcı işbirliği ve koordinasyon görevlerini yerine getirmelerine imkân veren düzenlemeler yapılacaktır.

III. — VAKIF KURULUŞLARI

İLKELER VE POLİTİKALAR

834. Bir millî müessese olarak vakıflar, millî niteliklerinden saptırılmadan, vakıf hukuku ve kültürüne uygun olarak teşvik edilecek ve yaşatılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

835. 903 sayılı Kanun ile ilgili tüzükte, muhasebe, teftiş ve denetim mekanizmasının geliştirilmesi esasları da göz önüne; alınarak gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

836. Vakıflara 903 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde vergi muafiyeti tanınmasında; kalkınma plan ve program ilkeleri dikkate alınacaktır.

837. Vakıf emlakine gerek şahıs, gerekse kamu idareleri müdahalelerinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

838. Yurt içi ve yurt dışı vakıf eserlerinin korunması ve yaşatılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

IV. — HUKUK VE PLANLI KALKINMA

İLKELER VE POLİTİKALAR

839. Mevzuatla ilgili planlama, koordinasyon, uygulama, denetim hizmetleriyle birlikte mevzuatın hazırlanması, ayıklanması, derlenmesi, basım ve dağıtım hizmetlerinin düzenlenmesine gerekli ağırlık verilecektir.

840. Türk hukuk sistemindeki mevzuat sorumlularının giderilmesini sağlamak amacıyla yapılan çalışmalara hızla devam edilecektir.

841. Kural koyma, Kanun hazırlamak ve mevzuat konularının hukuk öğreniminde bağımsız bir konu olarak ele alınması için çalışmalar yapılacaktır.

842. Ekonomik, sosyal ve kültürel politika ve tedbirleri içeren kanun tasarılarına nihai şekli verilmeden önce Devlet Planlama Teşkilatının görüşünün alınmasına özen gösterilecektir.

V. — TANITMA VE KAMUOYUNU AYDINLATMA

İLKELER VE POLİTİKALAR

843. V. Plan döneminde yurt içi ve yurt dışı tanıtma; toplumun yapısı, kültürü, gelenekleri, ekonomisi, çağdaş nitelikleri ile bir bütün olarak ele alınacaktır.

844. Yurt içi tanıtma faaliyetleri, vatandaşları milli ilke ve hedefler çerçevesinde bütünleştiren, asgari ortak noktalarda birleştiren, serbest ve doğru bilgi dolaşımına dayalı bir yapıda olacaktır.

845. Devlet - Vatandaş ilişkilerinin sağlıklı biçimde oluşmasını sağlamak amacıyla vatandaşla devlet arasında karşılıklı bilgi akımını sağlayacak organizasyona ilişkin tedbirler alınacaktır.,

846. Yurt dışı tanıtımda amaç, Türkiye'nin dünyadaki yerini, Türk toplumunun amaçlarını, iç ve dış sorunlarını dünya kamuoyuna anlatmak, yanlış ve olumsuz izlenimleri düzeltmek olacaktır.

VI. — PLAN UYGULAMASININ İZLENMESİ VE DEĞERLEN- DİRİLMESİ

847. Sektörler, alt sektörler ve kuruluşlar bazında, işletme ve yatırım faaliyetleri ile politika ve tedbirlerin uygulanması etkin bir şekilde izlenecek, darboğazları giderici tedbirler süratle alınacaktır.

848. Plan ve programların hazırlanması ve uygulanmasında, karar merkezleri ve uygulayıcılar arasında direktif ve bilgi akımının hızlandırılması ve güvenilirlik ölçüsünün artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

849. Plan ve program uygulamalarının izleme ve değerlendirmesi, kuruluşların Araştırma, Planlama ve Koordinasyon birimleri tarafından sürekli olarak etkin bir şekilde yapılacak ve bu birimler Devlet Planlama Teşkilatı ile sıkı bir işbirliği içinde bulunacaktır.

850. Yıllık programlarda öngörülen yatırımlar kuruluşlarca «Yıllık İş Programları» yapılarak yürütülecektir.

851. Çeşitli kuruluşlarca yürütülmesi gereken stratejik nitelikteki büyük projeler için Devlet Planlama Teşkilatının koordinasyonunda ilgili kuruluşların işbirliği ile «Koordineli Uygulama Programı» hazırlanacaktır. Kuruluşlar ayrıca, Planda belirtilen hedef ve öncelikleri temel alan «Beş Yıllık Çalışma Programı» düzenleyeceklerdir.

852. İşbirliği ve koordinasyon sorunlarının öncelikle uygulamadan sorumlu kademeler düzeyinde çözümüne çalışılacaktır. Bu amaçla iş birliği ve koordinasyon ile görevli birim ve temsilcilere gerekli yetkiler devredilecektir.

853. Devlet İstatistik Enstitüsü çalışmalarında temel verilerin ıslahına ağırlık verecek, bu Enstitü bünyesinde en kısa sürede bir bilgi ibankası kurulması sağlanacaktır.

845. Bütün kuruluşlarca Plan hedeflerine uygun yatırım alanlarının, çok yönlü araştırmalara dayalı olarak belirlenmesi üzerinde önemle durulacaktır. Buna göre, özellikle maliyet tahminleri, termin planlaması, iç ve dış finansman gereği konularını kapsayacak şekilde hazırlanacak projeler, yıllık programlarda öngörülen dönemlerde Devlet Planlama Teşkilatına gönderilecektir,

855. Yatırımın Kamu Kuruluşlarında fizibilite ve projelendirme faaliyetlerini etkinleştirecek tedbirler süratle alınacaktır.

Özel sektörde fizibilite etüdü ve proje hazırlamak üzere kurulan şirket ve kuruluşlar desteklenecektir.

856. Valiler yasal denetim ve gözetim görevlerini yerine getirirken Plan ve Program, uygulamalarını da izleyecek ve değerlendirecektir. Valiler bu konuda İl Koordinasyon Kurullarından yararlanacaktır.

V. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI
TEMEL
HEDEFLERİ YE STRATEJİSİ

(1985-1989)

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı: 84/8207

Yüksek Plânlama Kurulunun 13/6/1984 tarihli ve 42 sayılı Raporu ile teklif edilen ilişik «V. Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nın Temel Hedefleri ve Stratejisi»'nin kabulü; 30/9/1960 tarihli ve 91 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin (b) fıkrasına göre, Bakanlar Kurulunca 15/6/1984 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kenan EVREN
Cumhurbaşkanı

T. ÖZAL
Başbakan

İ. K. ERDEM
Devlet Bak. - Başbakan Yrd.

K. OKSAY
Devlet Bakanı

A.M. YILMAZ
Devlet Bakanı

S.N.TÜREL
Devlet Bakanı

A. TENKEKİ
Devlet Bakanı

İ. ÖZDAĞLAR
Devlet Bakanı

A.K. ALPTEMUÇİN
Devlet Bakanı

M. N. ELDEM
Adalet Bakanı

S.N. TÜREL
Milli Savunma Bakanı V.

A. TANRIYAR
İçişleri Bakanı

V. HALEFOĞLU
Dışişleri Bakanı

V. ARIKAN
Maliye ve Gümrük Bakanı

M.V. DİNÇERLER
Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı

İ.S. GİRAY
Bayındırlık ve İskan Bakanı

M. AYDIN
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

V. ATASOY
Ulaştırma Bakanı

H.H. DOĞAN
Tarım Orman ve Köyşleri Bakanı

M. KALEMLİ
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

H.C. ARAL
Sanayi ve Ticaret Bakanı

C. BÜYÜKBAŞ
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

M.M.TAŞÇIOĞLU
Kültür ve Turizm Bakanı

YÜKSEK PLANLAMA KURULU RAPORU

Tarih : 13/6/1984

Numara : 42

Konu : V. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın Temel Hedefleri ve Stratejisi Hk.

Kurulumuzca, ekteki «V. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın Temel Hedefleri ve Stratejisi» adlı doküman uygun görülerek 91 sayılı Kanunun 12. maddesi uyarınca Bakanlar Kuruluna arzına karar verilmiştir.

Başkan
Turgut ÖZAL
Başbakan

Üye
İ. Kaya ERDEM
Devlet Bakam
Başbakan Yardımcısı

Üye
Vural ARKAN
Maliye ve Gümrük
Bakanı

Üye
Hüsnü DOĞAN
Tarım Orman ve Köyişleri
Bakanı

Üye
Cahit ARAL
Sanayi ve Ticaret
Bakanı

Üye
Cemal BÜYÜKBAŞ
Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakanı

Üye
Dr. Yusuf Bozkurt ÖZAL
Devlet Planlama Teşkilatı
Müsteşarı

I. V. BEŞ YILLIK PLAN ÖNCESİ DURUM

1. 1970'li yılların başında, kısmen 1970 stabilizasyon tedbirlerinin kısmen de dünya ticaretinde ortaya çıkan genişlemenin etkisi ile Türk ekonomisi kalkınma gayretlerinde kritik darboğazı teşkil eden döviz kıtlığını bir süre için aşmış, 1970 sonunda 0,4 milyar dolar olan döviz rezervleri 1972 sonunda 1,3, 1973 sonunda da 2,0 milyar dolara çıkmıştır.

2. Bu gelişme gelecekle ilgili bekleyişleri olumlu şekilde etkilemiş ve III. Plan (1973 -1977) döneminde Gayrisafi Milli Hasılanın yüzde 7,9, sınai üretimin yüzde 11,9, sabit sermaye yatırımlarının yüzde 12,8 ve istihdamın da yüzde 2,1 artması öngörülmüştür.

3. 1973 - 1974'de petrol ithal fiyatının dört misline yakın artması ve 1974 Kıbrıs Harekâtı takiben Türkiye'ye karşı ambargo konulması döviz imkânlarını daraltmıştır.

Diğer taraftan; petrol fiyatına bağlı olarak dış ticaret hadlerinde oluşan ve Türk ekonomisinde büyük kaynak kayıplarına yol açan bu değişiklikleri telafi edici tedbirlerin yeterince alınamaması hem ithal talebini hem de kamu kesiminin finansman açığını arttırmıştır.

Bu durumda, 1971 yılından itibaren hızlanmaya başlamış olan fiyat artışları 1974'te yüzde 29,9'a, 1973 - 1977 döneminde de ortalama yüzde 19,8'e kadar yükselmiştir.

İthalatı cazib kılan, ihracatı desteklemeyen bu ortam içinde ihracat tarım ağırlıklı olmaya devam etmiş, 1973'ten sonra sınai ihracatın payı hemen hemen sabit kalmıştır.

4. Gerek döviz arz ve talebindeki bu ters gelişmeler gerekse iç tasarrufları aşan harcama eğilimleri dış kaynakların arttırılmasını gerektirmiştir.

Dış para piyasalarından yapılan borçlanmalar, miktar olarak ülkenin potansiyel ödeme gücünü aşmamakla beraber kısa vadeli oluşları yönünden problem yaratmış, toplam dış borçlar içinde kısa vadeli borçların payı 1973'de yüzde 3 civarında iken 1977'de yüzde 56,3'e çıkmıştır.

5. Bu dış kaynak sağlanabildiği sürece ithalat darlığı çekilmemiş enflasyonun daha büyük boyutlara ulaşması önlenmiş ve GSMH'da yüksek artışlar sağlanmıştır.

1973 - 1977 döneminde, ortalama olarak tarımsal gelirde yüzde 3,2, sanayide yüzde 9,7 ve GSMH'da yüzde 6,5 oranında reel artış gerçekleşmiştir.

Ancak dış kaynağın arttırılamadığı 1977 yılından itibaren kalkınma hızı yavaşlamış, fiyat artışları hızlanmış ve ithalat transferlerinde güçlükler baş göstermiştir.

6. 1977 yılındaki gelişmeler, ekonomide istikrar sağlanması gereğini ön plana çıkarmış, bu maksatla bazı tedbirler alınmıştır.

7. Bir yıllık bir erteleme ile 1979'da uygulanmaya başlanan IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında gelişme hedefi açısından III. Plana göre fazla değişiklik öngörülmemiş, GSMH'nın yüzde 8, yatırımların yüzde 11,4 arttırılması hedef alınmıştır.

Diğer taraftan, 1978 - 1979 yıllarında 1977'dekinden daha kapsamlı bazı istikrar tedbirlerine başvurulması zorunlu olmuş, ayrıca ödemeler dengesini zorlayan kısa vadeli dış borç yükünü azaltacak erteleme anlaşmaları yapılmıştır.

Ancak, 1978'de bazı tarımsal malların ihracı ile arızı olarak artmış olan ihracatın 1979'da yeniden gerilemesi, artması öngörülen ithalatın finansmanı için yeterli kaynak sağlanamaması ve harcamaların kontrol edilememesi sebebiyle ithal mallarında darlık başgöstermiş, enflasyon hızlanmış, fiyatlar 1978'de yüzde 52,6, 1979'da da yüzde 63,9 oranında artmıştır, ithal zorlukları hem üretim inputlarında hem de bazı zaruri ihtiyaç mallarında kıtlıklara yol açmıştır.

GSMH artış hızı yavaşlamaya devam ederek 1978'de yüzde 2,9'a inmiş, 1979 ve 1980'de milli gelirde reel olarak gerileme olmuştur. 1973 - 1977 döneminde hızlı bir artış göstermiş olan kamu sektörü ve özel sektör yatırımları da bu dönemde zorunlu olarak azalmıştır.

8. 1980'den itibaren ekonomik politikalarda, enflasyon oranının azaltılmasına, ihracata, kaynak kullanımında etkinliğe ve iç tasarruf oranının arttırılmasına ağırlık veren temel değişiklikler yapılmıştır. 12 Eylül 1980'den sonra üretim faaliyetini büyük çapta aksatan kanunsuz eylemler önlenmiş, iş barışı sağlanmış, vergi kanunlarında kamu gelirlerini arttırıcı ve vergi adaletini sağlayıcı yönde düzenlemeler gerçekleştirilmiş, kamu yatırım harcamalarında verimliliği arttıracak bazı adımlar atılmış, bütçe açıklarının 1977, 1978 ve 1979'da GSMH içinde sırasıyla yüzde 6,1, 3,2 ve 4,0 olan payı 1982'de yüzde 2,0'ye düşürülmüş, yatırımlar yeniden harekete geçirilmiş, 1977'den itibaren yavaşlayan ve daha sonra gerileyen GSMH'da 1981'de yüzde 4,1 ve 1982'de yüzde 4,6 oranında artış sağlanmış, 1980'de yüzde 107,2 olan fiyat artışları 1982'de 25,2'ye düşürülmüş, ithal malı darlıkları giderilmiş, ihracat sınai malların ağırlık kazandığı bir yapı içinde çok büyük oranda (1980'de yüzde 28,7, 1981'de yüzde 61,6 ve 1982'de yüzde 22,2) arttırılmış, diğer döviz gelirleri geliştirilmiş, böylece 1980'de 3,2 milyar dolar olan ödemeler dengesi cari işlemler açığı 1982'de 1,2 milyar dolara indirilmiş ve ülkenin dış kredi itibarı yükseltilmiştir.

9. 1983 yılında ise enflasyonla mücadele ve ödemeler dengesi alanında sağlanan gelişme beklenen ölçüde olmamıştır, ihracat cari dolar fiyatları ile 1982 seviyesinde kalmış, ödemeler dengesi cari işlemler açığı 2,1 milyar dolara yükselmiş ve ortalama olarak yüzde 30,6 oranında artan fiyatlar özellikle yıl sonuna doğru hızlanmıştır.

10. 1973 - 1983 döneminde (1972 = 100) ortalama olarak GSMH yüzde 4,1, toplam sabit sermaye yatırımları yüzde 4,4, kamu yatırımları yüzde 7,9, özel yatırımlar yüzde 0,9, özel tüketim yüzde 2,9 oranında artmıştır.

1973 -1983 döneminde (1972 = 100) cari dolar fiyatları ile ortalama olarak ithalatta yüzde 17,5, ihracatta ise yüzde 18,5 oranında artış sağlanmıştır.

İhracat içinde sınai malların 1972'de yüzde 27,8 olan payı 1983'de yüzde 63,9'a çıkmıştır.

1972'de 11,2 milyar Kwh olan elektrik üretimi yılda ortalama yüzde 8,4 oranında artarak 1983'de 27,3 milyar Kwh'a ulaşmıştır.

Aynı dönemde, gübre üretimi 1,4 milyon tondan (eşdeğer) 7,1 milyon tona (eşdeğer), çimento üretimi de 8,4 milyon tondan 13,6 milyon tona çıkmıştır.

1972'de 942 bin Dwt olan deniz ticaret filosunun tonajı 1983'de 4,4 milyon Dwt'a yükselmiştir.

Hektar başına gübre kullanımı yüzde 100'den fazla artarak 35,4 Kg.'dan 81.5 (1982) Kg.'a, kamu sulamaları da toplam sulanabilir tarım arazisinin yüzde 11,5'inden yüzde 24,1'ine ulaşmıştır.

Elektriği olan köylerin sayısı 3.863'ten (1972), 24.436'ya (1983) çıkmıştır.

1972'de 37,4 milyon olan nüfus 1983'de 47,8 milyona, sivil işgücü arzı 15 milyondan 17.8 milyona, istihdam 14 milyondan 15,6 milyona yükselmiştir. Bu dönemde istihdam ortalama olarak yüzde 1 civarında artmıştır.

Sosyal güvenlik sistemi kapsamındaki nüfus (bağımlıları dahil) 1972'de yüzde 23.5'ten 48,5'e, ilköğretimdeki okullaşma oranı başarısızlık oranları düşüldükten sonra yüzde 90,0'dan 95,9'a, sağlık sektöründe yatak sayısı 93.603'ten 116 bine çıkmıştır.

II. TEMEL SORUNLAR

11. Nüfus Artışı ve İstihdam

Son yıllarda nüfus artış hızında bir yavaşlama olmasına rağmen ortalama artış oranı yüzde 2'nin üstündedir. Nüfusun 1989 yılında 54,3 milyona, 1995 yılında da 61,3 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Son 10 yılda karşılaşılan ekonomik sorunların ve 12 Eylül 1980 tarihine kadar tırmanan anarşi ve terörün yarattığı ortam içinde istihdam problemi de gittikçe ağırlaşmış ve özellikle genç nüfus içinde işsizlik artmıştır.

1984 yılında 18,0 milyon olarak tahmin edilen işgücü arzının 1989'da 19,5 milyona çıkması beklenmektedir. Bu durum yurtiçinde prodüktif istihdamın daha hızlı bir oranda artırılmasını, işsizliğin artmaması için dahi gelecek beş yıllık dönemde 1,5 milyon kişiye yeni iş imkânı yaratılmasını gerektirmektedir.

1960 ve 1970'li yıllarda Batı Avrupa'ya yönelen yüksek sayıdaki işçi çıkışları, bu ülkelerdeki ekonomik duruma ve sosyal politika değişikliklerine bağlı olarak durmuştur. İşçi dönüşleri 1980 yılından bu yana artarak devam etmektedir.

Son yıllarda büyük artış gösteren dış müteahhitlik hizmetlerine bağlı olarak Ortadoğu ülkelerine giden işçi sayısında gelişme görülmekle beraber, bu yolla geçmiş yıllardaki tempoyu korumak mümkün görünmemektedir.

12. Kaynak Kullanımında Etkinlik

Geçmiş dönem uygulamalarının gösterdiği üzere, ekonomide fiyatların gerçek kıtlıkları yansıtmaması, dış rekabete karşı devamlı ve zaman içinde rasyoneli şüpheli hale gelen koruma imkânlarının sağlanması, ekonomik tercihlerde idari kararların ağırlık kazanması veya idari kararlarda ekonomik hareket etme gereğinin yeterince gözetilmemesi, özel sektörde ve kamu sektöründe kaynak kullanımında etkinliğin düşmesine, haksız kazançların oluşmasına, tekelsizliğe, kamu sektörünün finansman gereğinin artmasına, dolayısıyla vergi yükünün ağırlaşmasına yol açmaktadır. Son yıllarda uygulanan politikalarla bu konularda önemli bir mesafe alınmakla beraber ekonomide kaynak kullanımında etkinliğin artırılması gereği sürmektedir.

13. İhracat ve Diğer Döviz Gelirleri

Son yıllarda ihracatta büyük artışlar sağlanmış ve böylece ihracatın GSMH içinde 1972'de yüzde 4,9 ve 1977'de yüzde 3,6 olan payı 1983'de 11,3'e çıkmıştır.

Ancak bu oran, Türkiye'nin ekonomik potansiyeline sahip bir ülke için yeterli değildir.

Hızlanması gerekli olan kalkınmanın dış ödeme güçlüklerine uğramadan sürdürülmesi, ihracatın da arttırılmasını gerektirmektedir, ihracatın kalkınmada tali bir unsur olarak düşünülmesi ve iç talepten artan üretim fazlalarının arızı olarak satışı ile yetinen bir çerçevede ele alınması, geçmişte olduğu gibi kısa sürede ödemeler dengesinde tıkanıklıklara ve gelişme hızının düşmesine yol açacaktır. Tarımsal ihracatın gelişme potansiyeli sınırlı olduğundan, ihracattaki artışların esas kaynağının sınai mallar olmağa devam etmesi gerekmektedir.

İhracatın ve diğer döviz gelirlerinin hızla geliştirilmesi, dış borç ödeme gücünün arttırılması, dolayısıyla dış kredi itibarının yükseltilmesi açısından büyük önem taşımaktadır, ödeme gücümüzün sınırları içinde kalmak kaydıyla, uygun şartlarla sağlanabilecek dış kaynaklar kalkınma hızını daha da arttırmaya imkân verecektir.

Daha önce ertelenmiş olan dış borçların vadelerinin 1985 yılından itibaren gelmekte oluşu, döviz gelirlerinin ve buna dayalı olarak rezervlerimizin arttırılmasını gerektiren bir diğer önemli sebeptir.

14. İç Tasarruflar, Kamu Gelirleri

— Kalkınmanın hızlandırılmasında döviz imkânları yanında ikinci ana unsur iç tasarrufların arttırılmasıdır.

Gönüllü tasarrufların artışını gelir dışında etkileyen iki önemli faktör, enflasyonun kontrolü ve tasarruf sahibine enflasyon oranının üzerinde makul reel bir gelir sağlanmasıdır.

Kalkınma açısından tasarrufların kaynak maliyeti kadar kullanım maliyeti de önem taşımaktadır. Mali aracı sistemin pahalı çalışması kredi maliyetlerini yükseltmekte, ekonomide verimliliği düşürmektedir.

Sermaye piyasasının geliştirilmesi, banka sisteminin daha verimli çalışır hale gelmesi ve işletmelerin sermaye yapılarını özkaynaklarını arttırarak takviye etmeleri, hem kredi maliyetlerinin hem de tasarrufların artması açısından önem taşımaktadır.

— Kalkınmada kamu sektörü, gerek altyapı hizmeti sağlama, gerek üretime katkıda bulunma açısından büyük bir paya sahip bulunmaktadır. Halen toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 60 kadarı kamu sektörü tarafından yapılmaktadır.

Plan döneminde kamu yatırımlarında son yıllara göre hızlı sayılabilecek bir artış öngörülmekle beraber bu pay nisbi olarak azalacaktır.

Diğer taraftan, kamu gelirlerinde yeni bazı vergi tedbirlerinin ilavesiyle dahi sağlanabilecek artışlar sınırlıdır.

Bu durumda enflasyonun kontrol altında tutulması, kamu yatırımlarının sağlıklı kaynaklara dayandırılması ve kaynak tahsislerinde çarpıklıklara yol açılmaması için;

— Cari harcamaların kontrol edilmesi ve verimsiz istihdam artışından kaçınılması,

— Gerek bütçe transfer harcamaları, gerekse İDT ve KİK fiyat politikaları ile gereksiz sübvansiyon artışlarına meydan verilmemesi,

— Vergi toplama etkinliğinin arttırılması, gerekmektedir.

15. Kalkınmada öncelikli Yörelerin Hızla Geliştirilmesi

3/7/1981 tarihli ve 8/3338 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan son tespiti göre 25 ili kapsamına alan Kalkınmada Öncelikli Yöreler, ülke alanının yüzde 41,6 sını ve toplam nüfusun yüzde 25,4'ünü kapsamaktadır.

Bu yörelerin başta gelen problemleri, yapılmış olan yatırım tahsislerinin değişik sebeplerden dolayı düşük oranda gerçekleşmesi, mevcut tesislerin nitelikli işgücü eksikliği, sermaye yetersizliği ve pazarlama güçlükleri sebebiyle düşük kapasiteyle çalışmaları ve bazı hallerde taşra kamu kuruluşları arasında koordinasyonun yeterince yapılamamasıdır.

16. Telekomünikasyon Eksikliği

Kalkınma açısından en önemli altyapı hizmetlerinden birini sağlayan haberleşme sektörü yetersiz durumdadır.

17. Şehirleşme ve Şehir Altyapısı

Şehirleşme IV. Plan dönemi boyunca da devam etmiş, şehirli nüfus bu dönemde yüzde 40'dan yüzde 46,2'ye (1984) yükselmiştir.

Şehirleşme; konut, alt yapı hizmetleri, şehirli yaşayış tarzının geliştirilmesi gibi ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir.

Şehir planlarının hızlı ve ihtiyaca dönük olarak yapılamayışı düzensiz şehirleşmeye sebep olduğundan alt yapı sorunu ağırlık kazanmış ve maliyeti yükselmiştir.

18. Milli Kültür

12 Eylül 1980'e kadar geçen 15 - 20 yılda, Atatürk ilkelerine ve milli kültür değerlerine bütünüyle aykırı düşen yabancı ideolojilerin gençliğe hakim kılınması yönünde yoğunlaşan çabalar görülmüştür.

Atatürk ilkelerinin öğretilmesinde ve milli kültürün korunmasında esas unsur olması gereken milli eğitim ise, sayısal gelişmelere rağmen toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak kalmıştır.

19. Eğitim

Geçmiş plan dönemlerinde eğitim sektöründe kullanılan kaynaklar oranında sayı ve nitelik gelişmesi sağlanamadığı görülmektedir.

Orta seviyeli mesleki - teknik eğitimde yaratılan ek kapasite, organizasyon ve program yetersizliği dolayısıyla doldurulamamaktadır. Ayrıca, kalite düşüklüğü ve meslek kazandırıcı yaygın eğitimin sistemin bünyesine entegre edilememiş olması maliyetleri yükseltmiştir. Geçmiş planlarda insangücü hedefleri ile öngörülmüş olan orta kademe teknisyen eğitimi gerçekleştirilememiştir.

Beşinci Plan döneminde mesleki teknik eğitimin başta gelen konusu, orta seviyeli meslek elemanını ve öncelikle teknisyeni yeterli sayı ve kalitede yetiştirecek program, organizasyon ve bünye değişikliğinin yapılmasıdır. Hızlı bir yaygın eğitimin örgün eğitimle içice ele alınması ve bunun için sanayi ve iş çevrelerinin fiili katkısının sağlanması da yararlı olacaktır.

20. Sosyal Refah ve Sosyal Güvenlik

Sosyal sigorta kapsamındaki nüfus (bağımlıları dahil) son yıllarda yüzde 48'e yükselmiş olmakla beraber, sosyal güvenlik kuruluşları munzam haklar sağlamak için zorlanmakta ve sistemin yaygınlaştırılması gecikmektedir.

Özellikle erken emekliliğe imkân veren uygulamalar, tecrübeli işgücü kayıplarına yol açmakta, kıdem tazminatı konusu çalışma hayatının önemli sorunlarından biri haline gelmektedir.

Toplumun en büyük kesimini teşkil eden esnaf - sanatkâr, küçük sanayiciler ve aylıkla çalışan ücretliler hızlı enflasyonun olumsuz etkilerinden en fazla zarar gören kesim olmuştur.

Sağlık hizmetlerinin farklı yapı ve normlarda sunulması ve hizmetlerde işbirliği ve koordinasyonun sağlanamamış olması hizmetlerin etkinliğini azaltmaktadır.

III. AMAÇLAR

21. Anayasa ilke ve esasları çerçevesinde,

a. Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş medeniyet düzeyi içinde varlığını ilelebed muhafaza, refahını, maddi ve manevi mutluluğunu artırma azmi içinde bulunduğu,

b. Her Türk vatandaşının temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanma ve milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine sahip bulunduğu,

c. Topluca Türk vatandaşlarının, Devleti ve ülkesi ile bölünmez olan milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu.

d. Hürriyetçi demokrasi ve bunun icablarıyla belirlenmiş hukuk düzeni içinde Devletin,

(1) Kaynakların verimli şekilde kullanılmasını, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı ve sanayi ve tanmin yurt sathında dengeli ve uyumlu şekilde hızla gelişmesini planlamakla,

(2) Özel teşebbüs faaliyetlerinin rekabete dayalı serbest piyasa düzeni içerisinde milli ekonominin gereklerine uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını teşvik etmek ve sağlamakla,

(3) İşsizliği önlemeye ejverişli bir ortam yaratmak, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışanları korumak ve çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri almakla,

(4) Para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri almak ve tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemekle görevli bulunduğu, dikkate alınarak V. Beş Yıllık Plan döneminde temel amaçlar şunlar olacaktır:

22. Fert başına geliri arttırmak.

23. — Verimlilik ve ihracat artışını teşvik eden,

— Mevcut birikimi değerlendiren ve geliştiren,

— Tarımsal gelişme potansiyelini ve

— Milli savunma gereklerini gözetin,

bir yapı içinde sınai üretimin payını arttırmak.

24. İstihdamı arttırmak, öncelikle genç işsizliğini azaltmak.

25. Orta gelir grubunu teşkil eden çiftçi, memur, esnaf, işçi ve emeklilerin milli gelirden daha fazla pay almaları için gerekli düzenlemeleri yapmak ve bu kesimin tasarruf eğiliminin artırılması için her türlü tedbiri almak.

26. Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere, Kalkınmada Öncelikli Yörelerin gelişmesini hızlandırmak, refahı yaygınlaştırmak.

27. Proje mühendisliği, dizayn, imâl, inşa, işletme ve bakım safhalarında teknolojik birikimi hızlandırmak; management (sevk ve idarecilik) vasıflarını geliştirmek.

28. Konut mes'elesini önemle el alıp, bu konuda yatırımları teşvik etmek.

29. Gelişmeyi destekleyen ve refaha katkıda bulunan ekonomik ve sosyal altyapıyı geliştirmek.

IV. TEMEL İLKELER :

30. Büyüme, istikrar içinde yürütülecektir. Enflasyon kontrol altında tutulacaktır. Üretim faktörlerinin atıl kalmasına yol açılmaması esastır.

Son yıllarda izlenen istikrar politikaları ile enflasyonun yavaşlatılması ve üretim yapısının, ekonominin ulaştığı gelişme seviyesi ve imkânları ile orantılı bir ihracat miktarını gerçekleştirecek şekilde değiştirilmesi hedef alınmıştır. Ancak, gerek hızlı enflasyonun kontrol altına alınması, gerek kaynakların değişik üretim alanlarına kaydırılması zahmetli ve zaman alıcı bir süreç içinde gerçekleşmektedir. Bu geçişin ekonomide yaratacağı sarsıntıların asgaride tutulması için her iki konunun orta vadeli bir perspektif içinde ele alınması gerekmektedir.

Gelecek beş yıllık dönemde, diğer ülkelerdeki fiyat hareketleri ve ekonomimizin özellikleri dikkate alınarak enflasyon oranının düşürülmesine devam edilmesi gerekmektedir.

31. Prodüktif istihdamın artırılması esastır.

Prodüktif istihdam artışı, yatırım hacminin, yatırımların verimliliğinin, üretim sektörünün ve üretim tekniğinin fonksiyonu olarak belirlenecektir.

Sun'i yollarla istihdam yaratılmasından kaçınılacak, özellikle kamu sektöründe yeni işgücü ihtiyacını işgücü fazlası olan alanlardan belli oranda yapılacak kaydırmalarla karşılanmasına öncelik verilecektir.

32. Üretimin yapısı, Türkiye'nin mevcut maddi ve beşeri sermaye birikimi, tabii kaynakları, insangücü potansiyeli, coğrafi, mevkii, kalkınmada öncelikli yörelerin özellikleri ve milli güvenlik gerekleri ile dış rekabet imkânları ve dünya dış ticaretinin şartlarına göre belirlenecektir.

33. Ekonominin işleyişi ekonomik kurallar içinde tanzim edilecektir, ekonomiye müdahalede makro politika araçlarına ve gereken hallerde kuramsal düzenlemelere ağırlık verilecektir.

34. Ekonomide verimliliğin artırılması, ihracatın teşviki ve tüketicinin refahı açısından, koruma sistemi rasyonelleştirilecek, rekabet gücüne kavuşmuş veya kavuşabilir durumda olan sanayilerin korunma oranları, ilerde AET ile olacak ilişkiler de dikkate alınarak tedricen azaltılacaktır. Uzun süreden beri korunmakta olan sanayi tesisleri, belirlenecek süre içerisinde rekabete açılacaktır. Yeni kurulacak sanayi teşebbüsleri gerekli hâllerde belli bir süre makûl oranlarda korunacaktır.

35. Sanayide uygulanan yukarıdaki esaslar, ekonominin diğer sektörlerinde de prensip olarak uygulanacak, bütün ekonomide verimlilik arttırılacaktır.

36. Toplam yatırımlar içinde son yıllarda gerilemiş olan özel yatırımların payının arttırılması; yatırım kaynaklaman sınırlılığı dikkate alınarak, kamu yatırım hacminin özel yatırımlarda böyle bir gelişmeye imkân verecek şekilde belirlenmesi ve kamu yatırımlarında ekonomik ve sosyal altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik tanınması esas olacaktır. Devlet prensip olarak sanayi ve ticari altyapı yatırımlarını yapar; istisnai olarak kalkınmada öncelikli yörelerde sanayii yatırımları yapabilir.

37. Beşeri kaynakların niteliğinin yükseltilmesi ve değerlendirilmesi esastır.

38. Yatırımlar ve kamu hizmetleri yurt sathına dengeli olarak dağıtılacaktır.

39. Refahın yaygınlaştırılmasında ve topluma yönelik programların müessiriyetinin artırılmasında gözönünde tutulacak birim «aile» olacaktır.

40. Sosyal refahın ve güvenliğin yaygınlaştırılmasında, sosyal transfer harcamaları şeklindeki sosyal ödemeler ile erken ve genç yaşta, emeklilik uygulamasının rasyonel bir temele oturtulması, sosyal güvenlik kuruluşlarının aktüeryal dengelerini sağlayacak bir düzen içinde çalışmaları esas olacaktır.

V. POLİTİKA ESASLARI

41. Ödemeler Dengesi

Döviz kuru politikası, dış rekabet gücünü idame ettirecek ve rasyonel bir teşvik sisteminin oluşturulmasına katkıda bulunacak biçimde yürütülecek ve Plan dönemi içinde tedricen serbest döviz kuru sistemine geçiş ortamı hazırlanacaktır.

Öz kaynakların sınırlılığı sebebiyle, dış kredi imkânlarının değerlendirilmesi kalkınmayı hızlandırma açısından önem taşımaktadır. Bundan dolayı, bir yandan dış ödeme gücümüzün artırılması, diğer yandan da dış para piyasalarından ödeme gücümüzü zorlamayacak miktar ve şartlarda kredi temini hedef alınacaktır.

İhracatçının uluslararası ticaretteki engellerine karşı gerekli düzenlemeler yapılacak ve ihracatçıya yardımcı servis sistemleri sağlanacaktır.

42. AET

Türkiye, V. Plan döneminde AET ile olan ilişkilerini ekonominin dışa açılma politikasına da uygun olarak yeni baştan düzenleyecek tedbirleri alacak, AET ile ekonomik bütünleşme konusunda gerekli adımlar Plan dönemi içinde atılacaktır.

Türkiye, AET'ye tam üye olarak katılma sonucunda Roma Anlaşması'nın gümrük birliğine ilişkin kurallarını bütünüyle üstlenmek durumunda olacaktır. Ancak, bir ekonomik sektörde veya belli bir bölgede katılma ile birlikte ortaya çıkabilecek ekonomik güçlükleri gidermek için geçici nitelikte tedbirlere başvurma imkânı saklı tutulacaktır.

Türk tarımının, Topluluğun tarım sektöründeki faaliyetlerinin tamamına yakın bir bölümünü yönlendiren ortak piyasa düzenlerine uyum sağlama imkânları araştırılacak, bu düzenler çerçevesinde öngörülen politikaların tarım kesiminde yaratabileceği olumsuz etkiler için gerekli tedbirler alınacaktır.

Türkiye AET'ye tam üye olmadan dahi, işçilerinin Toplulukta serbest dolaşımının kademeli olarak gerçekleştirilmesi hakkını elde etmiştir. Türkiye, elde ettiği bu haktan vazgeçmeyerek işçilerinin serbest dolaşımı için gerekli gördüğü tüm tedbirleri alacaktır.

43. Kamu Gelir ve Giderleri

Milli gelirden hedef alınan gelişme ile hizmet talebinde, personel sayısında ve diğer cari giderlerde ortaya çıkacak ihtiyaç dikkate alınarak belirlenen kamu tüketim miktarının aşılması gereklidir.

Gelişme ve istikrar ile yakından ilgisi olan tarım, eğitim, sağlık, araştırma ve güvenlik hizmetlerinde cari gider taleplerinin karşılanmasına öncelik verilecek, cari karakterli harcamaların yatırım bütçeleri içinde yer almaması sağlanacaktır.

Kamu gelirine gelişen ekonomik faaliyetleri kavrayacak bir esneklik kazandırılacaktır.

Kamu sektöründe mevcut döner sermaye sistemi kârlılık ve verimlilik yönünden ıslah edilmek üzere yeniden düzenlenecektir.

44. Para, Banka ve Sigorta

İç tasarruf oranının yükseltilmesi zorunludur.

Faiz politikası mali tasarrufu teşvik edecek ve kaynak dağılımını rasyonelleştirecek biçimde yürütülecektir.

Tercihli kredi sistemi tedricen genel sisteme entegre edilecek, bu krediler için uygulanan faiz hadlerinin enflasyon oranının altına düşmemesi hedef alınacaktır.

Banka sisteminin daha rasyonel çalışmasını ve böylece faiz hadlerini önemli ölçüde etkileyen bankacılık maliyetlerinin azaltılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Sermaye piyasasının gelişmesi orta vadeli bir program içinde hızlandırılacaktır. Sermaye piyasasının sınıai mülkiyeti geniş kitlelere yayarak gelir dağılımını daha adil bir hale getirme ve işletmelerin mali bünyelerini güçlendirme fonksiyonlarından etkin şekilde yararlanılacaktır.

Sigorta sistemi yeniden düzenlenecek, daha dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır.

45. Kamu İktisadi Teşebbüsleri

İDT'nin piyasa şartları içinde kârlı ve verimli, KİK'nın da verimli çalışmalarını sağlamak için bu kuruluşların tecrübeli, bilgili ve ehil kadrolar tarafından uzun süreler boyunca ve müdahalesiz bir şekilde yönlendirilmelerini sağlamak amacıyla gerekli mevzuat ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

KİT'ne bağlı bazı işletmeler anonim şirket haline getirilerek hisse senetlerinin satışı sağlanacaktır.

KİT özel sektörün kendi gücüyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırımlara zaruri haller dışında girmeyeceklerdir.

46. Kalite Kontrol ve Tüketicinin Korunması

Hammadde, işgücü, enerji ve zaman kaybını önlemek amacıyla işletmelerde, koruyucu kalite kontrol (entegre kalite kontrol) tekniklerinin kullanılmasını başlatmak, yaygınlaştırmak ve geliştirmek üzere kurulacak olan teşkilâtlar devletçe desteklenecektir.

Sanayide prodüktiviteyi ve kaliteyi geliştirici tedbirler alınacaktır.

İhracat bakımından ve halkın can emniyeti yönünden önemli olan madde ve mamullerin standartlara uygunluğunun belgelendirilme işlemlerinin uluslararası veya bölgesel kuruluşlarca belirlenen usullere uygun olarak yapılmasını sağlamak üzere gerekli teşkilatlanmaya gidilecek, belgelendirme ve laboratuvar onay sistemi ile metroloji merkezinin kurulması gerçekleştirilecektir.

Kamu eliyle yapılan kalite denetimlere etkinleştirilecektir.

47. Teşvik

Teşvik ve yönlendirme araçları, yatırımın konusuna, kapasitesine, teknolojisine, istihdam ve ödemeler dengesine katkısı ile yer seçimine göre etkili ölçülerde farklılaştırılmış olarak ve selektif biçimde kullanılacaktır.

Özel teşebbüsün sanayi yatırımlarına ve hedef alınan ihracat yapısına yönelmesi teşvik edilecek, ihracat ve ihracatı teşvik mevzuatı iç ve dış piyasa şartlarına uyum sağlanacak şekilde sürekli olarak yenilenecektir.

Yurt dışı ve yurt içi tasarrufların yatırımlara yönelmesi için yurt dışında çalışan işçilerimizin yapacağı yatırımlara sağlanan ilave teşviklere devam edilecek, organize sanayi bölgelerinde yapılacak yatırımlar bu tip teşvikler sağlanacaktır.

Bölge ülkelerinin ihtiyacına dönük olan ortak veya münferid, özellikle taşıma maliyetleri ve hammadde kaynaklarına yakınlık yönünden avantaja sahip sanayi, tarım ve hayvancılık yatırımlarının teşvikine öncelik tanınacaktır.

Yurt dışı müteahhitlik ve mühendislik hizmetleri ve taşımacılık yoluyla sağlanan döviz gelirlerini arttırmak için mevcut teşvik araçlarının uygulanmasına devam edilecektir.

«Serbest Bölgeler»'in geliştirilmesi yoluyla yurt içindeki ithal mallarının stok seviyelerinin düşürülmesine, transit ticaretin ve bu bölgelerden yapılacak ihracattan sağlanacak döviz gelirlerinin arttırılmasına çalışılacaktır.

Ülkemizin sahip olduğu coğrafi avantajlardan daha yüksek düzeyde yararlanabilmek amacıyla, transit ticaret ve buna bağlı taşımacılık sektöründe, özellikle deniz taşımacılığında uygulanan ilave teşvik tedbirleri sürdürülecek, enerji ve toplu konut yatırımları ile tarıma dayalı entegre yatırımlarda ilave teşvik tedbirleri uygulanacaktır.

İstihdam probleminin çözülmesinde emek - yoğun yatırım projelerinin teşvikine ağırlık verilecektir.

48. Yabancı Sermaye

6224 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan (petrol hariç) yabancı sermaye işlemleri bu kanun kapsamına alınacak, yabancı sermaye uygulamalarında teşkilat ve mevzuat yönünden gerçekleştirilen düzenlemelerin bahis konusu kanuna dahil edilmesine çalışılacaktır.

Dünya'daki gelişmelere paralel olarak, ticari ve sınai faaliyetleri Türkiye dışında bulunan şirketlerin (offshore business), kuruluşuna imkan verecek tedbir ve teşvik geliştirilecektir.

Körfez ülkelerinin, ekonomimizin kalite, teknoloji ve pazar kabiliyetini geliştirecek şekilde yatırım yapmaları desteklenecektir.

Yüksek finansman ve ileri teknoloji gerektiren kritik projelerin uygun yabancı sermaye yatırımlarıyla gerçekleştirilmesi teşvik edilecektir.

49. Tarım

Toprak sorunlarının Anayasa Kuralları çerçevesinde çözümlenmesini sağlayacak tedbirler alınacak, tarım reformu tarımsal bünyenin temelindeki aksaklıkları gidermeye yönelmiş, tarımda teknolojik gelişme ve iktisadi verimliliği dikkate alan, çiftçi gelirinin aile başına ortalama milli gelir seviyesine yükseltilmesini öngören bir tedbirler dizisi olarak düzenlenecektir.

Üreticilere girdi ve kredi sağlanması ile tarımsal ürünlerin işlenmesi, pazarlanması gibi konulara yönelik kooperatifçilik desteklenecektir. Tarım kredilerinin başlıca ürünlerin durumu dikkate alınarak, önceliklere göre dağılımı her yıl programlarla belirlenecek; aynı kredi ve kontrollü kredilerin miktarı arttırılacaktır. Teminat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği arttırılacaktır.

Tarımda verimliliğin arttırılmasına, bitki paterninin çeşitlendirilmesine ve ileri teknolojilerin uygulanmasına daha müsait bir ortam hazırlanması amacı ile altyapı yatırımlarına, özellikle sulama, drenaj ve toprak ıslahına ağırlık verilmeye devam olunacaktır. Küçük su kaynakları ile yeraltı su kaynaklarının geliştirilmesi ve gölet yapımı bilhassa kurak bölgelerde yoğunlaştırılacaktır.

Tarım Satış Kooperatifleri kuruluş amaçları yönünde hizmet verecek ve rasyonel çalışacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

Sulamaya açılmış alanlardan daha etkili bir şekilde faydalanmak üzere, gerek kamu kuruluşları arasında, gerekse kamu çiftçi arasında işbirliği arttırılacak, tarım hizmetlerinin götürülmesinde sulu alanlara öncelik verilecektir. Sanayiye özel hâller hariç verimli tarım alanlarına, özellikle sulama alanlarına yayılması önlenecektir.

Beşinci Plan Döneminin en önemli tarımsal gelişme yatını olan Güneydoğu Anadolu Projesinin birinci safhasını teşkil eden Atatürk Barajı ve sulaması her türlü imkân kullanılarak aksatılmadan yürütülecektir.

Tarımda gelişmeye katkısı büyük olan girdilerden biri de iyi vasıflı tohumluktur, özellikle talebi yüksek ürünler ile ihracata yönelik tarım ürünlerinin üretimini arttırma amacıyla iyi vasıflı tohumluk üretim ve dağıtımına ağırlık verilecektir. Yurt içinden talebi karşılanamayan tohumluk ithal edilecektir.

Tarım yatırımlarında yabancı sermaye ve teknoloji girişi teşvik edilecektir.

Ortalama yağışın uygun olduğu bölgelerde nadas alanlarından yemeklik ve yemlik baklagiller ekimi yoluyla yararlanma amacını güden uygulamalar belirli programlar çerçevesinde sürdürülecektir. Ayrıca Güney ve Batı Bölgelerimizde başlatılan, başta soya fasulyesi olmak üzere, ikinci ürün yetiştirme çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.

Şeker pancarı üretimi iç talep esas alınarak düzenlenecektir.

Yem bitkilerinin üretimi geliştirilecektir.

Yaş meyve ve sebze konusunda hazırlanmakta olan ve V. ve VI. Plan dönemini kapsayan Ana Plan Çalışmaları Beşinci Plan döneminin ilk yılı sonunda tamamlanacak, üretim yatırım ve ihracat bu Plan doğrultusunda yönlendirilecektir.

Yaş meyve ve sebze alt sektörünün yurt içinde ve dışında düzenli, güçlü ve güvenilir bir pazarlama teşkilâtına kavuşturulması konusunda sürdürülen çalışmalar Plan döneminin ilk yılında tamamlanacak ve bu teşkilâtın faaliyetleri Devletçe desteklenecektir.

Tarımda gelir dalgalanmalarının olumsuz etkilerini giderici ve üretimi yönlendirici- tarzda bir destekleme fiyat politikası uygulanacaktır. Bu aracın kullanılmasında ekonominin genel dengesi, üretici maliyetleri ve yurt dışı fiyatlar dikkate alınacaktır.

Tarımsal destekleme politikası uygulamasında ucuz ve yeterli girdi, kredi, tarımsal eğitim, tarımsal teşkilâtlanma ve teknolojik gelişme imkânlarının arttırılması gibi fiyat dışı destekleme araçlarına da yer verilecektir.

Tarım ürünlerinde kalite ıslahı, standardizasyon ve ambalajlama konularına önem verilecek, tarım ve tarıma dayalı sanayi ilişkileri, üretim - pazarlama zinciri içinde bir bütün olarak ele alınacaktır.

Su ücretleri, sulanan arazinin daha verimli kullanılması amacı da gözetilerek düzenlenecektir.

50. Hayvancılık

Hayvan varlığı içinde yüksek verimli kültür ırkı hayvan miktarının çoğaltılması, et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünlerin miktar ve kalitesinin artırılması hedef alınacaktır. Verimi düşük yerli ırk hayvanların et ve süt verimlerini artırma amacı ile uygulanan sun'i ve tabii tohumlama çalışmaları geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

Hayvancılığın önemli bir darboğazı istikrarlı fiyatlarla, kaliteli yem temini olduğundan kaliteli yem arzının artırılması ve çayır ve mer'a arazilerinin işletilme esaslarını düzenlenmesi sağlanacaktır.

Hayvancılıkta çok önemli bir yer tutan salgın ve bulaşıcı hastalıklar ile mücadele belirli programlar çerçevesinde yürütülecektir.

Hayvancılığa dayalı ihracat teşvik olunacaktır.

51. Ormancılık

Ormanlar, doğal dengenin korunması, iyileştirilmesi, ülke refahına olan katkının azamileştirilmesi amaçları gözetilerek planlanacak, genişletilecek ve geliştirilecektir.

Tabii durumda muhafazası uygun görülen alanlar dışındaki ormanlar, toplumun endüstri odunu, enerji, gıda, toprak muhafaza, yaban hayatı ve su ürünleri, rekreasyon ve estetik değer ihtiyacını mevcut kapasite ve potansiyel verim gücünün müsaade ettiği seviyelerde karşılama yönünde işletilecek ve değerlendirilecektir.

Orman Genel Müdürlüğü döner sermaye sistemi, daha fazla kaynak yaratma amacıyla yeniden düzenlenecektir.

Orman koruma programları, yangın, erozyon, böcek, hastalık, kaçak kesim, açma, plansız yerleşme ve otlatma ile gereğince mücadele yönünde geliştirilecektir.

Özel ağaçlandırma çalışmaları ve köylüye yönelik diğer sosyo - ekonomik faaliyetler devletçe teşvik edilecek; bu meyanda, her derecedeki okul öğrencilerinin, özel ağaçlandırma projelerine katılmaları sağlanacaktır.

Orman varlığının azalmasını önlemek için yakacak odun sıkıntısını aşmak için, alternatif enerji kaynaklarından faydalanma imkânları ekonomik kriterler içerisinde değerlendirilecektir.

52. Su Ürünleri

Tabii stoklar, içsu ve deniz ürünleri yetiştiriciliği ve açık deniz balıkçılığı geliştirilecek, avcılık süre ve yöntemleri ile koruma ve kontrol hizmetleri etkinleştirilecek, üreticilerin örgütlenmeleri teşvik edilecek, üretici için altyapı hizmetleri sağlanacaktır.

53. Madencilik ve Petrol

Madencilik sektörünün geliştirilmesi için kamu-özel, yerli - yabancı tüm kaynaklardan yararlanılması esastır.

V. Plan döneminde madencilik sektöründe ihracat desteklenecek ve işlenmiş maden ihracına öncelik verilecektir. Bu yaklaşım içinde bor tuzları, krom, barit, lüle taşı, mermer, perlit ve manyezit başlıca ihraç mallarını teşkil edecektir.

Demir, bakır ve çinko - kurşunda yurtiçi talebin yerli kaynaklardan karşılanması esas olacak, darboğaz giderme yatırımları tamamlanarak bakır konsantre ve izabe tesisleri tam kapasitede üretime geçirilecek ve çinko sülfür cevherlerinin yurtiçinde değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Kükürt ve fosfat kayasının üretimi arttırılacaktır.

Çayırhan trona yataklarının işletilmesi V. Plan döneminde sağlanacaktır.

Taşkömürü üretimi bir ana plan uyarınca geliştirilecektir.

Nükleer Enerji Santrallerine gerekli hammaddenin yurtiçi kaynaklardan sağlanabilmesi için nükleer hammadde rezervinin kesin potansiyeli tespit edilecektir.

Jeotermal enerji ve tabii gaz kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilecektir. Jeotermal enerji ve tabii gaz kaynaklarının güvenilir işletme rezervleri ve tüketici sektörlerin talepleri tespit edilecektir.

Ham petrol arama ve üretiminde özel sektöre ve dış kaynaklara ağırlık verilecek, bu faaliyetler teşvik olunacaktır.

54. İmalât Sanayii

V. Plân döneminde gelişmenin ana unsurlarından biri imalat sanayii olacaktır.

Son yıllarda sınai mamul ihracatında sağlanan gelişmeler sektörün bu alandaki potansiyelini göstermektedir.

Gelişmenin hızlanmasına paralel olarak, ortaya çıkacak iç talep artışlarının sektörün ihracatını olumsuz şekilde etkilememesi için, teşvik ve kur politikaları ile ihracat faaliyetlerinin avantajlı olmaktan çıkması önlenecektir.

İmalât sanayiinde hızlı üretim artışları beklenen başlıca sektörler; gıda giyim, petrokimya, çimento, demir-çelik, tarım makinaları, elektrikli makinalar ve ulaşım araçlarıdır.

Tüketim mallarında, gıda, dokuma ve giyim; ara mallarda, öncelikle orman ürünleri, kâğıt, deri eşya, kimya ve petrokimya; yatırım mallarında, madeni eşya, elektrikli ve elektriksiz makinalar, tarım makinaları ve elektronik sektörlerinde önemli ihracat artışları olacaktır.

Büyük güçte türbin, jeneratör imalatına V. Beş Yıllık Plân döneminde başlanacaktır.

«Temel ilkeler» bölümünde belirtildiği üzere imalat sanayiinde yatırımlar, Türkiye'nin ekonomik ve coğrafi avantajlarını kullanmasına ve ihracat hedeflerinin gerçekleştirilmesine imkân verecek şekilde yönlendirilecektir.

Kimya ve petrokimya sektörlerinde devam etmekte olan büyük kamu yatırımlarının Plân dönemi içinde tamamlanacak olması, bu sektörlerin üretim kapasitesini önemli ölçüde arttıracaktır. Dönem içinde ayrıca dokuma, gübre sektörlerinde rehabilitasyon, demir - çelikte büyük tevsi yatırımları yapılacaktır. Kamu sektörünün önemli diğer yatırımı da elektriksiz makinalar sektöründe savunma sanayiinin geliştirilmesi olacaktır.

İmalat sanayiinde özel sektör yatırımlarının son yıllara daha göre hızlı bir gelişme göstermesi hedef alınmıştır, özellikle gıda, dokuma, giyim, orman ürünleri sektörlerinde ve yatırım malları alanında yapılacak özel yatırımlarda gelişme beklenmektedir.

Üretimin diyazn - adaptasyon - imalat faaliyetlerini de kapsayacak şekilde düzenlenmesi, teknolojik olarak daha kompleks ürünlerle ilgili araştırma - geliştirme ve imalat faaliyetlerinin geliştirilmesi desteklenecektir. Yatırımlarda yerli mühendislik ve imalat payının artırılmasına çalışılacaktır.

Halen düşük kapasitelerde kurulmuş bulunan tesislerde gerek ürün, gerekse yan ürün imalatında entegrasyon sağlanarak ekonomik kapasitelerde, kaliteli ve uygun maliyetle üretim yapılması ve kurulu ve kurulacak kapasitelerin ihracata yönelmesi teşvik edilecektir.

Emek yoğun, yerli hammaddeye dayalı, ihracat potansiyeli yüksek bir sanayi sektörü olması sebebiyle deri ve deri mamulleri sektörünün geliştirilmesine önem verilecektir.

Gübre sektöründe kapasite kullanım oranları arttırılacak, rehabilitasyon projelerine öncelik verilecektir.

Gübre dağıtım sistemi ekonomik etkinliği artırma amacıyla yeni esaslara bağlanacaktır.

Yeni kapasite yaratılmasında, yüksek tenörlü gübre ve gübre ara ürünü yatırımları teşvik tedbirlerinden yararlanılacaktır.

V. Plan döneminde üretime geçmesi öngörülen Aliğa Petrokimyâ Kompleksi'nin, imkanlar ölçüsünde, tam kapasitede çalıştırılması için gerekli tüm hazırlıklar gecikmeksizin yapılacak; Komplekste üretilecek olan petrokimyasal ürünlerin iç ve dış pazar sorunlarının çözülmesi için çaba harcanacaktır.

Artacak plastik hammaddeleri kapasitesinin verimli bir biçimde kullanılması için bu alanda ihracatın geliştirilmesi gereklidir.

Bu amaçla, küçük ve dağınık işletmelerin yeni ve güçlü bir yapı kazanmalarını ve modern teknoloji uygulamalarını sağlayacak tedbirlere öncelik verilecek; sektörde faaliyette bulunan öncü kuruluşların yeni ürün tiplerine geçmeleri teşvik edilecektir.

Entegre demir çelik tesislerinin ekonomik kapasitede üretim yapabilmelerini sağlamak amacıyla bu tesislerin kendi içlerinde dengeli bir yapıya kavuşması için gerekli yatırımlar desteklenecektir.

Dikişsiz boru ve ağır dövme parça taleplerindeki artış dikkate alınarak, bu yönde yapılacak yatırımlar fiyat ve maliyet faktörleri ile ölçek ekonomisine uygunluğu gözetilerek desteklenecektir.

Döküm sanayiinin katma değeri yüksek emek yoğun ve ihracat şansı fazla bir sanayi dalı olduğu gözönünde tutularak, bu sektörün temel girdisi olan pik ürününün yeterli miktarda ve kalitede teminine öncelik verilecek, bu sanayide verimliliği ve kaliteyi yükselten, ergitme ve döküm kapasitelerinde uyumluluğu arttıran yatırımlar teşvik edilecektir.

Traktör dışında kalan tarım makinalarında ekonomik ölçeklerde ve kaliteli üretim yapabilecek, dünya fiyatlarıyla rekabet edebilecek, büyük ölçüde ihracata yönelik yeni tesislerin kurulması teşvik edilecektir.

Sanayi organizasyonunun geliştirilmesi, mevzuatın ve teşvik politikalarının gelişen iç ve dış şartlara göre düzenlenmesi sağlanacaktır.

Sanayide enerji tasarrufuna dönük yatırımlar teşvik edilecektir.

55. Enerji

Bazı önemli termik ve hidrolik santrallerin, plan dönemin sonlarına doğru tamamlanmasıyla elektrik kesinti ve kısıntıları kaldırılabilir.

Tamamlanmış yatırımların tam kapasitede çalıştırılması esastır. Arzın talebi yeterli ve güvenilir bir şekilde karşılayabilmesi amacıyla enerji yatırımlarına öncelik verilmeye devam edilecektir.

Enerji üretiminin artırılmasında güvenilir ve ucuz kaynaklara öncelik verilecek, yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları geliştirilecektir. Enerji darboğazının aşılmasında uzun dönemde hidrolik kaynaklar ve ithal primer enerji kaynakları ağırlık taşıyacaktır.

Enerji hammaddelerinin arama ve üretiminde, kamu dışı kaynaklardan yararlanılmaya çalışılacak, bu konuda özel sektör ve yabancı sermaye teşebbüsleri desteklenecektir.

V. Plan döneminin enerji sektörünün iki büyük projesi Atatürk Barajı ve Nükleer santraldir.

V. Plan döneminde enerji talebinin bir kısmı tabii gazdan ve jeotermal kaynaklardan karşılanacaktır. Bu maksatla Trakya Tabii Gaz Sahası süratle geliştirilecektir. Ayrıca komşu ülkelerden tabii gaz temin projeleri ile ilave enerji elde edilmesi hedef alınacaktır.

Her türlü enerjinin yerinde ve israf edilmeden kullanılması esastır.

Elektrik enerjisi üretiminde, küçük su kaynaklarından azami şekilde yararlanılacaktır.

Enerjinin üretim, dağıtım ve tüketiminde kayıplar teknolojinin gereği olan ölçüklere indirilecektir.

Plan dönemi sonunda elektriksiz köy kalmıyacaktır.

56. Ulaştırma

V. Plan döneminde ulaştırma sektörünün gelişmesi hazırlanmış bulunan Ulaştırma Ana Planı'na ve bu Plan'da yapılması gerekli revizyonlara göre yönlendirilecektir.

Ulaştırma sektöründe, verimlilik artışı, mevcut kapasitelerin en etkin şekilde kullanılması, hizmetin güvenilir ve devamlı olması hedef alınacaktır.

Çağdaş ulaştırmanın gereği olan sistem, organizasyon ve koordinasyon sorumlu bir yönetim altında sağlanacak ve geliştirilecektir.

Özellikle yük taşımalarında denizyolu, demiryolu ve boru hattı sistemlerinden en üst düzeyde yararlanılması esastır.

Orta Doğu, Basra Körfezi ve diğer komşu ülkelere ihraç mallarımızın kolaylıkla ulaşmasını gerçekleştirmek amacı ile gerekli ulaşım bağlantılarının yapımı ve entegrasyonu sağlanacaktır.

Karayolu ile ülkemiz üzerinden yapılan transit taşımaların demiryolu ve limanlara kaydırılması için gerekli imkanlar hazırlanacaktır.

Oto yol yapımında ücretli geçiş sistemi yaygınlaştırılarak kullanımın yatırımı finanse etmesi sağlanacaktır. Ücretli otoyol gelirlerinin satılmasından elde edilen kaynaklar yeni otoyol yapımında kullanılacaktır.

Demiryolu ulaştırmasında mevcut altyapı kapasitesinin azami seviyede kullanılması için standartlar yükseltilecek, elektrifikasyon ve emniyet tesisleri yaygınlaştırılacak ve cer gücü arttırılacaktır.

Deniz ticaret filosu işletmecilik kapasitesi açısından uluslararası gelişmelerle uyumlu bir şekilde yeterli düzeye eriştirilecektir.

Marmara civarında yeni bir liman inşaa edilecektir.

Karayolu taşımasında büyük ve ekonomik ortaklıklar teşvik edilecek, taşımalar lisans sistemine bağlanarak denetim altına alınacak, sigorta sistemi günün şartlarına uygun hale getirilecek, taşımalarda tekelleşme önleneyecektir.

Hava ulaşımında kullanılan her türlü tesisat ve yardımcı tesisat her an faal durumda tutulacak, hava alanlarında uçaklara verilen bütün hizmetler dünya standartları düzeyine çıkarılacaktır.

Yurtiçi hava ulaşımı aksatılmayacak, hizmet talebe uygun olarak geliştirilecektir.

Batı bölgesi radar kaplama projesi tamamlanacaktır.

57. Haberleşme ve Radyo Televizyon

Haberleşme hizmetlerinde duplikasyondan kaçınılacak, gerek yurt içinde gerekse yurt dışından haber naklinin otomatik sistemlerle gerçekleştirilmesi sağlanacak, uydu haberleşme sistemlerinden yararlanılacaktır.

Gerek hizmete karşı mevcut talebin yeterli ölçüde karşılanması, gerekse V. Plân döneminde gelişmesi öngörülen dış ticaret, turizm ve yurtdışı müteahhitlik faaliyetlerinin gerektireceği ilâve talebin karşılanabilmesi için güvenilir ve hızlı işleyen bir haberleşme sisteminin oluşturulmasına öncelik verilecektir.

Radyo yayınlarının yurdun her yerinde en az iki istasyondan net olarak dinlenmesi sağlanacak, bölgesel yayınlara ağırlık verilecektir. Yurtdışına yönelik yayınların miktarı artırılacaktır. Televizyon yayınları sınır bölgeleri ve kıyılara öncelik verilmek kaydıyla bütün yerleşme birimlerinden izlenebilir hale getirilecektir. Bütününü radyo ve televizyon hizmetlerinin kalitesi yükseltilecek, eğitime ve milli kültür değerlerinin paylaşılmasına dönük program süreleri arttırılacak ve daha etkin zaman dilimlerinde yayınlanacaktır.

Radyo - televizyon yatırımlarında kaynakların öncelikli projelere tahsisi ve bu projelerin süratle tamamlanması esas olacaktır. Çok kanallı televizyon yayını için Plân döneminde uydu teknolojisinden yararlanılacaktır.

58. Turizm

Turizmde, 2634 sayılı Kanun gereğince belirlenen turizm alan ve merkezlerinin geliştirilmesi öncelik taşımaktadır. Devlet; konferans, termal, yat ve kış turizmleri için altyapıyı geliştirmeye ağırlık verecek; bunun için Güney Antalya Projesine benzer altyapı projeleri hazırlanıp uygulanacaktır. Üst yapının geliştirilmesi, yatak kapasitelerinin arttırılması ve özellikle işletmecilik eğitimi konulan Devletçe desteklenecek ve yabancı sermaye teşvik edilecektir.

Turizm bankasının doğrudan yatırım yapması yerine, fonlarını kredi olarak kullandırması tercih olunacaktır. Turizm sektörünün ulaştırma sorunlarına cevap verecek tedbirler, turizm sektörü ile koordinasyon yapılarak uygulamaya konulacaktır.

59. Beşeri Kaynaklar

En değerli milli varlığımız ve kalkınmanın sürükleyici faktörlerinden en önemlisi beşeri kaynaklarımızdır. Bu potansiyelimizin en geniş ölçüde değerlendirilerek kalkınmanın hizmetine verilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Bu amaçla, toplumun ve ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirilecek olan insangücü; gerekli mesleki ve teknik bilgilerin yanında Atatürk ilke ve inkılâpları, milli, manevi ve ahlaki değerler ve vatandaşlık şuuru ile teçhiz edilecektir.

Ülkemiz için özel bir önem taşıyan gençlik kesiminin beslenme, sağlık, barınma ve istihdamlarının bir politikalar bütünü olarak ele alınmasına ve gençlerde teşebbüs kabiliyeti, yapıcılık, hoşgörülü olma, çalışmayı sevmek, birlikte çalışma ve sorumluluk yüklenme, iş bitiricilik gibi karakter vasıflarının geliştirilmesine dikkat edilecektir. Aynı itibarla, doğrudan doğruya gençliğe hizmet sağlayan programların her gence eriştirilmesi sağlanacaktır. Gençlerin kalkınma, kültür, sanat ve spor çalışmalarına yoğun olarak katılma imkânları arttırılacaktır.

Orta ve alt seviyeli meslekî ve teknik insangücünün yetiştirilmesi ve yerinde istihdamı ağırlık taşıyacaktır. Bu seviye insangücünün çalışma hayatında görev, yetki, rol, unvan, sorumluluk, ücret kademeleri ve kıstasları gibi sorunları çözülecek, hizmet-içi eğitimin ilerlemelerine temel teşkil etmesi esas alınacaktır.

60. Eğitim

Eğitim politika ve tedbirlerinin geliştirilmesinde şu hususlara öncelik verilecektir :

— Atatürk ilke ve inkılaplarının benimsetilmesi, iyi vatandaş yetiştirilmesi, Türkiye'nin yüce menfaatlerinin farkında olan ve bunları müdafaa eden nesillerin kazanılmasının eğitimin temeli olması,

— Eğitim - öğretim kurumlarının her seviyesinde öğrencilere kazandırılacak bilgi ve becerilerin hayata dönük olması,

— Örgün eğitim sisteminin belli kademesinden, daha ileri gitmeyerek, hayata atılma durumunda olan gençlere, örgün eğitim sistemi içinde düzenlenecek yaygın eğitim programları yoluyla meslek kazandırılması,

— Hizmet-içi eğitim programlarının kamu ve özel bütün işyerlerinde, verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülmesi, özel sektörün iş - öncesi ve işbaşı eğitim uygulamalarında çeşitli yollarla teşvik edilmesi;

— Çeşitli alanlarda.. kalkınmanın gerektirdiği orta kademe insangücünün yetiştirilebilmesi için eğitim sisteminde orta seviyeli teknik eğitime ağırlık verilmesi;

— Yüksek öğretimdeki mevcut kapasitenin ekonominin insangücü, ihtiyaçları ve istihdam imkânları doğrultusunda düzenlenmesi ve kullanılması; yüksek öğretime geçişte fırsat eşitliğinin sağlanmasına özen gösterilmesi;

— Eğitim sisteminin her kademesinde eğitimin niteliğinin yükseltilmesine dönük tedbirlerin süratle alınması;

— Eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmesine dönük programlara ağırlık verilmesi ve genelde eğitim programlarının günün şartlarına uygun hale getirilmesi, bu alanda TV'dan yararlanılması;

— Eğitimde fiziki alt yapının rasyonel bir şekilde kullanılmasının sağlanması,

— Eğitim sisteminde döner sermaye ıslah edilecek, fiili üretim içinde eğitimin yapılmasına Plan dönemi başında başlanacaktır.

61. İstihdam

Bu dönemde kalkınma hızının yükselmesi ile birlikte işgücüne katılanların istihdamı mümkün olacak; işsizliğin azaltılması için mevcut imkânların daha rasyonel şekilde kullanılması yolları geliştirilecek, işgücü arz ve talep piyasalarında istihdam arttırıcı düzenlemelere gidilecektir. İşsizlik sorununa yaklaşımda öncelik açık işsizler grubuna verilecektir.

İstihdamın kalkınma ile uyumlu olarak geliştirilmesi için, teknoloji ve teşvik politikaları, gençlere yaygın eğitimle meslek kazandırma, yatırımların yurt sathında dağılımı, sektörel üretim hedefleri ile mal ve hizmet bazında faktör tercihleri, iç piyasaya veya dış piyasaya hitap etme konularındaki politikalar, istihdama etkileri açısından ekonominin genel dengeleri içinde dikkate alınacaktır.

Çalışma hayatının adil ve istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi toplumun sosyal ve ekonomik gelişmesinin teminatıdır. Toplu iş sözleşmelerinde ve ücret artışlarında ekonomik bakımdan verimliliği ve çalışmayı teşvik edici, işçi ve işverenin karşılıklı hak ve çıkarlarını gözetici esasların uygulanması üzerinde önemle durulacaktır.

Kıdem tazminatı uygulaması, kaynaklar dikkate alınarak, kazanılmış hakları gözetecek şekilde yapılacaktır.

62. Sosyal Refah

İktisadi gelişmenin ürünlerinin paylaşılmasında ve arttırılacak olan istihdam ve sosyal hizmetlerden faydalanılmasında hedef, aile biriminin toplam refahının arttırılması olacaktır, iktisadi ve sosyal kalkınma sonucu sağlanan katkının değerlendirilmesinde de aile birimi esas alınacaktır.

83. Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik, belli bir iş göremezlik (yaş dahil) haline karşı, kişilere toplumun asgari hayat seviyesini sağlamak için geliştirilen bir dayanışmadır.

Çiftçi, esnaf ve sanatkâr, işçi, memur gibi bütün çalışanların sosyal güvenliğe kavuşturulmaları, korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılarla çalışmayacak derecede malûl ve sakatlara yeterli seviyede sosyal yardım sağlanması ve bütün vatandaşların sağlık hizmetlerinden yararlandırılması sosyal güvenlik anlayışının esasını teşkil edecektir.

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikası genç yaşlarda aylıklı emeklilik sağlayarak çalışmamaya teşvik edici olmayacak, yararlananların korunmalarına, çalışmalarına, gelişmelerine ve sağlıklı bir hayat sürmelerine yönelik olacaktır. Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki farklılıklar nimet ve külfet dengesi dikkate alınarak giderilecektir.

Gönüllü, sosyal dayanışmaya ve toplumun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki tabii sosyal dayanışmayı idame ettirecek ve özendirecek tedbirler alınacaktır.

64. Yurt Dışında Çalışan İşçiler

Yurt dışındaki işçilerin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümü, sosyal güvenlik hakları dahil her çeşit hak ve menfaatlerinin korunması; milli bağlarının ve kültür değerlerinin muhafazası ve geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

65. Kültür

Kültür ve sanat, milli ve manevî değerlerin korunmasında ve geliştirilmesinde ve dolayısıyla milli bütünlüğü ve milli dayanışmanın pekiştirilmesinde temel unsurdur. Bu Plân döneminde, kültür politikalarının; kültürün yayılmasını ve paylaşılmasını sağlayan vasıtalarla olduğu kadar, doğrudan doğruya kültür muhtevasına da yönelmesi öngörülmektedir. Geçmişin ortak kültür mirasının genç kuşaklara aktarılması ve sağlam bir tarih şuurunun geliştirilmesi yoluyla milli bütünlüğün sağlamaştırılması sağlanacaktır. Bunun için gerekli insan unsurunun yetiştirilmesi dahil sağlam bir kültür ve sanat alt yapısının oluşturulmasına azami önem verilecektir. Bu dönemde milli kültürün yurt içi ve yurt dışında araştırılması, geliştirilmesi ve tanıtılmasına ağırlık verilecektir.

66. Beden Eğitimi ve Spor

Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplumun gelişmesinde bütünüyle spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Kamu özel sektör kuruluşlarının spor tesisleri yapması teşvik edilecektir.

Öncelikle amatör sporda istenilen seviyelere ulaşılabilmesi için, geleneksel spor dallarının daha da geliştirilmesinin ve uluslararası seviyede başarı gösterecek sporcuların yetiştirilmesinin teşvik edilmesine ağırlık verilecektir.

Sporun semtlere - köylere yayılabilmesi için sade ve ekonomik spor tesislerinin özel idare ve belediyelerin işbirliği ve katkısıyla gerçekleştirilecektir.

Orta dereceli beden eğitimi spor meslek liseleri açılacaktır.

Özel spor tesislerinin yapılması teşvik edilecektir.

67. Sağlık

Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşların en iyi şekilde faydalanmasının sağlanması esastır.

Hizmetin sunulmasında tedavi edici sağlık hizmetinden tedricen koruyucu sağlık hizmetlerine yönelinecektir.

Sağlık hizmetleri, etkili, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak bir niteliğe kavuşturulacak ve ülke sathında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık kuruluşları, hizmet verimliliğinin artırılması için, işletmecilik yönünden ele alınacak; Devlet, Üniversite ve SSK hastahaneleri arasında işbirliği imkânlarının geliştirilmesi ve kuruluşların karşılıklı dayanışma anlayışı içinde çalışmalarının sağlanması için gerekli politikalar uygulanacaktır.

Sağlık sigortasına geçiş dönem içinde ele alınacaktır.

Özel sağlık hizmetleri teşvik edilecektir.

Uzun vadeli bir bilim ve teknoloji planı hazırlanacaktır. Bu planda sâneyi, tarım, ulaştırma - haberleşme sektörleri için tayin edilmiş stratejik amaçlara uyguu olarak spesifik bilim ve teknoloji geliştirme hedefleri belirlenecek, mevcut araştırma - geliştirme faaliyetlerinin koordinasyonunu ve temel ve uygulamalı bilimsel araştırma yapabilecek nitelikte insangücünün istihdamını ve yetiştirilmesini sağlayacak tedbirler geliştirilecektir.

Bilim ve teknoloji politikası, şartlara en uygun teknoloji adaptasyonuna ve Türkiye'nin gelişmesinde sürükleyici olabilecek alanlarda pratik, ucuz ve yaygın tekniklerin alınması ve geliştirilmesine yönelecektir.

Teknoloji politikasının ülkenin ekonomi politikaları, sektörleri, üretim dalları ve hitap edilen pazara göre çeşitlendirilmesi ve teşvik sistemine entegrasyonu sağlanacaktır.

Ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandırmak, tarım, sanayi ve hizmetler kesimlerinde verimliliği arttırmak için, bilgi işleme teknolojisinin geliştirilmesine; elektronik bilgi işleme ve bilgi iletme sistemlerinin donanım, yazılım, v.b. araç gereçlerinin transferine, uygulanmasına ve öncelikle iç kaynaklara dayalı olarak üretilmesine ağırlık verilecektir. Bu amaçla, insangücü yetiştirme ve istihdam şartlarının sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

69. Esnaf, Sanatkar ve Küçük Sanayici

Emek yoğun teknolojilerle çalışan zanaatkar ve küçük sanayicinin üretim gücünü arttırıcı teknik ve mali desteklere öncelik verilecektir. Küçük sanayi, iş bölümü içinde orta ve büyük sanayi ile bütünleştirilecek, sektör ve yan sanayi bazında programlı olarak geliştirilecek ve teşvik edilecektir.

Küçük sanayi siteleri kredilerine ve yapımına hız verilecektir. Ayrıca esnaf-sanatkâr - küçük sanayiciye sağlanan krediler arttırılacaktır.

Organize olmamış sanayi sektörlerinde, küçük sanayicinin finansman sorunları yanında, pazara ulaşma sorunlarının da halledilmesi hedef olacaktır.

Üretimin dış pazarlara açılabilmesi için gerekli destek ve teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.

Sanatkâr ve küçük sanayiciye enformasyon, proje, pazarlama vb. konularda yardımcı olacak danışma ve teknik yardım hizmetleri devreye sokulacaktır.

70. Çiftçiye Götürülecek Hizmetler

Çiftçiye götürülen hizmetler tercihan, tarıma dayalı sanayi projelerini de içine alan entegre kırsal kalkınma projeleri şeklinde ele alınacaktır.

Toprakların gayri iktisadî brimler halinde bölünmesi önlenecektir. Toplulaştırma uygulamasına hız verilecektir.

Çiftçinin gelirinin çeşitlendirilmesi için tarım ve diğer bölge imkânlarından faydalanılacaktır.

Köyün gelirinin arttırılması için uygun bir ortam sağlayan gerçekli kur politikasından çiftçinin azami faydayı sağlayabilmesi için, köylüye ve çiftçiye pazara ulaşmada destek olacak hizmetler geliştirilecektir.

Üreticinin tüketiciye kısa yoldan ulaşması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

71. Kalkınmada Öncelikli Yörelere

Kalkınmada öncelikli Yörelereimizin gelişme potansiyeli, ekonomik, mali, sosyal ve idari tedbirleri ihtiva eden politika ve programlarla harekete geçirilecek bu yörelere ile diğer yörelere arasındaki gelişmişlik farkları azaltılacaktır.

Kalkınmada Öncelikli Yörelere planlanacak olan sanayiler, mevcut ve potansiyel kaynakları harekete geçirecek ve sözkonusu bölgelerin gelişmesinde itici güç olabilecek sektörlerde gerçekleştirilecektir. Bu gibi proje seçimlerinde mahalli talebin yanısıra toplam iç ve dış talep de gözönünde bulundurulacaktır. Bu amaçla, sözkonusu bölgelere götürülecek yatırımlarla, bu yatırımları destekleyecek altyapı yatırımlarının beraberce planlanması sağlanacaktır.

Belirli coğrafi alanlarda entegre nitelikte kırsal kalkınma projelerinin uygulanmasına hız verilecektir. Bu gibi projelerde tarımsal endüstri alt projelerinin de yer almasına önem verilecektir.

Kalkınmada Öncelikli Yöreleredeki mevcut potansiyelin değerlendirilmesinde büyük ölçekli yatırımların yanısıra küçük ölçekli ve işgücü yoğun endüstriler de teşvik edilecektir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde özellikle Orta Doğu pazarına yönelik, taşıma maliyetlerine duyarlı mal üreten işletmelerin (hafif yapı elemanları, hayvancılığa dayalı mamuller vb) kurulmaları sağlanacak ve teşvik edilecektir.

Bu bölgelerdeki kamu yatırım projelerinde görevlendirilecek personel için lojman temini ve ücret farklılaştırmaları gibi imkanlar sağlanacaktır. Böylece yatırımları yönlendirecek nitelikte eleman teminindeki darboğazların giderilmesi sağlanacaktır.

Çok ortaklı işçi şirketleri, mahalli tasarrufların değerlendirilmesi amacına ulaşmada bir araç durumundadır. Bu şirketlerin yatırımlarının başlangıcından itibaren devlet desteği ve kontrolü altına alınması sağlanacaktır. Aynı amaca yönelik olmak üzere Kalkınmada Öncelikli Yöreleredeki çok ortaklı şirketler ve mahalli

idare ve İDT iştiraklerinin olduğu yatırımlara Kalkınmada Öncelikli Yörelere için tahsis edilen fonlardan destek sağlanmasına devam edilecektir.

72. Şehirleşme

Ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişmeler ve nüfus artışı sebebiyle, şehirleşmenin daha düşük bir hızla da olsa devam etmesi beklenmektedir. Büyük şehirlerin daha da büyük hale gelmesini önlemek için, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli orta büyüklükteki şehirleri geliştirmek hedef olacaktır.

İmar plânlarının modern şehirciliğin icaplarına uygun olarak hızlı bir şekilde tamamlanması ve disiplinli bir tarzda uygulanması esastır.

Ülkenin sosyal ve ekonomik gelişmesi için taşıdıkları büyük önemi dikkate alınarak, şehirde konut alanı, arsa üretimi, ulaşım, su, kanalizasyon gibi altyapı sorunlarının çözülmesine önem verilecektir.

Organize Sanayi bölgeleri, şehirlerde sanayiinin plânlı yerleşmesine, şehrin düzenli gelişmesine ve çevre sağlığına katkıda bulunacak şekilde desteklenecektir.

Belediyeleşmede esas; çok sayıda belediye kurulmasına imkân verilecek bunların sonradan birleştirilmesi değil; tabii sınırları içinde gittikçe büyüyen merkez belediyenin şubeleşmesi yoluyla hizmetlerin daha verimli ve verilebilir bir hale getirilmesi olacaktır.

Belediyelerin yatırım programlarını belli dönemler itibarıyla tesbit etmeleri sağlanacak, bu yatırımların finansmanının belediye kaynakları ile karşılanması esas olacaktır. Gereken hallerde büyük projeler için ayrı bir finansman modeli geliştirilecektir.

73. Konut

Gittikçe büyüyen konut açığının süratle kapatılabilmesi ve her ailenin ihtiyaçlarına uygun sağlıklı bir konuta kavuşturulabilmesi için, konut inşaatında daha kullanışlı, ekonomik ve Türk halkının ihtiyacına ve yaşayış tarzına uygun birimlerin teşvikine öncelik verilecektir.

Konut yapımında temel problem olan finansmanın yeterli düzeyde, ihtiyaç sahiplerinin gelir durumlarına uygun şartlarla ve devamlı olarak sağlanabilmesi amacıyla ticari bankaların konut için ikraza yönelmesi, yapı tasarruf hesaplarının teşvik edilerek konut kredilerinin ödeme süresi ve miktarları yönünden makul esaslara bağlanması; ve bütçe dışı kaynaklara dayalı Konut Fonu'nun işler hale getirilmesi için gerekli politika ve tedbirlerin süratle uygulamaya intikali sağlanacaktır.

Toplu konut uygulamalarında devlet esas olarak altyapının hazırlanmasına katkıda bulunacak, arsa üretimini hızlandıracak; çeşitli büyüklükteki konutların iklim özelliklerine ve mahalli malzeme imkanlarına göre tip toplu konut projeleri şeklinde ele alınmaları ve hızlı inşaat teknolojileri ile süratle tamamlanmaları için teşvik tedbirleri getirilecektir.

Kamu lojman planı 10 yıl içinde tamamlanacaktır.

Şubat 1984 tarihinde yürürlüğe girer İmar Affı Kanununun getirdiği hükümlerin süratli bir şekilde işletilmesi temin edilecek ve aftan yararlanan gecekondulara bölgelere altyapı hizmetlerinin öncelikle götürülmesine önem verilecektir.

74. Çevre

Çevre sorunlarının bir bütünlük içinde, koordineli bir şekilde ele alınması, tabii ve insan yapısı çevrede bozulmanın önlenmesi ve bu çevrenin geliştirilmesi esas olacaktır. İnsan sağlığının ve canlı varlıkların korunması açısından özellikle

hava ve su kirliliğine neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Kirlenmenin ve tahribatın yoğun olduğu yerler için gerekli program ve projeler süratle hazırlanarak öncelikle yürürlüğe konacaktır.

75. Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi

Topluma götürülen kamu hizmetlerinde etkinliği ve çabukluğu sağlamak amacıyla, bürokratik işlemleri azaltacak tedbirler alınacaktır.

Özellikle vatandaş ile doğrudan teması gerektiren görev ve hizmetlerde idare - halk ilişkisinin ahenkli bir şekilde yürütülmesine önem verilecektir. Bu ahengin düzenlenmesinde Devletin vatandaşa itimadı esastır.

Kamu idaresi, gelişen toplumun ihtiyaçlarına ve kalkınma amaçlarına uygun şekilde teşkilatlanacak, Kalkınma Planları ile Yıllık Programların hazırlanma ve uygulanma safhalarında idari birim yakın bir işbirliği içinde olacaktır.

Kamu idaresinin düzensiz büyümesi önlenecek, gelişme önceden belirlenmiş normlara uygun olarak gerçekleştirilecektir.

Bütün meselelerin merkezi düzeyde çözümü yoluna gidilmeyecek, lüzumsuz gecikmelere yol açılmaması bakımından belirli bazı sorunların mahallinde halledilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Personel ve ücret sistemi; kalifiye personelin istihdamına imkan veren ve günün şartlarına uyum gösteren bir yapıya kavuşturulacaktır.

76. Yatırım Mallarının Kullanılması

Kamu makina parklarının optimal kapasitede, verimli ve devamlı kullanımları sağlayacak; bu amaçla, kamu iş makinelerinin standardizasyonu gerçekleştirilecek ve kuruluşlararası işbirliğine ve yardımlaşmaya özellikle önem verilecektir.

Makina, yedek parça ve malzemeler konusunda mevcut yerli kapasiteden iktisadi olma kaydıyla azami ölçüde faydalanılacaktır.

77. Uygulamanın İzlenmesi

Plân ve Program uygulamasında, kuruluşlararası etkili bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacak ve uygulamanın Plan disiplini içerisinde yürütülebilmesi için uygun bir raporlama ve izleme sistemi getirilecektir.

78. Adalet Hizmetleri

Yargı sistemi; gerek kurum ve kurallar, gerekse personel, yapı, araç ve gereç bakımından geliştirilecektir.

Adalet hizmetlerinde sonuç almanın hızlandırılması için gerekli tedbirler alınacak, bu amaçla Usûl Kanunları yeniden gözden geçirilecektir.

Ceza infaz müesseselerinin ıslahı ve iyileştirilmesi için tedbirler alınacak, bu yerlerdeki personelin eğitimine önem verilecektir.

Adli sicil kayıtlarının modern usullerle tutulması ve takip edilmesi sağlanacaktır.

79. Plân - Hukuk İlişkileri

Plânlı kalkınmayla birlikte Türk toplumunun yapısında meydana gelen hızlı gelişmeler ve bunun doğurduğu ekonomik ve sosyal sorunlar hukuk alanında yeni düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır.

Bu ilişki içinde mevzuatın günün şartlarına uyumunun sağlanması ve kalkınma ilkeleri ile ilişkilendirilmesi amacıyla hukuk eğitime kadar uzanan düzenleme ve iyileştirme çalışmaları yapılacaktır.

Anayasanın öngördüğü hukuk devleti ve planlı kalkınma ilkelerinin gerçekleşmesi açısından mevzuatın hazırlanması, derlenmesi, ayıklanması ve sistematize edilmesine ilişkin çalışmalar sürdürülecektir.

80. Vakıf

Bir milli müessese olarak vakıfların, bu hususiyetlerinden saptırılmadan vakıf hukuku ve kültürüne uygun olarak teşviki sağlanacaktır.

Kamuya yararlı vakıfların kuruluş ve gelişmesini teşvik amacıyla uygulanan vergi muafiyeti imkânından yararlanma sınır ve esasları belirlenecek, bu konuda etkili bir denetim sağlanacaktır.

Uygurlık tarihimizin temel bölümlerinden biri olan vakıf eski eserlerin korunması üzerinde önemle durulacaktır.

81. Tanıtma ve Kamuoyunu Aydınlatma

Tanıtma ve kamuoyunu aydınlatma faaliyetleri, yurtiçinde vatandaşlara milli ilke ve hedefler çerçevesinde bütünleştiren, asgari ortak noktalarda birleştiren serbest, doğru ve çift yönlü bilgi dolaşımı sağlayan; yurtdışında ise Türkiye'nin yerini, toplumun amaçlarını, iç ve dış sorunlarını dünya kamuoyuna açıklayarak yanlış ve olumsuz imajları ortadan kaldıran ve bütün bunları teşkilatlanmış bir koordinasyon içinde gerçekleştirmeyi esas alan bir çerçevede yürütülecektir.

VI. HEDEFLER

82. V. Plan döneminde Gayrisafi yurtiçi hasılda yüzde 6,3, ve fert başına GSMH'da da yaklaşık yüzde 4 oranında artış sağlanması hedef alınmıştır. Gayrisafi milli hasıla artış hızı 1985'te yüzde 5,3'den başlayarak dönem boyunca tedricen yükselecektir.

83. Sektörel olarak üretim tarımda yüzde 3,6, sanayide yüzde 7,5 ve hizmetlerde yüzde 6,4 civarında artacaktır.

84. İmalât sanayiinin toplam üretimi yüzde 7,3, yatırım malları üretimi yüzde 9,7 civarında, tüketim malları ve ara mallar üretimi de yaklaşık yüzde 6,4 ve yüzde 7,3 kadar artacaktır.

85. Elektrik enerjisi üretim iyüzde 11 ve madencilik üretimi de yüzde 7,3 civarında arttırılacaktır.

86. Sanayi sektörünün piyasa fiyatları ile GSYİH'da 1984'de yüzde 51,9 civarında olan payının plân dönemi sonunda yüzde 33,7 civarında yükselmesi, tarım sektörünün payının da yüzde 17,7'den yüzde 15,5 civarına inmesi öngörülmektedir.

87. Gelir artışlarının sağlanması için 5 yılda yapılması öngörülen yatırım miktarı 14.400 milyar lira kadardır. Toplam sabit sermaye yatırımlarının ortalama yüzde 8,5 oranında, özel sektör yatırımlarının yüzde 11, kamu sektörü yatırımlarının da yüzde 6,8 kadar arttırılması öngörülmüştür.

88. Yatırımların yaklaşık olarak yüzde 11,4'ü tarım, yüzde 41,9'u sanayi ve yüzde 46,7'si de hizmetler sektöründe yapılacaktır.

89. V. Plan dönemi boyunca ortalama yüzde 9,9 oranında artması öngörülen iç tasarrufların GSMH içinde 1984'te yüzde 17,4 olan payı 1989'da yüzde 20,5'e yükselecektir. Böylece artan gelirin yaklaşık yüzde 29'u tasarruf edilmiş olacaktır.

90. Kamu tüketiminde yüzde 5.3 civarında bir artış öngörülmüştür.

91. Kamu tasarruflarında ortalama yüzde 8,2 özel tasarruflarda ise yüzde 10,7 civarında gelişme beklenmektedir.

92. Mal ve hizmet ihracatının ortalama yüzde 9.8; mal ihracatının da yüzde 10,6 oranında arttırılması öngörülmektedir.

93. Genellikle yatırım malları üreten sanayilerde ve orman ürünleri, kağıt, deri, kimya, gıda ve dokuma sektörlerinde önemli ihracat artışları gerçekleştirilecektir.

94. V. Plân döneminde mal ithalatı sabit dolar fiyatları ile ortalama yüzde 8,2 civarında artacak, cari işlemler açığı da 1250 milyon dolardan 1 milyar dolara inecektir.

95. Beşinci Beş Yıllık Plan dönemi sonunda yüzde 2.12'lik artışla 54.3 milyona ulaşacak nüfusa içinde 0-14 yaş grubu 19,3; 15 - 64 yaş grubu 32,8; 65 + yaş grubu 2.2 milyon olacaktır.

96. Okullaşma oranlarının yükselmesi sebebiyle işgücüne katılma oranı yüzde 56.9 olacak, toplam sivil işgücü arzı ise 19.5 milyon kişi olarak gerçekleşecektir.

97. İstihdam kapasitesi 1984 yabına göre 1,5 milyonluk bir artışla 17 milyon kişiye ulaşacak, tarım dışı işgücü fazlası ise 2,3 milyon kişi olarak gerçekleşecektir.

98. Tarım dışı işgücü fazlası oranı olan yüzde 11,5'in yüzde 5,5'ini açık işsizler, geri kalan kısmını ise iş aramayan potansiyel işgücü oluşturacaktır.

99. Tarımdaki gizli işsizlik dahil edilmek kaydıyla, toplam yurtiçi işgücü fazlası yüzde 13.9'a düşecek, buna karşılık çalışan başına bağımlı nüfus 2.12'den 2.18'e yükselecektir.

100. İlkokullarda okullaşma oranı yüzde 100.0-, ortaokullarda yüzde 55, mesleki teknik ortaokullarda yüzde 20, meslek liselerinde yüzde 20, genel liselerde ise yüzde 13.8 olacaktır.

101. Ayrıca mesleki - teknik okul - içi eğitimle bütünleşmiş yaygın eğitim programlarıyla orta seviyede 650 bin kişiye, meslek yüksek okullarıyla 100 bin kişiye meslek kazandırılacaktır.

102. Yüksek öğretimde okullaşma oranı yüzde 12'ye ulaşacaktır.

103. Sağlık sektöründe 10 bin kişiye isabet eden yatak sayısı 26 olacaktır.

104. Sosyal güvenlik sistemi mevcut sigorta programları ile, bağımlıları dahil, nüfusun yüzde 50'sinin üzerine çıkarılacaktır.

105. Nüfusu 20 bin'in üzerinde şehirli nüfus oranı yüzde 52.1'e; belediyeler kapsamındaki nüfus ise yüzde 63.1'e yükselecektir.

106. Halen yılda 115 bin ruhsatlı konut inşa edilen konut sektöründe ruhsatsız konut inşaatı azaltılacak ve Plan dönemi sonunda yıllık konut inşaatı 290 bine çıkarılacaktır.